BAR ROMAN

A-1035 cz I

CPB.08.06--III-4.5

S T R U K T U R A

PRZESTRZENNO -- FUNKCJONALNA TURYSTYKI

W STREFIE NADMORSKIEJ

WOJ. GDAŃSKIEGO

SOPOT, październik 1988.

S P I S T R E S C I

1. Identyfikacja obszaru - charakterystyka ogólna województwa gdańskiego.

2. Atrakcyjność turystyczna woj.gdańskiego

   2.1. Obszary turystyczne

   2.2. Miejscowości turystyczne

   2.3. Trasy i szlaki turystyczne

   2.4. Dostępność komunikacyjna

   2.5. Zagospodarowanie turystyczne

3. Baza noclegowa

4. Struktura terytorialna turystyki i wypoczynku

5. Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki i wypoczynku

   5.1. Strefa nadmorska

   5.1.1. Nadmorski Park Krajobrazowy

   5.1.2. Aglomeracja Gdańska

6. Zagrożenie walorów funkcji turystycznych strefy nadmorskiej

T A B E L E

Nr 1 Obszary z walorami turystycznymi w Makroregionie Północnym

Nr 2 Struktura funkcjonalno-przestrzenna miejsc noclegowych i gastronomicznych w woj.gdańskim w 1985r.

Nr 3 Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych i wypoczynkowych w woj.gdańskim w latach 1975-1977-1980-1985.

Nr 4 NPK - Ruch turystyczny rejestrowany w 1985r.

Nr 5 NPK - Ruch turystyczny rejestrowany w 1986r.

Nr 6 NPK - Ruch turystyczny rejestrowany w 1987r.

Nr 7 NPK - Struktura przestrzenna miejsc noclegowych i ich wykorzystanie w 1987r w %.

Nr 8 NPK - Struktura rodzajowa bazy noclegowej i jej wykorzystanie w 1987r.

Nr 9 Baza noclegowa w makroregionie północnym w 1985r w tym na obszarach zagrożenia ekologicznego.

Nr 10 Obszary objęte ochroną w strefie nadmorskiej

Nr 11 Baza noclegowa w woj.gdańskim w latach 1976-1986 Stan, wykorzystanie, w tym intensywność wykorzystania terenów wypoczynkowych kategorii I i II.

Załączniki

Nr 1 Wykaz ważniejszych miejscowości w woj.gdańskim

Nr 2 NPK. Rejony i miejsca koncentracji zagospodarowania i ruchu turystycznego.

1. Identyfikacja obszaru - charakterystyka ogólna woj.gdańskiego

Wchodzące w skład makroregionu północnego woj.gdańskie położone jest we wschodniej jego części; sąsiaduje ono od strony zachodniej z woj.słupskim, od wschodu zaś /poprzez rzekę Wisłę/ z woj.elbląskim w części południowo-zachodniej graniczy z woj.bydgoskim.

Województwo gdańskie obejmuje obszar 7,4 tys.km^2, co stanowi 2,4 % powierzchni kraju. Zamieszkałe jest przez ok. 1.4oo tys. mieszkańców, tj. 3,4 % ogółu ludności kraju, która zasiedlona została w 19 miastach i 45 gminach województwa.

Największe skupisko ludności miejskiej stanowi aglomeracja gdańska w skład której wchodzi 9 miast zamieszkałych przez ok. 945 tys. mieszkańców. Sprawia to, że województwo cechuje wysoki stopień urbanizacji - 79,2 % ludności mieszka w miastach i pod tym względem województwo zajmuje trzecie miejsce w kraju.

Gęstość zaludnienia przewyższa średnią krajową i wynosi 188 osób na 1 km^2.

Na terenie województwa działa 57 organów administracji państwowej stopnia podstawowego, w tym 12 miejskich, 7 miejsko-gminnych oraz 38 gminnych.

Specjalizację gospodarki województwa w terytorialnym podziale pracy w kraju tworzy:

- gospodarka morska,
- przemysł,
- rolnictwo,
- turystyka,
- nauka i szkolnictwo wyższe.

Podstawowe ogniwo tej specjalizacji stanowi gospodarka morska. Elementy jej wchodzą w skład wszystkich podstawowych działów produkcji i usług stanowiąc czynnik integrujący całość gospodarki województwa.

Region gdański dysponuje dużymi zasobami przestrzeni turystycznej, wynoszącej łącznie 4,51 tys.km^2 /obszary wypoczynkowe/ oraz 2,5 tys.km^2 obszarów z walorami krajoznawczymi /vide Tabela nr 1/, co stanowi ok. 61 % obszaru województwa.

Obszary charakteryzujące się wysoką atrakcyjnością turystyczną położone są w strefie nadmorskiej a w niej zwłaszcza Nadmorski Park Krajobrazowy oraz w strefie pojeziernej, w której wyodrębniają się szczególnie parki krajobrazowe : Kaszubski i Wdzydzki.

Uwzględniając istniejący stan zagospodarowania turystycznego, rodzaje i rangę walorów turystycznych, wielkość zagospodarowania turystycznego jak i ruchu turystycznego, województwo gdańskie zaliczone jest do województw o "relatywnie najwyżej rozwiniętych funkcjach turystycznych" /obok woj.woj.bielskiego, jeleniogórskiego, koszalińskiego, nowosądeckiego, szczecińskiego i wałbrzyskiego/.

2. Atrakcyjność turystyczna województwa gdańskiego

Atrakcyjność turystyczną regionu gdańskiego tworzą:

2.1. obszary turystyczne - wyodrębniające się w dwóch strefach krajobrazowych: nadmorskiej i pojeziernej w struktury funkcjonalno-przestrzenne turystyki.

2.2. 45 ważniejszych ośrodków wypoczynkowych i miejscowości turystycznych z Gdańskiem - Sopotem i Gdynią - będące jednym z 8 centrów turystycznych kraju.

2.3. trasy turystyczne i szlaki łączące oraz wiążące dwie główne strefy krajobrazowe nadmorską i pojezierną we wzajemnie uzupełniające się i uatrakcyjniające terytorialne kompleksy turystyki i wypoczynku.

2.4. dostępność komunikacyjna - zewnętrzna łącząca region z głównymi emitorami ruchu turystycznego oraz wewnętrzna ułatwiająca dotarcie do miejscowości i rejonów turystycznych.

2.5. zagospodarowanie turystyczne, a wszczególności baza noclegowa w ilości ok. 126,6 tys.miejsc /w obiektach turystycznych, wypoczynkowych, kolonijnych, kwaterach prywatnych i domkach letniskowych/ oraz komplementarnie związana z nią sieć obiektów handlowych i gastronomicznych o łącznej ilości 5o,3 tys.miejsc konsumpcyjnych.

2.6. społeczna aktywność animatorów ruchu turystycznego, którzy realizując swoje statutowe cele - propagują, organizują i pobudzają społeczne potrzeby uprawiania turystyki i krajoznawstwa.

2.7. regionalny system gospodarki turystycznej w ramach którego funkcjonują przedsiębiorstwa obsługi ruchu turystycznego, jednostki handlowe, transportowe,usługowe i instytucje kulturalne razem współuczestniczące i obsługujące rocznie ok. 5 mln turystów i wczasowiczów.

Wszystkie te podstawowe składniki atrakcyjności turystycznej stymulują rozwój funkcji turystycznych regionu powodując, że województwo gdańskie zaliczane zostało do I grupy województw o relatywnie najwyżej rozwiniętych funkcjach turystycznych.

Największy udział w tworzeniu warunków rekreacji fizycznej oraz aktywnego wypoczynku dla pracujących i ich rddzin mają zakłady pracy. Szczególną przy tym rolę odgrywają zakładowe fundusze

socjalne, które były i są głównym źródłem pokrywania części kosztów uczestnictwa w kulturze fizycznej i turystyce.

Działalność w kulturze fizycznej, turystyce i wypoczynku uwarunkowana jest w znacznym stopniu stanem oraz liczbą obiektów i urządzeń sportowych i turystycznych. Podstawowym kierunkiem działania musi być dążenie do maksymalnego wykorzystania bazy sportowej, także szkolnej, przy takiej organizacji jej eksploatacji, która sprzyja przedłużeniu sprawności technicznej obiektów.

2.1. Obszary turystyczne

Przestrzeń turystyczna użytkowana intensywnie przez turystykę wynosi 3.644 km^2, co stanowi 49,3 % powierzchni ogółem województwa gdańskiego. Pod względem powierzchni z walorami wypoczynkowymi woj.gdańskie zajmuje 4 miejsce w kraju /po woj.nowosądeckim 68 %, bielskim 6o % oraz krośnieńskim 31 %/.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że blisko 929 km^2, tj. 12,6 % obszaru województwa zajmują tereny o najwyższych walorach atrakcyjności turystycznej środowiska przyrodniczego, zaliczane do I kategorii; około 1.22o km^2 do II kategorii, tj. 16,5 % obszaru, a resztę /1.493 km^2/ stanowią obszary zaliczane do III kategorii tj. 2o,2 % obszaru województwa.

Walory turystyczne obszaru woj.gdańskiego przedstawiają się następująco:

- 2.351 km^2 to obszary o walorach głównie wypoczynkowych
- 3o6 km^2 to obszary o walorach głównie krajoznawczych
- 985 km^2 to obszary o walorach wypoczynkowo-krajoznawczych.

Walory środowiska przyrodniczego stanowią - w strefie nadmorskiej -

269 km^2 obszarów zaliczonych do I kat,

2oo km^2 obszarów zaliczanych do II kat.,

w strefie pojeziernej - 66o km^2 obszarów zaliczanych do I kat.

1.o2o km^2 obszarów zaliczanych do II kat.

1.495 km^2 obszarów zaliczanych do III kat.

O atrakcyjności środowiska przyrodniczego świadczy m.in. zaliczanie 5 jezior o łącznej powierzchni 3.112 ha do grupy jezior o najwyższych walorach o znaczeniu międzynarodowym /tj. zespół jezior wdzydzkich i jezior raduńskich/.

Aglomeracja gdańska - ośrodek o najbardziej różnorodnych i największych walorach turystycznych. Składają się na to zarówno atrakcyjne warunki krajobrazowe, klimatyczne, strefy nadmorskiej jak i mnogość zabytków, wśród nich jeden z największych w Europie zabytkowych zespołów architektoniczno-urbanistyczny Głównego Miasta. Dodatkową ważną atrakcją jest molo sopockie. Wysokie walory kultury materialnej zawiera w sobie zespół zabytkowy Starej Oliwy z najdłuższą w Polsce Katedrą z XIII/XIV wieku, cieszącą się sławą jednego z najpiękniejszych miejsc na świecie.

Głównym obszarem turystycznym jest strefa nadmorska o łącznej powierzchni 1.276 km^2/co stanowi 17,3 % ogólnej powierzchni województwa/, z czego do celów obsługi ruchu turystycznego zagospodarowano 469 km^2 /co stanowi 36,8 % omawianego regionu/. Obszar ten obejmuje wąski pas /1,9 - 2,5 km/ wzdłuż brzegów zatoki i morza, intensywnie już zagospodarowany na znacznych przestrzeniach /Aglomeracja Trójmiejska i Półwysep Helski/.

Atrakcyjność turystyczną strefy nadmorskiej wzbogaca jej bliskość ze strefą pojezierną, równie bogatą pod względem przyrod-

niczo-krajobrazowym. Strefy, te wiążą się z licznymi trasami i szlakami turystycznymi krajowymi i międzynarodowymi oraz regionalnymi. Strefa pojezierna - to obszar o łącznej powierzchni 5.o75 km^2 /co stanowi68,6 % ogólnej powierzchni województwa/, z czego do celów obsługi ruchu turystycznego wyodrębniono 3.274,8 km^2 /co stanowi 82,6 % omawianego obszaru/. Pozostałe 14,1% powierzchni województwa to tereny poza strefą zainteresowania zagospodarowania turystycznego.

Lasy w woj.gdańskim zajmują obszar 2.462 km, co stanowi 33,3 % powierzchni całego obszaru.

Do celów turystycznych przydatnych jest ok. 1oo km brzegu morskiego.

Ogólna chłonność terenów kwalifikujących się do celów turystycznych w województwie wynosi:

- strefa nadmorska - 6oo.ooo osób /łącznie z terenami Aglomeracji/
- strefa pojezierna 1.5oo.ooo osób

r a z e m 2.1oo.ooo osób

Ogólną pojemność województwa gdańskiego określono na podstawie przeprowadzonych studiów warunków przyrodniczych i wynosi ona:

- przy osiedlach - 55o.ooomiejsc, w tym Aglomeracja 13o.ooo
- poza osiedlami - 2oo.ooomiejsc

r a z e m 75o.ooomiejsc

2.2. Miejscowości turystyczne

W skali kraju zostało wydzielonych i skwalifikowanych 1o28 miejscowości, które w oparciu o analizę wielkości i strukturę bazy noclegowej jak też rangi walorów turystycznych - zaliczono do

miejscowości o funkcjach turystycznych.
Wśród nich, 45 wyznaczono w województwie gdańskim, dzieląc je na miejscowości o rozwiniętych funkcjach wypoczynkowych /określoną ilością i charakterem miejsc noclegowych/, do których zaliczono 28 miejscowości, 17 miejscowości posiada wartości krajoznawcze /określane rangą ich walorów/ oraz 7 miejscowości charakteryzuje się zarówno rozwiniętymi funkcjami wypoczynkowymi jak i dużymi wartościami krajoznawczymi.
Pod względem ilości ważniejszych miejscowości turystycznych województwo gdańskie zajmuje 7 miejsce w kraju /zał. nr 1/.

2.3. Trasy i szlaki turystyczne

Rejony turystyczne, miejscowości stref: nadmorskiej i pojeziernej powiązane są systemem tras, które przyczyniają się do wzajemnego uzupełniania się atrakcyjności turystycznej tych kompleksów przestrzennych, przez które one prowadzą.

Główne trasy turystyczne biegną równolegle po drogach komunikacyjnych krajowych i wojewódzkich. Są to trasy:

1. Turystyki międzynarodowej

   Nr 1 z Gdańska przez Tczew-Gniew-Bydgoszcz

   Nr 2 z Gdańska przez Elbląg-Ostródę do Warszawy

2. Turystyki międzyregionalnej

   Nr 6 i 7 Lębork-Wejherowo-Gdynia-Gdańsk-Elbląg

   Nr 22 Chojnice-Starogard Gd.-Tczew-Malbork

   Nr 214 Swiecie-Skórcz-Kościerzyna-Lębork-Łeba

3. Trasy wewnątrz regionalne - wyprowadzające zmotoryzowanych turystów z aglomeracji gdańskiej po drogach:

Nr 27 Gdynia-Reda-Puck-Władysławowo

Nr 213 Reda-Żarnowiec-Wicko

Nr 219 Gdańsk-Kartuzy-Sierakowice

Nr 220 Gdynia-Żukowo-Kościerzyna-Chojnice /Bytów/

Nr 221 Gdańsk-Przywidz-Kościerzyna

Nr 222 Gdańsk-Starogard Gd.-Skórcz

Nr 501 Gdańsk-Sobieszewo-Mikoszewo-Stegna-Krynica Morska.

Stan zagospodarowania dróg dla potrzeb turystyki motorowej odbiega od wymogów stawianych przez coraz bardziej rozwijający się ruch zmotoryzowany.

Zarówno stan nawierzchni, zagospodarowanie techniczne /stacje benzynowe, warsztaty usługowe, parkingi postojowe, obiekty gastronomiczne itp/ dostępne są jedynie w większych miejscowościach.

Szlaki turystyki morskiej - kierują się głównie do Gdańska - stanowiącego bazę promową dla promów kursujących w relacjach:

Gdańsk - Helsinki

Gdańsk - Nynaushamn

Gdańsk - Travemunde

Gdynia natomiast specjalizuje się w obsłudze szlaków psażerskich armatorów obcych bander, którzy w sezonie letnim organizują rejsy po portach europejskich.

Gdyński port wpisany został na stałe do kalendarzy tego typu rejsów cieszących się dużą popularnością w międzynarodowej turystyce.

Szlaki żeglugi przybrzeżnej - ograniczone są do połączeń łączących Gdańsk-Gdynię-Sopot z Helem względnie Jastarnią.

Organizowane są również wycieczki w morze przez P.P.Żeglugę Gdańską jak i Polską Żeglugę Bałtycką - promami pasażerskimi.

Okazjonalnie odbywają się też rejsy z Władysławowa oraz na szlakach łączących przystanie w sąsiednich województwach /słupskim: Łeba, elbląskim: po Zalewie Wiślanym i koszalińskim - z portu w Kołobrzegu i Darłowie/.

Szlaki turystyki wodnej o szczególnej atrakcyjności to:

- szlak kajakowy po zespole jezior Raduńsko-Ostrzyckich
- szlak wodny rz.Trzebiechą - przez J.Wdzydze - Borsk do Czarnej Wody
- szlak rz.Radunią
- szlaki rzekami: Czarną Wodą i Wieżycą.

Województwo gdańskie - pokryte jest również siecią atrakcyjnych szlaków kolarskich i pieszych.
W atrakcyjnych i malowniczych terenach, PTTK wytyczyło i oznakowało 15 szlaków o długości ok. 827 km.

2.4. Dostępność komunikacyjna

Główne obszary turystyki i wypoczynku regionu powiązane są systemem tras pokrywających się z układem komunikacji kolejowej i drogowej - stwarzającej dogodne warunki napływu ruchu turystycznego z głębi kraju.
Nadmorskie położenie aglomeracji gdańskiej - w powiązaniu z portami morskimi - ułatwia z kolei napływ turystów zagranicznych - przybywających drogą morską , w szczególności w systemie połączeń promowych Polski z krajami morza Bałtyckiego. Aglomeracja gdańska ma również na ogół dogodne połączenia lotnicze z większymi ośrodkami - aglomeracjami w kraju jak też z portami lotniczymi Europy.

Dostępność komunikacyjna województwa gdańskiego masowymi środkami komunikacji jest na ogół korzystna.

Natomiast wewnątrz województwa stan dostępności komunikacyjnej do głównych rejonów turystyki, a zwłaszcza wypoczynku świątecznego ogólnie ocenić można jako dostateczny.

Osobnym zagadnieniem są dojazdy do plaż w aglomeracji gdańskiej i do terenów pracowniczych ogrodów działkowych.

Dojazdy do plaż ocenić należy, że stale się usprawnia, lecz organizacja służb zbyt mało elastyczna, nie umiejąca szybko i skutecznie przystosować się do często tak zmiennego czynnika jakim jest pogoda.
Powoduje to różnorodne perturbacje i spiętrzenia - obniża wartość i jakość wypoczynku. Dotarcie do miejsc rekreacji staje się uciążliwe, zwłaszcza dla rodzin z małymi dziećmi.

Dojazd do pracowniczych ogrodów działkowych wymaga również dalszego usprawniania, gdyż obecny stan nie może satysfakcjonować tej grupy użytkowników linii komunalnych.

2.5. Zagospodarowanie turystyczne

Zagospodarowanie turystyczne jest funkcją ruchu i atrakcyjności charakteryzującej obszar - miejscowość turystyczną. Identyfikatorami zagospodarowania turystycznego a równocześnie wyznacznikami funkcji turystycznych obszarów są: infrastruktura turystyczna, której podstawowym składnikiem jest baza noclegowa, obiekty i urządzenia komplementarnie obsługujące i uatrakcyjniające przebywanie w miejscowościach i na trasach turystycznych oraz baza żywieniowa tj. obiekty gastronomiczne jak i punkty sprzedaży detalicznej - sklepy.

Proces zagospodarowania turystycznego zapoczątkowany został w latach 60-tych i w ciągu 25 lat osiągnął stan powodujący,

że region gdański zaliczony jest do lepiej zagospodarowanych
w kraju. Nie oznacza to, że jest ono dostosowane swą wielkością, strukturą rodzajową i przestrzenną do wymogów zgłaszanych przez narastający popyt turystyczny.

Występują znaczne dysproporcje, powodujące powstawanie niekorzystnych zjawisk dysharmonizujących popyt z podażą.
Ostra sezonowość streszczająca się do ciągle jeszcze nie zniwelowanej tendencji kumulowania się ruchu turystycznego praktycznie w ciągu 2 miesięcy tj. m-cu lipcu i sierpniu - wzmaga i wyostrza te trudności.

Zagospodarowanie rejonów, miejscowości i szlaków atrakcyjnych dla turystyki i wypoczynku w woj.gdańskim - przebiegało i charakteryzuje się występowaniem 2 głównych nurtów tj. nurt realizowany przez sektor uspołeczniony oraz nurt sektora prywatnego.

Reprezentantami sektora uspołecznionego w procesie zagospodarowania w pierwszych latach rozwoju gospodarki turystycznej /1960-70/ były głównie - zakłady pracy, organizacje związkowe i społeczne podejmujące inicjatywę budowy zakładowych obiektów - ośrodków wypoczynkowych. Nasilenie budownictwa zakładowego przypada na lata 1960-1975. W tym okresie powstały główne zręby bazy wczasowej nie tylko w woj.gdańskim, ale i w całym kraju. Charakterystyczną tendencją wyróżniającą tą działalność była dążność do lokalizowania swoich obiektów głównie w miejscowościach nadmorskich. Nie przygotowane do żywiołowo narastających procesów - zarówno władze terenowe jak i sami inwestorzy - zapoczątkowali budowę w pierwszym rzędzie obiektów noclegowych oczekując od władz terenowych równoległej realizacji urządzeń stanowiących podstawę działalności inwestorskiej tj. urządzeń wodno-kanalizacyjnych.

Władze terenowe nie mogły dawniej i obecnie sprostać tym życzeniom przerastającym możliwości skromnego budżetu terenowego, ukierunkowanego głównie na zaspokajanie potrzeb ludności stałej. Inwestorami wszak głównie byli gestorzy - których zakłady pracy znajdują się poza granicami województwa. Powstałe zatem zasoby środowiskowej bazy noclegowej - nie miały i nie mają nadal odpowiedniego zaplecza infrastruktury komunalnej. Przyczynia się to tym samym do degradacji środowiska, pomniejszając jego atrakcyjność turystyczną.

Uporanie się z tymi problemami wymagać będzie długookresowych i kapitałochłonnych zabiegów.

Dominujące w pierwszych latach /1957-1965/ substandardowe budownictwo /domki campingowe/ o ekstensywnej zabudowie, w kolejnych latach - w wyniku nacisku i wysiłków władz terenowych - podlegają powolnej modernizacji i przekształcaniu się w obiekty trwałe - możliwe nawet do eksploatacji w przedłużonych okresach. W wyniku tych działań ilość miejsc o całorocznym użytkowaniu zwiększyła się z 1,4 tys. w 1975r do 5,5 tys.miejsc w 1985r /tj. ok. 11 %/ - vide Tabela nr 3

W województwie gdańskim jedynie w Jastrzębiej Górze udało się uniknąć niekorzystnych zjawisk związanych z nieprzemyślanym budownictwem wczasowym /substandardowym/.

Baza wczasowa aktualnie rośnie w tempie znacznie powolniejszym, przy czym:

- zwiększa się ilość obiektów trwałych /modernizowanych/,
- zwiększa się ilość miejsc w obiektach o całorocznym użytkowaniu,
- zmniejsza się ilość kwater prywatnych wykorzystywanych w sposób zorganizowany dla potrzeb wypoczynku /co nie oznacza eliminacji

z obiegu rynku usług turystycznych tej formy bazy - następuje jedynie zmiana użytkowników - gestorów wynajmujących kwatery prywatne/.

Szacuje się, że nakłady zaangażowanę w budowę obiektów wczasowych w latach 1960-1985 wyniosły ok. 6-8 mld zł.

Mimo znacznego zwiększania się kosztów budowy obiektów wczasowych /co wiąże się z narzutami w partycypowaniu w urządzeniach komunalnych - zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami/ zainteresowanie budową obiektów wczasowych w woj. gdańskim nadal się utrzymuje.

Równolegle, aczkolwiek ze znaczniejszym opóźnieniem i znaczniejszymi trudnościami rozwijała się budowa obiektów turystycznych. Opracowanych zostało szereg programów budowy obiektów, część z nich uzyskała akceptację /b.Prezydium WRN - lecz niestety nie uzyskały one należytego wsparcia w postaci przyznania środków inwestycyjnych, limitów inwestycyjnych jak i wykonawstwa, które wówczas obowiązywały/. W ostatnich latach główną przyczyną dostatecznego proporcjonalnego do wzrostu ruchu turystycznego budownictwa turystycznego był brak środków finansowych. Mimo istniejących trudności często z dużym opóźnieniem - zrealizowano w województwie gdańskim:

- program budowy i modernizacji sieci campingów, co stawia region w czołówce województw w kraju,
- program zagospodarowania lasów dla potrzeb turystyki i wypoczynku,
- zmodernizowano, rozbudowano szereg obiektów turystycznych względnie zagospodarowanie obszarów i miejscowości najbardziej atrakcyjnych.

Źródłem finansowania budownictwa turystycznego były i są środki

z Centralnego i Wojewódzkiego Funduszu Turystyki i Wypoczynku - z których sfinansowano szereg zadań w latach 1962-1985 na łączną kwotę 509 mln zł.

Znacznie korzystniejsze efekty w rozwoju bazy turystycznej uzyskano w budownictwie hotelowym z kredytów zagranicznych. Niezależnie od ukończenia w 1980r hotelu "Mieszko", w latach 80-tych zrealizowanych zostało 4 hotele PP"Orbis" /"Gdynia" w Gdyni, "Marina" w Jelitkowie, "Nowotel" w Gdańsku i "Posejdon" w Jelitkowie/ na łączną ilość 1568 miejsc noclegowych i 1820 gastronomicznych.

Równocześnie zmodernizowany i rozbudowany został Dom Turysty PTTK w Sopocie. Łącznie obiekty te stanowią bazę o wysokim standardzie usługowym świadczącym usługi turystom krajowym i zagranicznym.

Mimo to, stan ilościowy obiektów turystycznych jest nadal niedostateczny - nie dostosowany ani wielkością, ani strukturą rodzajową do potrzeb wzmagającego się ruchu turystycznego. W szczególności brak jest hoteli o standardzie turystycznym, campingów i obiektów służących turystyce młodzieżowej. Nie zrealizowanie programu zagospodarowania tzw."Drogi Nadmorskiej" - zakładającego budowę w ciągu tej drogi obiektów służących wypoczynkowi turystycznemu mieszkańców aglomeracji gdańskiej - powoduje, że nadal ta forma wypoczynku nie znajduje należytego zabezpieczenia.

Drugi nurt - realizowany przez osoby prywatne - był z jednej strony reakcją na brak odpowiednich obiektów mogących świadczyć usługi turystyczne - z drugiej zaś strony na uciążliwości płynące z pogłębiającej się urbanizacji. Wyrazem jego było wzmożone budownictwo domów letniskowych, które zapoczątkowane zostało w latach

70-tych, a osiągnęło apogeum na przełomie 1975-1980. Aktualnie tendencje - chęci posiadania działki rekreacyjnej i domu letniskowego nie maleją.

Budownictwo letniskowe w woj.gdańskim charakteryzuje się następującymi wielkościami - 7,1 tys.działek rekreacyjnych, 4,1 domków letniskowych zrealizowanych, w budowie 7oo domów letniskowych, łączna ilość miejsc szacowana jest na 19,8 tys.miejsc noclegowych. Budownictwo to budzi wiele emocji i kontrowersji. Ma swoje dobre i złe strony. Powstała bowiem nowa forma bazy wypoczynkowej służącej mieszkańcom woj.gdańskiego, ich rodzinom i znajomym, tym samym zmniejszająca presję na usługi w obiektach turystycznych, których ilość jest zbyt mała do występujących potrzeb. Budownictwo to przyniosło również wiele elementów aktywizacyjnych dla dotychczas zaniedbanych rejonów Pojezierza Kaszubskiego.

Do mankamentów wynikających z rozwoju tego budownictwa zaliczyć należy:

- zajmowanie terenów - które winny służyć potrzebom ogólnym a położonych w pobliskiej strefie podmiejskiej - co już ma miejsce np. nad jez.Karlikowskim koło Borkowa, w Szemudzie itp.
- formy architektoniczne i plastyczne, które sprzeczne są z dobrze pojmowanym ładem przestrzennym i estetyką krajobrazu,
- wyrastanie całych zespołów kolonii domków, zmieniających naturalne cechy krajobrazu, powstawanie sezonowego osadnictwa sztucznie wkomponowanego w strukturę przestrzenną i społeczno-gospodarczą,
- zajmowanie terenów w parkach krajobrazowych.

Nie przesądzając dodatnich i ujemnych zjawisk towarzyszących budownictwu letniskowemu, nieodzownym staje się wypracowanie

koncepcji regionalnego dalszego jego rozwoju - w pełnej zgodności z zasadami ochrony środowiska jak i sharmonizowanie go z ogólnymi potrzebami rozwoju turystyki i wypoczynku w regionie.

Bazę noclegową - turystyczną i uzasową - komplementarnie wspomagają w obsłudze ruchu turystycznego różnego rodzaju obiekty i urządzenia kulturalne, sportowe, usługowe itp., których ilość, zakres świadczonych usług decyduje o jakości i wartości wypoczynku. W tym względzie baza komplementarna najlepiej rozwinięta jest w aglomeracji gdańskiej - gdzie niezależnie od samych walorów turystycznych różne urządzenia umożliwiają organizowanie zróżnicowanych form uatrakcyjniających pobyt w Zespole Trójmiejskim.

W pozostałych ośrodkach wypoczynku nadmorskiego zwłaszcza takich jak Jastrzębia Góra, Władysławowo, Jastarnia-Jurata i inne - niestety urządzenia komplementarne są niedostateczne, stąd też oferta i zakres usług jest na ogół skromny. W korzystnych warunkach pogodowych, główna atrakcja: morze i plaże niweluje te niedogodności. W okresach niepogody jednakże ostro przypominają o konieczności wzbogacenia tych miejscowości w różnego rodzaju obiekty służące nie tylko zapewnieniu noclegu i wyżywienia, ale i potrzeby rekreacji ruchowej, uczestnictwa w imprezach kulturalnych, sportowych itp.

Rozwiązanie tych problemów - tutaj tylko sygnalizowanych wymagać będzie dużych nakładów i dłuższych okresów ich realizacji.

Nasycenie obszarów turystycznych obiektami gastronomicznymi - jest również niedostateczne. W ilościowym wymiarze najkorzystniej przedstawia się jej stan w aglomeracji gdańskiej. Natomiast znacznie niekorzystniej przedstawia się ilościowy stan miejsc gastronomicznych w strefie nadmorskiej jak i pojeziernej. Uderzające jest, że udział miejsc konsumenckich w ogólnym bilansie wynosi dla strefy

nadmorskiej /poza aglomeracją, która koncentruje ok.59 % miejsc/ ok. 12 % /w tym tylko ok. 28 % miejsc sezonowych/ oraz ok. 18 % w strefie pojeziernej /przy znacznym rozproszeniu w 35 jednostkach terytorialnych i udziale miejsc sezonowych tylko w ok. 14 %/.

Z powyższego wynika, że otwarta gastronomia, która winna wspomagać obsługę ruchu turystycznego jest niedostosowana do potrzeb obsługi ruchu turystycznego w miejscowościach wczasowych i strefy nadmorskiej i pojeziernej.

Srodowiskowa baza wczasowa już obecnie posiada w znakomitej większości własne obiekty gastronomiczne - stołówki. Stąd też presja z tej strony znacznie zmalała. Również rozwój prywatnych stołówek w dużym stopniu rozwiązuje potrzeby turystów i wczasowiczów. Nie mniej jednak gastronomia otwarta nadal nie zabezpiecza potrzeb indywidualnego ruchu turystycznego.

3. Baza noclegowa turystyki i wypoczynku

Głównym składnikiem bazy materialnej turystyki jest baza noclegowa, której stan ilościowy, struktura rodzajowa, podmiotowa, przestrzenna, stan techniczny, okres i stopień wykorzystania - wyznaczają funkcje turystyczne obszaru - miejscowości w której występuje.

Dzisiejszy kształt bazy noclegowej woj.gdańskiego jest wypadkową wielu zjawisk i procesów, które miały miejsce przy jej powstawaniu. Struktura bazy niestety odbiega od racjonalnie pojmowanej gospodarki przestrzennej najatrakcyjniejszymi obszarami turystycznymi - jakimi są niewątpliwie obszary kat.I w strefie nadmorskiej i pojeziernej województwa.

Tendencja intensywnego zagospodarowywania najatrakcyjniejszych obszarów, ale i w dużym stopniu żywiołowość jaka towarzyszyła przy powstawaniu bazy środowiskowej, brak planów przestrzennego zagospodarowania /w pierwszych latach/ jak i niedostateczny nadzór budowlany - wszystko to złożyło się na stan aktualny, stając się źródłem wielu złożonych problemów, które wymagać będą wielu lat dla ich ostatecznego i skutecznego rozwiązania.

Za bezsprzecznie pozytywny uznać należy fakt, że w stosunkowo krótkim okresie 20-25 lat powstały poważne zasoby miejsc noclegowych, znacząco wpływają na kształtowanie się funkcji szeregu miejscowości jak i ich strukturę społeczno-gospodarczą.

Stan ilościowy bazy noclegowej - zarejestrowanej jak i wyliczonej w oparciu o szacunki ilości miejsc /w obiektach kolonijnych i domkach letniskowych/ wg stanu na koniec 1985r /Tabela Nr 1/ wynosił łącznie ok. 126,6 tys.miejsc noclegowych i przedstawia się następująco:

- ogółem miejsca noclegowe	126.617	100 %
w tym obiekty turystyczne	16.912	13,4 %
- obiekty wczasowe	51.475	40,6 %
- obiekty kolonijne i młodzieżowe	38.400	30,3 %
- domy letniskowe	19.830	15,7 %

Zważywszy, że tylko obiekty turystyczne mają charakter otwarty, a pozostałe służą określonym środowiskom zawodowym, związkowym lub młodzieży względnie właścicielom domów letniskowych - to stwierdzić należy, że stopień dostępności do bazy noclegowej jest niski. Ponadto ta struktura użytkowania bazy noclegowej wyznacza funkcję wypoczynkową jako dominującą w regionie gdańskim /86,6 % - stanu miejsc/.

Ważnym miernikiem dostępności bazy jest jej charakter użytkowania: całoroczny czy sezonowy. W obiektach turystycznych, miejsca całoroczne stanowią ok. 33 % - co uznać należy za korzystne - przy letniej ostrej sezonowości sezonu turystycznego, natomiast w bazie wczasowej tylko ok. 11 % miejsc może być użytkowana przez cały rok, co przy ilości ok. 30,5 tys.miejsc wczasowych /bez kwater prywatnych/ świadczyć może o niskiej efektywności wykorzystywania tak poważnych zasobów majątku - bazy wczasowej.

Sezonowy charakter bazy wczasowej nie pozostaje rzecz oczywista bez wpływu na formy eksploatacji - społeczno-gospodarczy zakres oddziaływania na gospodarkę miejscowości - ośrodków wczasowych regionu.

Ostra sezonowość powoduje kumulację zjawisk związanych i wywoływanych przez ruch turystyczny, powodując, że organizmy i służby gospodarcze w miejscowościach turystycznych muszą sprostać złożonym problemom, w krótkim okresie trwania głównego sezonu.

Strukturę rodzajową obiektów turystycznych i wczasowych ilustruje Tabela nr 2.13

Struktura podmiotowa bazy noclegowej określa stopień dyspozycyjności jak też podatność na zabiegi związane z koordynowaniem działalności ich gestorów z ogólnymi potrzebami miejscowości - ludności stałej - której rzecznikiem jest administracja państwowa stopnia podstawowego.

W tym zakresie sytuacja jest korzystna gdyż na ogólną ilość

miejsc:	miejsc	%
- w obiektach turystycznych ogółem	16.922	100
gestorami są:		
- PP Orbis	2.355	13,9
- PTTK	1.428	8,4
- PTSM	1.456	8,6

- Terenowe Przeds.Turystyczne	9.238	54,6
- Ośrodki Sportu i Rekreacji	718	4,2
- Kluby sportowe	179	1,1
- i n n e	1.548	9,2

A więc dyspozycyjność jest wysoka /poza obiektami PP"Orbis"/.

Natomiast w obiektach wczasowych struktura podmiotowa jest mniej korzystn i przedstawia się następująco:

	miejsc	%
- obiekty wczasowe ogółem	51.475	1oo
gestorzy		
- PTP	1.582	3,1
- zakłady pracy	30.581	59,4
- związki zawodowe	699	1,4
- organizacje społeczne i polityczne	1.199	2,3
- przedsiębiorstwa terenowe	17.444	33,8

Zważywszy iż w woj.gdańskim miejsca wczasowe rozproszone są w ok. 5oo obiektach różnych gestorów z głębi kraju, wówczas stanie się oczywistym, że koordynowanie działalności bazy wczasowej jest bardzo utrudnione i egzekwowanie niezbędnych dla danej miejscowości powinności jakie powinni świadczyć gestorzy bazy wczasowej, a ponadto współuczestniczyć w ich kształtowaniu i rozwoju staje się przedsięwzięciem złożonym i wymagającym wiele wysiłku i zabiegów by uzyskać zakładane a niezbędne efekty.

Stan techniczny bazy turystycznej - określić można za dobry. Obiekty podlegają stałej modernizacji, co to wymagającej wysokich nakładów.

Natomiast stopień zużycia obiektów wczasowych jest różny. Obserwuje się korzystne tendencje stopniowej wymiany substandartowych obiektów /domków campingowych/ na bardziej funkcjonalne obiekty stwarzające możliwości ich użytkowania w wydłużonym okresie względnie przez cały rok. Tendencję tę winno się utrwalać ale i również egzekwować. Potrzeby i możliwości wykorzystywania obiektów wczasowych w powiązaniu ze wzrastającym zapotrzebowaniem na profilaktykę

leczniczą jak i wiązanie z funkcjami uzdrowiskowymi uzasadniają w pełni preferowanie tego kierunku za społecznie i ekonomicznie uzasadnionego.

Analizą struktury przestrzennej bazy noclegowej /wg Tabeli nr 1/ w oparciu o globalne wielkości pozwala z pozoru na wstępne stwierdzenie, że w ogólnej ilości miejsc noclegowych rozkładają się one proporcjonalnie w trzech obszarach:

- w strefie nadmorskiej 33,7 %
- w strefie pojeziernej 30,6 %
- w aglomeracji gdańskiej 30,5 %
- na pozostałych obszarach 5,2 %

Jednakże szczegółowa analiza poszczególnych rodzajów bazy noclegowej prowadzi do następujących uwag i refleksji:

- w strefie nadmorskiej - występuje zbyt niski udział obiektów turystycznych /10,4 %/, co świadczy o potrzebie dalszego inwestowania w tym obszarze tego rodzaju miejsc noclegowych,
- w strefie pojeziernej /6,1 %/, występuje niski udział miejsc kolonijnych a walory zdrowotne dla dzieci i młodzieży są korzystniejsze niż w zagrożonej ekologicznie strefie nadmorskiej i aglomeracji gdańskiej. W tej strefie udział miejsc w obiektach turystycznych /7,5 %/ jest niedostateczny,
- w aglomeracji gdańskiej - zgrupowanych jest ok. 57 % miejsc kolonijnych i ok.20 % miejsc wczasowych - co wobec przeciążenia jej ruchem turystycznym - krótkopobytowym uzasadnia dokonanie weryfikacji dotychczasowej polityki lokalizowania obiektów szkolnych na cele kolonijne.

4. Struktura terytorialna turystyki i wypoczynku

Strukturę terytorialną /opartą o podział administracyjny w roku 1985/ w regionie tworzą:

1. w strefie nadmorskiej - 4 miasta i 4 gminy nadmorskie nie wchodzące w skład aglomeracji gdańskiej - z tym, że głównymi ośrodkami /wg kryterium ilości miejsc noclegowych bazy turystycznej i wczasowej/ są:
   - Władysławowo /cały rejon/ z ilością ok. 27,o tys.miejsc noclegowych,
   - m.Jastarnia - 7,o tys.miejsc noclegowych,
   - m.Puck - 4,7 " "
   - gmina Krokowa -2,2 " "
2. Trójmiasto - z Gdynią, Sopotem i Gdańskiem z ok. 41,2 tys.miejsc noclegowych.
3. W strefie pojeziernej - 5 miast i 3o gmin, a wśród nich o największej ilości miejsc:
   - gmina Kościerzyna ok. 5,4 tys.miejsc noclegowych
   - " Stężyca ok. 4,4 " "
   - " Sulęczyno ok. 4,2 " "
   - " Szemud ok. 2,4 " "
   - " Chmielno ok. 2,1 " "
   - " Korsin ok. 2,o " "

W pozostałych jednostkach administracyjnych stan ilościowy miejsc waha się od 1oo miejsc noclegowych /gm. Nowa Karczma/ do 1,5 tys.miejsc noclegowych /m.Kościerzyna/.

W jednostkach terytorialnych poza strefami tj. 7 miastach i 1o gminach skoncentrowanych jest łącznie ok. 4,o tys.miejsc noclegowych.

5. Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki i wypoczynku

Podstawowym składnikiem atrakcyjności turystycznej obszarów w regionie gdańskim są walory środowiska przyrodniczego.

W strefie nadmorskiej podstawę dla rozwoju wypoczynku tworzą - brzeg morski o długości ok. 152 km^2, przybrzeżna wody kąpieliskowe zatoki Gdańskiej i otwartego morza, naturalne plaże i sąsiadujące z nimi nadmorskie bory oraz klimat o właściwościach leczniczych. Atrakcyjność turystyczną strefy pojeziernej kształtujących krajobraz o zróżnicowanej rzeźbie, duże kompleksy leśne /lesistość 33,3%/ a przede wszystkim bogata sieć rzek i jezior. Pojezierze Kaszubskie zalicza się do obszarów o najwyższej jeziorności w Polsce /o wartości wskaźnika w rejonie Kościerzyny 7,13 % i Kartuz 6,17 %/, w jego granicach znajduje się 1.465 jezior o powierzchni powyżej 1 ha z największymi jak: J.Wdzydze, J.Raduńskie i J.Gowidlińskie. Styk dwóch środowisk: morskiego i lądowego i ich wzajemne oddziaływanie na siebie, stanowi o wysokiej przydatności tych obszarów dla celów turystyki i wypoczynku.

Mimo istnienia w województwie potencjalnych warunków rozwoju turystyki, możliwości ich wykorzystania są w dużej mierze ograniczone, wynikają one przede wszystkim ze złego /lub wręcz zdegradowanego/ stanu środowiska lub części jego składników a przez to ograniczonej dyspozycyjności zasobów przestrzennych.

Podstawowy układ funkcjonalno-przestrzenny turystyki i wypoczynku wyznaczają:

- strefa nadmorska wraz z akwenami przybrzeżnymi koncentrująca główne zasoby bazy noclegowej regionu /66 %/ oraz ruchu turystycznego, z równolegle funkcjonującym układem gospodarki morskiej

destrukcyjnie oddziaływującym na stan walorów przyrodniczych i obniżającym jakość układu rekreacyjnego,

- strefa pojezierna - w skład której wchodzą Pojezierze Kaszubskie /38 % powierzchni województwa/, Pojezierze Starogardzkie /19 %/ i Bory Tucholskie /13,7 %/.

Położone w tych strefach obszary turystyczne zajmują łącznie 5.643 km^2, stanowiące 49,3 % powierzchni województwa oraz 4,5 % tego typu walorami powierzchni kraju.

Obszary te, w zależności od rangi atrakcyjności, dzielą się na I, II, III kategorię, zaś pod względem charakteru walorów na: wypoczynkowe, krajoznawcze i krajoznawczo-wypoczynkowe.

Chłonność obszarów turystycznych województwa gdańskiego tj. ilość osób, które jednocześnie mogą przebywać na nich nie powodując istotnych szkód - określana została w granicach 85-97 tys.osób.

Natomiast pojemność funkcjonalna tych obszarów, którą można uzyskać w wyniku ich zagospodarowania w bazę noclegową określono na 122 tys.miejsc.

Powyższe wielkości obliczone zostały w ramach prac Instytutu Turystyki. Natomiast według ocen Biura Planowania Przestrzennego w Gdańsku określona jest w wysokości 270 tys. miejsc - przy czym stopień rozdysponowania zasobów pojemności obliczono i wynosi: dla aglomeracji gdańskiej 44,1 %, strefy nadmorskiej ok. 58 %, zespół jezior Raduńskich 32,0 %, zespół jezior Wdzydzkich 49,0 %, zaś jezior Sulęczyńskich ok. 56 %. Jeszcze inne źródła określają chłonność terenów strefy nadmorskiej na 167 tys.osób, zaś strefy pojeziernej 230 tys.osób.

Z uwagi na istotne różnice wynikające z w/w źródeł, koniecznym się wydaje przeprowadzenie badań i dokonania weryfikacji dotychcza-

sowych obliczeń. Ich celem powinno być ustalenie rzeczywistej optymalnej pojemności ekologicznej oraz pojemności funkcjonalnej obszarów co pozwoli określić: zarówno ich przydatność do przyjmowania ruchu turystycznego jak też rzeczywiste potencjalne możliwości ich wykorzystywania i dalszego zagospodarowania dla celów turystycznych i wypoczynkowych.

5.1. Strefa nadmorska

Strefa nadmorska woj.gdańskiego stanowi obszar, w którym skalnej wyodrębnić można dwa główne rejony koncentracji ruchu turystycznego i zagospodarowania tj. Nadmorki Park Krajobrazowy oraz aglomerację gdańską.

5.1.1. Nadmorski Park Krajobrazowy położony jest w północnej części woj.gdańskiego. Pod względem fizyczno-geograficznym park znajduje się w obrębie Pobrzeża Kaszubskiego. Obszar parku obejmuje Półwysep Helski, północno-zachodnią część Zatoki Puckiej ograniczoną mielizną tzw. Ryfem Mew, pas nadmorski od nasady Półwyspu Helskiego do ujścia rzeki Piaśnicy, z wyłączeniem terenów portowo-przemysłowych portu Władysławowa.

NPK utworzony został na podstawie Uchwały nr IX/49/78 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 5 stycznia 1978r w sprawie utworzenia Nadmorskiego Parku Krajobrazowego /Dz.U.WRN w Gdańsku nr 1 poz.3 z 1978 roku/.

NPK wyróżnia się różnorodnością problemów: ekologicznych, społecznych i gospodarczych powstałych i wynikających zarówno ze specyficznych cech środowiska przyrodniczego jak i dotychczasowej działalności gospodarczej. NPK zaliczyć można do obszarów "problemowych", z racji konfliktów tutaj występujących, a mających swoje

źródło s różnorodnych przejawów działalności ludzkiej takich jak: ochrona środowiska, turystyka i wypoczynek, potencjalne funkcje lecznictwa uzdrowiskowego, osadnictwo ludności stałej, gospodarka morska, a w tym rybołówstwo, obronność kraju i zarysowujące się potencjalne funkcje górniczo-przemysłowe /rejon Żarnowca/.

Intensywność wykorzystania turystycznego obszarów NPK, przy niskiej odporności środowiska oraz występujący niedorozwój urządzeń infrastruktury komunalnej zwłaszcza wodno-kanalizacyjnych, powoduje szereg zagrożeń, konfliktów i problemów, przerastających zarówno zakres jak i uprawnienia Zarządu NPK jak i terenowych władz administracyjnych.

Obecny stan w tym zakresie można określić jako nieustanne poszukiwanie rozwiązań kompromisowych, co powoduje, że podejmowane decyzje mają charakter doraźny, nie zawsze są optymalne i nie zapewniają stabilnego rozwoju, podporządkowanego głównej idei jaka realizowana być powinna w wyniku utworzenia parku krajobrazowego.

NPK zajmuje łączną powierzchnię 154,9 km^2 co stanowi 2,0 % powierzchni woj.gdańskiego. Park położony /administracyjnie/ na obszarze m.Władysławowa oraz gmin: Krokowa, m. gm.Puck, Jastarnia, Hel i gm.Kosakowo /Rewa/.

Struktura użytkowania gruntów w obecnych obrębach NPK jest następująca: lasy 19,6 %, użytki rolne 1,8 %, wody 66,7 %, pozostałe 11,9 %.

NPK jest komponentem ogólnokrajowego systemu ochrony środowiska. Jego walory przyrodnicze uzasadniają do zakwalifikowania go do parków krajobrazowych typu nadmorskiego, którego głównymi komponentami jest Półwysep Helski /Mierzeja Helska/ oraz akwen Zatoki Puckiej. Indywidualne cechy poszczególnych rejonów parku wynikają

ze znacznego zróżnicowania powierzchni.

NPK charakteryzuje się unikalnymi walorami przyrodniczymi, wynikającymi nie tylko ze zróżnicowania krajobrazowego ale i biocenetycznego.

W kompleksie walorów przyrodniczych NPK wyjątkowe znaczenie dla jego atrakcyjności zwłaszcza turystycznej ma bioklimat.

Swiadomość leczniczych właściwości klimatu nadmorskiego ukształtowana w społeczeństwie polskim jest m.in. jednym z czynników stałego wzrostu ruchu turystycznego na obszarze NPK. Atrakcyjność turystyczną NPK wyznaczają w głównej mierze: walory środowiska przyrodniczego o zróżnicowanym charakterze i unikalnej randze, zagospodarowanie turystyczne, doskonaląca się organizacja obsługi ruchu turystycznego oraz dobra i atrakcyjna /statki żeglugi przybrzeżnej/ dostępność komunikacyjna.

Do składników atrakcyjności turystycznej zaliczyć również można walory kulturowe folkloru rybackiego i dwa o wysokiej atrakcyjności muzea: Muzeum Latarnictwa w Rozewiu oraz Muzeum Rybackie na Helu. Hel ponadto stanowi atrakcyjne miasteczko charakteryzujące się unikalną architekturą domów rybackich, lecz największą frekwencją cieszy się latarnia morska, która jest głównym magnesem ściągającym rzesze turystów.

Obszar NPK wzbogacają również i inne interesujące obiekty krajobrazowe jak port we Władysławowie, miejsca bitew i martyrologii, co razem z walorami wypoczynkowymi otwartego morza jak i ciepłymi wodami Zatoki Puckiej tworzy kompleks atrakcyjności tego obszaru.

Zatem, zróżnicowanie, różny stopień atrakcyjności jak i stale rosnąca popularność NPK, wreszcie sąsiedztwo z aglomeracją gdańską powodują, że NPK - cieszy się stałym zainteresowaniem mieszkańców

kraju i województwa gdańskiego.

Zagrożenia, jakie towarzyszą nadmiernej koncentracji w czasie i przestrzeni ruchu turystycznego będą się zapewne potęgować. Określenie zatem kompromisów, pola koegzystencji dla rozlicznych funkcji i przy równoczesnym ich sharmonizowaniu dla dobra samej idei ochrony i kształtowania środowiska jest zadaniem samym w sobie bardzo trudnym i wyjątkowo skomplikowanym.

Ruch turystyczny w Nadmorskim Parku Krajobrazowym

Nadmorski Park Krajobrazowy obejmuje swoimi granicami jeden z najatrakcyjniejszych rejonów nadmorskich Polski, tj. Mierzeję Helską.

Ruch turystyczny na obszarze Mierzei Helskiej - Półwyspu Helskiego - posiada wieloletnie tradycje sięgające wieku XIX-tego, przy czym, już przed I-szą wojną światową obszar ten miał swoją popularność w kręgach polskich krajoznawców.

W latach międzywojennych ruch turystyczny na Mierzei Helskiej - na obszarze której zaczęły się rozwijać zręby zagospodarowania turystycznego, m.in. w wyniku wielkiego zainteresowania nadmorskim wypoczynkiem polskiego społeczeństwa, jak i części przeciwstawienia się wyjazdom do Sopot, jak i innych miejscowości nadmorskich położonych wówczas w granicach Wolnego Miasta Gdańska - był dość znaczny, jak na ówczesne warunki.

Z badań przeprowadzonych przez Stanisława Leszyckiego wynika, że frekwencja w nadmorskich miejscowościach - dzisiaj wchodzących w skład WPK - wyniosła w roku 1926 - 9.138 osób, by wzrosnąć w roku 1973 do 30.878 osób. Ilości te, jak na ówczesne warunki przy sto-

sunkowo niskim zagospodarowaniu, w wyspecjalizowane obiekty turystyczne uznać trzeba za dość znaczną.

Po II-giej wojnie światowej, ruch turystyczny na obszarze dzisiejszego NPK praktycznie w latach 1945-1956 był wyjątkowo skromny, a to z racji ograniczeń w poruszaniu i przebywaniu w tzw. strefie przygranicznej.

Dopiero po 1956 roku, w ślad za zniesieniem wzgl. złagodzeniem wspomnianych rygorów, nastąpił wręcz żywiołowy napływ ruchu turystycznego, zwłaszcza wczasowego. Ruch ten znajdował oparcie w nowo budowanych obiektach wczasowych zakładów pracy - głównie z głębi kraju, jak też w wyniku wzmożonej działalności organizatorów obsługi ruchu turystycznego, m.in. PTTK, "Orbis" itp.

Począwszy od tych lat zaczyna się wzmagać ilościowe narastanie ruchu turystycznego, powodującego znaczne zagrożenie i zniszczenie walorów przyrodniczych Półwyspu Helskiego.

W latach 1960-1975 napływ turystów krajowych i zagranicznych /z CSRS/, a po 1970 roku /z NRD/ - był wielokrotnie wyższy niż przyrost miejsc w obiektach turystycznych tj. campingach i polach biwakowych. Rozwijające się w tych latach "dzikie biwakowanie" na Półwyspie Helskim trudne było do opanowania, z w/w przyczyn, jak i nie dość skutecznej działalności władz administracyjnych i porządkowych. Dopiero począwszy od sezonu letniego w 1979 roku - po utworzeniu NPK /1978r/ uzyskano pozytywne rezultaty, dzięki równoczesnej rozbudowie i modernizacji sieci campingów i pól biwakowych, jak i podjętych działaniach organizatorskich ze strony NPK. Jednakże faktyczne opanowanie zagrożeń dla środowiska przyrodniczego NPK nastąpiło dopiero po 1983 roku, kiedy to Zarządzeniem nr 25/83 z dnia 23 czerwca 1983r Wojewoda Gdański wprowadził regulację ruchu pojazdów

w napędzie spalinowym na Półwyspie Helskim - na drodze począwszy od nasady półwyspu w kierunku Jastarni i Juraty.

Z doświadczeń wynikających z minionych 6-ciu lat, wprowadzoną regulację ocenić można za przedsięwzięcie skuteczne ograniczające degradację walorów przyrodniczych i turystycznych w tym rejonie. Przeprowadzone w roku 1997 obserwacje wskazują, że negatywne oddziaływanie nadmiernego ruchu turystycznego został o skutecznie opanowane i zjawisk o takiej skali, jakie występowały w minionych latach, obecnie się nie notuje.

Natomiast stwierdzić można, że ukierunkował się kierunek penetracji nie zorganizowanego ruchu turystycznego - zwłaszcza motorowego. Obecnie największe zagrożenia występują w rejonach: Jastrzębia Góra - Karwia /zwłaszcza w dnie świąteczne/ oraz w rejonach: Karwia - Biała Góra - Dębki, gdzie brak campingów i pól biwakowych powoduje poważne zagrożenie, tym bardziej, że są to rejony w których nie występuje zanieczyszczenie wód przybrzeżnych i terenów kąpieliskowych m.Bałtyckiego. Rosnące, stałe zainteresowanie nadmorskim wypoczynkiem, przy równoczesnym rozwoju indywidualnej motoryzacji powoduje zwiększony napływ turystów motoryzowanych.

Podobnie, jak i w innych rejonach turystycznych wielkość, sezonowość i strukturę rodzajową ruchu turystycznego wyznaczają: atrakcyjność turystyczna obszarów WPK, na którą składają się: walory turystyczne, głównie środowisko przyrodniczego, walory wód kąpieliskowych m.Bałtyckiego, zwięk zające i stale modernizująca się baza noclegowa, aktywność recepcyjna organizatorów rynku turystycznego oraz dostępność komunikacyjna . Nie bez znaczenia ma też narosła w lat tradycja, dzięki której miejscowości położone na obszarze WPK mają swoich stałych wiernych zwolenników.

Również i wzrastająca renoma - m.in. w wyniku utworzenia NPK - przyczynia się, że ruch turystyczny w tym rejonie ugruntowuje się w stałych wielkościach ilościowych, czasokresach występowania i strukturze rodzajowej.

W latach 1986 i 1987 zaobserwowano zwiększony udział korzystających z obiektów dzieci i młodzieży. Wzrost ten nastąpił w wyniku wykorzystywania kwater prywatnych w obsłudze tej grupy użytkowników. Ruch turystyczny na obszarze NPK rejestrowany w bazie noclegowej, wynosił łącznie w r.1987 - 237,o tys.osób, zaś ilość udzielonych noclegów w wysokości 3.277 tys. /Tabele nr 4, 5 i 6/.

Porównawczo /jedynie w odniesieniu do łącznej ilości korzystających z noclegów w obiektach turystycznych i obiektach wczasowo-wypoczynkowych/ udział NPK w całym woj.gdańskim, wynosił w 1977r - 2o,6 %, zaś w 1987r - 23,9 %, co może świadczyć o niewielkim wzroście w omawianej dekadzie. W porównaniu z wielkościami ruchu turystycznego dla całego kraju, udział NPK szacować można w granicach 1,5 - 2,o % rejestrowanego ruchu turystycznego w bazie noclegowej. W rzeczywistości udział NPK w kraju i woj.gdańskim jest znacznie wyższy, jeśli uwzględni się również w obliczeniach porównawczych wypoczynek dzieci i młodzieży. Niestety, brak wiarygodnych informacji statystycznych uniemożliwia dokonanie takiego porównania. Szacować jednakże można, że łączny udział NPK w ruchu turystycznym całego kraju określić da się w granicach 6-8 %, zaś w woj.gdańskim odpowiednio 35-4o %, co świadczyć może o randze tego obszaru, jak i o stopniu koncentracji ruchu turystycznego w tym rejonie.

Dominującą formą ruchu turystycznego w NPK - jest wypoczynek długopobytowy /wczasy, kolonie dziecięce/, jako że i obiekty turystyczne wykorzystywane są na dłuższe pobyty - zwłaszcza

o spingi i pola biwakowe.

Ruch turystyczny - krótkopobytowy w miesiącach szczytowych sezonu tj. w lipcu i sierpniu - nie ma możliwości korzystania w większym rozmiarze z obiektów turystycznych. Nie można zatem wyodrębnić zróżnicowania ruchu turystycznego korzystającego z bazy noclegowej.

Przewagę wypoczynkowych form jest w warunkach NPK bezsporna i przytłaczająca.

Dominującą cechą ruchu w NPK jest wystę.ująca ostra sezonowość, tzn. koncentracja ruchu w dwóch środkowych letnich VII i VIII, w których kumuluje się około 72,0 % korzystających z noclegów /T belerych 4,5,6/. W pozostałych miesiącach w roku, ruch turystyczny ma tylko symboliczne znaczenie i ma miejsce praktycznie w trzech miejscowościach tj. w Jastarni, Chałupach i Jastrzębiej Górze.

Duże znaczenie dla całego NPK ma jak również krótkopobytowe formy ruchu turystycznego, tj. wycieczkowe jak i w okresie świątecznego. Niektóre obszary NPK ze względu na dobrą dostępność jak i dobrą sieć komunikacyjną dostępnością masowymi środkami transportu, zwłaszcza PKP powodują specyficznie występowanie tzw. "zatłoczenia" ruchu tak w czasie jak i przestrzeni.

Główne strumienie ruchu turystycznego przybywającego na obszar NPK mają swoje oparcie o: transport kolejowy /PKP, PKS, indywidualne koleje/ oraz żeglugę przybrzeżną. Lokalizacja bazy turystycznej wzdłuż powyższe korytarze spływu ruchu wyodrębniają rejony koncentracji zagospodarowania i ruchu turystycznego. W obszarze NPK wyróżnić można zatem 3 główne rejony. Są nimi:

1/ Rejon Władysławowa /łącznie z m. Władysławowo/ - koncentrujący ok. 77,0 % ruchu i zagospodarowania - przy czym przy równoczesnym

napływie krótkopobytowych form wycieczek i wypoczynku świątecznego - udział ten jest bezsporne znacznie wyższy.

2/ Rejon Jastarni-Juraty, gdzie koncentruje się ok. 16,o % ruchu pobytowego oraz ruch wycieczkowy, przybywający statkami, jak też w części motorowy - kontrolowany i ograniczony pojemnością parkingów.

3/ M.Hel - jako docelowy punkt przyjazdu rocznie ok.385-400 tys. wycieczkowego ruchu turystycznego.

Rejon Pucka i Zatoki Puckiej ma drugorzędne znaczenie. Natomiast brak szczegółowego rozpoznania co do wielkości występowania ruchu turystycznego w rejonie: Karwia - Kąt - Góra- Dąbki - w obecnym stanie badań uniemożliwia skonkretyzowanie rangi tego obszaru. Z obserwacji ostatnich lat 1985-1986-1987 wynika, że corocznie w tym rejonie wzrasta ruch turystyczny i oczekiwać należy, iż w przyszłości rejon ten spełniać będzie równorzędną rolę, podobną jak rejon Zatoki Puckiej. Przemawiające zainteresowanie tym rejonem, charakteryzującym się wysoką atrakcyjnością plaż nadmorskich spowoduje zwiększony napływ w ruchu w ten obszar.

Z analizy wyżej przytoczonych informacji statystycznych wynika, iż funkcje turystyczno-wypoczynkowe są dominujące w obszarze NPK. W okresie sezonu turystycznego inne funkcje praktycznie schodzą na plan dalszy. Ruch turystyczny zarówno w tych rozmiarach, jaki obecnie występuje stwarza poważne zagrożenie dla walorów przyrodniczych i samej idei podstawowych funkcji NPK.

Określenie więc, dopuszczalnych granic zagospodarowania i wielkości ruchu turystycznego, wymagać będzie wypracowania swoistych reguł koegzystencji z innymi funkcjami, jakie występują na obszarze NPK.

Zagospodarowanie turystyczne Kaszubskiego Parku Krajobrazowego

Osiągnięty stan zagospodarowania turystycznego NPK - jest wynikiem długotrwałego procesu, jak i sumą wieloletnich poczynań, w których wyróżnić można 4 podstawowe okresy.

Okres I-szy, do 1920r - w którym to ruch turystyczny znajdował oparcie /wg obecnie przyjętej nomenklatury/ o kwatery prywatne wynajmowane u rybaków. Liczebność bazy turystycznej występującej w tym okresie trudno jest ustalić z uwagi na brak wiarygodnych informacji, zaś w literaturze jest zgoła ten problem pomijany.

Okres II-gi - w latach międzywojennych; podstawową i główną formą zagospodarowania turystycznego stanowiły nadal kwatery prywatne. W latach trzydziestych zaczęły powstawać pierwsze pensjonaty, hoteliki, wille prywatne - tworzące podstawy "przemysłu pensjonatowo-hotelowego" w tym rejonie.

Okres III-ci - przypadający na lata 1945-1965 charakteryzuje się stałym, powolnym wzrostem ilości obiektów i miejsc powstających głównie w wyniku budowy obiektów kolonijnych i wczasowych zakładów pracy. Z posiadanych danych b.WKRiT w Gdańsku wynika, że w całym b.powiecie puckim zlokalizowanych było: w 1956r 14 obiektów na łączną ilość 2.742 miejsc, zaś w 1963r - osiągnięto stan 49 obiektów z 7.076 miejscami. Niestety w tej informacji brak jest wyodrębnienia terenów obecnego NPK. Jednakże z dużą dozą prawdopodobieństwa przypisać można ok. 80-90 % interesującego nas obszaru, tj. NPK.

Nadmienić należy, że obszar ten charakteryzował się wielką dynamiką rozwoju tzw."zamkniętej bazy", która powstawała żywiołowo, bez

należytego sterowania tymi procesami ze strony władz administracyjnych, nie dostrzegających przyszłych nieodwracalnych skutków. Próby przeciwdziałania ze strony ówczesnego WKKFiT - wobec kolizji z partykularnymi interesami miejscowej ludności - nie napotykały należytego zrozumienia. W szczególności we Władysławowie, po części Jastarni i Juracie - powstało szereg substandardowych obiektów, które do dzisiaj istnieją, zajmują drogocenne tereny, nie posiadając należytego zabezpieczenia w urządzenia wodno-kanalizacyjne. Jedynie Jastrzębią Górę udało się ochronić przed substandartowym budownictwem - chociaż nie w pełni.

Okres IV - przypadający na lata sześćdziesiąte-osiemdziesiąte - charakteryzuje z jednej strony zmniejszającą się ilość powstawania nowych obiektów /z wyjątkiem Jastrzębiej Góry - gdzie nadal powstają duże obiekty wczasowe/, przy czym okres żywiołowości i dowolności został w zasadzie opanowany. Jednakże główną przyczyną powodującą taki stan, to przede wszystkim jest wyczerpanie się terenów i faktycznie osiągnięcie optymalnej pojemności funkcjonalnej w szeregu miejscowościach, a w części nawet już jej przekroczenie.

Natomiast jako drugi nurt, obecnie obserwowany jest równoległy proces rozwijania się jednorodzinnego budownictwa mieszkaniowego, skorelowanego zwykle i równocześnie z funkcjami pensjonatowymi, Parcie na ten typ budownictwa, wywoływane jest przez miejscową ludność, dostrzegającą poważne źródła dochodu z wynajmu kwater, bądź też - co często się powtarza - sprzedawaniu swojego domu-obiektu zakładowi pracy, który nie mogąc uzyskać pozwolenia na budowę samodzielnego obiektu, w ten sposób rozwiązuje potrzeby socjalne dla swoich pracowników. Niestety, dynamicznie rozwijające się indywidualne budownictwo niesie za sobą groźbę przekroczenia dopuszczalnej pojemności funkcjonalnej w poszczególnych miejscowościach, przeciążenia i tak z trudem funkcjonujących urządzeń wodno-kanalizacyjnych.

Stwarza więc potencjalne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Obiekty te, lokalizowane na coraz mniejszych działkach /250-300 m^2/, charakteryzują się często monstrualną architekturą, wyrażającą tendencję maksymalnego wykorzystania posiadanej powierzchni, a tym samym agresywnie kolidują z ładem przestrzennym i estetyką. Zbytnie przegęszczanie przestrzeni, rzecz oczywista wpływa również destruktywnie na jakość wypoczynku, jest źródłem różnych kolizji, tak dla funkcji podstawowych NPK, jak i komplementarnych.

Oceniając pod tym kątem stan zagospodarowania miejscowości turystycznych, położonych w obszarze NPK - postulować należałoby nie tylko o optymalizację przestrzeni turystycznej /co wobec zainteresowania NPK - jest nieuniknione/, ale i równocześnie zweryfikowanie dotychczas obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego. Jest to tym bardziej konieczne, gdyż w ślad za dalece poszerzonymi uprawnieniami rad narodowych stopnia podstawowego, wzrośnie niewątpliwie nacisk na rozszerzenie zakresu budownictwa indywidualnego i przejmowania terenów przeznaczonych pod inne funkcje i obiekty.

Ilościowy stan bazy noclegowej zlokalizowanej w NPK, jak też jej wykorzystanie w latach 1985, 1986 i 1987 zilustrowany został w tabelach 4,5,6 i 7.

Porównawczo, z całym woj.gdańskim, baza noclegowa w NPK w 1986r przedstawia się, jak niżej:

Miejsca	Województwo gdańskie	NPK	
		miejsca	% udziału
1	2	3	4
Ogółem	162.566	50.250	30,9
w tym:			
1. obiekty turystyczne	16.008	8.573	47,6
2. obiekty czasowo-wypoczynkowe	51.475	19.802	38,5

1	2	3	4
3. Obiekty wypoczynku dzieci i młodzieży	42.548	21.4o5	5o,3
4. domy letniskowe	24.27o	47o	1,9

Udział NPK w ilościowym stanie bazy noclegowej jest b.wysoki i po aglomeracji drugi, przy czym w ilości miejsc w obiektach wczasowych i obiektach służących wypoczynkowi dzieci i młodzieży rejon NPK zajmuje miejsce pierwsze. Stwierdzenie to dotyczy oczywiście rejestrowanej bazy noclegowej. Nadmienić należy, że w latach 1985-1987 wzrosła znacznie ilość miejsc w kategorii obiektów służących wypoczynkowi dzieci. Stało się to na skutek wprowadzenia obowiązkowej kategoryzacji kwater prywatnych. Kwatery prywatne, które nie odpowiadały standardowi ustalonemu dla obsługi ruchu turystycznego względnie oddalone są od brzegu morskiego /przez przedsiębiorstwa turystyczne/ - przejęte zostały przez zakładowe służby socjalne, które na tej bazie zaczęły organizować wypoczynek dla dzieci, mimo zaniżonego standardu. Przykład ten jest jeszcze jednym z przyczynków podkreślających narastającym zainteresowaniu wypoczynkiem nad morzem, jak i rosnącą popularnością obszarów NPK - jako terenu wypoczynku.

Udział NPK w bilansie bazy noclegowej kraju /tylko w odniesieniu do obiektów turystycznych i wczasowo-wypoczynkowych/wg ogólnych danych 1986/87/ za rok 1987 brak zbiorczych informacji GUS/ przedstawiał się następująco:

Rozwój obiektów	Polska w tys.		NPK w tys.			
	miejsca	korzyst.	miejsca	korzyst.	% udziału 3:3	6:4
Obiekty turystyczne	351,4	8966,3	8,6	62,2	2,4	o,7
" wczasowe	494,5	3581,6	19,8	12o,o	4,1	3,3

Brak informacji statystycznych dla kraju o obiektach wypoczynku dzieci i młodzieży oraz danych letniskowych, uniemożliwia przeprowadzenie pełnego porównania.

Nie mniej jednak i te niepełne wielkości wskazują, że NPK odgrywa poważną rolę w strukturze przestrzennej bazy noclegowej kraju i wyznacza jego pozycję. Zapewne jest ona dalece większa, jeśli uwzględni się cały stan bazy noclegowej zlokalizowanej w obszarze NPK. Szacować można, że udział ten kształtuje się na pograniczu 6-8 % stanu bazy w kraju.

Wykorzystanie bazy noclegowej maksymalne, jak i efektywne przypada na miesiące od czerwca do sierpnia i wynosi łącznie w ilości korzystających 91,4 %, zaś udzielonych noclegów 93,3 % /vide tabele nr 4-6/ - co jednocześnie określa sezonowy charakter wykorzystania całej bazy. Pozostałe miesiące jesienne i wiosenne, praktycznie w całokształcie wykorzystania bazy mają symboliczne znaczenie.

Struktura przestrzenna bazy noclegowej zilustrowana została w tabelach nr 4-6 oraz uzupełniająco w tabeli nr 7. Pozwala to na wyodrębnienie 3 głównych ośrodków koncentracji bazy noclegowej /jak i ruchu korzystającego z bazy/. Są nimi:

1. Rejon Władysławowa - gdzie koncentruje się 71,7 % miejsc /łącznie z miastem/
2. Jastarnia-Jurata - " " 13,9 " " /łącznie/
3. Rejon Pucka i Zatoki Puckiej /łącznie/ - " " 13,o " "

Strukturę rodzajową bazy noclegowej wyznaczają 3 podstawowe segmenty /w r.1937/ tj.:

- obiekty wczasowe	19.8o2	miejsc tj.	39,5 %
- " wyp.dzieci i młodzieży	21.4o5	" "	42,6 %
- " turystyczne	8.573	" "	17,o %

-

Szczegółowe rozbicie bazy noclegowej w układzie rodzajowym i przestrzennym zilustrowane zostało w tabeli nr 8.

Charakteryzując stan zagospodarowania, podkreślić należy, że powstało ono i ukształtowało w swych podstawowych wielkościach jeszcze przed powołaniem do życia NPK. Zmiany, jakie miały miejsce lub, które jeszcze występują a dotyczące budowy domów wczasowych /głównie w Jastrzębiej Górze/, obiektów turystycznych, mają charakter raczej zmian jakościowych, a nie ilościowych. Następuje bowiem wprawdzie powolny, ale wyraźnie zarysowujący się proces modernizacyjny i rekonstrukcji bazy noclegowej. Zmiany ilościowe - zwiększenia się ilości miejsc - jak to wyżej omówiono - dotyczą głównie zwiększającej się ilości kwater prywatnych - w pensjonatach i domach jednorodzinnych.

Sektor prywatny, bardzo dynamicznie wkroczył w zagospodarowanie turystyczne, głównie w latach 1980-1987.

Zagospodarowaniu turystycznemu na obszarze NPK nie towarzyszył, równoległy, a winien być wyprzedzający, rozwój urządzeń infrastruktury technicznej, zwłaszcza wodno-kanalizacyjnej. Wprawdzie w fazie końcowej znajduje się budowa zbiorczej kanalizacji dla całego półwyspu Helskiego, dla którego oczyszczalnia w Swarzewie ma rozwiązać ten nabrzmiały od lat problem.

Równolegle wobec zwiększenia się bazy noclegowej w Jastrzębiej Górze, Karwi, Ostrowie, Władysławowie - i innych miejscowościach satelitarnych, istniejąca oczyszczalnia ścieków, gromadząca ścieki i odprowadzająca do Władysławowa, wykazywać zaczyna okresy nadmiernego przeciążenia. Wobec rozwoju budownictwa indywidualnego, zachodzić będzie już w krótkim czasie potrzeba modernizacja ciągu kanalizacyjnego Jastrzębia Góra - Władysławowo.

Zagospodarowanie w obiekty i urządzenia gastronomiczne opiera się w przeważającej części na stołówkach prywatnych, kioskach, sklepikach, kawiarenkach, punktach małej gastronomi, o pełnych znamionach sezonowości, która wyznacza zakres świadczonych usług. Większe obiekty znajdują się we Władysławowie, Jastrzębiej Górze, Jastarni, Juracie, lecz w miesiącach wzmożonego ruchu i dobrej pogodzie nie są w stanie sprostać występującemu zapotrzebowaniu. Niemal całe podstawowe zaopatrzenie dla tej wielkiej rzeszy turystów dowożone jest z aglomeracji gdańskiej - z uwagi na brak magazynów, jak i zakładów produkcji i przetwarzania żywności.

Obiekty kulturalne z prawdziwego zdarzenia, umożliwiające korzystanie z dobrze zorganizowanej rozrywki faktycznie nie istnieją. W części domów wczasowych znajdują się sale wypoczynkowe, rekreacyjne, telewizyjne, a w nowych już i baseny kąpielowe, jak np. Jastrzębia Góra - DW Hutnik, Jurata. Ten składnik zagospodarowania turystycznego jest skromny, a nawet można określić, że ubogi i nie jest w stanie zrównoważyć swoją atrakcyjnością kaprysy nadmorskiego lata.

W ostatnich latach: 1984-1987 - podjęto aktywne prace mające na celu uporządkowanie zagospodarowania turystycznego, towarzyszącego poprzez budowę sieci parkingów, przejść na plażę, zatok postojowych, umocnienia zejść z klifu /na plaże/, a nawet przeprowadzono telefonizację wszystkich campingów i pól biwakowych. Ułatwia to i umożliwia kontrolowanie spływu ruchu turystycznego w rejon Władysławowo-Jurata.

Na pozostałym obszarze NPK - na odcinku Jastrzębia Góra-Karwia-Biała Góra - Dębki - ruch turystyczny wyprzedził podejmowane działania związane z zagospodarowaniem turystycznym. Jak dotychczas, jest ono nie skuteczne i procesy degradacji walorów turystycznych

będą się w tych rejonach potęgować.

Reasumując, stwierdzić można, że zagospodarowanie turystyczne NPK jest niejednolite i przestrzennie zróżnicowane. Można pozytywnie określić stan, jaki ma miejsce na obszarze Półwyspu Helskiego - na odcinku Władysławowo-Hel oraz w samej Jastrzębiej Górze. Znacznie niekorzystniej przedstawia się zagospodarowanie turystyczne rejonu Władysławowa oraz Karwia-Dębki. Rejon ten jest nadmiernie przeciążony ruchem turystycznym, któremu nie przeciwstawiono odpowiedniej, co do form i charakteru ruchu, urządzeń noclegowych, gastronomicznych, kulturalnych, jak i urządzeń komplementarnych przeciwdziałających destrukcyjnemu oddziaływaniu ruchu turystycznego zmasowanego w czasie i przestrzeni tego obszaru.

Wprawdzie uchwałą WRN z dnia 30 czerwca 1987r wprowadzono szereg rygorów - mających na celu ograniczenie sezonowości inwestorów ubiegających się o lokalizację obiektów w miejscowościach strefy nadmorskiej, lecz aby uzyskać rzeczywiste efekty, wymagać to będzie wielokierunkowych i konsekwentnych działań, m.in. ze strony dyrekcji NPK.

Charakteryzując ogólnie, stwierdzić można, że dostępność komunikacyjna do NPK - jest dobra i stale się doskonali, zaś część środków transportu, a zwłaszcza żegluga przybrzeżna spełnia nie tylko funkcje transportowe, ale jest również i jednym ze składników uatrakcyjniających pobyt, względnie podróż na obszar NPK. Postulat, jaki nasuwa się z analizy dotychczasowego stanu, jak i dokonanych pomiarów - prowadzi do stwierdzenia, że doskonalenie dostępności komunikacyjnej winno polegać na stwarzaniu korzystniejszych warunków jakościowych dla ruchu turystycznego tzw. lepsze synchronizowanie rozkładów jazdy, zwiększenie częstotliwości przejazdów, jak i polepszenia komfortu podróżowania.

Istotny jest również postulat modernizowania przystani żeglugi przybrzeżnej, które nie odpowiadają już standardowi tego typu obiektów istniejących w innych krajach.

5.1.2. Aglomeracja Gdańska

Obszar aglomeracji gdańskiej - to pierwszy pod względem koncentracji ruchu i zagospodarowania turystycznego woj.gdańskiego.

Atrakcyjność turystyczna zwłaszcza trzech miast: Gdańska, Gdyni i Sopotu - wzajemnie się uzupełnia stwarzając bardzo zróżnicowane możliwości dla organizacji turystyki i wypoczynku.

Ruch turystyczny w aglomeracji gdańskiej charakteryzuje się tymi wszystkimi cechami jakie są typowe dla całej strefy nadmorskiej tj. w szczególności ostrą sezonowością. Wprawdzie baza noclegowa skoncentrowana w aglomeracji z racji swej możliwości świadczenia usług całorocznych /głównie w hotelach/ może w pewnym stopniu oddziaływać na złagodzenie wysokiego stopnia sezonowości, nie mniej jednak skala oddziaływania jest niewielka. Przyzwyczajenie organizowania wypoczynku w okresie letnich miesięcy, w których zresztą istnieją naturalne, najkorzystniejsze warunki atmosferyczne, nadal wpływają na wielkość i strukturę ruchu turystycznego.

W aglomeracji gdańskiej koncentruje się 32,5 % zasobów bazy noclegowej, przy czym za szczególnie niekorzystny - zarówno z wychowawczego jak i zdrowotnego punktu widzenia uznać należy wysoki, bo wynoszący 56,7 % udział miejsc kolonijnych.

Udział ten jest oczywiście zdeterminowany istniejącą w aglomeracji siecią szkół będących naturalnym zapleczem wypoczynku dzieci i młodzieży. W mniejszym natomiast stopniu uzasadnione jest organizowanie w tym rejonie stałych obozów młodzieżowych.

Odnośnie stanu miejsc w obiektach turystycznych, skoncentrowanie ich w obszarze aglomeracji w ilości ok. 9,o tys.miejsc tj. 53,5 % jest uzasadnione. Udział ten jednakże w strukturze rodzajowej jest jeszcze nadal nie wystarczający.
Szczegółowe uzasadnienie liczbowe ilości miejsc noclegowych w aglomeracji zawarte jest w tabeli nr 2.

6. Zagrożenie walorów i funkcji turystycznych strefy nadmorskiej

Charakteryzując strukturę funkcjonalno-przestrzenną turystyki w woj.gdańskim, trudno chociażby nie wspomnieć o występującej degradacji środowiska naturalnego, jaka nastąpiła w minionych latach i jaka obecnie ma istotny wpływ na jakość organizacji turystyki i wypoczynku zwłaszcza w strefie nadmorskiej.

Wśród wyodrębnionych w kraju 27 obszarów ekologicznego zagrożenia, za które uznano główne rejony koncentracji największych i najbardziej uciążliwych źródeł zanieczyszczenia środowiska - jest również Gdański Obszar Ekologicznego Zagrożenia.
W obszarze tym naruszona została równowaga ekologiczna, ponadnormatywnemu zanieczyszczeniu uległo wiele elementów środowiska.

W strefie nadmorskiej - degradacja środowiska - dotkliwie dotknęła zwłaszcza główne walory nadmorskiego wypoczynku - jakimi są wody przybrzeżne Bałtyku.

W strefie nadmorskiej regionu gdańskiego pierwszym sygnałem zagrożenia wód Zatoki Puckiej było zamknięcie kąpieliska w Pucku w 1973r. Następnie w kolejnych /1973-1978/ - zamknięto wszystkie kąpieliska, zaś w 1988 przedostatnie kąpielisko w Sopocie.
W 1988 - jedynie kąpielisko w Gdańsku - Stogach jest dostępne do kąpieli.

Przestrzennie najbardziej zdegradowanym rejonem jest Zatoka Gdańska i Pucka z objawami patologicznych zmian biocenotycznych w ekosystemach. Zarówno w wodach Zatoki jak i na obszarach lądowych jako trwałe występują zjawiska przekroczenia pojemności i odporności środowiska na zanieczyszczenia jak i zanik procesów samooczyszczających i samoregulujących.

W elementach środowiska strefy nadmorskiej najbardziej zanieczyszczone i zdegradowane są:

- wody przybrzeżne Zatoki: Gdańskiej i Puckiej,
- wody śródlądowe Wisły - emitującej zanieczyszczenia z całego swego dorzecza do m.Bałtyckiego,
- wody podziemne aglomeracji gdańskiej, Mierzei Helskiej , z występującymi zmianami jakościowymi i deficytem ilościowym wód pitnych,
- powietrze atmosferyczne o wysokiej częstotliwości dopuszczalnych wartości normatywnych stężeń zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w większości miejscowości.

Stan ten zagraża walorom turystycznym, negatywnie oddziaływuje na jakość wypoczynku, wpływa ograniczająco na dalszy rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowych.

Ograniczenia te wynikają z utraty dyspozycyjności walorów turystycznych, w szczególności o przyrodniczym charakterze.

Zły stan sanitarny kąpielisk oraz wielokrotne przekroczenie dopuszczalnych norm sanitarnych czystości wód, osiągnął stopień zagrożenia epidemiologicznego, eliminując praktycznie zdrowy wypoczynek nadmorski.

Jedynie do grupy kąpielisk przydatnych do kąpieli morskich, należą nieliczne kąpieliska nad otwartym morzem.

Zaistniały stan degradacji walorów turystycznych w strefie nadmorskiej woj.gdańskiego, posiada poważny aspekt gospodarczy -

wiążący się z wykorzystaniem istniejących zasobów bazy noclegowej. W skali całego makroregionu północnego na obszarach zagrożenia ekologicznego 3 województw: elbląskiego, gdańskiego i szczecińskiego skoncentrowanych jest ok. 65 % zasobów bazy noclegowej, z których korzysta ok. 71 % uczestników ruchu turystycznego.
Liczbowa ilustracja powyższych stwierdzeń zawarta jest w załączonej tabeli nr 9.

Dalszy rozwój funkcji turystycznych - zwłaszcza w wymiarze ilościowym - ograniczany będzie również w znacznym stopniu rygorami wynikającymi z włączania coraz to większych obszarów w ogniwa systemu ochrony środowiska.
Z załączonej tabeli nr 10 wynika, że w roku 1986 w strefie nadmorskiej - powierzchnie chronione w ramach parków narodowych, krajobrazowych i stref chronionego krajobrazu stanowiły ok. 55 % obszaru całej strefy. Powodować to będzie i wymuszać zreorientowanie dotychczasowej polityki lokalizacyjnej, która w znacznie szerszym stopniu respektować będzie musiała rygory wynikające z przepisów ochrony środowiska. Przyczyni się to niewątpliwie do chociażby częściowego zahamowania procesów degradacyjnych powodowanych przez zagospodarowanie turystyczne, które w wielu przypadkach zbyt agresywnie użytkowało przestrzeń turystyczną strefy nadmorskiej.

Jak to już wspomniano, jednym z czynników degradacji walorów turystycznych - jest zbyt intensywne wykorzystanie przestrzeni turystycznej a zwłaszcza obszarów o najcenniejszych walorach tj. kategorii I i II.

Ilustracją próby odpowiedzi na tak postawioną tezę służyć może załączona tabela nr 11.
Statystyczny obraz tego zjawiska wskazuje, że w dekadzie lat 1976-1985 w ostatnich latach obserwować można spadek intesywności

wykorzystywania terenów kategorii I i II. Gdyby tak w istocie było, co w znacznym stopniu potwierdzają notowania statystyczne, byłoby to zjawiskiem pozytywnym.

Jednakże przy ostatecznej ocenie uwzględnić należy również i fakt, że:

- istniejące notowania są niepełne i dotyczą tylko rejestrowanego w bazie ruchu turystycznego, nie uwzględniając form krótkopobytowych beznoclegowych,
- notowania statystyczne są nie w pełni kompletne i często zależne od rzetelności jednostki opracowującej sprawozdania.

Uwzględnić również należy i fakty, że w coraz szerszym zakresie - poza ewidencją statystyczną znajduje się gospodarka kwaterami prywatnymi /ilościowo znacząco wpływającymi na ogólny bilans zasobów bazy noclegowej/ - których właściciele w coraz szerszym zakresie świadczą usługi poza przedsiębiorstwami turystycznymi. Stąd też ilość kwater prywatnych rejestrowanych stale się zmniejsza, powodując stały, począwszy od 1976 roku spadek ilości miejsc noclegowych objętych ewidencją statystyczną.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Załącznik nr 1

WYKAZ ważniejszych miejscowości turystycznych w woj.gdańskim

Lp.	Miejscowość	Gmina	Ranga miejscowości		Uwagi
			krajoznawcze	wypoczynkowe	
1	2	3	4	5	6
1.	Trójmiasto	m	I	I	Ośr.wyp. zimowego
2.	Hel	m	II	III	
3.	Kartuzy	m	II		
4.	Rozewie	Władysławowo	II		
5.	Chmielno	Chmielno	III	III	
6.	Gniew	m	III		
7.	Kościerzyna	m	III		
8.	Machowo	Puck	III		
9.	Pelplin	m	III		
10.	Puck	m	III	III	
11.	Starogard Gdański	m	III		
12.	Tczew	m	III		
13.	Wdzydze Kiszewskie	Kościerzyna	III	III	
14.	Wejherowo	m	III	.	
15.	Wieżyca	Stężyca	III	III	
16.	Władysławowo	m	III	II	Ośr.wyp. zimowego
17.	Żukowo	Żukowo	III		
18.	Jastarnia-Jurata-Kuźnica	m.Jastarnia		I	Uzdrow. w rozw.
19.	Jastrzębia Góra	Władysławowo		I	Potenc. uzdrow.
20.	Borsk	Korsin		II	
21.	Chałupy	Władysławowo		II	
22.	Swibno	m.Gdańsk		II	
23.	Białogóra	Wierzchucino		III	
24.	Borkowo	Kartuzy		III	
25.	Chłapowo	Władysławowo		III	Ośr.wyp. oparty na kwat. prywatn /letnisko

1	2	3	4	5	6
26.	Czarlino	Kościerzyna		III	
27.	Garczyn	Kościerzyna		III	
28.	Gołubie Kaszubskie	Stężyca		III	
29.	Gołuń	Kościerzyna		III	
30.	Goszyn	Kolbudy Górne		III	
31.	Karwia	Władysławowo		III	
32.	Lubiatowo	Choczewo		III	Potencjalne uzdrowisko
33.	Łapino	Żukowo		III	
34.	Ocypel	Lubichowo		III	
35.	Osłonino	Żelistrzewo		III	
36.	Potęgowo	Linia		III	
37.	Rewa	Kosakowo		III	Letniska /kwatery prywatne/
38.	Skarszewy	m		III	
39.	Straszyn	Pruszcz Gdański		III	
40.	Sulęczyno	Sulęczyno		III	
41.	Szarlota	Kościerzyna		III	
42.	Tupadły	Władysławowo		III	Letnisko /kwatery prywatne/
43.	Wdzydze Tucholskie	Karsin		III	Potencjalne uzdrowisko
44.	Wiele	Karsin		III	
45.	Zgorzało	Stężyca		III	

Tabela nr 2

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miejsc noclegowych i gastronomicznych
w województwie gdańskim w 1985 roku

	Strefy miasta, gminy	Razem	Liczba miejsc noclegowych w obiektach					Obiekty gastronomiczne		
			turystycznych	wczasowych	w tym kwatery prywatne	kolonijno obozowych	w domkach letniskowych	miejsca stałe ogółem	w tym sezonowe	udział miejsc sezonowych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1o	11
I	Województwo O G O Ł E M	1o6.667	16.922	51.475	18.155	38.45o	19.84o	5o.3o3	12.492	25,1
II	Strefa nadmorska	42.7o3	4.465	25.997	14.942	11.361	88o	5.869	3.558	6o,6
1	m. Hel	382	1o	372	213	-	-	376	144	
2	m. Puck	4.764	297	343	2o6	4.124	-	65o	84	
3	m. Jastarnia	7.o42	74o	5.69o	3.316	512	1oo	1.396	1.126	
4	m. Władysławowo /i reg./	27.o76	2.356	17.995	1o.728	6.725	-	2.271	1.514	
5	g. Choczewo	59o	24o	28o	-	-	7o	8o	-	
6	g. Krokowa	2.182	756	776	28	-	65o	528	39o	
7	g. Kosakowo	411	-	351	261	-	6o	28o	2oo	
8	g. Puck	256	66	19o	19o	-	-	288	1oo	
III	Strefa pojezierna	38.773	2.927	15.151	553	2.355	18.34o	8.847	1.64o	2o,3
1	m. Kartuzy	575	12o	-	-	455	-	682	44	
2	m. Kościerzyna	1.53o	111	-	-	1.135	-	726	4o	
3	m. Skarszewy	295	-	-	-	295	-	244	-	
4	m. Skórcz	99	-	99	-	-	-	112	-	
5	m. Starogard Gdański	315	135	-	-	18o	-	967	54	
6	g. Chmielno	2.148	2o6	642	52	-	1.3oo	288	12o	
7	g. Dziemiany	812	47	115	69	-	65o	17o	5o	
8	g. Gniewino	263	25	138	-	-	1oo	156	-	
9	g. Kaliska	36o	-	11o	-	-	25o	288	24	
1o	g. Karsin	1.993	54	1.689	126	-	25o	362	-	
11	g. Kartuzy	1.443	2o6	37	8	-	1.2oo	543	128	
12	g. Kolbudy Górne	957	-	877	-	8	8o	18o	4o	
13	g. Kościerżyna	6.38o	67o	3.71o	173	-	2.ooo	845	43o	
14	g. Linia	849	-	449	-	-	4oo	26	-	
15	g. Liniewo	11o	-	-	-	-	11o	-	-	
16	g. Lipusz	2oo	22	28	28	-	15o	1oo	2o	
17	g. Lubichowo	1.379	124	655	-	-	6oo	478	362	
18	g. Luzino	-	-	-	-	-	-	55	-	
19	g. Łęczyce	25o	1oo	15o	-	-	-	6o	-	
2o	g. Nowa Karczma	1oo	-	-	-	-	1oo	7o	-	
21	g. Osieczna	15o	-	-	-	-	15o	48	-	
22	g. Osiek	955	37	118	-	-	8oo	15o	-	
23	g. Przodkowo	2oo	-	-	-	-	2oo	132	-	
24	g. Przywidz	854	15o	4o4	-	-	3oo	24o	-	
25	g. Sierakowice	1.191	-	841	-	-	35o	216	-	
26	g. Skarszewy	834	152	582	-	-	1oo	3o	-	
27	g. Skórcz	-	-	-	-	-	-	-	-	
28	g. Somonino	529	5o	129	35	-	35o	228	48	
29	g. Stara Kiszewa	2o9	-	29	-	-	18o	13o	2o	
3o	g. Starogard Gdański	432	164	48	-	-	22o	136	116	
31	g. Stężyca	4.459	244	2.115	62	-	2.1oo	37o	84	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
32	g. Sulęczyno	4.192	225	1.267	-	-	2.7oo	236	6o	
33	g. Szemud	2.37o	-	17o	-	-	2.2oo	-	-	
34	g. Zblewo	99?	??	57o	-	-	4oo	15o	-	
35	g. Żukowo	1.339	6?	179	-	-	1.1oo	358	-	
IV	Aglomeracja Gdańska	11.17?	?. ??	1?.12?	2.66o	21.824	18?	29.914	5.791	22,8
1	Gdynia	?.?1?	1.?1?	1.457	231	3.338	-	8.945	1.?oo	13,5
2	Sopot	?.?oo	?.1??	?.155	1.o77	1.o16	-	7.178	2.717	37,8
3	Gdańsk	??.???	5.13?	6.5o8	1.3o2	14.47o	18o	13.691	2.866	2o,9
V	Poza strefami	4.o??	431	2o7	-	2.91o	44o	5.773	5??	8,8
1	m. Gniew	42	42	-	-	-	-	261	-	
2	m. Pelplin	-	-	-	-	-	-	328	-	
3	m. i g. Pruszcz Gdański	4o4	54	-	-	35o	-	795	12o	
4	m. Reda	24o	-	-	-	24o	-	276	-	
5	m. Rumia	699	99	-	-	6oo	-	563	195	
6	m. Tczew	682	152	-	-	53o	-	1.347	-	
7	m. Wejherowo	1.19o	-	-	-	1.19o	-	984	128	
8	g. Cedry Wielkie	-	-	-	-	-	-	72	24	
9	g. Gniew	64	32	32	-	-	1o	141	16	
1o	g. Morzeszczyn	-	-	-	-	-	-	6o	-	
11	g. Pelplin	-	-	-	-	-	-	4o	-	
12	g. Pszczółki	-	-	-	-	-	-	284	2o	
13	g. Smętowo Graniczne	48	48	-	-	-	-	8o	-	
14	g. Subkowy	-	-	-	-	-	-	64	-	
15	g. Tczew	-	-	-	-	-	-	9o	-	
16	g. Trąbki Wielkie	3o	-	-	-	-	3o	276	-	
17	g. Wejherowo	634	64	175	-	-	4oo	1o9	-	
	% udziału strefy nadm. w województwie II; I	33,7	26,4	5o,5	81,8	29,5	4,4	11,7	28,1	
	% udział strefy pojezierza w województwie III : I	3o,6	17,3	29,4	3,6	8,2	92,4	17,6	14,2	
	% udział Aglomeracji Gdańskiej w wojew. IV : I	32,5	53,5	19,7	14,6	56,7	6,9	59,3	53,7	
	% udział obszarów poza strefami w wojew. V : I	3,2	2,8	1,	-	7,6	2,3	11,4	4,o	

Tabela nr 3

Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych i wypoczynkowych
w województwie gdańskim w latach 1975-1977-1980-1985

Rodzaj obiektów	lata			rok 1985		
	1975	1977	1980	Ogółem	w tym całoroczne	% udziału
I. Obiekty turystyczne ogółem	31.773	18.693	18.524	16.922	5.573	32,9
z tego: hotele	1.450	2.029	2.371	3.122	3.122	100,0
motele z zajazdami	27	27	-	-	-	-
domy wycieczkowe	832	1.152	1.959	846	827	97,7
pensjonaty			523	650	270	41,5
schroniska	274	288	-	-	-	-
schroniska młodzieżowe	1.614	1.445	1.548	1.486	328	22,5
campingi	5.231	5.310	4.467	4.035	-	-
pola biwakowe	3.750	3.630	2.900	2.052	-	-
pokoje gościnne	6.816	3.506	3.395	2.271	1.001	44,0
inne obiekty	1.072	1.314	1.371	890	25	2,8
w tym: miejsca całoroczne	4.009	-	4.739	5.573	5.573	-
II. Obiekty wczasowo-wypoczynkowe	63.293	65.749	56.354	51.475	5.562	10,8
z tego: obiekty zakładowe	29.483	31.308	31.158	30.581	4.795	15,7
FWP	3.064	2.262	2.423	1.582	474	30,0
pozostałe	30.746	32.179	22.773	19.312	293	15,1
w tym miejsca całoroczne	1.408	3.075	5.358	5.562	5.562	-

N A D M O R S K I P A R K K R A J O B R A Z O W Y

Tabela nr ...4.....

Ruch turystyczny rejestrowany w roku 1985

	Miejscowość	Baza noclegowa			Razem	Wykorzystanie bazy noclegowej /w tys./ W/g miesięcy											
		Obiektów	Miejsc Razem	w tym corocz.	korzyst. udz.nocleg.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
.9	Rozewie	2	530	-	1,60	-	-	-	-	-	-	1,60	-	-	-	-	-
					22,00	-	-	-	-	-	-	22,00	-	-	-	-	-
.10	Tupadły	6	277	-	1,00	-	-	-	-	-	-	0,70	0,30	-	-	-	-
					7,10	-	-	-	-	-	-	4,80	2,30	-	-	-	-

Struktura w %		
miej-sca razem	miejsca całoroc-zne	korzyst. uds.nocl
1,5	-	1,0 1,1
12,6	18,1	14,5 13,8
3,1	13,1	4,4 4,7
8,1	5,6	4,2 4,1
5,1	-	2,7 4,2
23,6	4,0	24,1 24,0
46,0	59,2	49,1 48,1

NADMORSKI PARK KR[AJOBRAZOWY]

Tabela Nr ..1.....

Ruch turystyczny rejestrow[any w roku 1985]

	Miejscowość	Baza noclegowa: Obiektów	Baza noclegowa: Miejsc Razem	Baza noclegowa: Miejsc w tym coroczn.	Wykorzystanie bazy noclegowej /w tys./ Razem korzyst. udz.neoleg.	W/g miesięcy: I	II
	Ogółem 1 - 7	328	41.291	2.056	211,44	0,63	1,71
					2.790,53	14,06	20,42
	% %	-	-	-	100,0	0,3	0,8
					100,0	0,5	0,7
1	Hel	7	612	-	2,12	-	-
					31,60	-	-
2	Jastarnia	45	5.223	372	30,71	0,07	0,10
					385,40	0,30	0,50
3	Jurata	13	1.270	269	9,32	0,20	0,20
					132,30	2,60	2,90
4	Puck	15	3.354	116	8,88	0,20	0,10
					111,85	0,70	0,80
5	Rejon Sat. Puckiej	16	2.107	-	5,70	-	-
					117,30	-	-
6	Władysławowo	70	9.742	83	50,88	0,01	0,01
					669,58	0,06	0,02
7	Rejon Władysławowa	162	18.983	1.216	103,83	0,15	1,30
					1.342,50	10,40	16,80
7.1	w tym: Chałupy	13	1.331	-	15,78	-	-
					123,40	-	-
7.2	Chłapowo	9	1.304	-	8,60	-	-
					110,50	-	-
7.3	Dębki	3	518	-	6,45	-	-
					48,90	-	-
7.4	Jastrzębia Góra	75	8.941	1.216	55,38	1,00	1,30
					769,06	9,30	16,20
7.5	Lisi Jar	2	262	-	4,76	-	-
					41,73	-	-
7.6	Karwia	14	1.128	-	5,24	-	-
					76,60	-	-
7.7	Kuźnica	6	672	-	3,11	-	-
					44,50	-	-
7.8	Ostrowo	32	4.439	-	11,20	-	-
					159,50	-	-

III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
0,70	1,60	3,96	33,71	87,59	71,53	7,68	1,30	0,53	0,50
10,00	17,30	36,90	422,40	1172,30	968,70	105,45	12,20	7,20	3,60
0,3	0,8	1,9	15,9	41,4	33,8	3,6	0,6	0,3	0,3
0,3	0,6	1,3	15,1	42,1	34,8	3,8	0,4	0,3	0,1
-	-	-	0,30	0,90	0,90	0,02	-	-	-
-	-	-	3,60	14,80	13,00	0,20	-	-	-
-	0,50	0,70	5,70	12,00	10,10	1,14	0,40	-	-
-	4,20	4,70	70,90	153,00	133,90	15,90	2,00	-	-
0,10	0,20	0,40	2,11	2,33	2,53	0,70	0,30	0,10	0,15
3,20	3,00	5,00	27,70	35,80	35,80	9,90	2,80	2,30	1,30
0,30	0,20	0,36	0,60	3,20	3,40	0,12	0,20	0,10	0,10
0,50	1,60	0,90	2,60	47,20	55,40	0,75	0,90	0,20	0,30
-	-	-	-	2,20	3,50	-	-	-	-
-	-	-	-	44,10	73,20	-	-	-	-
-	-	0,50	9,80	20,46	18,80	1,30	-	-	-
-	-	4,80	131,90	274,40	241,40	17,00	-	-	-
0,30	0,70	2,00	15,20	46,50	32,30	4,40	0,40	0,33	0,25
6,30	8,50	21,50	185,70	603,00	416,00	61,70	6,50	4,70	2,00
-	-	-	0,70	9,08	6,00	-	-	-	-
-	-	-	6,20	72,00	45,20	-	-	-	-
-	-	0,20	1,70	3,80	2,80	0,10	-	-	-
-	-	0,60	20,90	50,50	35,90	2,60	-	-	-
-	-	-	0,30	4,01	2,10	0,04	-	-	-
-	-	-	4,20	29,10	15,50	0,10	-	-	-
0,30	0,70	1,80	10,80	18,90	15,50	4,05	0,40	0,30	0,33
6,30	8,40	20,90	132,00	281,40	224,30	57,00	6,50	4,70	2,06
-	-	-	0,50	2,30	1,90	0,06	-	-	-
-	-	-	4,20	23,30	13,90	0,33	-	-	-
-	-	-	1,18	2,02	2,00	0,04	-	-	-
-	-	-	15,70	30,80	29,60	0,50	-	-	-
-	-	-	0,71	1,25	1,15	-	-	-	-
-	-	-	9,40	18,10	17,00	-	-	-	-
-	-	-	0,30	9,20	1,60	0,10	-	-	-
-	-	-	4,40	130,90	23,00	1,20	-	-	-

Tabela Nr ..9....

N A D M O R S K I P A R K K R A J O B R A Z O W Y

Ruch turystyczny rejestrowany w roku 1986

	Miejscowość	Baza noclegowa: Obiektów	Miejsc: Razem	Miejsc: w tym: zmrocz. całoroczne	Razem: korzyst. udz.nocleg.	Wykorzystanie bazy noclegowej /w tys./ w/g miesięcy: I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
7.7	Kuźnica	7	685	-	3,00	-	-	-	-	-	0,50	1,30	1,20	-	-	-	-
					43,50	-	-	-	-	-	7,10	18,70	17,70	-	-	-	-
7.8	Ostrowo	44	3.760	-	10,13	-	-	-	-	-	0,20	7,90	1,60	0,43	-	-	-
					144,20	-	-	-	-	-	2,70	118,50	22,10	0,90	-	-	-
7.9	Rozewie	1	400	-	1,20	-	-	-	-	-	-	1,20	-	-	-	-	-
					16,80	-	-	-	-	-	-	16,80	-	-	-	-	—
7.10	Łupady	29	711	-	2,06	-	-	-	-	-	-	1,50	0,56	-	-	-	-
					22,00	-	-	-	-	-	-	18,40	3,60	-	-	-	-

Struktura w % %		
miejsca noclog ogółem	miejsca całoroczn.	korzyst. udz.nocleg.
0,8	-	0,7 0,8
12,1	17,6	13,4 14,6
3,2	11,2	4,5 4,6
7,9	5,3	5,9 6,5
4,1	-	2,1 3,4
27,3	5,5	23,8 21,5
44,6	59,4	49,6 48,6

NADMORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Tabela Nr 5...

Ruch turystyczny rejestrowany w roku 1986

	Miejscowość	Baza noclegowa: Obiektów	Miejsc: Razem	Miejsc: w tym: całoroczne	Wykorzystanie bazy noclegowej /w tys./: Razem korzyst.	uds.noclegi	I	II	III
	Ogółem 1 - 7	649	43.278	1.824	219,79	1,18	1,98	0,71	
					2.738,34	8,50	26,40	9,56	
		-	-	-	100,00	0,5	0,9	0,3	
					100,00	0,3	1,0	0,3	
1	Hel	7	344	-	1,46	-	-	-	
					21,10	-	-	-	
2	Jastarnia	69	5.236	322	29,43	0,20	0,40	0,20	
					399,50	4,10	6,90	2,50	
3	Jurata	16	1.450	202	10,02	-	-	-	
					127,30	-	-	-	
4	Puck	17	3.413	116	12,99	0,08	0,10	0,10	
					179,10	0,20	1,50	0,50	
5	Rejon Zat.Pękiej	18	1.756	-	4,70	-	-	-	
					94,30	-	-	-	
6	Władysławowo	220	11.817	100	52,36	-	-	0,01	
					587,70	-	-	0,06	
7	Rej.Władysławowa	302	19.307	1.084	108,83	0,90	1,46	0,40	
					1.329,34	4,20	18,00	6,50	
	w tym:								
7.1	Chałupy	11	1.377	-	15,50	-	-	-	
					118,90	-	-	-	
7.2	Chłapowo	30	1.388	-	7,54	-	-	-	
					103,92	-	-	-	
7.3	Dębki	44	686	-	7,65	-	-	-	
					54,92	-	-	-	
7.4	Jastrzębia Góra	109	8.746	1.084	51,92	0,90	1,46	0,40	
					699,30	4,20	18,00	6,50	
7.5	Lisi Jar	2	264	-	4,60	-	-	-	
					51,30	-	-	-	
7.6	Karwia	25	1.290	-	5,23	-	-	-	
					74,50	-	-	-	

Wykorzystanie bazy noclegowej /w tys./ W/g miesięcy

IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XI
1,61	4,52	29,25	95,43	73,95	7,68	1,51	1,07	0,92
13,96	38,35	368,14	1.139,77	1.010,75	91,38	15,25	11,60	4,68
0,7	2,1	13,4	43,4	33,6	3,5	0,7	0,5	0,4
0,5	1,4	13,4	41,6	37,0	3,3	0,6	0,4	0,2
-	-	0,20	0,69	0,55	0,02	-	-	-
-	-	2,90	9,80	8,20	0,20	-	-	-
0,20	0,40	5,20	11,00	10,00	1,03	0,40	0,40	-
1,00	3,70	67,00	151,70	136,40	13,90	4,90	7,40	-
-	0,60	2,11	3,02	3,02	0,80	0,20	0,07	0,20
-	5,50	25,30	39,90	40,00	10,90	2,40	1,80	1,50
0,10	0,56	0,60	5,40	5,40	0,35	0,10	0,10	0,10
0,50	1,30	2,50	72,30	96,80	1,60	0,50	1,20	0,20
-	-	-	2,20	2,50	-	-	-	-
-	-	-	40,70	53,60	-	-	-	-
0,01	0,46	7,70	23,50	19,40	1,25	0,01	-	0,02
0,06	4,65	102,40	182,00	282,40	16,00	0,05	-	0,08
1,30	2,50	13,44	49,62	33,08	4,23	0,80	0,50	0,60
12,40	23,20	168,04	643,57	393,35	48,78	7,40	1,20	2,90
-	-	0,70	9,00	5,80	-	-	-	-
-	-	6,80	70,30	41,80	-	-	-	-
-	0,20	1,00	3,53	2,61	0,20	-	-	-
-	1,10	13,04	52,97	35,65	1,16	-	-	-
-	-	0,40	4,30	2,91	0,04	-	-	-
-	-	5,50	31,30	18,00	0,12	-	-	-
1,30	2,30	9,05	16,90	14,20	3,51	0,80	0,50	0,60
12,40	21,90	111,40	257,00	210,50	45,90	7,40	1,20	2,90
-	-	0,59	1,80	2,20	0,01	-	-	-
-	-	7,00	25,80	18,40	0,10	-	-	-
-	-	1,00	2,19	2,00	0,04	-	-	-
-	-	14,50	33,80	25,60	0,60	-	-	-

Tabela Nr 6

NADMORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Ruch turystyczny rejestrowany w roku 1987

Miejscowość	Baza noclegowa			Wykorzystanie bazy noclegowej /w tys./												
	Obiektów	Miejsc Razem	Miejsc w tym: całoroczne	Razem korzyst. udz.noc.	W/g miesięcy I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
7.9 Rozewie	1	490	-	1,50 20,60	-	-	-	-	-	-	1,50 20,60	-	-	-	-	-
7.10 Tupadły	33	653	-	2,15 26,35	-	-	-	-	-	-	1,65 21,05	0,50 5,30	-	-	-	-

Struktura w % %		
Miejsc razem	Miejsca całorocz.	korzyst. udz.nocl.
100,0	100,0	100,0
-	-	-
1,4	-	0,6 / 0,7
11,2	17,1	12,5 / 11,6
2,7	6,4	3,9 / 4,0
8,7	6,5	7,0 / 7,9
4,3	-	2,6 / 3,7
29,1	5,6	26,4 / 29,0
42,6	64,4	47,0 / 43,1

N A D M O R S K I P A R K K R A J O B R A Z O W Y

Tabela Nr 6

Ruch turystyczny rejestrowany w roku 1987

Miejscowość	Baza noclegowa			Razem korzyst. udz.nocl	Wykorzystanie bazy noclegowej / w tys. / W/g miesięcy											
	Obiektów	Miejsc Razem	w tym: całoroczn.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Ogółem	700	50.250	1.778	237,04 3277,65	1,30 8,35	2,61 27,60	2,00 23,10	1,60 12,90	4,01 39,83	29,82 381,03	109,10 1520,11	77,52 1152,29	5,87 83,61	1,72 14,06	0,79 7,67	0,70 7,10
Struktura w % %	100	100	100	100,0 100,0	0,5 0,2	1,1 0,8	0,8 0,7	0,7 0,4	1,7 1,2	12,6 11,6	46,1 46,4	32,7 35,3	2,5 2,6	0,7 0,4	0,3 0,2	0,3 0,2
1 Hel	9	682	-	1,46 24,10	-	-	-	-	-	0,10 1,30	0,93 16,00	0,43 6,80	-	-	-	-
2 Jastarnia	66	5.620	304	29,61 379,30	0,20 3,60	0,20 2,10	0,40 4,20	-	0,60 4,60	4,60 59,60	13,20 161,70	9,30 126,30	0,71 12,30	0,20 1,30	-	0,20 3,60
3 Jurata	16	1.373	113	9,28 131,00	0,15 2,00	0,09 2,30	0,20 3,10	0,20 2,90	0,20 4,80	1,87 24,70	2,80 38,80	2,80 39,70	0,70 9,00	0,20 2,50	0,07 1,20	-
4 Puck	14	4.358	116	16,60 260,10	0,20 0,30	0,20 1,30	0,40 1,00	0,20 0,60	0,40 1,70	0,60 2,60	5,70 98,60	8,00 151,10	0,20 0,90	0,30 0,80	0,20 0,50	0,20 0,70
5 Rejon Zat. Puckiej	19	2.159	-	6,10 120,50	-	-	-	-	-	-	2,70 49,80	3,40 70,70	-	-	-	-
6 Władysławowo	325	14.635	100	62,69 949,64	0,05 0,05	0,19 2,60	-	-	0,35 4,00	8,90 119,40	30,25 471,30	22,10 341,30	0,81 10,86	0,02 0,06	0,02 0,07	-
7 Rejon Władysławowa	251	21.423	1.145	111,30 1413,01	0,70 2,40	1,93 19,30	1,00 14,80	1,20 9,40	2,46 24,73	13,75 173,43	53,52 683,91	31,49 416,39	3,45 50,55	1,00 9,40	0,50 5,90	0,30 2,80
7.1 Chałupy	13	1.456	-	12,00 88,60	-	-	-	-	-	0,70 5,50	7,72 55,80	3,58 27,30	-	-	-	-
7.2 Chłapowo	54	1.997	-	8,48 131,14	-	-	-	-	0,16 0,83	1,01 12,35	4,35 72,52	2,89 43,90	0,07 1,54	-	-	-
7.3 Dębki	44	686	-	7,31 49,05	-	-	-	-	-	0,37 3,98	4,57 30,39	2,32 14,39	0,05 0,29	-	-	-
7.4 Jastrzębia Góra	101	9.101	1.145	53,88 757,70	0,70 2,40	1,93 19,30	1,00 14,80	1,20 9,40	2,30 23,90	9,60 125,00	17,40 267,60	14,70 229,50	3,25 47,70	1,00 9,40	0,50 5,90	0,30 2,80
7.5 Lisi Jar	2	265	-	4,56 31,42	-	-	-	-	-	0,34 2,50	2,30 16,60	1,90 12,20	0,02 0,12	-	-	-
7.6 Karwia	28	1.522	-	6,49 95,50	-	-	-	-	-	1,10 15,30	2,88 42,40	2,50 37,60	0,01 0,20	-	-	-
7.7 Kuźnica	6	764	-	3,48 45,90	-	-	-	-	-	0,38 5,40	1,70 21,10	1,40 19,40	-	-	-	-
7.8 Ostrowo	59	4.490	-	11,45 166,75	-	-	-	-	-	0,25 3,40	9,45 135,85	1,70 26,80	0,05 0,70	-	-	-

N A D M O R S K I P A R K K R A J O B R A Z O W Y

Tabela Nr 7

Struktura przestrzenna miejsc noclegowych i ich wykorzystanie w % %

		miejsca noclegowe			miejsca całoroczne			wykorzystanie miejsc noclegowych					
		ogółem			razem			korzystający			udzielone noclegi		
		rok			rok			rok			rok		
		1985	1986	1987	1985	1986	1987	1985	1986	1987	1985	1986	1987
	% %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1.	Hel	1,5	0,8	1,4	-	-	-	1,0	0,7	0,6	1,1	0,8	0,7
2.	Jastarnia	12,6	12,1	11,2	18,1	17,6	17,1	14,5	13,4	12,5	13,8	14,6	11,6
3.	Jurata	3,1	3,2	2,7	13,1	11,2	6,4	4,4	4,5	3,9	4,7	4,6	4,0
4.	Puck	8,1	7,9	8,7	5,6	6,3	6,5	4,2	5,9	7,0	4,1	6,5	7,9
5.	Rejon sat. puckiej	5,1	4,1	4,3	-	-	-	2,7	2,1	2,6	4,2	3,4	3,7
6.	Władysławowo	23,6	27,3	29,1	4,0	5,5	5,6	24,1	23,8	26,4	24,0	21,5	29,0
7.	Rejon Władysławowa	46,0	44,6	42,6	59,2	59,4	64,4	49,1	49,6	47,0	48,1	48,6	43,1

Tabela Nr 5

NADMORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Struktura rodzajowa bazy noclegowej i jej wykorzystanie w 1987 roku.

		Razem.				Obiekty turystyczne				Obiekty wczasowo-wypoczynkowe				Obiekty wypoczynku dzieci i młodzieży				domy letniskowe	
		miejsca	%	korzystający	%	miejsca	%	korzystający	%	miejsca	%	korzystający	%	miejsca	%	korzystający	%	miejsca	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	Ogółem	50.250	100	237,04	100	8.573	100	62,16	100	19.802	100	120,02	100	21.405	100	54,86	100	470	100
	Struktura w % %	100	-	100	-	17,0	-	26,3	-	39,5	-	50,6	-	42,6	-	23,1	-	0,9	-
1	Hel	682	1,4	1,46	0,6	16	0,2	0,06	0,1	246	1,2	1,00	0,9	420	2,0	0,40	0,7	-	-
2	Jastarnia	5.620	11,2	29,61	12,5	1.714	20,0	10,21	16,4	3.142	15,9	18,30	15,2	644	3,0	1,10	2,0	120	25,5
3	Jurata	1.373	2,7	9,28	3,9	57	0,7	0,27	0,4	1.316	6,6	9,01	7,5	-	-	-	-	-	-
4	Puck	4.358	8,7	16,60	7,0	245	2,8	2,50	4,0	251	1,3	3,60	3,0	3.862	18,0	10,50	19,1	-	-
5	Rejon zat.puckiej	2.159	4,3	6,10	2,6	-	-	-	-	-	-	-	-	2.159	10,1	6,10	11,1	-	-
6	Władysławowo	14.635	29,1	62,69	26,4	2.833	33,0	15,89	25,6	6.145	31,0	31,75	26,4	5.657	26,4	15,05	27,4	-	-
7	Rejon Władysławowa	21.423	42,6	111,30	47,0	3.708	43,3	33,23	53,5	8.702	44,0	56,36	47,0	8.663	40,5	21,71	39,7	350	74,5
7.1	w tym: Chałupy	1.456		12,00		997		10,40		313		1,30		146		0,30		-	-
7.2	Chłapowo	1.997		8,48		669		3,58		205		1,77		1.123		3,13			
7.3	Dębki	686		7,31		472		7,08		64		0,23		-		-		150	
7.4	Jastrzębia Góra	9.101		53,88		478		2,68		6.539		45,60		2.034		5,60		50	
7.5	Lisi Jar	264		4,56		200		4,01		64		0,55		-	-	-	-	-	-
7.6	Karwia	1.522		6,49		594		2,90		677		3,01		211		0,58		40	-
7.7	Kuźnica	764		3,48		254		1,08		510		2,40		-	-	-	-	-	-
7.8	Ostrowo	4.490		11,45		22		0,75		330		1,50		4.058		9,20		80	-
7.9	Rozewie	490		1,50		-	-	-	-	-	-	-	-	490		1,50		-	-
7.10	Tupadły	653		2,15		22		0,75		-	-	-	-	601		1,40		30	-

Tabela Nr 9

Baza noclegowa w Makroregionie Północnym w 1985 roku
/miejsca, korzystający z noclegów i udzielone noclegi/ w tym na obszarach zagrożenia ekologicznego

Lp	Wyszczególnienie	Polska ogółem	Makroregion Północny razem	Województwa z obszarami zagrożenia ekologicznego razem x/	Obszary zagrożenia ekologicznego	% udział		
						Makroregion Północ. w Polsce	6:4	6:5
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	Obiekty turystyczne i wczasowe razem	84o,2	3oo,3	182,5	118,3	35,7	39,4	64,8
	miejsca w tys.							
	korzystający z noclegów	12164,9	26o3,8	1738,1	1236,8	21,4	47,5	71,2
	udzielone noclegi	69996,9	23424,3	14357,6	9475,1	33,5	4o,4	66,o
II.	Obiekty turystyczne							
	- miejsca	342,1	59,2	39,4	28,6	17,3	48,3	72,6
	- korzystający z noclegów	8721,1	125o,4	937,4	743,6	14,3	59,5	79,3
	- udzielone noclegi	3o176,4	5322,1	3812,7	29o4,2	17,6	54,6	76,2
III.	Obiekty wczasowe							
	- miejsca	498,1	241,2	143,1	89,7	48,4	37,2	62,7
	- korzystający z noclegów	3443,8	1353,4	8oo,7	493,3	39,3	36,4	61,6
	- udzielone noclegi	3982o,5	181o2,2	1o541,9	657o,9	45,4	36,3	62,3

x/ tj. elbląskie, gdańskie, szczecińskie
Zródło: Roczniki Statystyczne WUS 1986

Tabela Nr 10

Obszary objęte ochroną w strefie nadmorskiej /stan w 1986r/

1	Powierzchnia obszarów w km2 ogółem	parki narodowe	parki krajobrazowe	strefy chronionego krajobrazu
	2	3	4	5
1. Strefa nadmorska razem	1620,6	230,9	274,0	1115,7
2. woj. elbląskie	521,8	-	119,1	402,7
3. " gdańskie	276,1	-	154,9	121,2
4. " koszalińskie	483,3	-	-	483,3
5. " słupskie	291,0	182,5	-	108,5
6. " szczecińskie	48,4	48,4	-	-

A. % udział w powierzchni ogółem

1. parki narodowe 14,2
2. parki krajobrazowe 17,0
3. strefy chronionego krajobrazu 68,8

B. % udział w powierzchni strefy nadmorskiej tj.2980 km^2

- powierzchni chronionych ogółem 54,9 %
- parki narodowe 7,8 %
- parki krajobrazowe 9,3 %
- strefy chronionego krajobrazu 37,8 %

Tabela Nr 11

BAZA NOCLEGOWA w woj.gdańskim w latach 1976-1986
Stan, wykorzystanie, w tym intensywność wykorzystania terenów wypoczynkowych kat. I i II

	Wyszczególnienie	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
I	Obiekty turystyczne i wczasowe - razem											
	1. miejsca noclegowe - w liczbach bezwzględnych	86167	84449	81835	74081	74878	69678	59246	62384	64763	68397	66300
	2. na 1 km^2 obszarów wypoczynkowych I i II kat. 157o	55	54	52	47	48	44	38	4o	41	43	42
II	1. Korzystający z noclegów w obiektach turystycznych i wczasowych - razem w tys.	994,5	1009,4	988,3	985,4	958,2	802,5	652,4	829,0	870,2	756,4	917,6
	2. na 1 km^2 obszarów wypoczynkowych I i II kat.	633	643	629	627	61o	511	415	528	554	481	584
III	1. Udzielone noclegi w obiektach turystycznych i wczasowych - razem w tys.	7821,4	7607,0	7145,9	6855,3	6873,9	5644,7	4359,7	5294,9	5723,5	5874,8	5354,0
	2. na 1 km^2 obszarów wypoczynkowych I i II kat.	4982	4845	4551	4366	4378	3595	2777	3372	3645	3742	3410
IV	1. Obiekty turystyczne - miejsca	19102	18700	16840	18355	18524	16922	15564	16532	17126	16922	18000
	- korzystający z noclegów w tys.	558,0	580,3	571,4	608,7	578,4	502,4	419,9	549,6	564,1	542,3	602,2
	- na 1 miejsce	29	31	34	33	31	3o	27	33	32	32	33
	- udzielone noclegi w tys.	2065,4	2030,5	2005,9	2189,1	2172,5	1658,0	1502,7	1895,7	1969,9	2001,3	1946,6
	- na 1 miejsce	108,1	108,6	119,1	119,3	117,3	98,0	96,5	114,7	115,0	118,3	108,1
	2. Obiekty wczasowo-wypoczynkowe - miejsca	67065	65749	64995	55726	56354	52756	43682	45852	47637	51475,	48300
	- korzystający z noclegów w tys.	496,5	428,6	416,9	376,7	379,8	300,1	232,5	279,4	306,1	312,1	315,1
	- na 1 miejsce	7,0	7,0	6,0	7,0	7,0	6,0	5,0	6,0	6,0	6,1	6,5
	- udzielone noclegi w tys.	5756,0	5576,5	5140,0	4666,2	4701,4	3986,7	2857,0	3399,2	3753,6	3873,5	3407,4
	- na 1 miejsce	85,8	84,8	79,1	83,7	83,4	75,5	65,4	74,1	78,8	75,2	70,5

NADMORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

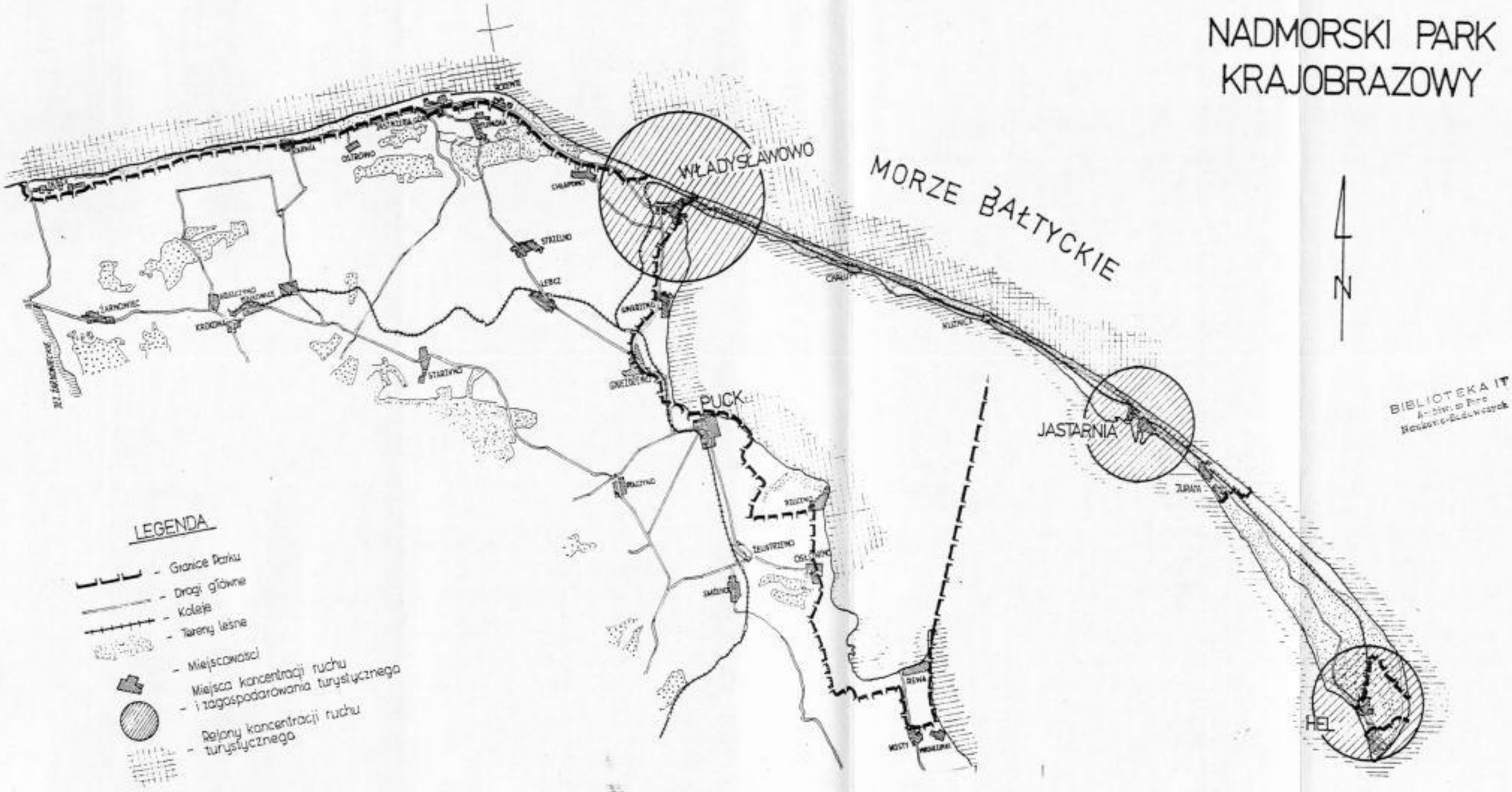

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Fotograficzne
Krajobrazu Budownictwa

A-1035 cz II
41

BURCHARD Ryszard

Stan infrastruktury komunalnej
w miejscowościach turystycznych strefy nadmorskiej makroregionu północnego.
Cz 2 Województwo elbląskie i szczecińskie

CPBP 08.06-III-4.5

Burchard K.: Stan infrastruktury komunalnej w miejscowościach turystycznych strefy nadmorskiej. cz. 2. Województwo elbląskie i szczecińskie

5. Województwo elbląskie

5.1. Warunki determinujące stan gospodarki komunalnej

5.1.1. Warunki urbanizacyjno-topograficzne

Województwo elbląskie obejmuje obszar o powierzchni 6 1o3 km^2, co stanowi ok. 2% powierzchni kraju. Obszar województwa zamieszkiwany był w 1985 r. przez 466,7 tys. osób, w tym w miastach przez 278,6 tys. osób. Miasto wojewódzkie - Elbląg, zaliczane jest w planach przestrzennego zagospodarowania kraju do krajowych ośrodków rozwoju.

Rozwój demograficzny przedstawiał się w latach 1975-1986 następująco:

BIBLIOTEKA
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych
A-1035

rok	ludność w tys. ogółem	ludność w tys. miasta	ludność w tys. wieś	ludność w miastach w % ogółem	ludność na 1 km^2
1	2	3	4	5	6
1975	422,7	227,2	195,5	53,8	69,3
198o	441,5	252,5	189,o	57,2	72,3
1981	446,4	257,2	189,2	57,6	73,1
1982	451,4	261,3	19o.1	57,9	74,o
1983	457,8	265,7	192,1	58,o	75,o
1984	462,5	271,o	191,5	58,6	76
1985	466,7	274,o	192,7	58,7	76
1986	469,6	278,6	191,o	59,3	77,o
1986 śr. w kraju	-	-	-	6o,5	12o,2

Północny obszar województwa stanowi wschodnia część Pobrzeża Wschodnio- Pomorskiego z rozciągającymi się w delcie Wisły Żuławami Wiślanymi. Nad Żuławami góruje od wschodu pagórkowate Wzniesienie Elbląskie, które opada stromym i wysokim brzegiem ku Zalewowi Wiślanemu, który oddzielony jest od Bałtyku pasem Mierzei Wiślanej. Wzniesienie Elbląskie przechodzi w Nizinę Warmińską. Dalej na wschód rozciąga się Nizina Staropruska; południową część województwa

elbląskiego zajmuje Pojezierze Iławskie, będące jednostką Pojezierza Kaszubskiego leżącego na wschód od Wisły.

Obszar województwa charakteryzuje:

- stosunkowo słabo zróżnicowana rzeźba terenu /najwyższe wzniesienie 197 m npm - Milejewska Góra, najniższe tereny -1,8 m ppm - depresja pod Tropami Elbląskimi/,
- nieco wyższa od wielkości średniej na obszarze kraju przeciętna roczna suma opadów atmosferycznych /izohiety 6oo-7oo mm; kraj - 6oo mm/
- niski stopień lesistości, wynoszący 16,9 % wobec 27,4% wielkości średniej w kraju,
- stosunek wartości produkcji rolniczej do wartości produkcji przemysłowej w roku 1987 równy o,57 wobec średniego w kraju o,23.

Zurbanizowanie województwa w ujęciu dynamicznym przedstawia poniższa tabela ilustrująca rozwój gospodarki komunalnej i ilość oddanych inwestycji w branży wodociągowej oraz cieplnej w latach 198o-1985:

wyszczególnienie	198o	1981	1982	1983	1984	1985
1	2	3	4	5	6	7
%sieci wodoc. w miastach	28,7	28,5	28,8	28,5	29,1	28,9
%sieci kan. "	73,9	74,o	74,9	75,1	75,o	74,9
zużycie wody w mln m^3 w gosp. dom. ogółem	2o,8	2o,6	21,5	21,3	21,o	21,o
zużycie energ. el.w kW/h	123	172,8	19o,6	144,7	132,5	164,7
zużycie gazu w mln. m^3	62,3	58,3	58,6	48,7	62,3	66,1
linie komunik. w km	266	255	315	373	384	376
dł. jezdni w miastach km	543,1	544,6	543,8	53o,9	531,7	522,2
%zieleni w og. pow. mias	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9
ujęcia wody oddane do eks. w dam^3/dobę	-	31,o	6,o	-	-	8,o
sieć wodo.oddana do eks.km	-	-	5,9	2,6	5,5	-
sieć kan. " " km	-	-	1o,7	7,o	1,2	5,1
sieć ciepl " " km	1,5	1,o	5,o	-	2,6	2,8
oczyszcz " " m^3/d	-	-	~~5277~~	5277	-	-

- występują tereny o walorach turystyczno-wypoczynkowych w pasie nadmorskim, gdzie znajduje się Gdański Region Krajoznawczo-wypoczynkowy. O międzynarodowym znaczeniu krajoznawczym to miejscowości: Frombork /muzeum Kopernika/ i Malbork /muzeum zamkowe/, zaś Krynica Morska to miejscowość o międzynarodowym znaczeniu wypoczynkowym. Ośrodki wypoczynkowe skupione są głównie nad morzem /Stegna, Jantar, Mikoszewo, Kąty/ i nad Zalewem Wiślanym /Frombork, Tolkmicko/. Ponadto licznie odwiedzane są: Elbląg i Kwidzyn. Szlakiem wyróżniającym się większą atrakcyjnością turystyczną jest Kanał Elbląski.

Aktywność turystyczną na tle kraju i w dynamicznym ujęciu ilustruje poniższa tabela podająca miejsca noclegowe dla turystów oraz liczbę korzystających z noclegów w obiektach turystycznych/w tys./

	Miejsca nocleg. w obiektach turystycz.				Korzystający z nocle. w obiektach turyst.				Miejsca noc. w ośr. w.-wyp	
rok	kraj	woj.	w tym domy pok. wyc. gość.		kraj	woj.	w tym domy pok. wyc. gość.		ogółem	w tym całor.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1o	11
1975	332740	7535	691	578	1260,8	2o9,1	32,5	5,3	-	-
198o	387425	7414	717	1579	1264o,7	178,4	44,6	14,1	24934	2922
1981	365567	7397	747	1565	1o941,8	14o,2	5o,1	7,o	21921	3o1o
1982	34o368	6869	769	1o98	92o2,9	131,2	43,3	1,4	19138	24o4
1983	339344	6822	~~982~~ 726	982	8877,1	142,o	36,5	3,1	2o499	2333
1984	343891	672o	75o	967	8935,1	141,1	33,8	3,6	2o3o1	22o6
1985	342o79	71o5	813	1215	8721,1	156,3	34,3	7,5	2o754	1963
1986	351412	7258	756	1331	8966,3	156,8	29,2	7,4	21133	2691

Obszarem o szczególnym znaczeniu gospodarczym i specyficznej charakterystyce hydrologicznej na obszarze województwa są Żuławy Wielkie i Żuławy Elbląskie tworzące wraz z Żuławami Gdańskimi/obszar województwa gdańskiego/ krainę geograficzną zwaną Żuławami Wiślanymi.

5.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe występujące na obszarze Żuław już w większości zatraciły swój naturalny charakter w wyniku szerokiej ingerencji człowieka. Cechuje je minimalny spadek, a poziom ich zbliżony jest do poziomu morza. Wszystkie rzeki są tu właściwie kanałami, w których poziom wody jest często regulowany sztucznie.

Ujściowe fragmenty rzek wchodzące w kontakt z Zatoką Gdańską i Zalewem Wiślanym narażone są w czasie spiętrzeń wiatrowych i sztormów na wlewy wody morskiej, które przyczyniają się nie tylko do zasolenia wód rzecznych, ale powodują wzrost poziomu wody w rzece wywołując zjawisko tzw. cofki, kiedy rzeka okresowo zmienia kierunek odpływu. To ostatnie zjawisko związane jest ściśle z kierunkiem wiatru i spotykane jest głównie w przekopie Wisły, na Szkrapawie i rzece Elbląg.

Zwykłe wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują w piaszczysto-żwirowych utworach czwartrzędu i trzeciorzędu oraz w spękanych wapieniach i marglach kredy.

Poziomy wodonośne w utworach czwartorzędowych stanowią najbardziej zasobny zbiornik wód podziemnych. Stro utworów wodonośnych przewźnie znajduje się na głębokości od kilku do 5o m, lokalnie schodzi do głębokości 1oom. Jakość wód podziemnych można ogólnie ocenić jako średnią, z wyjątkiem obszaru Żuław, gdze na poziomie czwartorzędowym występują wody złej jakości.

Zasoby wód podziemnych wynoszą 246 mln m^3/a. Po uwzględnieniu dotychczasowego poboru do zagospodarowania pozostaje 195 mln m^3/a tj. ok. 534,2 tys. m^3/24 h, głównie z poziomów czwartorzędowych /91%/ i podrzędnie trzeciorzędowych /6%/. Największe perspektywy zagospodarowania rezerw istnieją w południowo-zachodniej części województwa. Na północy i północnym wschodzie możliwości takie są bardzo ograniczone.

5.1.3. Zbiorniki retencyjne

Na obszarze województwa elbląskiego znajdują się liczne naturalne zbiorniki wód stojących. Do największych zaliczyć należy 12 jezior o powierzchni przekraczającej 1oo ha każde, z których 2 już obecnie wykorzystywane są jako zbiorniki retencyjne /jezioro Dzierzgoń na Liwie i jezioro Balewskie na

Kanale Juranda o łącznej pojemności 1o,5 mln m^3/. Jeziora te położone są w zlewniach rzek:

4/ Liwy i Nogatu - 7

2/ Osy - 4

3/ Elbląga - 1 /jez. Drużno o pow. 119o ha/

Jedyny wybudowany dotychczas sztuczny zbiornik retencyjny na Pasłęce - Pierzchały, posiada pojemność całkowitą 11,5 mln m^3 /$V_{uż}$=3,o mln m^3/ i jest wykorzystywany do celów energetycznych.

Warunki budowy zbiorników retencyjnych na obszarze województwa nie są na ogół korzystne.Wprawdzie warunki topograficzne pozwalają na budowę zbiorników o średnich wielkościach piętrzenia, jednakże możliwości retencjonowania wód są limitowane stosunkowo niewielką zasobnością rzek płynących przez obszar województwa, z wyjątkiem Wisły. Liwa z Nogatem odprowadzają w roku średnim o,2 mld m^3 wody, Pasłęke- o,46 mld m^3, Elbląg - o,41 mld m^3 czyli razem 1,o7 mld m^3, gdy tymczasem Wisła - 29,6 mld m^3. Z tego jednak roczne odpływy rzek płynących przez województwo elbląskie wahają się od 2o,64 mld m^3 w roku suchym do 42,29 mld m^3 w roku mokrym, co oznacza że zasoby wodne mogą różnić się w skali rocznej ponad 2 - krotnie. /Wisła nawet trzykrotnie/. Charakterystyka głównych cieków Żuław wskazuje, że rola ich w zaopatrzeniu w wodę jest obecnie trudna do sprecyzowania.

Przeprowadzone studia wykazały, że na obszarze województwa istnieją jeszcze możliwości budowy, w granicach rozwiązań uznanych za technicznie prawidłowe, 17 zbiorników retencyjnych w tym 13 sztucznych i 4 jeziorowych. Łączna pojemność użyteczna tych zbiorników oceniana jest na 67,6 mln m^3, z tego 11,8 mln m^3 przypada na zbiorniki jeziorowe, zaś 55,8 mln m^3 na zbiorniki sztuczne. Pojemność całkowita zbiorników sztucznych szacuje się na ok. 1493 ha terenu pod zalewy zbiorników sztucznych oraz powiększenia powierzchni jezior możliwych do spiętrzenia do 1141 ha - przy piętrzeniu max.

Pojemność użytkowa wszystkich zbiorników /istniejących i nowych/ stanowi o,3 % ogólnej ilości wód powierzchniowych odprowadzanych rzekami z obszaru województwa w roku średnim i 5,8 % ilości wody odprowadzanej tymi rzekami z pominię-

ciem Wisły.

Wymienione wyżej zbiorniki retencyjne były brane pod uwagę przy formułowaniu warintowych koncepcji zaspokojenia potrzeb wodnych województwa elbląskiego.

5.1.4. Zapotrzebowanie na wodę i zrzuty ścieków

W poszczególnych miastach województwa elbląskiego poziom produkcji wody i przyrost w 1985r w stosunku do roku 1980 przedstawiał się następująco:

lp.	Nazwa miejscowości	Prod. wody w m^3/d w 1980	Prod. wody w m^3/d w 1985
1	2	3	4
1	Elbląg	43 173	46 071
2	Tolkmicko	488	590
3	Braniewo	5 923	7 120
4	Kwidzyn	11 409	14 800
5 K	Kisielice	623	711
6	Sztum	2 742	3 546
7	Orneta	2 091	2 598
8	Susz	1 177	1 213
9	Frombork	450	629
10	Pasłęk	2 564	3 640
11	Dzierzgoń	1 020	1 161
12	Prabuty	1 078	1 746
13	Malbork	12 108	13 719
14	Nowy Staw	1 093	1 692
15	Nowy Dwór	2 368	2 877
16	Pieniężno	835	859
	Razem	89 142	103 202

Zużycie wody jest niższe od poziomu produkcji na 1 stałego mieszkańca województwa wynosiła 63,1 m^3 w roku 1985.

Ze względu na temat niniejszej pracy odnoszący się do gospodarki komunalnej w miejscowościach turystycznych województwa

elbląskiego istotne jest działanie na rzecz gospodarki wodnej w miejscowościach Tolkmicko i Frombork, gdyż w pozostałych miejscowościach strefy nadmorskiej nie ma jednostek organizacyjnych gospodarki komunalnej. Miasta te znajdują się na obszarach zagrożenia ekologicznego. W zakresie wodociągów jedyną ostatnio prowadzoną inwestycją było prowadzenie odwiertu studni o wydajności 1oo m^3/d na ujęciu wody w Tolkmicku.

Ta skala przedsięwzięć jest daleko niewystarczająca wobec perspektywy oparcia w woj. elbląskim gospodarki wodą na bazie zbiorników retencyjnych. Trzeba tu zasygnalizować, że wspomniany kontakt słodkich wód śródlądowych z zasolonymi wodami morskimi - szczególnie w warunkach zwiększonych potrzeb wodnych w rozpatrywanej perspektywie- może tworzyć istotne uwarunkowania, od pewnych granic, w użytkowaniu mieszaniny tych wód.

Istniejące oczyszczalnie ścieków, z wyjątkiem Sztumu i Frombork, generalnie nie spełniają warunków pozwoleń wodnoprawnych oraz kryterium sprawności usuwania zanieczyszczeń. Oczyszczalnie te zostały wybudowane w latach 191o-1939 i w większości nie odpowiadają obecnym potrzebom. Główną przyczyną niskiej sprawności jest znaczne hydrauliczne przeciążenie urządzeń oczyszczających. W 1986 r. łączna ilość odprowadzanych ścieków kanalizacją miejską wynosiła 29 613 tys. m^3, z czego ścieków oczyszczonych było 17 171,9 tys.m^3, w tym mechaniczno-biologicznie tylko 3 9o7,7 tys.m^3. Ścieków nie oczyszczonych odprowadzono do wód powierzchniowych 12 441 tys. m^3. Stanowi to 42% wytworzonych ścieków.

Największy odpływ ścieków na miejsce w Elblągu. Zdecydowana poprawa w zakresie ilości oczyszczonych ścieków nastąpiła po oddaniu do eksploatacji oczyszczalni w Elblągu.

Oczyszczalnia ta będzie posiadała przepustowość 1o5 tys. m^3/d co zabezpieczy potrzeby w tym zakresie do 2o1o roku. Mechaniczna część zapewni redukcję ok. 35 % ścieków, a praca przy części biologicznej jeszcze trwają.

W oparciu o przygotowaną dokumentację zamierzenia w gospodarce ściekowej są potrzebne w Braniewie, Pieniężnie, Ornecie, Suszu, Sztumie, Nowym Dworze Gd. i Malborku.

Ogólnie z sieci kanalizacyjnej korzysta 91% mieszkańców miast, a wyjątkami są miasta Rynary i Tolkmicko.

5.1.5. Determinanty drogownictwa miejskiego, komunikacji, ciepłownictwa i gospodarki wodno-kanalizacyjnej

W drogownictwie miejskim potrzeby wynikają z nasilającego się ruchu drogowego. W zurbanizowanych częściach miast w szczególności obejmujących obszary starej zabudowy, nie dokonywano modernizacji dostosowujących drogownictwo do rosnących potrzeb. Na dodatek nie modernizowano w wymaganym zakresie wyeksploatowanych urządzeń podziemnych w obszarach starej zabudowy. Większość miast woj. elbląskiego posiada wąskie jezdnie o przepustowości nie odpowiadającej obecnemu natężeniu ruchu. Przy awariach urządzeń podziemnych i organizacji parkowania na chodnikach - sytuacja na ulicach jest bardzo trudna. Niedostatki finansowe budżetów miejskich ograniczają możliwości poprawy. Społecznie szeregu funkcji miejskich znajduje się w stałym konflikcie. Brak obwodnic - eliminujących ruch pojazdów mechanicznych z obszarów centralnych - wymusza kierowanie komunikacji masowej do tych rejonów. Rzutuje to na dotrzymanie postulatu regularności. Nie ma poza tym konkurencyjnej jednostki przewozowej, co powoduje że WPK nie przejawia troski o poprawę jakości przewozów i zwiększenie liczby linii podmiejskich.

Jego możliwości ogranicza też brak środków finansowych oraz nie dostosowanie baz zaplecza technicznego do rosnących potrzeb /3-4 krotnie za małe powierzchnie obsługowo-naprawcze/ Nie następuje poprawa prędkości pojazdów tramwajowych w Elblągu Zamiar likwidacji trakcji tramwajowej w latach sześćdziesiątych był przyczyną zastoju w remontach, a obecnie nie ma wykonawców dla tych robót poza szczupłymi brygadami własnymi WPK. Stan torowisk jest zły.

60 % sieci wodociągowej pochodzi z okresu przedwojennego, co rzutuje na rosnącą ilość przerw awaryjnych. Ilościowe zapotrzebowanie na wodę jest pokrywane poza okresami szczytowego rozbioru w Elblągu.i Kwidzynie, natomiast pod względem jakościowym niekorzystne wyniki występują we Frombork i Pasłęku, gdzie jest niedostateczne uzdatnianie oraz w Malborku, gdzie występuje nadmierne ilość fluoru.

Sieć kanalizacyjna w 50% pochodzi z okresu przedwojennego 42% ścieków zrzuca się bez jakiegokolwiek oczyszczania, a 20% oczyszcza się tylko mechanicznie. Urządzenia w skrajnych przypadkach przeciążane są o ponad 500%. Wysoki koszt wywozu ścieków ze zbiorników zamkniętych przemawia za budową kanalizacji, ale z braku dostatecznej ilości środków finansowych nie realizuje się zamierzeń określonych perspektywicznie. Stosuje się limitowanie poboru wody dla zakładów przemysłowych od maja do października. Niedorozwój w zakresie wod. - kan. pogłębia niedostatek zatrudnienia pracowników w tej branży.

Kotłownie ogrzewają 45% zasobów mieszkaniowych w miastach. Są to w większości obiekty o małej wydajności i dużym stopniu zamortyzowania eksploatacyjnego. W wielu nie są spełnione warunki BHP. Sprawność techniczna jest niska, a poza tym zaplecze techniczne niewystarczające. Kotły dostosowane są do spalania deficytowych gatunków opału. Wymaga to dokonania zmian o charakterze modernizacyjnym.

Poza Elblągiem i Kwidzynem w roku 1985 w miastach woj. elbląskiego nie występowały rezerwy mocy cieplnej kotłowni, co oznacza wystąpienie deficytu tej mocy szczególnie w okresach występowania niskich temperatur.

Determinantą dla modernizacji i rozbudowy systemów ciepłowniczych w obszarach starej zabudowy jest konieczność wyczerpania środków inwestycyjnych na sieć w osiedlach nowoprojektowanych. W niedostatecznym stopniu eliminuje się w Elblągu szkodliwe dla sieci ciepłowniczej działanie prądów błądzących emitowanych m.in. przez trakcję tramwajową.

Wszystkie te determinanty w gospodarce komunalnej hamują możliwości przejścia do fazy rozwoju sieci i urządzeń na rzecz obiektów spełniających funkcję ponadpodstawową w gospodarce miejskiej, tj. m.in. na rzecz rozwoju bazy turystycznej.

5.2. Stan zdolności obsługowych urządzeń komunalnych

Wojewódzkie Przedsiębiostwo Wodociągów i Kanalizacji w elblągu 138 ujęć wody o łącznych zasobach 316 8oo m^3/d. Sieć wodociągowa razem z przyłączami i magistralami miała długość 2 219,5 km. Z sieci wodociągowej korzysta 98,5 % mieszkańców miast.

Zapotrzebowanie na wodę w województwie wynosi 136 tys. m^3/d, a obecne zdolności produkcyjne wodociągów wynoszą 242 tys. m^3/d. W ciągłości dostawy wody przeszkodą jest starzenie się sieci i urządzeń wodociągowych.

Z 14 oczyszczalni o łącznej dobowej przepustowości 28 tys. m^3/d, siedem oczyszczalni nie spełnia warunków pozwolenia wodno-prawnego oraz kryterium sprawności usuwania zanieczyszczeń /red. BZT_5 ok. 25 %/. Oczyszczalnie te zostały wybudowane w latach 191o-39 i nie odpowiadają obecnym wymogom stawianym tego rodzaju obiektom inżynierskim.

Z sieci konalizacyjnej w miastach korzysta 9o 4 mieszkańców. Nie posiada jej miast Młynary i częściowo Frombork.

Stan oczyszczalni ścieków w województwie ilustruje poniższa tabela:

lp	Wyszczególnie	Typ oczyszczalni	Rok budowy	Przepustowość oczyszczalni w m^3/d mech	mech-biol.	Ilość ścieków oczyszczonych m^3/d	Wielokrtność przeciążenia hydraulicznych
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Braniewo	mech	191o	363o	-	681o	2 krotne
2	Dzierzgoń	"	191o	45o	-	121o	3 "
3	Frombork	"	191o	1oo8	-	48o	-
4	Kwidzyn	"	191o	212o	-	993o	5 krotne
5	Malbork	m-b	19o6	236o	11oo	79oo	3 "
6	Nowy Dwór	"	1971	1946	1ooo	197o	-
7	Orneta	mech	1912	1242	-	21oo	2 krotne
8	Pieniężno	"	19oo	976	-	62o	-
9	Prabuty	m-b	1923	-	8oo	82o	-
1o	Sztum	"	1973	-	264o	289o	-
11	Pasłęk	mech	19o1	8oo	-	29oo	3,5 krotne
12	Kisielice	m.-b	1982	-	8oo	45o	-
13	suez	"	1925	-	26oo	135e	

14 Krynica M. m-b 1983 - 5300 900 -

30 % dróg posiada nawierzchnię nieulepszoną, a 65 mostów i wiaduktów jest w złym stanie technicznym. 155 parkingów dysponuje 8 109 miejscami, co szczególnie w sezonie letnim jest wysoce niewystarczające w miejscowościach pasa nadmorskiego, Zalewu Wiślanego oraz w Malborku i Elblągu. Zaległości w dostosowaniu sieci ulic do ptrzeb stale narastają.

Na terenie miast eksploatuje się ogółem 560 źródeł ciepła z czego WPEC w Elblągu eksploatuje 147 kotłowni, 124 km sieci i 1166 węzłów cieplnych. Najkorzystniejsza sytuacja jest w Elblągu, gdzie działa jedyna w województwie zawodowe źródło ciepła, oraz w Kwidzynie, który posiada scentralizowany system ciepłowniczy zasilany z Zakładu Celulozowo-Papierniczego.

Znaczne nakłady należy ponieść na budowę magistrali ciepłowniczych rozprowadzających ciepłe.

Na terenie województwa jest 50 wysypisk administrowanych przez przedsiębiorstwa komunalne i zakłady pracy. Wszystkie z miasta poza Nowym Stawem posiadają wysypisko,ale w większości nie spełniają one wymogów dot. stref ochronnych lub są na wyczerpaniu możliwości dalszego składowania odpadów /Malbork, Kwidzyn, Elbląg/.

Zakłady WPK funkcjonują w Elblągu i Malborku. Zakład w Elblągu obsługuje poza stolicą województwa miejscowości podmiejskie tj. Milejewo, Próchnik, Nowakowo, Bielnik, Gronowo Gr.,Przezmark, Kamiennik Wlk., Zakład w Malborku poza tym miastem obsługuje również linie do Sztumu, Nowego Stawu, Starego Pola.

W Elblągu trakcja tramwajowa charakteryzuje się następującymi wadami:

- przebieg torów w bezpośrednim sąsiedztwie chodników,
- kolizje na skrzyżowaniach z ulicami, wjazdami na posesje
- przewaga odcinków jednotorowych z dużą ilością rozjazdów i mijanek
- podtorze bez skutecznego systemu odwodnienia

30% torowisk kwalifikuje się do natychmiastowego kakitalnego remontu oraz potrzeba modernizacji zasilania energetycznego.

Modernizacji wymagają warsztaty naprawcze i zajezdnie taboru autobusowego i tramwajowego.

Znaczna część eksploatowanych na terenie woj. elbląskiego urządzeń komunalnych pochodzi jeszcze sprzed 1945 r. Infrastruktura ta jest przestarzała i wymaga wymiany bądź kompleksowej modernizacji.

Duży stopień zużycia majątku gospodarki komunalnej wynoszący ponad 5o % oraz niewystarczające nakłady na inwestycje komunalne, ograniczone moce przerobowe powodują trudności w szybkim uzyskiwaniu poprawy stanu infrastruktury komunalnej.

W opracowaniu Komisji Planu Makroregionu Nadmorskiego tom IX - urbanizacja z 1974 r. na str. 64 napisano:

"Zasadniczym ograniczeniem możliwości rozwoju Elbląga jest niedoinwestowanie w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, brak dostatecznego oczyszczania ścieków, wadliwy układ komunikacyjny, zużyte substancje mieszkaniowe, dysproporcje między wielkością miasta, jego rolą a wyposażeniem go w usługi.

Niedomogi te wyznaczają skalę i zakres podstawowych przedsięwzięć inwestycyjnych, niezbędnych dla dalszego rozwoju. Pobór wody z ujęć lokalnych i wodociągu żuławskiego pozwoli na rozwój miasta do wielkości ok. 15o tys. mieszkańców.

Niekorzstne warunki bioklimatyczne na obszarze istniejącego miasta /zjawiska inwersyjne typowe dla Żuław/, potęgowane uciążliwością zlokalizowanych tam zakładów przemysłowych, wskazują na potrzebę rozwijania miasta nie w formie koncentrycznej, lecz poprzez budowę pasm osadniczych na krawędzi Garbu Elbląskiego, w oparciu o linie komunikacyjne relacji Elbląg-Braniewo i Elbląg-Pasłęk. Pasma te /o strukturze nieciągłej ze względu na warunki fizjologiczne/ posiadają znaczną chłonność, leżą w zasięgu dobrych terenów rekreacyjnych i stwarzają podstawę do rozwoju Elbląga jako lokalnego układu pasmowo-węzłowego. Śródmieście wymaga intensywnej rekonstrukcji i modernizacji".

Stwierdzenia te po upływie blisko 15 lat są nadal aktualne.

5.5. Postulaty zgłaszane pod adresem gospodarki komunalnej w miejscowościach turystycznych strefy nadmorskiej

Elbląg

W związku z intensywnym rozwojem budownictwa zarówno spółdzielczego jak i indywidualnego zachodzą potrzeby uzbrajania nowych dzielnic w sieć kanalizacji sanitarnej jak i przebudowywanie istniejących już kanałów, które ze względu na stan techniczny i małe przepustowości nie są w stanie przejąć wytwarzanych ścieków. Niezbędna jest również modernizacja przepompowni Grunwaldzkiej. Planowane powstanie dzielnicy przemysłowo-składowej wymagać będzie budowy nowych kolektorów w tym rejonie wraz z budową nowych przepompowni, gdyż obecnie istniejące przy ul. Kotwicznej nie zapewni warunków odbioru ścieków.

I etap oczyszczalni ścieków zapewnił tylko mechaniczne oczyszczenie 40% zanieczyszczeń.

Wymagany przez odbiornik rzeki Elbląg stopień oczyszczania ścieków został określony na 93% redukcji BZT_5 i będzie dopiero osiągnięty po wybudowaniu obiektów biologicznego oczyszczania. Przepustowość tak części mechanicznej jak i biologicznej 105 tys. m^3/d, co zaspokoi potrzeby miasta do 2010 r, włącznie i pozwoli przywrócić funkcje rekreacyjno-wypczynkowe Zalewowi Wiślanemu.

Największe trudności w odprowadzeniu wód deszczowych występują w rejonie ul. Dzierżyńskiego-Bolnej na wysokości Zamechu, gdzie istniejący kolektor posiada zbyt małą przepustowość. Intensywne opady powodują zatapianie Zakładów Mechanicznych.

Dla odtworzenia właściwego stanu sieci kanałowej m Elbląga wymagana jest wymiana starej, przedwojennej sieci na nową w ilości ca. 6 km rocznie w ramach remontów kapitalnych. Zakres realizowanych remontów jest niewystarczający w stosunku do potrzeb.

Zapotrzebowanie wody w 1990 - 76 300 m^3/d i 1995 - 84 000 m^3/d wymaga skoncentrowanych zadań inwestycyjnych związanych z budową ujęć wody, stacji uzdatniania wody, budowy magistral wodociągowych tranzytowych i sieci wodociągowej na trasie do Elbląga jak i w Elblągu, budowę przepompowni sieciowej "Nowa" ze zbiornikami wody przy ul. Podchorążych. Należy

przyspieszyć budowę ujęcia wody Dąbrowa z uzyskaniem efektów w 1990 r. ok. 4 800 m^3/d oraz modernizację stacji uzdatniania wody Malborska z uzyskaniem efektów o ok. 2600 m^3/d. Konieczne jest zwiększenie remontów studni eksploatacyjnych, jak i przyspieszenie modernizacji zapór wodnych jezior Goplanica, Kąt Martwe i Stare w systemie ujęć wody wyżynnych.

Woda z ujęć podziemnych w rejonie Żuław zawiera nadmierną ilość związków żelaza.i manganu. Większość wód z ujęć podziemnych zawiera stężenie azotu amonowego, które w połączeniu z chlorem tworzą związki powodujące przykry zapach, co stanowi poważne utrudnienie w dezynfekcji wody chlorem.

Należy rozważyć zastosowanie ozonu jako silnego utleniacza i środka dezynfekującego.

Istniejącą sieć wodociągową należy rozbudować w stosunku do stanu istniejącego, dla stworzenia niezawodnego układu pierścieniowego.

Z uwagi na różnorodny charakter odbiorców ciepła podłączonych do miejskiej sieci ciepłowniczej oraz strukturę potrzeb dużego znaczenia nabiera sprawa racjonalizacji dostawy energii cieplnej. Kompleksowe wdrożenie automatyzacji węzłów i sieci, jak wskazują na to doświadczenia może w pewnych warunkach przynieść oszczędności nawet do 20 %.

Realizacja budownictwa mieszkaniowego w 6 nowych osiedlach mieszkaniowych wymaga w pierwszej kolejności wyprzedzającego uzbrojenia c.o., natomiast remonty gruntowne do 2000 r. potrzeba zaangażowania ok. 330 mln. zł. w cenach 1987 r. Całość systemu wymaga do tego czasu rozbudowania źródła tylko dla tych zadań do ok. 580 MW.

W latach 1986-1990 przewiduje się likwidację 27 kotłowni, 6 w Elblągu i 16 w pozostałych miastach województwa. Sukcesywne wyłączenie kotłowni z eksploatacji wiąże się ściśle z pełną realizacją programu uciepłownienia województwa, jednak zbyt niskie nakłady finansowe na magistrale ciepłownicze, brak zabezpieczenia materiałowego /rury, materiały izolacyjne i grzejniki c.o./ mogą spowodować pewne przesunięcia w tym zakresie.

Wysokie nakłady szacuje się również na modernizacje starych układów komunikacyjnych, wprowadzenie nowych rozwiązań oraz doprowadzenie dróg do nowych osiedli mieszkaniowych. Nakłady jakimi dysponować będzie miejscowa rada narodowa tylko w nie-

wielkiej części aktualnie zaspokoić te potrzeby.

Z uwagi na brak możliwości modernizacji istniejącego zaplecza technicznego i obsługowo-naprawczego oraz do czasu wybudowania nowego zaplecza autobusowego nie ma możliwości dalszego przyrostu taboru oraz uruchomienia nowych linii. Przy maksymalnej ilości 9o jednostek taborowych, dostawy mogą pokrywać jedynie konieczną kasację.

Stopień zaspokojenia potrzeb ludności w miastach obsługiwanych przez miejską komunikację zbiorową ocenia się na poziomie zadawalającym, przy czym istnieje potrzeba dla pełnego zabezpieczenia potrzeb:

- dodatkowego uruchomienia ok. 1o linii podmiejskich,
- zwiększenia ilości linii wewnątrz miast,
- zwiększenia częstotliwości kursowania na niektórych liniach.

Realizacja tych zadań jest na razie niemożliwa z powodu nie przystosowania dróg miejskich dla komunikacji autobusowej /zmiana ciągów ulic z pierwszeństwem przejazdu, ustalenie zakazów postoju na niektórych ulicach, zwiększenie promienia skrętu na niektórych skrzyżowaniach ulic, poprawa nawierzchni itp./, bądź braku dostatecznej ilości taboru, a jego dalszy wzrost jest niemożliwy z braku miejsc postojowo-naprawczych. Potrzebne jest lepsze połączenie północnych dzielnic miasta z centrum oraz nowy wysoki most na rzece Elbląg.

Wysypisko z którego korzysta Elbląg jest na wyczerpaniu i ustala się nową lokalizację. Celowe byłoby przejście na unieszkodliwianie odpadów przez organizację kompostowni. Brak jest dostatecznej ilości sprzętu dla prawidłowej organizacji unieszkodliwiania odpadów.

Występuje nierównomierne gromadzenie nieczystości płynnych i w okresie letnim występuje trzykrotny wzrost, co wynika z sezonowego napływu turystów / ośrodki wypoczynkowe, kolonie oraz naturalne wyższe zużycie wody w lecie/.

Malbork

Potrzebna jest stacja mieszania wody z utworów trzecio- i czwartorzędowych z wodami kredowymi z dużą ilością fluoru, celem wyeliminowania jego ponadnormatywnej ilości.

Podłączenie nowoodwierconej studni w Kałdowie pozwoli nad-

miar wody z tego ujęcia skierować do sieci Centralnego Wodociągu Żuławskiego.

Planuje się budowę OMB o przepustowości 42 ooo m^3/d pozwalającej przyjąć również ścieki z m. Nowy Staw. Poza tym pilnie potrzebna jest przepompownia ścieków PS-2 wraz z systemem tłocznym przy ul. Chodkiewicza na osiedlu Południe.

Jeszcze szereg ulic w mieście jest do skanalizowania. Osiedle Kałdowo nie posiada wogóle sieci kanalizacyjnej deszczowej.

Czynnikiem decydującym o rozwoju Malborka jest zlokalizowany w nim przemysł i jego zamierzenia rozwojowe.

Planowanemu rozwojowi budownictwa mieszkaniowego będzie towarzyszył intensywny rozwój przemysłu i na odwrót. Będzie on realizowany w głównej mierze na drodze modernizacji istniejących zakładów przemysłowych. Rozwój budownictwa odbywać się będzie w dalszym ciągu w południowej części miasta na osiedlu "Południe" oraz na osiedlu "Wylot Sztumski". Podstawowym źródłem ciepła dla miasta jest kotłownia cukrowni, która zaopatruje odbiorców ciepła gospodarki mieszkaniowej, jak i teżodbiorców użyteczności publicznej w "Śródmieściu" oraz na osiedlu "Południe". W mieście pogłębia się deficyt ciepła /87 % pokrycia potrzeb/. Pozostałe 122 źródła ciepła są niskosprawne.

Koncepcja uciepłownienia miasta Malborka przewiduje uciepłownienie miasta w oparciu o trzy podstawowe źródła ciepła tj.:

- ciepłownię F.M.R.
- kotłownię cukrowni
- ciepłownię "Północ"

Budowa ciepłowni F.M.R. zlikwiduje deficyt ciepła.

W celu wyeliminowania z eksploatacji niskosprawnych kotłowni, uciążliwych dla środowiska i umożliwienia racjonalnego gospodarowania energią cieplną, istnieje konieczność przystąpienia do budowy po roku 199o w północnej części miasta ciepłowni "Północ" o wydajności docelowej ok. 12o MW w wodzie oraz w parze. Równolegle winna być prowadzona rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej dosyłowej.

Całość robót wiąże się z koniecznością zwiększenia potencjału

wykonawczego specjalistycznych firm takich jak: EPRI, GPIS, "Instal" oraz potencjału WPEC.

Podstawowym mankamentem układu komunikacyjnego Malbirka jest to, że cały ruch kołowy łącznie z tranzytowym przebiega przez centrum miasta, a więc ulicami o małym przekroju. Drugą ważną inwestycją jest poprawa połączenia śródmieścia z powstającym osiedlem Południe II. Ulice którymi trwał objazd podczas budowy trasy przelotowej wymagają remontu.

Na wyczerpaniu jest wysypisko odpadów, co wymaga przyspieszenia budowy nowego wysypiska z zachowaniem obowiązującej strefy ochronnej.

Frombork

Miasto Frombork liczy ok. 2500 mieszkańców. Z uwagi na charakter i historię licznie jest odwiedzane przez turystów krajowych i zagranicznych. Dzięki inicjatywie harcerzy na 500 lecie miasta Mikołaja Kopernika z osady rybackiej powstaje uporządkowane miasteczko, które otrzymuje wodociąg, kanalizcję sanitarną i deszczową oraz oczyszczalnię ścieków. Powstają nowe drogi i ulice o nawierzchni ulepszonej. Skanalizowane jest tylko w części w systemie grawitacyjnym. Tereny wzdłuż torów kolejowych od portu w kierunku dworca nie posiadają kanalizacji. Zabudowa tego rejonu wymaga budowy przepompowni ścieków/w rejonie ul. Rybackiej/.

W przypadku pozyskiwania wód z nowych ujęć potrzba budowy nowego zakładu uzdatniania. Wody opadowe odprowadzane są do pobliskich rowów melioracyjnych z ujściem do Zalewu. Celem poprawy jakości odprowadzanych ścieków do Zalewu zaślanego projektuje się budowę lagun przepływowych wydzielonych grobelkami w Zalewie.

Wstrzymano wydawanie zgody na podłączenie obiektów do źródeł ciepła ze względu na możliwość wystąpienia deficytu ciepła. Należy wspomnieć, że eksploatowana obecnie kotłownia przy ul. Mickiewicza jest obiektem typu sakralnego, w którym siłami własnymi przedsiębiorstwo zlokalizowało główne źródło ciepła dla miasta. Należy więc liczyć się z likwidacją kotłowni w przypadku wystąpienia władz kościelnych o zwrot obiektu.

Dodając do tego ewidentny brak bazy technicznej i zaplecza

oraz brak placu składowego opału wydaje się być pilną sprawa budowy centralnego źródła ciepła.

Należy też przewidzieć w dolnym tarasie miasta budowę węzła grupowego o wydajności ok. 7 MW. Ze względu na turystyczny charakter miasta należy dążyć do likwidacji drobnych niskosprawnych kotłowni.

Tolkmicko

Miasta nad Zalewem Wiślanym z występującymi terenami depresyjnymi. Rolniczy charakter miasta z zakładami przetwórstwa warzywno-owocowego i rybnego.

Zasilenie wodonośne odbywa się poprzez drenaż wód podziemnych i infiltrację wód opadowych, co powoduje szczególne zagrożenie zanieczyszczeń bakteriologicznych wody.

Występują okresowe zwiększenia azotynów i azotanów w wodzie surowej. Przetwórnie posiadają zakładowe ujęcia wody, z którymi dla celów awaryjnych połączona jest wodociągowa sieć miejska. Dla zapewnienia dostawy wody dla osiedla "Zakopiańska" i zwiększonego zapotrzebowania w mieście, występuje potrzeba budowy magistrali wodociągowej od ujęcia wody przez ulicę Morską, Świętojańską do zbiornika wyrównawczego. Remonty i modernizacje sieci trzeba skoordynować z robotami w ulicach wymagających remontu nawierzchni.

Miasto Tolkmicko nie posiada kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków. Występuje odprowadzanie ścieków bezpośrednio do kanalizacji deszczowej, systemów odwadniania drenażowego oraz do rzeki Stradonki. Występuje stan zagrożenia środowiska naturalnego, a szczególnie skażenia warstwy wodonośnej ujęć wody.

Potrzebne jest - poprzez system kanałów grawitacyjnych i rurociągów ciśnieniowych - zapewnienie zrzutu ścieków do oczyszczalni w Elblągu.

Rozwiązanie to pozwoli na zagospodarowanie pasa nadbrzeżnego Zalewu Wiślanego do celów rekreacji i wypoczynku.

WPEC eksploatuje jedną kotłownię o mocy 1 MW, a w mieście jest ich wogóle 9. Poza kotłownią ZPCW pozostałe pracują niezgodnie z wymogami ochrony środowiska. Poza kotłownią WPEC pozostałe są w niezadawalającym stanie technicznym, w warunkach sprzecznych z przepisami BHP. Należy konsekwentnie dążyć do realizacji jednego centralnego źródła ciepła, posiadającego

sprawne urządzenia odpylające, spalającego miał węglowy.

Najkorzystniejsza lokalizacja - nowe osiedle "Królewiecka" z napowietrzną siecią dosyłową do centrum miasta za względu na poziom wód gruntowych i tereny depresyjne.

Wysypisko w Nowince nie ma uregulowanego stanu formalno-prawnego. Potrzbna dokumentacja i lokalizacja na nowe wysypisko do realizacji po 199o r.

Pozostałe miejscowości

Krynica Morska, Stegna, Sztutowo potrzebują wykonania dużych zadań inwestycyjnych w zakresie kanalizacji i oczyszczalni. Realizacja jest w toku. Kadyny, Suchacz, Kamienica i inne miejscowości powinny być podłączonek do rurociągu tłocznego Tolkmicko-Elbląg.

Realizacja programu inwestycyjnego spółek wodnych w zakresie budowy komunalnych oczyszczalni ścieków winny dać pełne oczyszczanie ścieków pod koniec przyszłej pięciolatki w odniesieniu do ok. 75% emisji tych ścieków. Oddana do eksploatacji w 1983 r. oczyszczalnie biologiczne w Krynicy Morskiej będzie stanowiła stację zlewną rurociągu tłocznego Tolkmicko -Elbląg. Po wybudowaniu oczyszczalni m.-b. w Malborku, Braniewie oraz kolektorów sanitarnych w szczególności w Kwidzynie wraz z pozostałymi urządzeniami wymienionymi wyżej będzie możliwe zrealizowanie postanowień Konwencji Helsińskiej, co w przyszłości umożliwi sobotnio-niedzielny wypoczynek w Suchaczu, Tolkmicku, Fromborku i in. Stworzy to możliwość rozwoju turystyki w miejscowościach na obszarzeżu Zalewu Wiślanego.

5.4. Zamierzenia rozwojowe w infrastrukturze komunalnej

Z punktu widzenia potrzeb turystów do najważniejszych zadań decydujących o celowości zainwestowania w gospodarce komunalnej woj. elbląskiego należą:

- realizacja ustaleń wynikających z wojewódzkiego systemu kształtowania i ochrony środowiska
- zachowanie istniejącej zieleni przywodnej, osiedlowej oraz jej uzupełnienie
- mechaniczne i biologiczne oczyszczanie ścieków komunalnych i przemysłowych
- przywrócenie rzekom co najmniej II klasy czystości
- ochrona konserwatorska układów i urządzeń systemu hydro-

technicznego

- eliminacja niekorzystnego wpływu na środowisko przez urządzenia komunalne i dostosowanie ich do potrzeb obsługi obiektów turystycznych

Analizując plany perspektywiczne i pięcioletnie dotyczące inwestycji komunalnych dostrzec można, iż w nieznacznej części spełniają one postulaty dotyczące nowej i starej zabudowy mieszkaniowej, a tylko w części poprawę obsługi obiektów przemysłowych. Nie są one jednak na miarę potrzeb gospodarki turystycznej. Potrzeby inwestycyjnena drogach miejskich w 1984 r. oszacowano na 2,5 mld. zł., a do programu wprowadzono zadania na kwotę 1,2 mldzł. Dobór zadań był niezwykle staranny i odnosił się do możliwości dyktowanych przez źródła finansowania. Szereg zamierzeń wpisanych do planu dotyczy utwardzenia nawierzchni w dzielnicach jednorodzinnych, gdzie realizacja finansowana jest z terenowego funduszu mieszkaniowego. Ulice te nie mają istotnego znaczenia dla podstawowego układu drogowego i nie poprawiają standardu komunikacyjnego dla ogółu użytkowników miast.

Do czasu oddania do użytku nowej bazy MPK w Elblągu nie przewiduje się w tym mieście zwiększenia ilości linii obsługujących tereny podmiejskie. Również w Malborku w latach 1985-1990 nie przewidywano powiększenia obszaru obsługi komunikacyjnej w rejonie Malborka. Wydłużenie i modernizacje niektórych odcinków linii tramwajowych w Elblągu zależy od zakończenia postępowania w związku z budową nowej bazy przy ul. Łęczyckiej.

Dla poprawienia ciągłości w dostawie wody oraz zabezpieczenia potrzeb nowego budownictwa mieszkaniowego planuje się budowę nowych ujęć wody dla Elbląga, Kwidzyna, Malborka. W Braniewie, Prabutach i Sztumie zbudowane zostaną zbiorniki wyrównawcze.

W zakresie ciepłownictwa wzrost energii cieplnej i zabezpieczenie potrzeb budownictwa w bieżącej pięciolatce uzyska się poprzez zakończenie realizowanej kotłowni w Malborku, Ornecie, Pieniężnie, Nowym Dworze. Ponadto podjęto prace przygotowawcze do budowy lub rozbudowy kotłowni we Fromborku, Ornecie, Nowym Stawie, Dziężgoniu, Tolkmicku, Sztumie, Suszu, Braniewie, Pasłęku i Prabutach. Magistrale ciepłownicze będą realizowane głównie w Elblągu, Malborku i Kwidzynie.

Dla zwiększenia ilości oczyszczonych ścieków oprócz budowy oczyszczalni w Elblągu planuje się w bieżącej pięciolatce oczyszczalnie w Pasłęku, Malborku, Braniewie, Pieniężnie, Starym ~~Mieście~~ Polu, Sztumie wraz z kolektorami sanitarnymi oraz skanalizowaniem Krynicy Morskiej.i odbiorem ścieków z Tolkmicka poprzez oczyszczalnię w Elblągu. Spółka wodna "Mierzeja" zajęła się realizacją oczyszczalni w Stegnie wraz z systemem kanalizacji w pasie Mierzei Wiślanej.

W zakresie unieszkodliwiania nieczastości stałych podjęto szereg działań zmierzających do zbudowania lub rozbudowy wysypisk w Gontach dla Prabut, Nowej Wsi Sztumskiej dla Sztumu, ornecie, Robitach dla Pasłęka, w Kisielicach i Pieniężnie. Dla Elbląga, Nowego Stawu, Kwidzyna, Malborka trwają procedury lokalizacyjne.

Przyglądając się niedostatecznej zdolności obsługowej urządzeń komunalnych oraz konfrontując z tymi zamierzeniami postulaty kierowane pod adresem gospodarki komunalnej dostrzec można, że nie nastąpi zbyt wcześnie osiągnięcie docelowego powstrzymania procesów degradacji i odtworzenia pierwotnych walorów środowiska harmonijnego oraz nie zostaną stworzone warunki do odrobienia zaległości w urbanizacji życia miast.

Nie uzyska się zdecydowanej poprawy przepustowości istniejących kanałów sanitarnych i oczyszczalni. Ilość oczyszczalni biologicznych nadal pozostaje niewystarczająca. Stare układy komunikacyjne w dalszym ciągu będą funkcjonowały w nieznacznie zmienionych warunkach. Ciepłownictwo i gospodarka odpadami jeszcze będą skażać środowisko. Po prostu tempo przywracania warunków środowiska naturalnego i urbanistycznego do wymogów współczesnych potrzeb i wymogów gospodarki turystycznej jest ograniczona możliwościami gospodarczymi i finansowymi. Bez utworzenia większych możliwości destrkcyjny proces będzie pogłębiał się.

Wykaz zamierzeń przedstawiony poniżej wymuszony nowym budownictwem mieszkaniowym nie jest spójny z wykazem ptrzeb, a brak kompleksowego inwestowania - ciągle podlegającego korektom "w dół" - nie sprzyja harmonijnemu rozwojowi miast.

Wykaz

ważniejszych inwestycji komunalnych planowanych w 1985 r. do realizacji w latach 1986 - 199o

lp.	wyszczególnienie	Nakłady 1986-9o mln zł	Przewidywany rok zakończenia zadania
1	2	3	4
1	Uzbrojenie dzielnicy Zakrzewo -Elbląg	83,1	1987
2	Magistrala c.o. "Za Politech." -Elbląg	132,9	1988
3	Kolektor sanitarny D -Elbląg	45,8	1987
4	Magistrala c.o. Zachód-Kwidzyn	58,1	1988
5	Baza WPK Elbląg	467,6	199o
6	Rozb. linii tram. nr 1-Elbląg	3o8,2	1988
7	Kotłownia rejonowa Malbork	269,8	1988
8	Magistrala c.o. Malbork	182,4	1988
9	Kotłownia Nowy Dwór	361,9	1989
1o	Kolektor sanit. Pasłęk	66,7	1987
11	Magistrala Zachód-Kwidzyn	45,o	1992
12	" Stare Miasto-Elbląg	54,o	1991
13	Kotłownia Prombork	75,o	1991
14	Kotłownia Orneta	9o,o	1991
115	Kolektor sanit. Pasłęk	41,o	199o
16	Kotłownia Nowy Staw	53,8	1992
17	Kotłownia Dzierzgoń	45,o	1991
18	Kotłownia Sztum	7o,o	1992
19	Magistrala co. Wschód-Elbląg	32o,o	199o
2o	Kolektor sanitarny Malbork	87,o	1988
21	Kotłownia Susz	44,o	1991
22	Kotłownia Braniewo	82,o	1992
23	Kotłownia Prabuty	67,o	1992
24	ul. Płk. Dąbka- Elbląg	152,7	1992
25	ul. Dzierżyńskiego Malbork	8o,o	1992
26	Polna z uzbrojeniem-Kwidzyn	58,8	1987
27	ul. Kościuszki-Kwidzyn	48,6	1987
28	ul. Szeroka - Kwidzyn	3o,o	1991
29	ul. Piastowska - Kwidzyn	56,o	1991

1	2	3	4
3o	ul. Nowoprojektowana Malbork	25o,o	1991
31	ul. Wschodnia- Kwidzyn	91,o	1988
32	kotłownia Pasłęk	7o,o	1992
33	Kotłownie Pieniężno	7o,9	1989
34	Kanalizacja Krynica oreka	115,o	199o
35	Oczyszczalnia Pasłęk	289,o	1994
36	Oczyszczalnia Malbork	156,o	1994
37	Oczyszczalnia Braniewo	91,o	1992
38	Przepomp. ścieków-Kwidzyn	184,o	1989

Tylko połowa z tych inwestycji ma być zakończona w bieżącej pięciolatce. Bieżące znawansowenie jej realizacji wskazuje na szereg tzw. "poślizgów", co odsuwa w czasie finalizowenia zamierzeń.

W planie regionalnego rozwoju i modernizacji Żuław na okres 1986-95 autorzy piszą, że "stan istniejący turystycznego zagospodarowania Żuław określić można jako mniej niż ekromny. odzwierciedla on fakt, że na turystycznej mapie Polski region ten stanowi białą plamę. Jest to wynikiem panującego obecnie tradycyjnego spojrzenia na turystykę krajoznawczą, a przede wszystkim niewiedzy na temat rzeczywistych walorów środowiska przyrodniczo-technicznego i kulturowego Żuław".

Należy sądzić, że chociażby na temat walorów środowiska technicznego" niniejszy rozdział zilustrował jakich walorów jest brak w woj. elbląskim i jak wiele przed nim, aby środowisko to mogło służyć turystyce.

6. Województwo szczecińskie

6.1. Warunki determinujące stan gospodarki komunalnej

6.11. Warunki urbanizacyjno-topograficzne

Województwo szczecińskie położone jest w północno-zachodniej części kraju, nad Morzem Bałtyckim. Od wschodu sąsiaduje z województwem koszalińskim, od południa z gorzowskim, od zachodu jego zarys określa granica państwowa z NRD, zaś od północy brzeg morza /83 km/. Region zajmuje dziś powierzchnię wynoszącą 9981 km^2, co stanowi około 3,2% powierzchni Polski. Najznaczniejszymi ośrodkami miejskimi województwa są: Szczecin, a ponadto - Stargard Szczeciński, Swinoujście, Police, Goleniów, Gryfino, Gryfice, Pyrzyce. Na początku 1986 r. szczecińskie zamieszkiwało około 95o tysięcy osób, z czego 74 % przebywało na stałe w miastach. Średnie zaludnienie regionu / 94 osoby na 1 km^2/ jest niższe od średniego w kraju /12o/.

Rozwój demograficzny przedstawiał się w latach 1975-1986 następująco:

	ludność w tysiącach			ludność w miastach w % ogółem	ludność na 1 km^2
rok	ogółem	miasta	wieś		
1	2	3	4	5	6
1975	853,7	614,5	239,2	72,o	85,5
198o	897,9	663,3	234,6	73,9	9o,o
1981	9o6,7	67o,3	236,4	73,9	9o,8
1982	915,o	676,7	238,3	74,o	91,7
1983	924,1	682,1	242,o	73,8	92,6
1984	933,1	689,2	243,9	73,9	93
1985	942,6	697,1	245,5	74,o	94
1986	951,o	7o7,9	243,1	74,4	95,3
1986 śr. kraj	-	-	-	6o,5	12o,2

Szczecińskie zajmuje północno-zachodni skrawek Pojezierza Zachodniopomorskiego. Część północną województwa zdominowała rozległa Nizina Szczecińska, południową-ciekawe krajobrazowo Pojezierze Pomorskie. Z Niziny Szczecińskiej wyodręb-

nie należy kilka subregionów, w tym Pobrzeże Szczecińskie, Wzgórza Wolińskie oraz kilka równin, z których Pyrzycko -Stargardzka, o szczególnie dobrych ziemiach, pełni zadanie centrum rolniczego regionu. W skład Pojezierza Pomorskiego wchodzą: Pojezierze Ińskie, nasycone jeziorami Pojezierze Trzcińskie, a także Doline Odry o zmiennej szerokości i w miarę stromych brzegach.

Klimat szczecińskiego- pozostający pod silnym wpływem Bałtyku - jest łagodny. Zimy są niezbyt mroźne / w styczniu od -0,5°C na wybrzeżu do -1,5°C w części wschodniej/, a lato krótkie i pogodne.

Srednie nasłonecznienie na Pobrzeżu Szczecińskim jest silniejsze niż w innych regionach kraju.

Wody powierzchniowe - o różnym stopniu czystości - zajmują około 6 % powierzchni województwa. Najrozleglejszym zbiornikiem jest Zalew Szczeciński, którego lustro wody - w granicach państwowych Polski - zajmuje około 514 km^2. Drugim co do wielkości zbiornikiem woj. szczecińskiego jest Dąbie - 56 km^2. Jezira typu polodowcowego są naogół średniej wielkości, tak na przykład Miedwie liczy 35,3 km^2, Ińsko 5,1 km^2, a Wełtyń 3,7 km^2. W części północnej województwa rozmieszczonych jest także kilka sporych zbiorników, które powstały w wyniku odcięcia mierzejami dawnych zatok morskich. Należą do nich m.in. Resko Przymorskie /5,8 km^2/, Koprowo /4,9 km^2/ oraz Liwia /2,5 km^2/.

Sieć rzeczna na obszarze województwa szczecińskiego jest dobrze rozwinięta. Główną jej rzeką jest Odra /całkowita powierzchnia dorzecza 118 861,o km^2/ wraz z większymi dopływami na terenie województwa: Iną /2189,4 km^2/, Płonią /11o1,o km^2/, Rurzycą /416,1 km^2/, Tywą /256,4 km^2/ i Gunicą /23o,o km^2/. W granicach województwa szczecińskiego znajdują się również rzeki uchodzące bezpośrednio do Morza Bałtyckiego: Rega, Dziwna, Liwia Łuża oraz do Zalewu Szczecińskiego - Gowienica.

Najbardziej zasobną w wodę rzeką jest Odra i ona to w największym stopniu oddziaływuje na gospodarkę wodną województwa/ w odniesieniu do południowej i środkowej części tego obszaru/. Gospodarka wodna części północnej województwa natomiast jest uwarunkowana przez rzeki Przymorza. Powiązanie gospodarki wodnej z woj. koszalińskim i NRD jest bardzo słabe.

Ukształtowanie terenu oraz szata roślinna są głównie dziełem lodowca skandynawskiego. Z ongiś potężnych puszcz do dziś zachowały się pozostałości w postaci puszczy nad Drawą, lasów w okolicy Iłska, Puszczy Piaskowej nad Odrą /rejon Chojny/, Lasów Mieszkowickich, lasów na wyspie Wolin oraz Puszczy Bukowej, Skrzańskiej/na wschód od ujściowego odcinka Odry/. Ogółem tereny leśne zajmują ponad 26 % powierzchni województwa. Najbardziej wartościowe elementy środowiska naturalnego chroni szczecińskie w licznych rezerwatach oraz Wolińskim Parku Narodowym /Park założony został w roku 1960, na jego obszarze występują cenne stanowiska roślin atlantyckich, jest on także miejscem lęgowym dla wielu coraz rzadszych w w Europie gatunków ptaków, np. łabędzia niemego i orła bielika, jak i ssaków, np. wydry/.

Obszar województwa charakteryzuje:

- stosunkowo słabo zróżnicowana rzeźba terenu /najwyższe wzniesienie - Człowacz na Wyżynie Iłskiej 180,5 m npm., najniższy teren - Dolina Odry w rejonie Szczecina - 0,3 m npm./.
- nieco niższe od wielkości średniej na obszarze kraju przeciętna roczna suma opadów atmosferycznych /średnia suma opadów z wielolecia 1931-1960 wynosi 577 mm wobec średniej krajowej 600 mm/
- średni stopień lesistości, wynoszący 26,5 % wobec 27,4 % wielkości średniej w kraju
- wysoki stopień zurbanizowania /ludność miejska stanowiła w 1976 r. 72,5 % ogółu ludności wobec 56,4 % średnio w kraju/

Zurbanizowanie województwa w ujęciu dynamicznym przedstawia poniższa tabela ilustrująca rozwój gospodarki komunalnej i ilość oddanych inwestycji w branży wodociągowej i kanalizacyjnej oraz cieplnej w latach 1980-1985.

wyszczególnienie	1980	1981	1982	1983	1984	1985
1	2	3	4	5	6	7
% sieci wodoc. w miast.	46,0	44,8	44,7	42,5	43,2	41,6
% sieci kanaliz. "	76,9	76,3	77,0	75,6	75,6	74,8

1	2	3	4	5	6	7
zużycie wody w mln m^3 w gosp. dom. ogółem	52,1	56,8	58,3	6o,8	59,5	62,5
zużycie energii w kWh w gosp. dom.	3o7	39o,o	444,6	339,o	396,8	436,6
zużycie gazu w mln m^3 w gosp. dom.	146,1	147,7	188,3	155,9	17o,2	182,o
linie komunikacyjne w km	667	668	71o	713	744	8o7
długość jezdni miast/km	1496	1498	1499	15o3	15o6	1478
% zieleni w ogólnej pow. miast	o,8	o,8	o,8	o,8	o,8	o,8
ujęcia wody oddane do eksp1. w dam^3/dobę	o,5	2,9	2,6	1,3	1,6	-
sieć wod. odd.do eks/km	5,7	5,6	2o,7	8,5	13,2	24,8
sieć kan. odd.do "	1o,o	15,9	1o,2	7,8	9,4	9,8
sieć ciepl. " "	4,4	9,2	1,o	1,7	7,4	2,9
oczyszczalnie ścieków oddane do eksp1. w m^3/d	27ooo	7oo	372	-	38200	-

Występuje tu nieco wyższy od średniej krajowej poziom produkcji rolniczej w gospodarce województwa /stosunek wartości produkcji rolniczej do wartości produkcji przemysłowej wynosił tu o,26 wobec o,23 średnio w kraju/.

W województwie szczecińskim istnieją tereny o szczególnych walorach turystycznych i wypoczynkowych. Głównym takim rejonem jest wybrzeże Morza Bałtyckiego /od Świnoujścia do Mrzeżyna/ a w mniejszym stopniu również tereny przyległe do Zalewu

Szczecińskiego /rejon Wolina, Nowego Warpna i Trzebieży/, okolice jeziora Miedwie oraz obszar zachodniej części Pojezierzy Myśliborskiego /rejon Mcrynia, Trzcińska Zdroju i Bań/.

Korzystne położenie geograficzne sprawiło, iż województwo szczecińskie jest jednym z najważniejszych regionów turystycznych Polski. Tradycyjnie już najbardziej atrakcyjnym obszarem pozostaje dobrze zagospodarowane wybrzeże morskie. Decydują o tym tak zwane miejscowości turystyczne, jak np. Międzyzdroje, Swinoujście, Dziwnów, Pobierowo, Niechorze, Kamień Pomorski, Międzywodzie czy Pogorzelica. Wiele tras wycieczkowych wiedzie do Szczecina. Stosunkowo natomiast niewielki ruch turystyczny kieruje się w stronę "nieodkrytych" jeszcze pojezierzy.

6.1.2. Wody podziemne

Wody podziemne występują na obszarze województwa głównie w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędu oraz podrzędnie w spękanych, węglowo-piaszczystych utworach kredy i jury.

Poziomy czwartorzędowe stanowią najbardziej zasobny zbiornik wód podziemnych i występują na głębokości od kilkunastu do 5o,o m, lokalnie niżej.

Najkorzystniejsze warunki hydrogeologiczne istnieją w dolnym dorzeczu Iny, w dolinie rzeki Odry oraz w strefie Gryfice -Nowogard-Łobza /dwa poziomy wodonośne/ i na obszarze występowania struktur kopalnych, gdzie miąższość utworów wodonośnych wynosi 2o-4o m.

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym w utworach trzeciorzędowych występują w centralnej i południowej części województwa. Strop tych utworów znajduje się na głębokości 5o-1oom, a ich miąższość przeważnie nie przekracza 1o,o m z wyjątkiem południowej części województwa, gdzie lokalnie wynosi ponad 4o,o m.

Wodonośne utwory kredowe występują w niewielkim obszarze północno-wschodniej części województwa - rejon Trzebiatowa oraz w strefie brzeżnej synklinorium szczecińskiego. Strop utworów znajduje się przeważnie na głębokości 5o-15o m,a ich miąższość nie osiąga 2o m.

Jurajski poziom wodonośny występuje w północno- wschodniej części województwa oraz na wyspie Wolin.

Strop utworów znajduje się przeważnie na głębokości 3o-1oo m /lokalnie 15o - Wolin/, a ich miąższość wynosi od kilkunastu do 4o m.

Jakość wód podziemnych w poziomach czwartorzędowych,kredowych i jurajskich można ocenić jako średnią.

Głębsze poziomy czwartorzędowe, a także trzeciorzędowe i lokalnie kredowe charakteryzują się podwyższoną mineralizacją spowodowaną dopływem solanek.

Także lokalnie na wybrzeżu złe jakość wód podziemnych poziomów czwartorzędowych jest determinowana dopływem do nich wód morskich.

Łączne zasoby wód podziemnych na obszarze województwa szacuje się na 288,o mln m^3 / rok tj. 789 tys. m^3/h. Po uwzględnieniu poborów do zagospodarowania pozostaje ca. 2oo mln m^3/rok tj. ok. 547,9 tys. m^3/dobę głównie z poziomów czwartorzędowych i trzeciorzędowych ≠91 % i 6 %/.

Najuboższe w zasoby wód podziemnych są tereny położone wzdłuż wybrzeża morskiego 1o-5o m^3/dobę/km^2 oraz gminy Pyrzyce, Bielice, St. Czarnowo, Wolin, Kamień Pomorski, Gryfice /1o-5o m^3/dobę/km^2/.

Najkorzystniejsze warunki hydrogeologiczne istnieją w dolnym dorzeczu Iny, w dolinie rzeki Ódry oraz w strefie Gryfice-Nowogard-Dobra /dwa poziny wodonośne≠. Lokalnie na wybrzeżu występuje zła jakość wód podziemnych. Jest t o zdeterminowane dopływem do nich wód morskich. Tutaj zasoby wód podziemnych są najuboższe i wzdłuż wybrzeża morskiego wynoszą 1o-5o m^3/d. To samo występuje w gminach Pyrzyce, Bielice, St. Czarnowo, Wolin, Kamień Pom., Gryfice.

Najkorzystniejsza sytuacja występuje od Stargardu Szcz. do Goleniowa oraz od Gryfina do ujścia Odry, w rejonie Cedynii i Trzebiatowa.

6.1.3. Wody powierzchniowe

W oparciu o dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie szacuje się, że w roku średnim rzeki wypływające poza obszar województwa /bez rzeki Odry/ prowadzą 1,741 mld m^3 wody w tym 1,425 mld m^3 pochodzi bezpośrednio z tego obszaru.

Rzeka Odra wprowadza na teren województwa szczecińskiego w roku średnim 14,7 mld m^3 natomiast w roku mokrym 2o,8 mld m^3.

Podział obszaru województwa szczecińskiego na poszczególne dorzecza przedstawia się następująco:

Dorzecze	Powierzchnia w obszarze województwa mierzona	
	w km^2	w % pow. woj. ogółem
1	2	3
Odry	5251	52,6
Zalewu Szczecińskiego i Swiny	1217	12,2
Dziwny	1242	12,5
Przymorza od granicy państwa do Dziwny	21	o,2
Przymorza od Dziwny do granica woj.koszalińsiego	2249	22,5
Razem	998o	1oo,o

Na gospodarkę wodną woj. szczecińskiego rzutuje w sposób bardzo znaczący gospodarka w pozostałej części dorzecza Odry /łącznie 95,6 % ogólnej powierzchni dorzecza/.

Również dorzecza Regi pozostające w granicach woj. koszalińskiego /24,3 / ogólnej powierzchni dorzecza/ wpływa na gospodarkę wodną województwa szczecińskiego.

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę powierzchniową użytkowników są rzeki, których zlewnie pokrywają się prawie w całości z obszarem województwa. Są to - Płonia, Ina i Rega.

6.1.4. Zbiorniki retencyjne

Największymi zbiornikami naturalnymi są 2 jezora położone w zlewni rzeki Płoni, tj. jez. Miedwie i jez. Płoń o powierzchniach przekraczających 1oo ha.

Z istniejących sztucznych zbiorników retencyjnych o pojemności całkowitej ponad 1,o mln m^3 wymienić można tylko dwa na rzece Redze tj. zbiornik Rejowice - 4,6 mln m^3; zbiornik Likowo - 1,5 mln m^3.

Ogólnie stwierdzić należy, że obecnie w województwie szczecińskim stopień retencjonowania wód powierzchniowych jest bardzo mały. Warunki budowy zbiorników retencyjnych na obszarze województwa szczecińskiego nie są zbyt korzystne. Wynika to z małego zróżnicowania rzeźby terenu.

Jednocześnie trzeba nadmienić, że retencjonowanie wód limitowane jest stosunkowo niewielką zasobnością rzek płynących przez obszar województwa z wyjątkiem rzeki Iny i Regi i to tylko dolnego biegu tych rzek.

Przeprowadzone studia wykazały, że na obszarze województwa istnieją możliwości budowy w granicach rozwiązań uznanych jako technicznie prawidłowe, 35 zbiorników retencyjnych i nadpiętrzonych jezior / o poj. większej od 1 mln.m^3/, których łączna pojemność całkowita /wraz z istniejącymi/ wynosi 25o,3 mln m^3. Utworzenie takiej pojemności wymaga zajęcia ok. 13 284 ha terenu pod zalewy zbiorników / przy max. piętrzeniu/. Pojemność użytkowa wszystkich tych zbiorników, wraz z pojemnością zbiorników istniejących stanowi 12,4 % ogólnej ilości wód powierzchniowych odprowadzanych rzekami z obszaru województwa w roku średnim bez uwzględnienia odpływów rzeki Odry.

Wspomniane wyżej zbiorniki retencyjne były brane pod uwagę przy formułowaniu wariantowych koncepcji zaspokojenia potrzeb wodnych województwa szczecińskiego.

6.1.5. Zapotrzebowanie na wodę i zrzuty ścieków

W planach regionalnych uwzględniane są potrzeby wodne gospodarki komunalnej, przemysłu, energetyki cieplnej, rolnictwa tj. ferm hodowlanych, nawodnienia użytków rolnych, zasilania stawów rybnych i zaopatrzenia osiedli wiejskich.

W województwie szczecińskim znajdują się 29 miast, z których wszystkie posiadają wodociągi komunalne, a od roku 199o posiadać będą w pełni kanalizację komunalną.

Wśród użytkowników wód podziemnych dominują zakłady gospodarki komunalnej - zarówno w roku ~~2000~~ 198o, jak i w roku 2oo największy pobór tych wód przewiduje się z ujęć m Szczecina odpowiednio 51,8 tys. m^3/d /tj.o,59 m^3/sek/ i 12o,5 tys. m^3/d tj.1,4o m^3/sek. oraz z ujęć w m. Stargard Szczeciński dla

roku 198o -15,34 m^3/d /tj. o,18 m^3/sek/ i 57,12 m^3/d tj. o,66 m^3/sek. w roku 2ooo.

Pobory użytkowników wód powierzchniowych są z reguły większe od podziemnych i w przypadku szeregu kompleksów nawadnianych użytków rolnych, a tkże kompleksów stawów rybnych przekraczają 1,o m^3/sek.

Największe jednak pobory wód powierzchniowych występują w zakładach wodochłonnych energetyki cieplnej zawodowej, gdzie np. Elektrownia Dolna Odra pobiera obecnie 68,o m^3/sek.,a w roku 2ooo pobierać ma 134,o m^3/sek.

Z przeprowadzonych analiz porównawczych wynika, że rozpoznane zasoby wód podziemnych są w zasadzie wystarczające dla zapewnienie poborów tych wód w perspektywie roku 199o, jak i 2ooo. Wyjątek w tym względzie stanowi zaopatrzenie w wodę gospodarki komunalnej miast:

- Szczecin
-Swinoujście
- Gryfice
- Kamień Pomorski
- Wolin,

które mogą być zmuszone do sięgnięcia po roku 199o również i po wody powierzchniowe.

Hipoteza obsługi wodociągowo-kanalizacyjnej w woj. szczecińskim

lp.	wyszczególnienie	jedn. miary	198o	hipoteza 1998	hipoteza 2ooo
1	2	3	4	5	6
1	ludność stała ogółem	tys. osób	866,7	1o44,o	1172,o
2	ludność miejska	"	679,o	82o,o	97o,o
3	ludność sezonowa w miastach	"	92,1	174,3	196,8
4	odsetek stałej ludności miast korzystających z wodociągów komunalnych	%	95,o	96,o	99,o
5	odsetek korzystających z kanalizacji komunalnej	%	85,o	91,o	92,o

Dla likwidacji deficytów wody w roku 199o niezbędna jest realizacja programu budowy zbiorników retencyjnych i przerzutów wody. Są to m. in. zbiorniki Strzelczyn, Szumiąca, Worowo, Pomień, jez. Żabice, Suchań, Bodzęcin, Czarnogłowy, Łobez, Moł-

dawin, Sądów oraz przerzuty: zb. Czarnogłowy-Gowienica i Odra-Krzechna. Likwidacja deficytów wody w roku 2ooo wymagać będzie ponadto budowy 3 dalszych przerzutów.

Ogólna pojemność użyteczna zbiorników retencyjnych potrzebna w 199o r. wynosi 244 mln m^3, zaś przepustowość przerzutów wody wzrosłaby do 1o,5 m^3/sek.

Potrzba realizacji dalszych obiektów i wskazanie jej kolejności zależne będzie od założonego tempa narastania potrzeb wodnych, ich lokalizacji i charakteru, wynikających z przyjętych kierunków polityki wodnej w województwie szczecińskim oraz z tempa rozwoju aglomeracji szczecińskiej i miejscowości pasa nadmorskiego.

Lokalizacja istniejących oczyszczalni wskazuje na tereny, które nie są obsługiwane w sposób zgodny z wymogami środowiska naturalnego. Oto wykaz i informacja o wykorzystaniu istniejących oczyszczalni ścieków:

lp.	miejscowość	przepust. wg. dokum.	ilość ścieków m³/dobę oczyszcz	stopień oczysz. ścieków w % BZT 5	zaw.og.
1	2	3	4	5	6
1	Chojna - Inhiff	746	11oo	45	46
2	Moryń - Bioblok	33o	17o	97	9o,7
3	Goleniów m.-b.	2ooo	6515	81,7	86,7
4	Gryfice - Inhoff	865	125o	28,1	29,9
5	Kamień Pom. - Inhoff	33o	93o	24	23,6
6	Golczewo - Bioblok	8oo	53o	95,2	9o,7
7	Łobez - Inhoff	8oo	86o	18	23
8	Resko - Inhoff	45o	3oo	42	43
9	Nowogard - m.b.	343o	3145	73,2	85,1
1o	Pyrzyce - m.-b.	2ooo	5ooo	72,7	85,5
11	Stargard - mech.	1o5oo	1952o	18	39
12	Chociwel - Bioblok	4oo	38o	87	85
13	Dobrzany - Miniblok	5o	62	87	85
14	Trzebiatów - Inhoff	54o	14oo	53	79
15	Mrzeżyno - m.-b.	37o	3ooo	58	75
16	Płoty - Miniblok	162	85	89	89
17	Międzyzdroje - mech.	45oo	34oo	43	53
18	Swinoujście-filtry gr.	1oo	429	61	61
19	Swinoujście-mech.	235oo	184oo	37	59

Z powyższego zestawienia wynika, która z podstawowych miast nie posiada oczyszczalni w ogóle oraz w ilu nie ma dostatecznej przepustowości oczyszczalni, wymaganego procentu oczyszczenia, względnie gdzie brakuje kanalizacji doprowadzającej pozostałą ilość ścieków wytwarzanych w danej miejscowości. Zaległości i zaniedbania w tym względzie są olbrzymie.

Dla przykładu Świnoujście w prawobrzeżnej części nie ma oczyszczalni w ogóle, natomiast lewobrzeżna ma oczyszczalnię mechaniczną odprowadzającą ponadnormatywne stężenie ścieków. W Stargardzie Szcz. odbiornikiem ścieków jest rzeka Ina, przyjmująca tylko w 30 % oczyszczone ścieki, a o większym ładunku zanieczyszczeń w okresie przeciążeń. Nie posiadają kanalizacji wsz ogóle: Maszewo, Ińsko, Suchań i Nowe Warpno.

Obecnie buduje się 17 oczyszczalni ścieków w szczególnie ważnych obszarach: zlewni rzeki Płoni, zlewni rzeki Wołczenicy, w rejonie Szczecina oraz pasa nadmorskiego.

6.1.6. Determinanty drogownictwa miejskiego, komunikacji, ciepłownictwa, wodociągów i kanalizacji

Stan nawierzchni ulic i chodników zwłaszcza w ostatnich latach uległ znacznemu pogorszeniu. Prawie wszystkie ulice wymagają remontu cząstkowego. Zarówno środki finansowe jak i możliwości wykonawcze przedsiębiorstw drogownictwa miejskiego nie wystarczają. W tych warunkach podjęto prace projektowe i przygotowawcze do wprowadzenia zasad organizacyjnych w warunkach bardziej bezpiecznych dla ruchu drogowego. Szereg mostów i wiaduktów od szeregu lat nie może doczekać się realizacji remontów i wchodzi w fazę dekapitalizacji grożącej katastrofą budowlaną. Brak jest w szeregu miastach specjalistycznych grup do wykonania robót mostowych.

Nowe budownictwo mieszkaniowe wymusza zwiększenie ilości i długości linii komunikacji miejskiej, co następuje co roku w Szczecinie, Stargardzie Szcz. i Swinoujściu. Niedostateczna liczba stanowisk naprawczych i zajezdni w Szczecinie wymaga przyspieszenia rozbudowy systemu SKM, tym bardziej że nie modernizowany we wielu węzłowych fragmentach układ drogowy wymaga odciążenia.

Miejski system ciepłowniczy w Szczecinie został zapoczątkowany w latach sześćdziesiątych doprowadzeniem ciepła z EC I Portowa do Śródmieścia. Z biegiem czasu zasięg sieci cieplnych rozszerzał się, przybyło nowe źródło EC II Pomorzany i obecnie znaczna część miasta /68 %/ objęta jest scentralizowaną dostawą ciepła. Ze względu na niekorzystne stosunki wodne z siecią ciepłowniczą trzeba wyjść z ziemi i montować szereg nowych sieci napowietrznych. Szereg kotłowni lokalnych opalanych koksem wymaga zmiany urządzeń w źródłach przez przystosowanie do opalania gorszymi gatunkami opału o identycznych efektach kalorycznych. Obecnie występuje niedobór ciepła i w warunkach ostrej zimy mają miejsce niedogrzewania obiektów. Aktualnie niedobór mocy wynosi 1o7 MW /tj. 16 % mocy dyspozycyjnej źródeł ciepła/. Nowe budownictwo mieszkaniowe i rozwój przemysłu sprawiają iż mimo planowej dalszej rozbudowy źródeł ciepła, niedobór do 199o r. będzie się zwiększał

i wyniesie w r. 199o 153 MW.

Najbardziej korzystnym dla miasta Szczecina rozwiązaniem jest przystosowanie elektrowni Dolna Odra dla celów dostawy ciepła.

W sumie w województwie realny przyrost mocy cieplnej wynosi na 1995 r. w stosunku do 1986 r. o ok. 5 %, w tym poprzez m. in. budowane kotłownie w Goleniowie, Wolinie, Policach, Szczecinie-Dąbiu i Gryficach.

W większości miast woj. szczecińskiego aktualne sytuacje w zakresie zaopatrzenia w wodę nie jest zadawalające.

Wg. stanu na 1986 r. znaczące deficyty wody występowały w w następujących miejscowościach:

- w Szczecinie - 32,1 tys. m^3/d
- w Gryfinie - 2,6 "
- w Świnoujściu - 12,9 "
- w Kamieniu Pom. - 2,8 "
- w Policach - 7,1 "
- w Stargardzie Szcz - 1,2 "

Mimo wysiłku inwestycyjnego w postaci budowy 1o ujęć wody o wydajności 96 tys. m^3/d oraz 52 km sieci wodociągowej przewiduje się na rok 199o pogłębienie deficytu do następujących wielkości:

- w Szczecinie - 113,2 tys. m^3/d
- w Gryfinie - 3,9 "
- w Gryficach - 9,2 "
- w Kamieniu Pom. - 2,1 "
- w Policach - 16,6 "
- w Stargardzie Szcz - 4,1 "
- w Świnoujściu - 14,5 "
- w Międzyzdrojach - 5,7 "

Na terenie województwa od wielu lat prowadzone są badania hydrogeologiczne. Okonturowane są zasoby dla wielu miast są wystarczające. Aktualnie prowadzone są badania:

- w Gryficach
- w Kamieniu Pom.
- w Świnoujściu w rejonach: Racław, Wiejkowo i Wolin

Wg. dotychczasowego rozeznania badane zasoby nie zaspokoją

zapotrzebowania Świnoujścia na wodę, w związku z czym podjęte będą dalsze działania związane z wykorzystaniem wód powierzchniowych / np. wodociąg Kolin-Świnoujście/.

Dla zaspokojenia potrzeb Szczecina prowadzone są badania na terenie Międzyodrza. Również dla ptrzeb Szczecina przewiduje się wykorzystanie zasobów udokumentowanych na ujęciu Mścięcino-Police. Rozpoczęto również budowę II nitki z jeziora Miedwie.

Niezależnie od występującego deficytu w zasobach wody, niektóre z miast województwa nie mają odpowiednich w stosunkuxx do ptrzeb urządzeń do wydobycia, uzdatnienia i rozprowadzenia wody. W tych miastach w latach 1986-199o będą realizowane inwestycje w zakresie gospodarki wodnej.

Brak dostatecznych środków w budżecie województwa nie pozwoli na uregulowanie do 199o r. wszystkich potrzeb, stąd znaczna część tematów rozpoczętych w bieżącym pięcioleciu będzie kontynuowane w latach 1991-1995.

W zakresie ochrony środowiska przyrodniczego przeprowadzono szereg specjalistycznych badań. Między innymi służby sanitarno-epidemiologiczne badały czystość morskich wód przybrzeżnych oraz ściekowych i stwierdziły:

- na obszarze kąpielisk nadmorskich dominację wód o I i II klasie czystości. Jedynie w Mrzeżynie oprócz I i II klasy występowały również wody o III klasie czystości,
- wody zalewowe- Nowe Warpno, Stepnica, Łuczyna - I i II klasa czystości, Zalew Kamieński Żółcino, Kolin - I i II rzadko III klasa czystości.

Badano również źródła emisji zanieczyszczeń wpływające na obszary z walorami wypoczynkowymi. Stwierdzono, iż w pasie nadmorskim były to:

- Świnoujście-port oraz Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich "ODRA"
- Kamień Pomorski - kopalnie ropy
- lokalne kotłownie.

Do miejscowości turystycznych wymagających pilnego uregulowania problemów komunikacji ściekowej dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców stałych, których realizacja pozwoli także na rozwój funkcji wypoczynkowych i ochrony ich walorów należą:

Iński, Kamień Pomorski, Lipiany, Moryń, Nowe Warpno, Trzcińsko Zdrój, Wolin.

Nie we wszystkich tych miejscowościach zaprogramowano stosowne działania do 1995 r.

6.2. Stan zdolności obsługowych urządzeń komunalnych

Na 3o miast woj. szczecińskiego komunalne wodociągi posiada 26 miast. Łączna długość sieci wodociągowych przekracza 16oo km. W miastach przyrost sieci w ostatnim pięcioleciu był mniejszy niż n a wsi i stosunek z 46 % spadł do 41,6 % w 1985 r. Nie posiadają wodociągu: Iński, Dobra, Płoty, Chociwel. Z wodociągu korzysta ok. 95 % ludności miast.

W Pyrzycach, Lipianach, Chojnie, Gryfinie, Goleniowie, Nowogardzie, Stargardzie Szcz. przeciążone są znacznie urządzenia uzdatniające, a w Swinoujściu na ujęciu "Południe" brak jest w ogóle stacji uzdatniania wody.

Na zaopatrzenie w wodę zły wpływ ma niekorzystny stan techniczny sieci wodociągowej. Sieć jest stara, wyeksploatowana i o małych przekrojach. Ostatnio znacznemu pogorszeniu uległe woda w Wolinie, Gryfinie, Swinoujściu i Chojnie. W Swinoujściu ze względu na stały niedobór ujęcia wodociągowe są eksploatpwane z wydajnością przekraczającą zasoby eksploatacyjne, co prowadzi nieuchronnie do ich zasolenia.

W celu doraźnej poprawy zaopatrzenia w wodę stałych mieszkańców miasta w 1984 r. Wojewoda Szczeciński wprowadził limitowanie dla jednostek gospodarczych. Miejska Rada Narodowa w Swinoujściu w 1985 r. ograniczyła działalność sanatoryjną i wczasową miasta. Od półrocza 1983 r. wystąpiły znaczne niedobory wody na osiedlach miasta Police. Spowodowane to zostało dynamicznym rozwojem budownictwa mieszkaniowego Polic oraz północnej części miasta Szczecina.

Skanalizowanie terenów podmiejskich wynosi zaledwie 25 % ogólnego stanu sieci kanalizacyjnej w województwie. Z miast nie posiadają kanalizacji: Maszewo, Iński, Suchań i Nowe Warpno. Długość sieci kanalizacyjnej przekracza 12oo km.

Ilość ścieków oczyszczonych stanowi zaledwie 35 % ogółu ścieków objętych skanalizowaniem, a znaczne obszary miast nie posiadają kanalizacji.

Spółka wodna"Swina" postawiła sobie zadanie zbudowania oczy-

szczalni ścieków w Swinoujściu-Warszowie oraz odprowadzenia wody do miasta.

Z uwagi na wielkość zainstalowanego potencjału rozległość potrzeb i złożoność problemu, wyróżnia się przede wszystkim problemy ciepłownicze miasta Szczecina. Szczecin posiada dwa źródła ciepła energetyki zawodowej o mocy 594 MW obsługujące lewobrzeżną część miasta oraz ciepłownią rejonową o mocy 84 MW obsługującą część prawobrzeżną.

Potrzeby ciepłownicze pozostałych miast winny pokryć obecnie założone plany inwestycyjne.

Z roku na rok rośnie liczba kilometrów linii komunikacyjnych. Na przestrzeni lat 1980-1985 nastąpił przyrost o 140 km tj. o 21 %. Wpłynęło to na pogorszenie częstotliwości przewozów, bo mimo wzrostu dostaw taboru niedostateczna obsługa techniczna powoduje przedwczesne kasowanie pojazdów / szczególnie autobusów "Berlict"/. Tylko nieznaczna popprawa stanu dróg miejskich nadal wywiera wpływ na przyspieszenie zużyci pojazdów komunikacji miejskiej i zaniżenie szybkości eksploatacyjnej. Rozbudowę sieci tramwajowej ogranicza nie tylko zaplecze techniczne będące w rozbudowie od 1985 r., ale przede wszystkim stan zasilania trakcji i budowa podstacji. Nowe osiedla typu "Słoneczne", "Kaliny", "Książąt Pomorskich" wymusiły dodatkowy wysiłek ze strony WPK kosztem niejednokrotnie innych dzielnic. Podobnie jest w Swinoujściu, Stargardzie, Gryfinie.

W sumie we wszystkich branżach gospodarki komunalnej nie istnieje właściwe zaspkojenie potrzeb mieszkańców stałych. W okresie permanentnego niedoinwestowenia sytuacja uzbrojenia i zaopatrzenia przez jednostki gospodarki komunalnej w nadmorskich miejscowościach turystycznych przedstawia się krytycznie. Poza Swinoujściem odnosi się to w szczególności do Kamienia Pomorskiego, Dziwnowa, Dziwnówka, Międzywodzia, Międzyzdrój, Mrzeżyno Niechorza, Nowego Warpna, Pobierowa, Rewala, Trzebieży i Wolina.

6.3. Postulaty zgłaszane pod adresem gospodarki komunalnej

Do najpilniejszych zadań inwestycyjnych jakie należy realizować jest budowa dla Szczecina i Polic ujęcia wody "Mścięcino" o wydajności 36,8 tys. m^3/h wraz z magistralami przesyłowymi oraz budowa II nitki magistarali wodociągowej Miedwie-Szczecin /o średnicy 12oo mm/. Poza tym z branży wodociągowej ważnymi zadaniami są: rozbudowa ujęcia i budowa stacji uzdatniania w Stargardzie Szczecińskim i rozbudowa ujęć wodociągowych wraz z magistralami w Płotach, Dobrej Nowogardzkiej, Łęsku i Gryfinie. Krytyczny stan występuje w Swinoujściu.

Z oczyszczalni najistotniejszą inwestycją jest oczyszczalnia ścieków dla Szczecina lewobrzeżnego i Swinoujścia., oczyszczalnia grupowa w Pobierowie dla kilku miejscowości pasa wybrzeża. Są to przedsięwzięcia o charakterze ponadregionalnym, których potrzeba realizacji wynika z obowiązku wywiązywania się Polski z umów międzynarodowych o ochronie wód Bałtyku.

Poza tym dla uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej potrzeba budowy dalszych oczyszczalni - aby nastąpiła zdecydowana poprawa umożliwiająca dalsze inwestowanie bez postępującej degradacji środowiska:

1. Chojna	- budowa przepustowość	6,5 tys. m^3/d	
2. Goleniów	- " "	18,6	"
3. Gryfino	- " "	1o,o	"
4. Resko	- " "	1,6	"
5. Nowogard	- rozbudowa "	1o,8	"
6. Chociwel	" "	o,8	"
7. Dobrzany	- budowa "	1,2	"
8. Płoty	- " "	5,o	"
9. Trzebiatów	" "	25,2	"
1o Suchań	- "		
11 Mrzeżyno	- "		

Zadania te w najbliższym czasie winny przejść z fazy projektowania w fazę realizacji.

W ciepłownictwie oczekuje się przede wszystkim Szczecin na decyzję resortu energetyki odnośnie budowy trzeciego kotła WP-12o w Elektrociepłowni "Pomorzany", co w zdecydowany spo-

sób aktualnie złagodziłoby istniejący niedobór ciepła. Po roku 199o dla dalszej rozbudowy Szczecina i zabezpieczenia budownictwa mieszkaniowego konieczny jest przyrost dodatkowej mocy cieplnej. Jedyną możliwością poprawienia ogrzewania osiedla "Klonowica" jest przyłączenie go do miejskiej sieci ciepłowniczej, co będzie możliwe po wykonaniu magistrali ø 7oo od ulicy Łukasińskiego do kotłowni "Klonowica". Poprawienie ogrzewania odbiorcom obsługiwanym z ciepłowni rejonowej "Dąbska" wymaga zwiększenia mocy tego źródła.

Perpektywicznie pozytywny bilans dla Szczecina w mocy cieplnej daje przystosowanie elektrowni "Dolna Odra" do przekazywania ciepła. Każda zwłoka w podjęciu tego tematu przyniesie w perspektywie nieobliczalne szkody.

W komunikacji najistotniejszym postulatem jest zwiększenie częstotliwości kursowania środków transportowych na najbardziej obciążonych istniejących liniach. W Swinoujściu poza tym niezbędne jest lepsze skomunikowanie przeprawy promowej z komunikacją lądową. Żadania te nie dadzą pełnego efektu jeśli nie nastąpi rozbudowa zaplecza technicznego i modernizacja układu drogowego blokowanego ciągłym przyrostem ilości skrzyżowań z sygnalizacją świetlną.

W 199o r. zaludnienie w miastach objętych komunikacją miejską wyniesie:

- w zespole miejskim Szczecin-Police	49o tys.
w tym Szczecin	46o "
- w Stargardzie Szcz.	67 "
- w Swinoujściu	6o "
- w Gryfinie	27 "

Ponieważ komunikacja autobusowa w zespole miejskim Szczecin - Police nie będzie w 199o r. należycie przygotowana do przewozu 14o mln osób i w dalszej perspektywie regres w zaspakajaniu potrzeb będzie narastał, niezbędne jest wsparcie potrzeb przewozowych rozszerzeniem funkcjonowania szybkiej kolei miejskiej.

W Swinoujściu zaspokojenie potrzeb przewozowych wymaga szczególnie w okresie letnim zwiększenia częstotliwości na liniach obsługujących lewobrzeżną część miasta i uruchomienie nowych linii do obsługi portu, w Międzyzdrojach i miejscowości letniskowych podmiejskich.

Zjawiskiem wysoce niekorzystnym dla rozwoju turystyki w

w woj. szczecińskim jest przekroczenie norm w powietrzu atmosferycznym ilości związków N_xO_4 oraz SO_2. Wyniki badań nie są alarmujące dla całego pasa nadmorskiego w woj. szczecińskim, ale krytyczny stan zanotowano już w obszarze Świnoujścia, Międzyzdrojów, Polic, Szczecina, Goleniowa, Gryfina, Stargardu i całego obszaru pojezierza szczecińskiego.

Natomiast na wybrzeżu nie jest pokryte olbrzymie zapotrzebowanie na wywóz nieczystości, co z powodu na zbyt małą ilość taboru i jego zły stan techniczny pogarsza stan sanitarny. Wymogom sanitarnym nie sprzyja też w miejscowościach nadmorskich brak utwardzenia poważnej części nawierzchni ulic i chodników. Potrzebne jest przyspieszenie działania dostosowującego drogi do natężenia ruchu i technicznych wymogów ich utrzymania. W większych miastach modernizacje dróg winny polegać na budowie drugiego pasma jezdni lub poszerzania ulic istniejących. Szczególnie odnosi się to do ulic przelotowych.

Dla miejscowości pasa nadmorskiego trzeba rozważyć możliwość zaopatrywania w wodę ze źródeł powierzchniowych z powodu zasolenia zasobów podziemnych. Uzbrojenie w sieć przesyłową musi być realizowane z wyprzedzeniem w stosunku do budownictwa turystycznego. Tymczasem założone programy nie mają szans zrealizowania.

W opracowaniu pt. "Stan i kierunki rozwoju turystyki i wypoczynku w województwie szczecińskim w latach 1981-1990" zgłoszono pod adresem gospodarki komunalnej następujący zestaw rzeczowych postulatów

lp	branże	miejscowość	zadania
1	2	3	4
1	wodociągi	Chociwel	- ujęcie wody i stacja uzdatn.
			-sieć wodociągowa
		Iński	-ujęcie wody i stacja uzdatnia.
			-sieć wodociągowa
		Kamień Pom.	-zbiornik wyrównawczy
		Lipiany	-ujęcie wody i stacja uzdatnia.
			-sieć wodociągowa
			-zbiornik wyrównawczy
		Nowogard	-ujęcie wody i stacja /rozb./
			-zbiornik wyrównawczy
			-sieć wodociągowa

1	2	3	4
		Świnoujście	-sieć wodociągowa cz. lewobrzeż
			- " w Międzyzdrojac
			- " Lubin-Wicko-Wapnic
			-ujęcie wody w Międzyzdrojach
			- " i stacja Lubin-Wicko
			-automatyzacja sieci i węzłów
			-zbiornik wyrównawczy cz.lewa
		Trzcińsko Zdr.	-ujęcie wody i stacja uzdatn.
			-sieć wodociągowa
		Węgorzyno	-ujęcie wody istacja uzdatn.
			-zbiornik wyrównawczy
			-sieć wodociągowa
		pas nadmorski	-wodociąg regionalny
	2. kanalizacja	Iński	-kanalizacja
			-oczyszczalnia ścieków
		Kamień Pom.	-kanalizacja
			-przepompownia
		Lipiany	-oczyszczalnia
			-kanalizacja
		Koryń	-oczyszczalnia
			-kanalizacja
		Nowogard	-kanalizacja
		Korzyczyn	-kanalizacja
		Nowe Warpno	-kanalizacja
			-oczyszczalnia
		Świnoujście	-przepompownia ścieków
		Trzcińsko Zdr.	-kanalizacja
			-przepompownia
			-oczyszczalnia
		Węgorzyno	-kanalizacja
			-przepompownia
			-oczyszczalnia
		Wolin	-kanalizacja
			-oczyszczalnia
		pas nadmorski	-oczyszcz. i przep. w Mrzeżynie
			-rurociąg Mrzeżyno-Trzebiatów
			-zbiorowa oczyszcz.ścieków w Pobierowie
			-kanalizacja z Łukęcina do Pob.

1	2	3	4
			-oczyszczalnia ścieków z centralną przepompownią w Dziwnowie
			-kanalizacja z przepompowniami w Dziwnowie i Dziwnówku
3	ciepłownictwo	Kamień Pom.	-kotłownia rejonowa
			-sieć cieplna
		Świnoujście	-ciepłownia przy ul.Daszyńskiego /rozbudowa/
			-magistrala cieplna dla centrum
			-sieć dla dzieln. nadmorskiej
			-kotłownia lokal. /likwidacja/
4	ulice	Świnoujście	-nowe ulice oraz modernizacje
5	komuniksacja	Świnoujście	-pętla autobusowa
6	oczyszczanie	Świnoujście	-stacja przeładunkowa odpadów komunalnych w cz.lewobrzeżnej
			-wysypisko
		rejon Trzebiatowa	-wylewisko nieczystości płynnych dla pasa nadmorskiego
7	zieleń miejsk.	Nowe Warpno	-budowa parku
		Wolin	-rozbudowa zieleni miejskiej
		Nowogard	-rozbudowa zieleni miejskiej
		Świnoujście	-rozbudowa zieleni miejskiej
8	zaplecze tech.	Świnoujście	-zaplecze MPGKiM oraz WPKM

Zestaw tych zadań sporządzony został przez władze turystyczne bez uwzględnienia szeregu istotnych potrzeb innych miejscowości, które pośrednio - przy braku urządzeń komunalnych - również negatywnie oddziaływują na stan zagospodarowania miejscowości turystycznych i efekty w środowisku naturalnym. Mimo tego mankamentu istotne jest uzyskanie odpowiedzi, jak jak ten zakres zadań został zrealizowany. Trzeba podkreślić, że postulowane zakończenie w żadnym zadaniu nie przekraczało roku 199o.

Następny rozdział dot. faktycznych zamierzeń rozwojowych w infrastrukturze komunalnej da odpowiedź na to, czy tego rodzaju na to, czy tego rodzaju "chciejstwo" władz turystycznych ma szanse realizacji bez ich aktywnego współuczestnic-

twa w spełnianiu elementów niezbędnych infrastrkturze turystycznej dla jej powstania.

6.4. Zamierzenia rozwojowe w infrastrukturze komunalnej

Charakteryzując stan infrastruktury komunalnej należy podkreślić, że braki w infrastrukturze kominalnej są jedną z najistotniejszych barier w rozwoju miast, w tym głównie budownictwa mieszkaniowego.

Wyrazem niedostatecznej skali inwestycji w gospodarce komunalnej jest m.in. wysoki wskaźnik równoległej realizacji efektów budownictwa mieszkaniowego z uzbrojeniem terenów. Wskaźnik ten w 1985 roku osiągnął wielkość 67 % w woj. szczecińskim.

Konieczność koncentracji wysiłku inwestycyjnego na realizacji uzbrojenia dla efektów 1985 r. nie pozwoliła na stworzenie odpowiedniej rezerwy terenów z uzbrojonych dla budownictwa mieszkaniowego planowanego po 1985 r. Stąd przy konstrukcji planu inwestycyjnego na lata 1986-199o, dla którego bazą wyjściową jest aktualny stan infrastruktury komunalnej, przyjęto jako główne kierunki inwestowania: poprawę zaopatrzenia ludności w wodę oraz wyposażenie powstających osiedli mieszkaniowych w niezbędne urządzenia komunalne.

Wracając do postulatów sformułowanych w poprzednim rozdziale trzeba odpowiedzieć, że projekt planu pięcioletniego do 199o r. zawiera szereg innych zadań, w zupełnie innych miejscowościach.

Sam plan został ostatecznie - ze względu na permanentne korekty"w dół" wielkości pierwotnie przyjętych nakładów - ukształtowany na niższym poziomie, jednak ograniczenia te nie wpłynęły zasadniczo na ilość kontynuowanych zadań, a bardziej na wyhamowanie tempa realizacji.

Spośród postulatów skierowanych pod adresem gospodarki komunalnej realizacją objęto niespełna jedną czwartą, ponieważ w szeregu miastach nie wymienionych przez "turystykę" istnieją bardzo nabrzmiałe problemy. Dla przykładu są to: Płoty, Dobra Nowogardzka, Dobrzany, Stargard Szcz., Police, Goleniów. Przy występujęcych niedoborach nie pozostaje nic innego, jak

tylko dodatkowym sposobem zabezpieczó w gospodarce turystycznej środki pozabudżetowe niezbędne do prtycypowania przez turystykę w sprawy rozwojowe gospodarki komunalnej, a nawet utrzymanie na odpowiednim poziomie tego z tej gospodarki,co jest w trakcie eksploatacji.

Z obiektów i urządzeń komunalnych nie można tylko korzystać. Trzeba w nie inwestować racjonalnie i proporcjonalnie do uzasadnionych potrzeb, aby nie tylko występowała z tego korzyść dla samej turystyki,ale wpierw dla takiej gospodarki komunalnej, która będzie stanowiła podstawę dla turystycznych zamierzeń.

Istniejące mechanizmy ekonomiczne nie zostały dostosowane do takiej sytuacji, stąd brak jest oczekiwanych rezultatów. Nadal zatem ograniczony budżet jest dzielony z uwzględnieniem innego kryterim / najczęściej najpilniejszych społecznych potrzeb/, a przy okazji może się zdarzyć zbieżność z interesem gospodarki turystycznej.

W planach woj. szczecińskiego do takich zamierzeń należą:

- budowa wodociągów w Iński
- rozbudowa urządzeń wodociągowych w Świnoujściu oraz budowa rurociągu dosyłowego do Świnoujścia,
- oczyszczalnia ścieków z kanalizacją sanitarną w Pobierowie,
- oczyszczalnia ścieków z kanalizacją w Trzcińsku Zdr.
- oczyszczalnia ścieków z kanalizacją w Iński
- oczyszczalnia ścieków w Lipianach
- oczyszczalnia ścieków z kanalizacją w Kamieniu Pom.
- wysypisko śmieci dla Świnoujścia
- nowe źródła ciepła w Świnoujściu i Kolinie
- zakończenie Trasy Zamkowej oraz węzła komunikacyjnego przy ul Wyszaka w Szczecinie
- modernizacja przeprawy promowej w Świnoujściu

Zadania inwestycyjne dot. oczyszczalni ścieków są bardziej rozległe i wg. pierwotnych ustaleń terminy ich realiznacji były następujące:

lp.	Nowe zadania	Efekty rzeczowe		Termin realizacji
		jedn. miary	ilość	rozpoczęcie zakończenie
1	2	3	4	5
1	Centralna przepompownia	tys. m^3/d	-	78 - 86
2	Międzyzdroje			
22	Stargard - oczyszcz.	"	5o,o	76,- 9o
3	Łobez - "	"	1o,o	83 - 9o
4	Pyrzyce - "	"	8,2	83 - po 9o
5	Wolin - "	"	17,3	78 - 88
6	Gryfice - "	"	18,o	85 - 94
7	Trzcińsko - "	"	o,8	83 - 87
8	Cedynia - "	"	o,9	84 - 87
9	Lipiany - "	"	5,o	86 - po 9o
1o	Pobierowo - "	"	2o,6	82 - 89
11	uzdatnianie gruntów pod oczyszczalnię Pomorzany	-	-	84 - 93
12	Iński - "	"	o,8	84 - 88
13	Mieszkowice- "	"	o,3	83 - 88
14	Maszewo - "	"	o,8	83 - 87
15	Międzywodzie "	"	1,9	86 - 95
16	Dobra Now. "	"	o,8	86 - 89
17	Kamień Pom. "	"	o,9	85 - 9o
18	Zduńowo szp. "	"	o,4	82 - 86
19	Nowogard "	"	III	84 - 86

Ze względów technicznych i finansowych wystąpiły w terminach realizacyjnych zmiany, ale istotny jest stosunkowo szeroki front tych robót w okresie kryzysu ekonomicznego.

Przewiduje się w 199o r, wzrost zużycia wody w stosunku do 1986 r. o 1,o mln. m^3, tj. o o,6 %. Jednocześnie wzrośnie ilość ścieków odprowadzanych do kanalizacji o ok. 2,1 mln m^3, tj. o 2,4 % , w tym ścieków oczyszczonych o o,4 mln. m^3, tj. o 1,4 %. Zatem w stosunku do potrzeb wysiłek ten jest nieznacznym tylko postępem.

A-1035
BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

W ciepłownictwie komunalnym planowane jest całkowite zakończenie budowy kotłowni rejonowej w Goleniowie o mocy 4o Gcal/h oraz magistrali cieplnych o długości ok. 3,4 km. Kontynuowana będzie rozbudowa systemu ciepłowniczego poprzez realizację 4 dalszych ciepłowni / Wolin, Police, Szczecin-Dąbie oraz Gryfice/ i wymiennikowni w Łobzie.

W energetyce zawodowej planowane jest uzyskanie efektów z modernizacji turbin AEG w elektrociepłowni Pomorzany oraz podjęcie prac przygotowawczych do budowy III kotła, co jest konieczne dla zapewnienia dostatecznej ilości ciepła dla Szczecina do 1995 r.

Ilość energii cieplnej skierowanej do konsumentów wyniesie ok. 11500 tys. GJ i wzrośnie o 4,9 % w porównaniu z 1986 rokiem. Dla budynków mieszkalnych wzrost ten będzie większy i wyniesie 5,6 %.

Planuje się budowę dróg o długości ponad 14 km / z tego 7,3 km to kontynuacje z poprzedniego planu pięcioletniego/.

Brak dostatecznych środków w budżecie województwa nie pozwoli na uregulowanie do 199o roku wszystkich potrzeb, stąd znaczna część tematów rozpoczętych w bieżącym pięcioleciu będzie kontynuowana w latach 1991-1995. Do tych inwestycji przykładowo zaliczyć można:

- budowę ujęcia wody Mścięcino do wyd. 38 tys. m^3/d,
- budowę II nitki magistrali wodociągowej z ZUW Miedwie do Szczecina
- rozbudowę ZPW Pomorzany do wydajności 12o,o tys. m^3/d
- II etap zaopatrzenia Świnoujścia w wodę /wykorzystanie wód powierzchniowych/

Wielkości nakładów inwestycyjnych potrzebnych do uregulowania aktualnych problemów zaopatrzenia np. w wodę miast województwa szczecińskiego szacowana była w cenach 1986 r. na sumę 9 milionów zł. Budżet województwa oraz fundusze celowe pozwalają do 199o roku na zaangażowanie w budowę urządzeń wodociągowych zaledwie 3,3 miliarda zł / z tego 2,3 miliarda z planu terenowego i 1 miliard z funduszy celowych/.

Celem zwiększenia środków niezbędnych na realizację najpilniejszych zadań Wojewoda Szczeciński wystąpił o wprowadzenie do planu centralnego ujęcia w Świnoujściu i II nitki magistrali wodociągowej z ZUW Miedwie /razem 14,9 miliarda zł./

Ruch turyst ~~w woj.~~ ~~na terenach~~ w strefie pojezierzy woj. koszal. i słup.

45824

W 1985 r. w stanie turyst i wczasowo-wyp. przybyło do ~~woj~~ ponad 600 tys. osób tj. 3,9 % mniej niż w 1976 r. Z tej liczby jedynie tylko 50,8 tys osób (8,5 %) w strefie pojezierzy, a zaledwie 17,8 tys. (3,0 %) na terenach wiejskich tej strefy, ~~przebywało~~ intensywnych mor. z punktu widzenia ilościowej migracji turystów (tj. 17,8 tys) 3,0 % ogólnej liczby turystów korzystających z noclegów w woj. koszalińskim.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że chociaż w skali całego woj. spadek ruchu turyst w ~~tej~~ badanym 10-lecia wyniósł 3,9 % zaledwie to wiejskie ~~na badanym terenie~~ ruch turystyczny ~~wczasowo~~ obejmuje aż 16,8 %. Jest to spadek ~~turystów~~ mniejszy (14 %). Biorąc bodźcem pod uwagę ~~wiejskie~~ wiejskie woj. koszalińskie, ~~w tym tej strefie~~, jeden z ~~najbardziej~~ zagrożonych, jako ~~jeden~~ jeden z najbardziej zagrożonych, jeden z ~~najbardziej~~ zagrożonych, jeden z ~~najbardziej~~ zagrożonych, jeden z ~~najbardziej~~

CPBP 08.06-III-4.5

Stanisław Szała
Koszaliński Ośrodek
Naukowo-Badawczy

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych
A-1035 cz III

Turystyka a gospodarka żywnościowa w strefie nadmorskiej

Turystykę i gospodarkę morską łączy jeden ze wspólnych celów jakim jest zaspakajanie potrzeb ludzkich. Ten wspólny cel obu form działalności wynika już z samej definicji pojęciowej. Turystyka przez wielu działaczy pojmowana jest i określana jako forma wyjazdu poza miejsce stałego zamieszkania w celach poznawczych, dla rozrywki i wypoczynku bądź rekreacji, służących zaspakajaniu potrzeb ludzkich, a więc potrzeb wyższego rzędu, których zaspokajanie dokonywane jest po zrealizowaniu potrzeb podstawowych.

Pierwszoplanową pozycję w hierarchii zajmują potrzeby fizjologiczne człowieka do których kwalifikuje się żywność, ubranie, mieszkanie. Całokształtem spraw związanych z pierwszym członem tych potrzeb zajmuje się szeroko pojmowana gospodarka żywnościowa.

Spośród rozlicznych uwarunkowań turystyki umożliwiających zaspokajanie w tym względzie potrzeb, wspomnieć należy o szeroko pojętej bazie turystycznej, infrastrukturze społecznej i technicznej a także dostępności usług komunikacyjnych, ochrony zdrowia, rozrywki, kultury itp. Również i gospodarka żywnościowa posiada rozległy katalog uwarunkowań których stopień dostępności działa pozytywnie lub ujemnie na jakość i stopień realizowania podstawowego celu.

Pomimo wspólnego celu obu kierunków działalności mamy także doczynienia z pojawiającymi się sprzecznościami, polegającymi na konflikcie interesów. Sprzeczność ta występuje jako forma konkurencyjności o przestrzeń geograficzną, zasoby sił i środków materialnych a także o zasoby ludzkie. Ze zjawiskiem konkurencyjności spotykamy się coraz powszechniej wraz z postępującym rozwojem społeczno-gospodarczym i postępem ogólnym przynoszącym zarówno celowe, porządane skutki jak i niejednokrotnie wręcz łańcuchową lawinę nie przewidzianych oraz nieporządanych następstw.

Pomimo tych rozbieżności obserwujemy rozwijanie obu tych form działalności. Jest to rezultatem bardzo rozległych uwarunkowań spośród których w rozważaniu nie sposób pominąć zwłaszcza zjawisk demograficznych takich jak wzrost liczby ludności w skali ogólniejszej a więc kraju a nawet świata, dokonujących się przemian urbanizacyjnych industrializacji, sposobu zachowania i odżywiania się ludności. Na tym tle czytelniejsze stają się dopiero rosnące uświadomione potrzeby ludności. Drugim członem wymagającym uwzględnienia przy omawianiu turystyki i gospodarki żywnościowej są sprawy związane z racjonalnym gospodarowaniem zasobami przyrody w taki sposób aby z jej dobrodziejstw korzystać mogły także przyszłe pokolenia. Z tego też względu sprawy eksploatacji, a w szczególności ochrony środowiska w którym żyje i pracuje człowiek znaleźć muszą należne zrozumienie oraz uwzględnianie w podejmowanych poczynaniach.

Liczba ludności

Liczba ludności świata zwiększa się w narastającym tempie. Tezę tą prześledzić można na podstawie danych z przeszłości. Jak podaje Baade za L.Dudley Stamp w początkach dziejów ludności tj. około 7.000 lat p.n.e. liczba mieszkańców kuli ziemskiej szacowana była na 5 do 20 mln. Przyjmując jako wyjściową 10 mln osób, to jej podwojenie nastąpiło w ciągu 2.500 lat. Kolejne podwojenie do 40 mln nastąpiło po 2.000 lat. Na trzecie podwojenie się ludności /80 mln/ potrzeba było 1.500 lat a czwarte przypadające mniej więcej na początek naszej ery trwało już 1.000 lat.
Podobnie Bratkowski podaje, że przy końcu neolitu liczba ludności świata wynosiła około 10 mln, a na początku naszej ery 300 mln. W roku 1650 liczba ludności świata wynosiła 500 mln , a w roku 1950 2.500 mln. Wg rocznika statystycznego ludność świata w poszczególnych kontynentów w ostatnich latach wzrastała nierównomiernie. Ilustruje to tab.1. Średnio w latach 1920-1986 ludność świata wzrosła o 164%. Najszybsze tempo przyrostu miało miejsce w Ameryce Południowej /o 358% /, w Afryce / 300% / natomiast najniższe w Europie / o 54% /. Stopa przyrostu ludności świata w latach 1650-1780 wynosiła 0,3 $^{0}/_{oo}$ a w pierwszej połowie obecnego wieku wzrosła do około 0,9$^{o}/_{oo}$ osiągając obecnie około 1,8 $^{o}/_{oo}$.
Wg prognoz Rządowej Komisji Ludnościowej ludność świata wzrastać

będzie nadal w postępującym tempie, osiągając liczbę 8 mld w zależności od wariantu w roku : 2015 w wariancie wysokim, 2022 w wariancie średnim i względnie w roku 2045 w wariancie niskim czyli w przypadku stosunkowo niższego wzrostu liczby ludności.

Wzrost liczby ludności w latach 1950-1985 w wybranych krajach Europy oraz trzy warianty prognozy w latach 1990-2025 przedstawiono w załączonej tabeli 2, natomiast w tabeli 3 przedstawiono podział tej ludności wg grup wiekowych /wiek przedprodukcyjny 0-14 lat, wiek produkcyjny 15-64 lat oraz wiek poprodukcyjny 65 i więcej lat/. Przyszłościowe przewidywanie liczby ludności tab. 2 i 3 dokonywano niebawem w oparciu o uznawane i stosowane w tej dyscyplinie wiedzy metody badawcze. Zmierzają one do możliwie najtrafniejszego określenia liczby ludności w prognozowanych latach. Prognoza taka jest niezbędna zarówno w turystyce jak i w gospodarce żywnościowej. W turystyce pozwala na przygotowanie szeroko pojętej bazy rozumianej łącznie z infrastrukturą techniczną i społeczną. W gospodarce żywnościowej prognoza służy do określenia zapotrzebowania na produkty żywnościowe a to z kolei wymaga dostosowania zaplecza produkcyjnego oraz zmian w samej strukturze produkcji.

Przewidywany wzrost liczby ludności jak i podział na grupy wiekowe traktować należy z właściwą ostrożnością jak i wyrozumiałością. Prognoza jest bowiem oparta na danych z przeszłości i jest projekcją przyszłości. Jej spełnienie jest jedną z dających się przewidzieć alternatyw uwarunkowanych wieloma czynnikami których siła i zakres oddziaływania podlegać może wzmacnianiu lub osłabianiu.

Istatnym elementem sytuacji demograficznej jest nierównomierny wzrost liczby ludności w poszczególnych okresach jak i regionach świata. Jeżeli np. średnio w Europie gęstość zaludnienia na 1 km^2 wynosi 66 osób to na 1 km^2 przypada w : Monako 22.134, Gibraltarze /posiadłość brytyjska/ 4.833 osoby, Berlinie Zach. 3.866 osób, w Watykanie 2.273 a w RFN 238 osób. Natomiast najniżej zaludnione są : Islandia 2 osoby na 1 km^2, Norwegia 13 osób, Finlandia 15 osób, Szwecja 19 osób. W Azji natomiast w : Makau przypadają 24.375 osoby na 1 km^2, w Honkongu 5.187, w Singapurze 4.458 osób. W Mongolii przypada zaledwie 1 osoba na 1 km^2, w Arabii Saudyjskiej 5 a w Omanie 6 osób.

Oceniając gęstość zaludnienia zwrócić należy uwagę także na rozwój wielkich aglomeracji, a przykładem tego mogą być dane zawarte w tabeli 4.

Ocena tego zjawiska w dłuższych cezurach czasowych wskazuje na nadal rosnącą liczbę ludności wielkich aglomeracji pomimo uświadamiania wielu negatywów z tym związanych a wynikających zarówno z organizacji aglomeracji, rosnących kosztów utrzymania sprawnie działającej infrastruktury technicznej, społecznej oraz z innymi dolegliwościami. Wraz z rozwojem wielkich aglomeracji odczuwalną dolegliwością stają się wydłużające się dojazdy do pracy bądź do wyspecjalizowanych jednostek, z których usług korzystają mieszkańcy. Złożone problemy wielkich aglomeracji były i pozostają przedmiotem licznych rozważań, badań, ocen i nadal zasługują na wnikliwe poszukiwanie rozwiązań, które sprzyjałyby powstawaniu warunków pozwalających na mało uciążliwe w istniejących warunkach zaspakajanie potrzeb mieszkańców .

Pomimo podejmowania tych wysiłków życie człowieka wielkiej aglomeracji przy wzrastającym zagęszczeniu mieszkańców na jednostkę powierzchni, postępującej technizacji sprzyja narastaniu zmęczenia psychicznego pod wpływem przeżyć, napięć i stresów. Procesy te nie są obojętne a wręcz powodują wzrastanie stopnia uciążliwości i pogarszania się szeroko rozumianego środowiska życia i pracy człowieka.

Dynamiczny rozwój liczby ludności w okresie powojennym miał również miejsce w Polsce. Odnośne wielkości ilustrujące ten stan na tle okresu przedwojennego przedstawiono w tabeli 5. Dane te wskazują, że wzrost liczby ludności przebiegał nie liniowo a falowo. Najwyższy przyrost miał miejsce w początkach piątej dekady naszego stulecia. Było to rezultatem stabilizacji po zakończeniu wojny oraz olbrzymich niespotykanych dotąd w historii ruchów migracyjnych ludności zwłaszcza na terenach przywróconych macierzy, w obrębie której znajduje się większość nadmorskiej strefy turystycznej.

Z innych zjawisk demograficznych wskazać należy na stopniowe przywracanie równowagi biologicznej, której wyrazem może być wskaźnik feminizacji /liczba kobiet na 100 mężczyzn/ malejącej ze 114 w 1946 r. do 105 w 1977 roku, i nadal utrzymującej się niezmiennie na tym poziomie.

W rezultacie postępującego procesu industrializacji zmieniały się proporcje ludności zamieszkałej na wsi i w mieście. W 1946 roku na wsi polskiej zamieszkiwało ponad 67 % ludności kraju. Wskaźnik ten stopniowo malał , a zrównanie się liczby ludności zamieszkałej na wsi i w mieście miało miejsce pod koniec 1966 roku. Wg stanu na koniec 1986 roku w miastach zamieszkiwało 60,6 % ludności kraju, co oznacza, że wskaźnik ten w latach 1946-1986 wzrósł o 26,7 %. Wzrost ten byłby niewątpliwie jeszcze wyższy, gdyby nie znane powszechnie trudności z pozyskaniem mieszkania w mieście, a także tendencją do osiągania coraz wyższego komfortu mieszkaniowego. Tezę tą potwierdza zarówno ponad 10 letni okres wyczekiwania na mieszkanie w mieście jak i liczba osób dojeżdżających ze wsi do pracy w przemyśle oraz innych działach gospodarki narodowej mających swą siedzibę w mieście.

Dla lepszego zrozumienia zjawisk demograficznych zachodzących w Polsce godzi się przytoczyć dane z wydłużonych okresów czasowych. W tym celu przytaczam dane demograficzne dotyczące Polski. Na terenach określonych granicami Polski z okresu międzywojennego wynoszących 388.634 km^2 /bez Zatoki Puckiej 394 km^2/ zamieszkiwała w poszczególnych latach /wg Małego Rocznika Statystycznego GUS 1938 r./ następująca liczba ludności:

Rok	1800	-	9.000 tys. osób
	1850	-	13.600 " "
	1900	-	25.563 " "
	1910	-	28.978 " "
	1920	-	26.664 " "
	1930	-	31.258 " "
	1937	-	34.221 " "

Zmniejszenie się liczby ludności Polski w drugiej dekadzie obecnego wieku jest konsekwencją aktywnego udziału polaków w I wojnie światowej. Naród polski poniósł w tej wojnie duże straty jakkolwiek były one niższe os strat biologicznych jakie poniósł naród polski w II wojnie światowej co przedstawiono , porównano w tab. 6.

Ludność zamieszkała w miastach Polski w 1870 r. stanowiła 16,5 %. W dalszych latach wskaźnik ten wzrastał osiągając wartości:
w 1900 r. - 19,6 %, 321
w 1921 r. - 24,0 %.
w 1931 r. - 25,4 %
Przytoczone wskaźniki zamieszkiwania ludności wskazują że proces urbanizacji wzrastał, co niewątpliwie wiąże się z ogólnym rozwojem

społecznym, a także z dążnością do zmian sposobu życia.

Zmianom ulegają również kierunki działalności ludzkiej. Dla zobrazowania tych zmian posłużono się danymi okresu międzywojennego oraz okresu powojennego. W tab.7 przedstawiono strukturę utrzymywania i zatrudnienia ludności w 1931 r.czyli okresu odległego o 55 lat. Ze względu na zmieniony podział działowy utrudniający bezpośrednie porównanie strukturę zatrudnienia w latach 1950-1986 przedstawiono w tab. 8. Ocena danych tych tabel potwierdza, że wraz z ogólnym wzrostem liczby ludności następują istotne zmiany w strukturze zatrudnienia ogółem jak i w poszczególnych działach gospodarczych. W obrębie poszczególnych działów pojawiają się nowe gałęzie, następuje specjalizacja w coraz węższych zakresach. W niektórych tradycyjnych działach następuje redukcja zatrudnienia pod wpływem dokonującego się postępu ogólnego a między innymi technizacji, robotyzacji, elektroniki.

Przemiany te w zespoleniu z rosnącą liczbą ludności, rozwojem urbanizacji i industrializacji , a także dokonującymi się zmianami w sposobie życia wywierają wpływ na wzrastanie potrzeb w zakresie wypoczynku i rekreacji oraz sposobu odżywiania się ludności.

Turystyka

Pojęcie turystyki, Mała Encyklopedia Powszechna definiuje jako formę czynnego wypoczynku, realizowaną przez odbywanie wycieczek pieszych, kajakowych, kolarskich, narciarskich, motocyklowych, samochodowych i innych. Turystyka więc łączy cele poznawcze z elementami sportu. Leksykon uwzględnia dodatkowo organizowanie wyjazdów poza miejsce stałego pobytu w celach krajoznawczych dla uzyskania rozrywki i wypoczynku.

Termin turystyka z czasem stawał się przedmiotem rozważań naukowców. Rozszerzany był zakres tego pojęcia. Akcentowano także jego niezarobkowy charakter. Rogalewski podkreśla przestrzenny aspekt turystyki związany z przemieszczaniem się turystów, a także jej oddziaływanie na środowisko celem przystosowania do potrzeb uczestników tego ruchu.

Interesujące wydaje się być spostrzeżenie Reczka, że turystyka wyprzedza w praktyce teorię. Jest to tym bardziej zasadne jeśli dostrzegać będziemy dynamiczny rozwój ruchu turystycznego wraz z rozwojem jego zakresu.

Turystyka jako zjawisko społeczne jawiła się już w odległych czasach w formie wędrówek, wycieczek w celach poznawczych i wypoczynkowych. Jej rozmiar i zakres ograniczał się jedynie do niektórych zamożniejszych grup społecznych i to w niezbyt szerokiej skali. Za początek turystyki w dzisiejszym znaczeniu przyjmuje się niekiedy pierwszą połowę XIX wieku i łączy się z zorganizowaniem w 1841 r. przez Thomasa Cooka wycieczki pieszej i otwarcie przez niego biura podróży. Wydaje się jednak, że datę tę traktować należy umownie, gdyż już znacznie wcześniej dostrzegano inna zjawiska, które nosiły znamiona cech zaliczanych do pojęcia turystyki.

Dokonując chociażby pobieżnej i ogólnej oceny dotychczasowego rozwoju turystyki dostrzegamy wzrastanie dynamiki rozwoju. W ruchu turystycznym uczestniczą w coraz większym zakresie liczne grupy społeczne. Potwierdzają to między innymi liczby dotyczące przewozów pasażerskich transportem publicznym, a w szczególności przewozy kolejowe, samochodowe oraz środkami transportu morskiego, niezależnie od przelotów liniami Lotu i innych zagranicznych przewoźników lotniczych. Nie da się wyodrębnić w statystyce osób przewożonych w celach turystycznych chociaż wiadomo, że udział korzystających w celach turystycznych z publicznych środków transportu jest znaczny. Ilościowemu rozwojowi turystyki dobrze służą także inne środki przewozowe, w tym prywatne samochody osobowe /których stan w 1986 r. wynosił 3.898 tys./ oraz motocykle i rowery / 1.115 tys./.

Dzięki rozwojowi ilościowemu turystyka staje się coraz bardziej zjawiskiem masowym. Świadczy o tym rosnąca liczba uczestników w ruchu turystycznym, wczasowym i wypoczynkowym. Zwiększa się także liczba uczestników turystyki kwalifikowanej, członków towarzystw turystycznych, krajoznawczych, organizacji związanych ze sportem i wychowaniem fizycznym.

Zwiększa się liczba przewodników turystycznych, ratowników a także liczba osób korzystających z wszystkich form funkcjonujących w sposób organizowany lub we własnym zakresie.

Wraz ze wzrostem ilościowym rozwija się społeczna funkcja turystyki i jej oddziaływanie na człowieka, na jego osobowość oraz kondycję fizyczną. Funkcje wychowawcze turystyki rozwijają się wraz z poszerzaniem zainteresowania do poznawania a także samego już postrzegania dorobku kulturalnego, rozwoju historycznego sposobu życia poznawanych coraz to nowych grup społecznych. Poznawanie oraz przeżywanie różnych doznań wzbogaca osobowość czyni człowieka bardziej podatnym na innowacje, tolerancje na inne niż własne sposoby życia, bycia i postępowania. Aktywne uczestnictwo w turystyce, w wycieczkach, rożnorodnych ćwiczeniach i związanym z tym wysiłkiem fizycznym, a które to zazwyczaj dokonują się na świeżym powietrzu, w otoczeniu żywej przyrody, sprzyjają wzmacnianiu kondycji fizycznej, przywracaniu zdolności organizmu do sprawniejszej regeneracji sił fizycznych. Aktywny odpoczynek w takich warunkach sprzyja także regeneracji kondycji psychicznej oraz wzmagania się takich cech jak odwaga, samodzielność oraz umiejętność współżycia społecznego.

Turystyka zwłaszcza zagraniczna spełnia też funkcję polityczną. Wyjazdy zagraniczne sprzyjają konstatacji naszej pozycji w porównaniu z odwiedzanym krajem w zakresie sposobu i poziomu życia, wydajności i warunków pracy, kultury itp. Wyjazdy takie sprzyjają poznawaniu się ludzi, narodów i ich problemów gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Zachęcają do uczenia się i doskonalenia znajomości języków obcych, do poznania się i zbliżenia ludności różnych krajów.

Turystyka w coraz rozleglejszym zakresie spełnia stymulującą funkcję aktywnego oddziaływania na przemiany w organizacji i architekturze przestrzeni. Funkcję ta spełniana jest w szczególności w odniesieniu do terenów zasobnych w walory uznawane w turystyce. Przemiany te związane są z tworzeniem szeroko pojętej bazy turystycznej, a także odpowiadającej uzasadnionym potrzebom infrastruktury społecznej i technicznej. Sygnalizując jedynie ten problem wskazać należy jednocześnie na ścisły i bezpośredni związek z problematyką ochrony środowiska.

Zasygnalizować należy także rosnącą funkcję gospodarczą turystyki. Masowość jej powoduje wzrastające potrzeby zabezpieczenia

racjonalnego wyżywienia . Będzie to przedmiotem dalszej części opracowania. W tym miejscu zasygnalizować należy oddziaływanie turystyki na konieczność postępu w produkcji żywności, która ze względu na ograniczanie przestrzeni produkcyjnej wymaga intensyfikacji, a więc ogólnego postępu produkcyjnego.
Wraz z rozwojem turystyki zagranicznej mamy do czynienia z wewnętrznym eksportem całej gamy usług. O tym, że turystyka jest intratnym źródłem eksportu wewnątrz kraju za waluty wymienialne, świadczą zwłaszcza wyniki ekonomiczne innych krajów, traktujących turystykę jako jeden z ważkich i samodzielnych działów gospodarki narodowej. Wydaje się, że w niedalekiej przyszłości również i w naszym kraju turystyka uznana wreszcie zostanie jako istotny dział gospodarki narodowej.

Okres dynamicznego rozwoju turystyki w Polsce zapoczątkowany został w drugiej połowie obecnego wieku. Ze względu na tempo rozwoju turystyki zwłaszcza w latach 60-tych okres ten nazywany jest niekiedy terminem eksplozji turystycznej. Wraz z rozwojem zjawiska turystyki poszerzał się jej przestrzenny zakres. Na cele turystyki przejmowano miejscowości zasobne w porządane walory turystyczne. Wielu z tych miejscowości przyznano status kurortu. Rozwijanie zakresu i form turystyki dokonywało się wraz z ogólnymi przemianami społeczno-gospodarczymi oraz dochodu i poziomu stopy życiowej ludności. W wyniku tego po zaspokojeniu podstawowych potrzeb, coraz liczniejsza część społeczeństwa dysponowała dodatkowymi środkami, które można było przeznaczyć na opłacanie, na organizowanie wypoczynku i turystyki. Z czasem potrzeba wypoczynku stawała się zjawiskiem coraz powszechniejszym. Dokonywało się to pod wpływem postępu, zwłaszcza technicznego. Wprowadzane maszyny i urządzenia techniczne zastępowały człowieka w wykonywaniu zwłaszcza prac uciążliwych. Nadal jednak człowiek bezpośrednio dopilnowuje i obsługuje te coraz precyzyjniejsze urządzenia, które pracując coraz wydajniej, są coraz droższe i między innymi dlatego wymagają skupienia uwagi przy ich obsłudze i nadzorze. Wszystko to wzmaga napięcie i prowadzi w konsekwencji do zmęczenia psychicznego.

Potrzeba wypoczynku i rekreacji człowieka wzmaga się również pod wpływem postępującej urbanizacji, powstawania wielkich zatłoczonych aglomeracji. Tak więc pod wpływem techniki zmniejsza się wysiłek fizyczny człowieka w procesie pracy. Narastają jednak warunki sprzyjające zmęczeniu psychicznemu, którego rozładowywanie dokonuje się coraz częściej poprzez różne formy rozwijającej się turystyki.

Rejonem, który coraz bardziej staje się ternem zainteresowania oraz penetracji turystyczną-rekreacyjnej jest rejon nadmorski. Do wypoczynku w tym terenie zachęcają także inne atrakcje związane ze stanem i walorami środowiska przyrodniczego. Dotychczasowe obserwacje wskazują, że zainteresowanie wypoczynkiem w strefie nadmorskiej rozwijać się będzie również w dającej się przewidzieć przyszłości, między innymi w wyniku:

- zmęczenia ludzi pod wpływem techniszacji procesów produkcyjnych oraz życia codziennego, rozwojem aglomeracji, a także dążenia do wypoczynku w możliwie atrakcyjnych warunkach /woda morska, czyste powietrze/
- atrakcyjności środowiska geograficznego za jakie uznać można plaże nadmorskie, czyste powietrze, sprzyjające warunki do rozwoju sportów wodnych oraz lecznictwa sanatoryjno-wypoczynkowego
- dostępności wypoczynku nad morzem - ta forma nie wymaga specjalnego ekwipunku, umiejętności i uprawnień.

Od wielu już lat obserwuje się między innymi w Europie znaczącą rolę wody i plaż przybrzeżnych przy wyborze miejsca na wypoczynek urlopowy. Zjawisko to występuje również w naszym kraju, w którym posiadamy bezpośredni dostęp do morza o wspaniałych szerokich i piaszczystych plażach. Mamy także liczne jeziora z dostępnymi brzegami sprzyjającymi organizacji wypoczynku.

Długość morskiej granicy Polski wynosi 524 km /w tym Mierzeja Helska 71 km/, a długość morskiej linii brzegowej mierzona łącznie z Zalewem Szczecińskim i Zalewem Wiślanym wynosi 694 km. Korzystanie w szerszym zakresie z tych bogatych zasobów morza w celach turystyczno-wypoczynkowych zapoczątkowano /jak już wspomniane/ w latach 60-tych naszego wieku.

W latach wcześniejszych, słabo jeszcze rozwinięty ruch turystyczno-wypoczynkowy penetrował i wykorzystywał zwłaszcza tereny górskie i w niewielkim zakresie strefy pojezierne. Dodatkowym utrudnieniem w owych czasach była prawnie ograniczona dostępność plaż nadmorskich ze względu na rygorystyczne normy prawne obowiązujące strefy przygraniczne. Stan ten między innymi jest także jedną z przyczyn zapóźnienia inwestowania w rozwój infrastruktury technicznej i społecznej strefy nadmorskiej. Dotkliwość tego stanu odczuwana jest nadal a rezultatem tego jest aktualna kondycja środowiska geograficznego w strefie nadmorskiej.

Całość polskiej strefy nadmorskiej znajduje się w obrębie makroregionu północnego, do którego zaliczono pięć województw. Charakterystykę wybranych elementów poszczególnych województw i łącznie makroregionu na tle kraju przedstawiono w tab. 9.

Makroregion ten stanowi 12,6%%2, jest słabiej zaludniony, a na jednego mieszkańca przypada o 55% więcej powierzchni aniżeli średnio w kraju, jednocześnie rejon ten wykazuje szybszą dynamikę wzrostu liczby ludności. W przedstawionej charakterystyce uwzględniono wybrane elementy gospodarki żywnościowej, a to ze względu na potrzebę zapewnienia wyżywienia przybywających turystów.

Makroregion ten poza wspólną cechą położenia nadmorskiego ma również liczne jeziora, których korzystne walory uznawane są w turystyce. Cecha ta posłużyła jednocześnie jako kryterium do wyodrębniania i zakwalifikowanie terenów do "strefy pojeziernej". Pozostałe obszary nie przylegające bezpośrednio do morza ani też nie posiadające jezior zaliczono do grupy "poza strefami".

Udział podstawowych jednostek podziału administracyjnego w poszczególnych strefach w liczbach bezwzględnych przedstawiono w tab.10. Do strefy nadmorskiej zakwalifikowane zostały 44 jednostki podstawowe, w tym 20 miast oraz 24 gminy. Stanowi to 21,5% miast i 12% liczby gmin całego makroregionu.

Posługiwanie się w niniejszym opracowaniu podstawowymi jednostkami podziału administracyjnego jest konsekwencją agregowania materiałów statystycznych. Miasto względnie gmina jest bowiem podstawową jednostką uznawaną również w statystyce. Nie ma więc innej możliwości posługiwania się danymi statystycznymi w podziale np. na podstawowe jednostki osadnicze.

Średnia wartość tego wskaźnika wynosi 221 i waha się od 5,7 w gminie Braniewo; 7,0 w Pucku; 10,0 w mieście Braniewo do 7153 w gminie Rewal; 3647 w gminie Dziwnów; 3629 w gminie Mielno. Warto wspomnieć również o wskaźniku ilości miejsc konsumpcyjnych w gastronomii do ilości miejsc noclegowych.
Wskaźnik ten średnio ma wartość 3,6 i waha się od 0,36 w Sopocie do 10,6 w Trzebiatowie.

Każdy z wymienionych wskaźników posiada właściwe sobie cechy i służyć może do opisu określonych zjawisk. Z punktu widzenia interesów gospodarki żywnościowej istotne znaczenie ma wskaźnik ilości miejsc noclegowych przypadających na 1000 mieszkańców stałych. Wskaźnik ten odzwierciedla relację ludności stale zamieszkałej do miejsc noclegowych czyli potencjalnej ilości turystów korzystających z usług turystyczno-wypoczynkowych w danej jednostce. W praktyce jednak po obłożeniu wszystkich miejsc noclegowych zdarza się dalszy napływ turystów, którzy organizują sobie noclegi we własnym zakresie czyli wykracza to poza liczbę ujętą w liczniku. Zjawiska takie zwłaszcza w szczytowym sezonie okresu wypoczynkowego nie są odosobnionymi. Oznacza to, że liczba turystów w danej miejscowości może być większa od ilości miejsc noclegowych. Cała ta zbiorowość turystów spodziewa się i oczekuje usług, w których świadczenie angażowana jest ludność stale zamieszkała z niewielkim udziałem osób sezonowo trudniących się świadczeniem niektórych usług.

W podawanej liczbie mieszkańców stałych tego wskaźnika ujmowane są wszystkie kategorie wieku czyli cała populacja ludności.
W świadczeniu usług turystycznych uczestniczy ludność mieszcząca się w kategorii wieku produkcyjnego, a jej udział w całej populacji stanowi wielkość 57-60 %. Uwzględniając, że część ludności z tej kategorii wieku , z różnych powodów, nie pracuje oraz to, że w świadczeniu usług brać może również udział część ludności z grupy w wieku po produkcyjnym, można z dużym przybliżeniem przyjąć, że w świadczeniu usług może teoretycznie brać udział maksymalnie około 60 % całej ludności stałej. Jednak sezonowe świadczenie usług realizowane jest tylko przez mniejszą część ludności, tzn. po odliczeniu tych, którzy w sposób trwały i stały pracują w innych działach społeczno-gospodarczych lub we własnym gospodarstwie.

Omawiany wskaźnik nie jest też wolny od ułomności i wad. Ułomnością jego jest, o czym wspomniano wyżej, że jest on obliczany w odniesieniu do podstawowych jednostek podziału terytorialnego, a zwłaszcza gmin wiejskich. W praktyce bowiem działalność turystyczno-wczasową prowadzi jedna lub kilka miejscowości w zasadzie liczniejszych pod względem stałej liczby mieszkańców danej gminy. W badanej populacji rejonu nadmorskiego są 24 gminy dzielące się na 342 sołectwa oraz 600 zamieszkałych miejscowości. Oznacza to, że w statystycznej gminie jest 13,5 sołectw i 25 zamieszkałych miejscowości, a na jedno sołectwo wypada 1,75 zamieszkałej miejscowości. Wynika z tego, że we wsiach i miejscowościach uznawanych i świadczących usługi turystyczno-wczasowe zamieszkuje liczba ludności pomniejszona o osoby będące stałymi mieszkańcami tradycyjnych czyli wsi i miejscowości nie turystycznych.

Gospodarka żywnościowa

Gospodarka żywnościowa jest pojęciem, które coraz bardziej upowszechnia się w Polsce jak i innych krajach, chociaż jak dotąd nie zostało jednoznacznie zdefiniowane. Wg C. Kosa gospodarka żywnościowa jest dającym się wyodrębnić podsystemem gospodarki narodowej, składającej się z elementów wynikających ze społecznego podziału pracy, dotyczących gospodarowania żywnością. Pojęcie gospodarki żywnościowej stosowane jest niekiedy zamiennie z ujęciem rozleglejszym "kompleks gospodarki żywnościowej" względnie "system gospodarki żywnościowej". W trwającej dyskusji nad tym pojęciem wyłaniają się dwie grupy poglądów, z których pierwsza, pojęcie to sprowadza do szeroko rozumianej sfery wytwarzania żywności, druga zaś gospodarkę żywnościową ujmuje szerzej, traktując ją jako układ wzajemnych związków zachodzących pomiędzy sferą produkcji, przetwórstwa, obrotu i spożycia żywności.

Gospodarka żywnościowa a zwłaszcza sprawy wyżywienia narodu stanowią przedmiot wzrastającego zainteresowania społeczeństwa. Ewoluował on także pogląd na społeczną rangę konsumpcji. W latach 60-tych zadania szeroko rozumianej konsumpcji ustalone były jako wynik programów produkcyjnych. Już w następnej dekadzie, poprawę warunków bytowych, socjalnych i materialnych warunków życia społecznego uznawano jako cel polityki społeczno-gospodarczej,

a konsumpcję traktowano jako czynnik stymulujący działalność ludzką, aktywizujący i integrujący społeczeństwo w działalności.

Gospodarka żywnościowa jest w centrum niesłabnącego zainteresowania decydentów pomimo malejącego jej udziału w dochodzie narodowym. Jest to potwierdzeniem niezastąpionej funkcji w zaspokajaniu podstawowej potrzeby ludności jaką jest jedzenie, niezależnie od innych spełnianych celów.

Wśród innych celów i funkcji gospodarki żywnościowej wyodrębnić można zwłaszcza następujące:

- funkcje integracyjne gospodarki żywnościowej, wielostronne powiązania i zależności z gospodarką narodową
- funkcja zachowania ładu przestrzennego przy rozmieszczaniu sił wytwórczych. Łączy się to nierozerwalnie z zapotrzebowaniem na żywność oraz ochronę środowiska przyrodniczego
- funkcja sposobu gospodarowania - porządanej struktury zgodnej z preferencjami rynku z zachowaniem efektywności gospodarowania
- funkcja zapewnienia porównywalnych dochodów zatrudnionym w różnych działach gospodarki
- funkcja zachowania środowiska geograficznego.

latniejąą ścisłe zależności, wzajemne związki oraz sprzężenia zwrotne między specjalizacją i intensyfikacją produkcji, a możliwością zagrożenia środowiska .

Podstawowym a przy tym najstarszym działem gospodarki narodowej a jednocześnie gospodarki żywnościowej jest rolnictwo.
Jego znaczenie w zależności od celu, może być mierzone wnoszonym udziałem w dochód narodowy, produkcją materialną, a także będącym w jego dyspozycji majątkiem trwałym. Wybrane parametry z tego zakresu przedstawia poniższa tab. 14 .

Tab.14. Udział rolnictwa w gospodarce narodowej kraju.

Rok	Udział rolnictwa w % %		Produkcja rolnicza ceny stałe 1961-1965=100,0%	
	dochodzie narodowym	środkach trwałych brutto	globalna	towarowa
1946	70,0	42,0	34,8	-
1950	60,3	40,5	73,5	60,9
1955	42,3	35,7	77,3	70,6
1960	34,5	32,1	92,9	88,6
1965	29,7	29,0	106,6	109,0
1970	22,7	26,6	116,8	126,5
1975	15,4	23,4	140,1	170,4
1980	12,9	22,8	128,7	176,3
1986	14,6	31,9	142,8	185,5

Źródło: Rocznik Statystyczny GUS 1986. przeliczenia własne.

Refleksje nad tymi informacjami wskazują, że w okresie powojennym :

- maleje udział rolnictwa w wytwarzaniu dochodu narodowego, a dzieje się tak w miarę rozwoju istniejących i powstawaniu nowych działów w gospodarce narodowej
- zmniejsza się relatywny udział rolnictwa w wartości majątku trwałego
- wzrasta jednak wartość produkcji rolniczej przy czym w znacznie wyższym tempie wzrasta wartość produkcji towarowej.

Przytoczone wyżej mierniki oparte są na wskaźnikach wartościowych. Warto jednakże pamiętać, że wszelkie mierniki , a zwłaszcza wyrażone w pieniądzu obarczone są ułomnościami wynikającymi z przeliczeń, kształtowania się realnej wartości pieniądza, a także z zasad kształtowania cen.

Przy ich ustalaniu bowiem interes rolnictwa jako najstarszego działu produkcji materialnej nie jest traktowany jednolicie z preferowanymi nowotworzonymi działami lub gałęziami, na rzecz rozwoju których wypada mu świadczyć w określonym stopniu. Jest to jednak temat sam w sobie zasługujący na wnikliwsze badanie.

Niezbywalnym celem rolnictwa jest przypadający na ten wycinek gospodarki żywnościowej, zadanie zapewniania stałego wzrostu produkcji rolniczej dla wzrastających potrzeb rynku wewnętrznego i eksportu z jednoczesnym tworzeniem odpowiednich warunków dla zatrudnionej w nim ludności. Zasadnym jest więc, aby realizację tego zadania rozpatrywać na tle czynników określających jego rozmiar i poziom. W poniższym zestawieniu przedstawiono liczby dotyczące rozwoju ludności, udziału zatrudnionych w rolnictwie oraz powierzchnie użytków rolnych.

Tab. 15. Wybrane wskaźniki demograficzne i powierzchnia użytków rolnych w Polsce.

Rok	Ludność w mln osób		Przyrost naturalny na 1000 ludności		Procent. udział zatrudnion. w roln.	Powierzch użytków rolnych w tys.ha
	Ogółem	w tym na wsi	w miastach	na wsi		
1946	23,6	15,6	15,3	16,4	-	20.846
1950	25,0	15,8	19,1	19,1	53,6	20.440
1955	27,6	15,5	19,7	19,4	48,2	20.402
1960	29,8	15,4	12,9	16,9	43,3	20.402
1965	31,6	15,9	8,0	11,9	39,1	19.637
1970	32,7	15,6	7,0	10,2	34,3	19.543
1975	34,2	15,2	9,0	11,6	29,3	19.209
1980	35,7	14,7	9,2	10,3	29,7	19.102
1986	37,6	14,8	7,2	9,1	28,9	18.804

Źródło: Rocznik Statystyczny GUS 1986r. - przeliczenia własne.

Powyższe informacje wskazują, ze w okresie powojennym ogólna liczba ludności zwiększyła się o 14,0 mln tj. o 59,3 %, natomiast liczba ludności zamieszkałej na wsi zmniejszyła się w tym samym czasie o 0,8 mln tj. o 5,2 %, podczas gdy wskaźnik przyrostu naturalnego ludności na wsi w zasadzie w całym okresie był wyższy w porównaniu z miastem.

W ujęciu statystycznym oznacza to, że cały przyrost naturalny ludności Polski przemieścił się do miast, a w związku z tym wskaźnik urbanizacji kraju wzrósł z 33,9 w 1946 r. do 60,6 w 1986 r.

Wzrost zapotrzebowania na żywność zwiększa się wraz z liczbą ludności, ale nie tylko. Zmienia się sposób odżywiania polegający generalnie na większym spożyciu artykułów bardziej nakładochłonnych / artykuły pochodzenia zwierzęcego, warzywa, owoce - o wyższym stopniu przetworzenia/. Zgodnie zresztą z zaleceniami nauki o żywieniu. Wzrost urbanizacji zmniejsza efektywność zużycia żywności, powodując zwiększone zapotrzebowanie. Polega to na tym, że część produktów żywnościowych na drodze od producenta do konsumenta ulega zepsuciu, po prostu marnuje się.

Znamiennym przy tym jest, że wzrastającym zadaniom produkcji żywności towarzyszy ubytek rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Z przytoczonych liczb wynika, że w okresie powojennym powierzchnia użytków rolnych zmniejszyła się o 1,9 mln ha tj. średnio rocznie o 49,5 tys. hektarów. Zmniejszyła się także liczby osób zatrudnionych w rolnictwie.

Proces produkcji rolniczej najogólniej biorąc charakteryzuje się zespołem wielorakich działalności podejmowanych celem uzyskania zamierzonych wytworów lub innych celów. Cechą istotną jest współdziałanie w sferze biologicznej:

- roślin wykorzystujących fotosyntezę, siły wegetacyjne i rozrodcze, zdolność do przekształcania substancji nieorganicznych w organiczne,
- zwierząt, celem wykorzystania ich zdolności rozrodczych i genetycznych w przetwarzaniu produktów roślinnych, a częściowo także nieorganicznych na produkty zwierzęce.

Klasycy ekonomiki przyjmują, że produkcja rolnicza jest rezultatem wzajemnego oddziaływania na siebie trzech czynników: przyrody, ludzi i przedmiotów pracy.

Czynniki te oddziaływują na siebie wzajemnie, uczestniczyć mogą w różnych proporcjach i postaciach i w określonym zakresie wzajemnie się zastępować. Stosunkowo najbardziej stabilna jest przyroda - gleba i jej jakość oraz klimat.
Ludzie różnią się między sobą właściwościami fizycznymi, psychicznymi, zasobem wiedzy i umiejętnościami warunkującymi stopień wykorzystania potencjalnych sił przyrody jak i środków pracy. Działalność ludzka realizuje się w określonych warunkach przyrodniczych, gospodarczych i społeczno-politycznych. Do istotnych barier w twórczości człowieka zmierzającej do racjonalnego wykorzystania z sił przyrody, należy jego ograniczoność, jednostronność pojmowania, wygodnictwo i niechęć do zmian, a także samoograniczoność wynikająca z obawy przed popełnieniem błędów Trzeci czynnik produkcji rolniczej to jest środki pracy, które w miarę dokonującego się postępu, zmieniac mogą formę w wyniku ewolucji na przykładzie modelu - sierp, kosa, żniwiarka, snopowiązałka, kombajn zbożowy, a także oddziaływac na wzajemne relacje poszczególnych czynników umożliwiających zastępowanie jednymh drugimi, powodującymi zmiany w organizacji produkcji.

Zarówno gospodarka turystyczna jak i gospodarka żywnościowa a ściślej rolnictwo w strefie nadmorskiej, wykazują tendencję rozwojowe nakierowane na obsługę turystów. Jest wielce prawdopodobne, że kierunek ten utrzymywał się będzie w dającej się przewidzieć przyszłości. W funkcjonowaniu obu tych działów występują takie wspólne elementy jak gospodarowanie przestrzenią geograficzną, a także ludzie będący zarówno przedmiotem jak i podmiotem tej działalności. Wspólnym celem dla nich jest dążenie do zaspokajania rosnących ilościowo-jakościowych potrzeb ludzkich chociaż szczegółowe cele są różne.
W takim stanie rzeczy celowym jest ustalenie wspolnych elementów które dotyczą obu partnerów i w imię wspólnego celu, stanowić muszą płaszczyznę współdziałania, nawet wtedy, jeśli jest przedmiotem konkurencyjności.

Podstawowa działalność turystyki i rolnictwa prowadzona jest w rejonie tej samej przestrzeni geograficznej. Na tym tle powstają różnice zdań, poglądów i interesów.

W przeszłości historycznej rolnictwo wraz z leśnictwem władało tymi gruntami niepodzielnie i stanowiły one podstawowy i niepomnażalny czynnik produkcji. Ich stosunek do ziemi przepojony jest emocją, a mając do wykonania wzrastające zadania produkcyjne, niechętnie godzą się na pomniejszanie gruntów.
Ich reakcja staje się bardziej zrozumiała jeśli uwzględni się, że przy przejmowaniu od nich gruntów miały w przeszłości miejsce częstokroć niewłaściwe metody postępowania lub ich zdaniem, nieracjonalne metody wykorzystania przejętych przestrzeni.
Na tym tle jawi się konkurencyjność interesów, które w imię wyższego celu wymagają właściwego rozwiązania.

Szeroko rozumiany rozwój turystyki wraz z niezbędnymi urządzeniami, obiektami towarzyszącymi oraz całą infrastrukturą jest przedsięwzięciem terenochłonnym. Rozwój turystyki dokonuje się w zasadzie na terenach zasobnych w walory przyrodnicze z odpowiednio ukształtowanym terenem. Związany jest z występowaniem siedlisk interesujących roślin, zbiorników wodnych i innych elementów, które mają w zasadzie ograniczoną przydatność w intensyfikacji produkcji żywności.

Zaspokojenie potrzeb na tereny dla turystyki następuje poprzez przejmowanie gruntów rolnych względnie leśnych. Zgodnie z dobrze pojętym interesem obu partnerów zasadą powinno być , by decyzje poprzedzające były negocjowane i właściwie przygotowane /obiektywne studia postępowania/ i by uwzględniały interesy obu stron.

Rozpatrując ruch turystyczny z ekonomicznego punktu widzenia dostrzegamy w nim również szanse aktywizacji i kompleksowego zagospodarowania łącznie z wszystkimi działami. Proces przekształcania danej miejscowości, bądź rejonu, celem wykorzystania walorów turystycznych związany jest z rozległą działlnością inwestycyjną. Jest to niezbędnym czynnikiem tworzenia coraz intratniejszych warunków dla rekreacji i wypoczynku.
W tym celu budowane są hotele, zajazdy, sanatoria, schroniska, kwatery, pola namiotowe przeznaczone dla szeroko zróżnicowanych wymagań turystów.

Wszystkie te przedsięwzięcia związane są z wprowadzaniem postępu technicznego i społecznego, oddziałowywują na poziom i jakość życia, na świadomość mieszkańców. Stwarzają one szanse zatrudnienia w różnorodnych kierunkach działalności, związanych z obsługą turystyczną, chociaż wiele z tych zajęć ma wybitnie sezonowy charakter. Jest to więc element integracji lokalnej ludności z gospodarką turystyczną.

Sama gospodarka żywnościowa w tym zakresie staje przed złożonym problemem przystosowania się do wzrastających wymagań związanych z wyżywieniem przebywających okresowo turystów.

Baza produkcyjna rolnictwa posiada inny charakter w miastach i inny na wsiach. Charakterystykę wybranych elementów rolniczej bazy produkcyjnej w miastach rejonu nadmorskiego przedstawiono w tabeli 16.

Szerzej w prezentowanych materiałach przedstawiono charakterystykę nadmorskich gmin turystycznych. W strefie nadmorskiej działalność turystyczno-wypoczynkowa prowadzona jest w 24 gminach w skład których wchodzi 342 sołectw i 600 zamieszkałych miejscowości. Teren ten zamieszkuje 140.093 ludności, z której 26.528/tj. około 30 % ludności w wieku produkcyjnym/ zatrudnionych jest w pozarolniczych działach gospodarki uspołecznionej. Z omawianych 24 gmin zaledwie 5 posiada dodatnie saldo migracji zewnętrznej / poza obręb gminy/. Szczegółowe dane z tego zakresu przedstawione zostały w tabeli 17.

Gminy turystyczne strefy nadmorskiej zajmują przestrzeń 428,4 tys. ha co stanowi 12,6 % powierzchni kraju. We władaniu gospodarki nieuspołecznionej jest 90,1 tys. ha użytków rolnych tj. około 44,3 % tych zasobów makroregionu.

Uzyskiwany poziom produkcji rolniczej gmin nadmorskich jest nieco wyższy aniżeli dla całego makroregionu. Kierunki produkcji i jej poziom nie różnią się od pozostałego terenu. Wskazuje to na stosunkowo małe przystosowanie się rolnictwa w gminach nadmorskich na potrzeby turystyki. Bardziej szczegółowe dane z uwzględnieniem poszczególnych gmin przedstawiono w tabeli 18.

Natomiast towarowość gmin turystycznych przedstawiono w tabbeli 19.

W dotychczasowych ocenach i rozważaniach ujmowano zarówno turystykę jak i gospodarkę żywnościową jako samoistne kierunki działalności. Tymczasem sprawcze ich funkcjonowanie wymaga wielostronnych organicznych powiązań. Uzasadnieniem rozdzielnego rozważania jest między innymi możliwość poznania własnej struktury i możliwości działania. W podobny zindywidualizowany sposób opisywane są również inne czynniki złożonej infrastruktury technicznej, społecznej czy wreszcie troski i niezbędnie podejmowanych poczynań w zakresie ochrony środowiska. Od skuteczności podejmowania poczynań w tym zakresie zależy w dużej mierze czy organizowane rejony turystyczne zachowają w przyszłości te walory, które zadecydowały o ich utworzeniu. Na rangę tego zjawiska wskazuje między innymi fakt, że w materiałach o Narodowym Planie Społeczno-Gospodarczym na 1983-85 wymienia się 27 obszarów zagrożenia ekologicznego stanowiących 7 % powierzchni kraju i zamieszkałych przez 28 % ludności. Dwa z tych obszarów o narastającym zagrożeniu leżą w strefie nadmorskiej.

1. Gdański obszar ekologicznego zagrożenia o pow. 3.219 km^2 zamieszkały przez 1,1 mln osób obejmujący miasta : Braniewo, Elbląg, Prombork, Gdańsk, Gdynia, Hel, Jastarnia, Pruszcz Gdański, Puck, Reda, Rumia, Tolkmicko, Wejherowo, Władysławowo oraz gminy : Braniewo, Cedry Wielkie, Elbląg, Frombork, Kolbudy Górne, Kosakowo, Krokowa, Milejewo, Pruszcz Gdański, Puck, Stegna, Sztutowo, Tolkmicko, Wejherowo i Żukowo.
2. Szczeciński obszar ekologicznego zagrożenia o powierzchni 3.483 km^2 zamieszkały przez 0,7 mln osób obejmujący miasta: Goleniów, Gryfino, Kamień Pomorski, Nowe Warpno, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin, Świnoujście, Wolin oraz gminy: Dobra Szczecińska, Dziwnów, Goleniów, Gryfino, Kamień Pomorski, Kobylanka, Kołbaskowo, Nowe Warpno, Police, Stare Czernowo, Stargard Szczeciński, Stepnica i Wolin.

Łącznie nadmorski obszar ekologicznego zagrożenia obejmuje 24 miasta, 28 gmin położonych w województwach: elbląskim, gdańskim i szczecińskim. Charakteryzuje się dużą zmiennością i wrażliwością na zakłówenia, a równocześnie małą elastycznością umożliwiającą powrót do stanu pierwotnego. Tereny te obejmują różnorodny krajobraz - morza, pobrzeża, i pojezierzy.

Samo już istnienie na tym terenie zarówno wielu walorów a także zasobów sprzyja powstawaniu i rozwijaniu się sytuacji konfliktowych. Położenie nad morzem predyscynuje zarówno do funkcji portowo-przemysłowych a także do turystyczno-wypoczynkowych i uzdrowiskowych oraz do rozwoju urbanizacji i uprzemysłowienia. Przy takim usytuowaniu jawi się konflikt o przestrzeń /tereny/, ma miejsce nakładanie się wręcz czynników destrukcyjnych.

Poszukiwanie rozwiązań tego problemu wymaga przede wszystkim gruntownej analizy oraz wieloaspektowego i skutecznego działania. Przykładowym modelem takiego działania mogą być np. działające już od kilku lat w rejonie nadmorskim spółki wodno-ściekowe. Są one nową, a raczej zmodyfikowaną formą organizacyjną. W ujęciu prawno-historycznym spółka jest umownym związkiem określonych osób prawnych i fizycznych działających w oparciu o statut i obowiązujące przepisy prawa dla osiągania określonych celów.

Podstawowym celem przyjmowanym przez organizujące się spółki wodno-ściekowe w nadmorskiej strefie turystyczno-wczasowej jest działanie na rzecz ochrony środowiska. Dla realizacji podstawowego celu, spółki integrują organizacyjnie wszystkie jednostki prawne i fizyczne związane z organizacją i świadczeniem usług turystycznych oraz działających i zamieszkałych na danym terenie. W szczególności spółki gromadzą środki, przygotowują i prowadzą działalność inwestycyjną w zakresie zaopatrzenia miejscowości turystycznych w wystarczającą ilość dobrej jakościowo wody, ochrony środowiska przed zanieczyszczaniem, a między innymi poprzez oddzielanie i wykorzystanie substancji zawartych w ściekach. Ponadto podejmują one inną działalność wynikającą z uświadomionych potrzeb lokalnych. Spółki organizują i prowadzą działalność eksploatacyjną będących w ich dyspozycji urządzeń dla osiągania określonych wspólnych celów.

Przyjmowane przez spółki wodno-ściekowe formy i metody organizacyjne nawiązują w swej istocie do działalności samorządowej. Osoby tworzące spółkę wodno-ściekową wzajemnie się kontrolują, dążą do skutecznego działania, najefektywniejszego wykorzystania zasobów i środków oraz uzyskiwania korzyści wynikających z realizacji wspólnych zadań.

Punktem wyjścia w określaniu zakresu działania spółki wodno-ściekowej może być klasyczna definicja określająca samorząd jako samodzielne, w dozwolonych prawemgranicach, kierowanie przez zainteresowaną społeczność, określonej statutem przestrzeni, biegiem ważnej dla tej społeczności spraw w oparciu o dochody własne.

Rozpatrując spółki wodno-ściekowe z punktu widzenia zdefiniowanego systemu kojarzą się one raczej prakseologicznie z pojmowaną organizacją. W tym ujęciu system spółek wodno-ściekowych rozpatrywać można w pewnym uproszczeniu jako skoordynowany wewnętrznie i wykazujący określoną strukturę układ zorganizowanych grup prawnych i fizycznych ludności, współzależnych i współpracujących ze sobą dla osiągania wspólnego celu jako zbioru zadań. W takim ujęciu spółka wodno-ściekowa jest również elementem podsystemu samorządu terytorialnego i współpracuje ona z innymi podsystemami w otoczeniu, które mogą posiadać niejednokrotnie odmienne cele działania. W szczególności spółka wodno-ściekowa oddziałowywuje na samorząd terytorialny, który pod wpływem jej działania ulega /względnie powinien ulegać/ zmianom.

Zwrócenie większej uwagi na elementy prawno-organizacyjne spółek w nawiązaniu do teorii, wynika z ich rozległego zakresu działania. Rozwiązania te mogą być stosowane w innych zadaniach na analogicznych bądź zbliżonych zasadach. Dotyczy to także rozległej problematyki związanej ze świadczeniem usług w zakresie wyżywienia. Potrzeba taka istnieje już dzisiaj ze względu na niewystarczającą podaż i jakość świadczonych usług, chociażby w gastronomii. Badania, a także praktyka potwierdzają, że w ostatnich latach zwiększało się zainteresowanie ludności innych województw i gości zagranicznych wypoczynkiem nad morzem.
Jest wielce prawdopodobne, że tendencje te utrzymywać się będą nadal, gdyż nie słabnie siła motoryczna wywołująca zainteresowanie wypoczynkiem nad morzem. W przyrodzie jednak istnieją granice pojemności i chłonności turystycznej. Po ich przekroczeniu przyroda nie jest już w stanie sama się regenerować ze względu na nadmierną koncentrację zjawisk negatywnych.

Już w przeszłości miało miejsce narastanie i wzmaganie się konfliktów w miarę nasilania się ruchu turystycznego. W strefie nadmorskiej działo się tak w przeszłości dlatego, że w okresie powojennym nie prowadzono na tym terenie potrzebnych inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, a w szczególności zaopatrzenia miejscowości w wodę oraz uzbrojenia w kanalizację wodno-ściekową. Prowadzone rozwiązania cząstkowe, lokalne polegały na wykorzystywaniu ujęć wody miejscowej, a zamiast instalacji ściekowych budowano zbiorniki /szamba/, które przy nasilonym ruchu turystycznym nie były w stanie sprostać obciążeniu.

Wyniki badań wykazują, że nasilanie się ruchu turystycznego nie słabnie. Pomimo tego gospodarka żywnościowa, a ściślej rolnictwo zachowuje tradycyjne kierunki i metody produkcji także w rejonach o nasilającym się ruchu turystycznym. Stan taki jest rezultatem wielu czynników, a między innymi kształtowany przez wielolecia, tradycje, konsekwencje polityki rolnej co do zasad organizacji i zarządzania rolnictwem oraz będącymi w dyspozycji rolników ograniczonymi zasobami sił i środków. Utrzymaniu mało elastycznych form i kierunków produkcji rolniczej pomagały przepisy o kontraktacji produkcji z monopolem określonych instytucji do skupu zakontraktowanej masy. Umowa kontraktacyjna bowiem stanowiła o ilości i rodzaju produkcji, warunkach i terminach dostaw, pomocy w nabywaniu środków i usług produkcyjnych, ubezpieczaniu ryzyk oraz o karach z tytułu niewywiązania się z umowy. Producent dostarczał zakontraktowany surowiec do punktów a stąd kierowany był on do przetwórstwa. W wielu wypadkach przetwórstwo polegało na zabiegach standaryzacyjnych /owoce, warzywa/ lub normalizacyjnych /mleko/. Każdorazowo bezpośredni konsument otrzymuje więc produkt z opóźnieniem /zmęczony/, gorszy jakościowo, a jednak droższy nawet wtedy gdy różnice dopłacało Państwo. Stan taki był wynikiem istniejących przepisów prawnych obowiązujących producenta do sprzedaży produktów jednostkom uspołecznionym. Zakłady żywienia zbiorowego w zasadzie uprawnione były do zakupu surowców w handlu uspołecznionym. W mniej przejrzysty sposób odbywało się zaopatrywanie osób fizycznych prowadzących działalność gastronomiczną. Korzystały one z zaopatrzenia w różnorodny sposób i z różnych źródeł.

Krytyczna ocena tego stanu prowadzi do wniosku o konieczności ograniczenia łańcuchów pośredników.Zasadnym jest, aby producent mógł zawierać umowę bezpośrednio z odbiorcą. W umowie takiej najlepiej wieloletniej, ____ możnaby określać ilość, jakość, terminy, warunki i sposoby dostaw. W rejonach turystycznych ze względu na mnogość występujących odbiorców produktów żywnościowych /zakłady żywienia zbiorowego, mała gastronomia/ funkcję integratora spełniać mógłby samorząd działający w analogiczny lub zbliżony sposób jak spółki wodno-ściekowe. Dotychczasowe doświadczenia spółek wskazują, że działanie takie mogłoby być trwałym elementem integrującym turystykę z gospodarką żywnościową z korzyścią dla obu partnerów, a także dla samych turystów.

Postulowany model gospodarki żywnościowej mógłby się kierować następującymi zasadami: podstawą ustalania ilościowych potrzeb żywnościowych w danej miejscowości, bądź sąsiadujących ze sobą, mających wspólne interesy, byłaby wielkość ruchu turystycznego ustalana w oparciu o istniejącą bazę zaplecza turystycznego oraz przewidywane jego nasilenie w okresie prognozowanym i planowanym. W określaniu asortymentów poszczególnych produktów pomocnymi mogłyby być:

a/ wskazania nauki o racjonalnym żywieniu,
b/ rozpoznane upodobania i gusty grup osób wypoczywających,
c/ dotychczasowe wyniki badań w zakresie konsumpcji /np. dane zawarte w tab.20/,
d/ dążenie do możliwie szerokiego wachlarza asortymentowego oferowanych produktów /ze względu na upodobania, różnorodne kuchnie, a także zasobność finansową turystów/.

W określaniu ilości potrzebnych produktów na wyżywienie turystów uwzględnienia wymagają także potrzeby specjalistyczne /diety niskokaloryczne, bezglutenowe i inne stosowane przy określonych schorzeniach/. Niezależnie od określenia potrzeb w poszczególnych produktach należy je dodatkowo łączyć z opracowaniem harmonogramu dziennego na cały sezon, uwzględniając dodatkowo wahania wynikające z różnego w czasie nasilenia ruchu turystycznego w sezonie. Uwzględniać należy również realne - sezonowe możliwości produkcji poszczególnych upraw.

Plan wraz z harmonogramem potrzeb stanowić może podstawę do prowadzenia działalności organizacyjnej z przyszłymi producentami. W organizowaniu przestrzennej sieci producentów istotnymi kryteriami są między innymi:

- odległość miejsca produkcji od bezpośredniego odbiorby /droga i koszty transportu/,
- ciągłość i niezawodność w ilości i jakości dostarczanych produktów w całym okresie objętym harmonogramem,
- trwałość organizacyjna sieci producentów - czyli powtarzalność produkcji / a także specjalizacja producentów/ w dalszych latach,
- niezawodność organizacyjna i sprawność techniczna transportu przewożącego wyprodukowany surowiec bezpośrednio od producenta do odbiorcy.

Byłoby ze wszech miar wskazane aby cały transport związany z przewozem tych produktów dokonywać w bardzo wczesnych godzinach rannych /np. 4 - 5^{30}/ tak, aby jego zakończenie nastąpiło przed początkiem budzenia się normalnego ruchu w miejscowości turystyczno-wczasowej. Taka organizacja transportu odciążyłaby i tak już przeciążony ruch kołowy, poprawiałaby jakość dostarczanego surowca przeznaczonego na przygotowanie posiłków, a także w bardzo wczesnych godzinach rannych powodowałaby mniejsze wznoszenie się tumanów kurzu między innymi ze względu na większą wilgotność powietrza.

W organizowaniu lokalnej bazy surowców produkowanych przez rolnictwo w warunkach nadmorskich uwzględniać możnaby następujące grupy asortymentowe:

- nowalijki, warzywa i owoce wrażliwe z natury swej na transport i zmęczenie, usytuowane w możliwie niedalekiej odległości producenta od odbiorcy,
- pozostałe warzywa, owoce, ziemniaki,
- mleko, jaja, mięso /drobiowe,wieprzowe,wołowe i ewentualnie inne/,
- przetwory,wyroby, galanteria, napoje chłodzące z miejscowych produktów po ich przetworzeniu /mleko,mięso,owoce,warzywa, ziemniaki/.

Ze względu na ściśle określony czasokres wynikający z modelu letniego organizowania wypoczynku w Polsce zorganizowanie sprawnej i niezawodnej bazy produkcyjnej żywności wymaga odpowiedniego zabezpieczenia techniczno-technologicznego uniezależniającego częściowo możliwości produkcyjne od istniejących warunków przyrodniczych oraz związanych z tym okresów i stadiów wegetacyjnych. Przezwyciężenie tych uwarunkowań wymaga umieszczenia częściowo produkcji w szklarniach lub pod osłonami oraz stosowania nawodnień. Taki model organizacyjny ma istotne znaczenie przy produkowaniu nowalijek, warzyw przyśpieszonych, a w przyszłości być może niektórych owoców /truskawki, poziomki,winogrona/, nie tylko ze względu na przyrodnicze warunki wegetacyjne, lecz również na możliwość intensywnego wykorzystywania terenów bezpośrednio przylegających do strefy nasilonego ruchu turystycznego, chroniąc pod osłonami produkcję przed zapyleniem i skażeniem, zabezpieczając tym samym zdrowie człowieka.

Dodatkowe nakłady na dozbrojenie techniczne /osłony,woda,urządzenia/ oraz częściowo nową technologię produkcji przynieść winny w rezultacie zwiększoną produkcję oraz przyczyniać się do przyśpieszania postępu, do bardziej racjonalnej organizacji w obsłudze ruchu turystycznego. Są to więc w zasadzie cele, a także spodziewane efekty, społecznie pożądane i ekonomicznie zasadne.

W sferze obrotu produktami żywnościowymi w nadmorskimh rejonach o nasilonym ruchu turystycznym wskazać należy na realną możliwość występujących sprzężeń zwrotnych. Zakłady żywienia zbiorowego a także małą gastronomię prowadząc swoją naturalną działalność, dysponują odpadami określonych asortymentów, pojawiającymi się na etapie przygotowania produktów żywnościowych, jak i po konsumpcji w postaci pozostałości pokonsumpcyjnych. Odpady te /najczęściej pochodzenia organicznego/ stanowic mogą cenny surowiec w żywieniu zwierząt, bądź materiał organiczny do użyźniania gleb /komposty/. Temat ten zasługuje na rozwiązanie ze względu na wartość organiczną dużej ilości biomasy tych odpadów, a ponadto w przypadku jego nie załatwienia, wymaga dodatkowych olbrzymich kosztów związanych z zagospodarowaniem gromadzących się nieczystości stałych i płynnych, a także strat powstałych w związku z dodatkowym obciążeniem środowiska i kosztów związanych z jego ochroną.

Integralnym elementem gospodarki żywnościowej stawać się winien w coraz większym zakresie przetwórczy przemysł spożywczy.
W odniesieniu do szeroko pojętej nadmorskiej gospodarki turystycznej, może on spełniać integrującą rolę we wzbogacaniu asortymentowym gamy oferowanych produktów spożywczych, służąc tym samym lepszemu zaspokajaniu potrzeb turystów i ludności wypoczywającej. Szeroki wachlarz produkowanych lokalnie surowców tworzy szansę dla rozwoju przetwórstwa na bazie surowca mlecznego, mięsnego, warzywniczego oraz rozległej gamy owoców. Te ostatnie, wbrew wcześniejszym negatywnym poglądom i opiniom, produkowane są na Pomorzu Środkowym z coraz lepszymi rezultatami, zwłaszcza na organizowanych plantacjach zblokowanych. Uzyskiwane wysokie / częstokroć rekordowe / wyniki produkcyjne są dobrą nadarzającą się okazją do rozwoju przetwórstwa owocowo-warzywnego.
Gama potencjalnych produktów jest bardzo rozległa. Jej wykorzystanie zależy od wielu czynników, wśród których istotne znaczenie ma również otwarcie rynków zbytu, a także inwencja i zasoby środków u potencjalnych producentów.

W obrębie tej problematyki warto między innymi zwrócić uwagę na możliwości produkcyjne, a także zapotrzebowanie na napoje produkowane w oparciu o lokalne owoce. Rynek polski,w tym także turystyczno-wczasowy, permamentnie odczuwa niedobór napoi zwłaszcza w sezonie letnim. Dla jego zrównoważenia zasadne byłoby więc rozwinięcie produkcji napoi gazowanych na bazie lokalnych owoców /maliny, truskawki, porzeczki różnokolorowe, agrest, bez czarny, wiśnie, jabłka,grusze, śliwy a także owoce leśne/, produkcja soków pasteryzowanych oraz niskoprocentowych napoi alkoholowych. Zwiększanie spożycia owoców, warzyw oraz różnorodnych ich przetworów jest w dalszym ciągu społecznie pożądane, pod względem zdrowotnym wskazane i ekonomicznie również opłacalne. Zwiększanie produkcji pożądanych, dobrych jakościowo produktów, a następnie ich trwała podaż, mogłaby dodatnio oddziałowywać na kształtowanie się postulowanego modelowego spożycia, na stopniowe kształtowanie się przyzwyczajeń, nawyków i tradycji w zakresie konsumpcji.

Propozycja ta obejmuje także produkcję win, których spożycie w Polsce jest jednym z najniższych w Europie. Zwiększanie produkcji dobrych win / a nawet wykorzystanie doświadczeń w produkcji śliwowicy w wojew.nowosądeckim lub Jugosławii bądź produkcji czaczy w Gruzji/, być może wpływałoby na łagodzenie obyczajów w tym względzie oraz podnoszenie na wyższy poziom sposobu i kultury spożywania alkoholu w Polsce.

Praktyczne zorganizowanie proponowanego modelu organizacyjnego w zakresie produkcji rolniczej oraz zaopatrywania się gastronomii w surowce bezpośrednio u producentów pozwoliłoby lepiej:

- wykorzystać pomniejszające się zasoby rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez specjalizację, postęp techniczny i intensyfikację produkcji,
- zaspokajać potrzeby całego ruchu turystyczno-wypoczynkowego w zakresie wyżywienia oraz poszerzenia asortymentów oferowanych różnorodnych napoi,
- stymulować rozwój przetwórstwa spożywczego działającego głównie w oparciu o lokalną bazę surowcową,
- integrować turystykę z gospodarką żywnościową.

Literatura

- Czarkowski A. Podejście prognostyczne w badaniach naukowych. " Ruch Pracowniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1988. nr 1
- Dąbkowski Z. Główny cel - dalsza poprawa wyżywienia narodu. Przemysł spożywczy 1978. nr 5
- Firitz Baade. Rok 2000 - ku czemu zmierza świat. PWE 1962
- Gawęcki J. Fizjologiczne uwarunkowania wyboru pokarmu. "Żywienie człowieka" 1982. nr 3-4
- Kos C. Gospodarka żywnościowa jako system."Zagadnienia Ekonomiki Rolnej" 1980. nr 4
- Mała Encyklopedia Powszechna. PWN
- Miękus K. Próba usystematyzowania nazw i pojęć związanych z rolnictwem. "Zeszyty Problemowe Postępu Nauk Rolniczych". 1967 .
- Peretiatkowicz R. Nadmorska gmina turystyczna./referat/ 1979.
- Rafalski H. O racjonalny model żywienia. Wieś współczesna. 1978. nr 9
- Reczek W. Model organizacyjny turystyki w Polsce. Sport i Turystyka. Warszawa 1977.
- Rimaszewska . Zasady prognozowania dobrobytu. Prezentacje 1980. nr 7
- Rogalewski O. Podstawy gospodarki przestrzennej w turystyce. Ruch turystyczny - Monografie. 1972. nr 13
- Rosset E. Demografia Polski. 1975.
- Strużek B. Podstawy kompleksowej polityki w zakresie gospodarki rolniczo-przemysłowej. "Wieś Współczesna". 1969. nr 1
- Szała S. Raport końcowy z badań - P.W. 11.5.3.09. 1985.
- Szała S. Spółki wodno-ściekowe województwa koszalińskiego - wybrane problemy. Maszynopis. 1986.
- Szała S. Rejony zagospodarowania turystycznego a specjalizacja produkcji rolniczej. W:"Turystyka na terenach wiejskich województwa nowosądeckiego" AWP Kraków 1979. z 20
- Szała S. Przybrzeżna strefa Bałtyku w ochronie środowiska przyrodniczego oraz Działalność na rzecz ochrony środowiska w województwie koszalińskim. W: Ochrona strefy przybrzeżnej i rybołówstwo bałtyckie. Koszalin. 1987.

- Stanuch M. Suszyński A. Szała S. Gospodarka żywnościowa województwa koszalińskiego. 1986.
- Woś A. Kompleks gospodarki żywnościowej. W: Spożycie i Gospodarka żywnościowa. PWN. 1975.

Tab. 1

Powierzchnia i ludność świata

Wyszczególnienie	Pow. mln km^2	Ludność w milionach									
		1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1986	na km^2	1986/1920
Świat	135,8	1960	2070	2295	2486	2982	3696	4432	4917	36	264,4
Europa	4,9	324	356	381	393	427	462	488	498	101	153,7
ZSRR	22,4	155	179	195	180	214	243	266	280	13	180,6
Azja	27,6	1024	1119	1243	1335	1643	2108	2573	2861	104	279,4
Afryka	30,3	143	164	191	217	270	355	470	572	19	400,0
Ameryka Północna i Środkowa	24,3	145	168	185	218	268	319	372	406	17	280,0
Ameryka Połudn.	17,8	60	74	89	110	144	190	240	275	15	458,3
Australia i Oceania	8,5	8,5	10,0	11,1	12,6	15,8	19	23	25	3	294,1

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS. Przegląd międzynarodowy

Tab. 2

Ludność i prognoza jej rozwoju w/g IV.
Informacje - Prognoza rozwoju ludności krajów europejskich do 2025 roku.
Z: Biuletyn 41 Rządowa Komisja Ludnościowa, W-wa maj 1987

/w tysiącach osób/

Grupa	Lata	Bułgaria	Czechosłowacja	Francja	NRD	Polska	RFN	Rumunia	Węgry	ZSRR
	1950	7 251	12 389	41 736	18 387	24 824	49 989	16 311	9 338	180 075
	1955	7 499	13 093	43 428	17 944	27 281	52 382	17 486	9 825	196 159
	1960	7 867	13 654	45 684	17 240	29 561	55 433	18 407	9 984	214 335
	1965	8 201	14 159	48 758	17 019	31 496	59 012	19 032	10 148	230 940
	1970	8 514	14 362	50 670	17 066	32 657	60 700	20 360	10 353	241 700
	1975	8 722	14 802	52 707	16 850	34 022	61 832	21 245	10 541	253 393
	1980	9 007	15 312	53 788	16 737	35 816	61 658	22 201	10 711	265 493
	1985	9 220	15 648	54 608	16 642	37 556	61 106	23 065	10 797	278 373
Warianty niski	1990	9 146	15 817	54 889	16 709	38 314	59 957	23 665	10 630	290 946
	2000	9 306	16 492	55 186	16 552	40 251	58 001	25 073	10 553	312 561
	2010	9 355	17 050	54 740	16 323	41 866	54 615	26 150	10 373	333 175
	2025	9 348	17 507	52 562	15 515	43 074	48 363	27 371	19 894	358 657
Warianty średkowy	1990	9 246	15 829	55 475	16 889	38 513	60 332	23 816	10 658	291 822
	1995	9 392	16 155	56 338	16 998	39 652	59 983	24 690	10 661	303 517
	2000	9 535	16 581	57 162	17 149	40 816	59 484	25 571	10 714	314 736
	2010	9 760	17 307	57 929	17 431	42 943	57 200	27 073	10 703	337 120
	2020	9 972	17 902	58 347	17 563	44 589	54 658	28 496	10 631	358 091
	2025	10 070	18 157	58 431	17 570	45 286	53 490	29 247	10 598	368 234
Warianty wysoki	1990	9 384	16 139	55 667	16 902	38 713	60 566	24 018	10 778	292 479
	2000	9 841	16 667	58 292	17 246	41 495	61 395	26 230	11 122	316 910
	2010	10 285	19 144	60 339	17 794	44 361	61 118	28 231	11 488	341 938
	2025	11 035	22 143	63 454	18 938	48 607	60 930	31 646	12 215	379 074

Tab. 3

Ludność w/g grup wiekowych A = 0-14, B = 15-64, C = 65 i więcej lat
oraz wariantów: N = niski, S = środkowy, W = wysoki - w %%

Lata	Grupa wariant	Bułgaria	Czechosłowacja	Francja	NRD	Polska	RFN	Rumunia	Węgry	ZSRR
1950	A / 0-14/	26,8	25,9	22,7	22,8	29,4	23,3	28,4	25,1	30,1
	B /15-64/	66,5	66,5	65,9	66,6	65,4	67,3	66,3	67,6	63,8
	C /65- /	6,7	7,6	11,4	10,6	5,1	9,4	5,3	7,3	6,1
1980	A	22,2	24,0	22,2	19,5	24,1	18,6	26,5	21,5	24,3
	B	65,8	63,3	64,0	64,2	65,9	66,3	63,1	65,0	65,6
	C	12,0	12,7	13,7	16,3	10,0	15,0	10,4	13,5	10,0
1990	A	21,1	23,0	19,5	19,6	24,5	14,6	24,0	20,0	24,9
	B N	66,0	65,3	67,4	67,6	65,5	70,2	65,8	66,5	65,6
	C	12,9	11,6	13,2	12,8	10,1	15,2	10,3	13,5	9,4
	A	22,0	23,1	20,3	20,4	24,9	15,2	24,4	20,2	25,1
	B S	65,3	65,3	66,7	66,9	65,1	69,8	65,3	66,3	65,4
	C	12,7	11,6	13,0	12,7	10,0	15,1	10,2	13,5	9,4
	A	23,1	24,6	20,6	20,5	25,2	15,5	25,1	21,1	25,3
	B W	64,3	64,0	66,4	66,8	64,8	69,5	64,8	65,6	65,3
	C	12,6	11,4	13,0	12,6	10,0	15,0	10,1	13,3	9,4
2000	A	19,2	20,9	16,1	16,4	20,6	13,8	21,8	17,1	23,1
	B N	65,4	66,8	68,7	69,4	67,3	69,1	65,4	67,7	65,0
	C	15,5	12,3	15,2	14,2	12,2	17,1	12,7	15,1	11,9
	A	20,6	21,3	19,0	19,3	21,7	15,9	23,4	18,4	23,5
	B S	64,2	66,5	66,3	66,9	66,3	67,4	64,2	66,7	64,6
	C	15,1	12,2	14,7	13,7	12,0	16,7	12,5	14,9	11,9
	A	22,5	26,1	20,6	19,8	22,9	18,5	25,3	21,4	24,0
	B W	62,9	62,4	65,0	66,6	65,3	65,3	62,5	64,3	64,2
	C	14,6	11,5	14,4	13,6	11,8	16,2	12,2	14,4	11,8
2010	A	18,6	20,2	15,5	15,4	19,7	12,2	21,1	16,8	22,2
	B N	65,7	67,1	68,8	67,1	68,0	66,9	65,7	67,2	65,2
	C	15,7	12,7	15,6	17,4	12,2	21,0	13,2	16,0	12,6
	A	20,3	21,3	18,0	18,7	20,9	14,5	22,6	18,6	22,6
	B S	64,6	66,3	67,3	65,0	67,1	65,4	64,6	65,9	64,9
	C	15,1	12,5	14,8	16,3	11,9	20,0	12,8	15,5	12,5
	A	22,2	25,4	20,3	20,1	22,4	18,7	24,2	21,9	23,3
	B W	63,5	63,4	65,5	63,9	66,0	62,6	63,5	63,6	64,4
	C	14,3	11,2	14,2	16,0	11,6	18,7	12,3	14,4	12,3
2025	A	18,1	18,4	14,7	15,4	18,1	12,5	19,6	15,3	21,1
	B N	63,8	64,8	63,9	64,3	63,9	62,7	64,9	64,3	63,7
	C	18,0	16,8	21,4	20,4	18,0	24,8	15,5	20,4	15,2
	A	20,0	19,9	17,8	19,0	19,8	16,0	21,6	17,8	22,1
	B S	63,3	63,9	62,9	63,0	63,2	61,5	63,8	63,1	63,1
	C	16,7	16,2	19,3	18,0	17,1	22,5	14,5	19,0	14,8
	A	22,3	25,8	20,5	22,9	22,3	19,9	23,9	22,3	23,1
	B W	62,5	60,9	61,7	60,4	61,7	60,4	62,6	61,2	62,5
	C	15,3	13,3	17,8	16,7	15,9	19,7	13,4	16,5	14,4

Źródło: jak w tab. 2

Tab. 4

Liczba ludności wielkich miast

Miasta	Kraje	Rok	Ludność w tys. osób zespołu miejskiego
Leningrad	ZSRR	1986	4 904
Londyn	W.Brytania	1985	6 768
Moskwa	ZSRR	1986	8 714
Paryż	Francja	1982	8 707
Warszawa	Polska	1986	2 417
Bombaj	Indie	1982	8 578
Czengtu	Chiny	1984	8 540
Czeunking	-"-	1984	13 945
Kalkuta	Indie	1981	9 194
Kanton	Chiny	1984	6 989
Pekin	-"-	1984	9 452
Szanghaj	-"-	1984	12 048
Tokio	Japonia	1985	11 837
Kair	Egipt	1984	8 500
Wuhan	Chiny	1984	6 006
Chicago	St.Zjed.Ameryki	1984	6 124
Los Angeles	-"-	1984	7 901
Meksyk	Meksyk	1980	14 750
Nowy Jork	St.Zjedn.Ameryki	1984	8 377
Buenos Aires	Argentyna	1981	10 000
Rio de Janeiro	Brazylia	1981	8 822
Sao Paulo	-"-	1982	8 732

Źródło: Rocznik Statys. GUS. Przegląd międzynarodowy

Tab. 5

Stan i prognoza ludności Polski

Rok		Liczba ludności ogółem	M	K	z tego w wieku			w wieku nieprodukc. na 100 osób w wieku produk.
					przedprodukcyjnego	produkcyjnego	poprodukcyjnego	
1938		34 849	17 000	17 849	.	.	.	.
1946		23 640	11 053	12 587	.	.	.	.
1950		25 035	11 942	13 091	17 858	14 588	2 589	72
1955		27 650	13 232	14 318	9 050	15 484	3 016	78
1960		29 795	14 414	15 381	10 379	15 802	3 614	89
1965		31 551	15 319	16 232	10 326	16 827	4 398	88
1970		32 658	15 862	16 796	10 775	18 324	3 559	78,2
1975		34 186	16 633	17 552	10 134	19 962	4 090	78,8
1980		35 735	17 411	18 324	10 297	21 211	4 227	68,6
1985		37 341	18 211	19 130	11 083	21 772	4 486	71,5
1986		37 572	18 324	19 248	11 197	21 824	4 551	72,2
Warianty prognozy[x]								
I	1990	38 222	18 621	19 601	11 278	22 070	4 854	73,1
	1995	38 757	18 846	19 911	10 847	22 713	5 197	70,6
	2000	39 292	19 045	20 247	10 249	23 629	5 414	66,3
II	1990	38 356	18 700	19 656	11 411	22 085	4 860	73,7
	1995	39 132	19 071	20 061	11 146	22 766	5 220	71,9
	2000	39 948	19 456	20 492	10 736	23 741	5 471	68,3
III	1990	38 436	18 740	19 696	11 491	22 085	4 860	74,0
	1995	39 355	19 186	20 169	11 369	22 766	5 220	72,9
	2000	40 319	19 647	20 672	11 107	23 741	5 471	69,8

[x] Prognoza pomigracyjna opracowana w 1987 r. w GUS

Tab. 6

Straty w ludziach krajów biorących udział w II wojnie światowej

Lp.	Państwa	Liczba zabitych i zamordowanych	
		ogółem tys. osób	na 1000 mieszkańców
1	Albania	28	24
2	Australia	12	2
3	Belgia	59	7
4	Czechosłowacja	250	15
5	Francja	653	15
6	Grecja	558	70
7	Holandia	200	22
8	Indie	719	2
9	Jugosławia	1.706	108
10	Kanada	41	3,4
11	Luksemburg	5	17
12	Norwegia	8,6	3
13	Nowa Zelandia	10	6
14	Polska	6.028	220
15	Stany Zjednoczone	187	1,4
16	Unia Płd. Afryki	6	0,6
17	Wielka Brytania	368	8
18	ZSRR	7.000	40

Źródło: Polska Zachodnia i Północna - Praca Zbiorowa, Poznań-Warszawa 1961, s. 302

Tab. 7

Struktura ludności Polski w 1931 r. wg. działów i gałęzi zawodów

Działy zawodowe	Zawodowo czynni i bierni					Zawodowo czynni			
	Ogółem	%	Samo-dzielni	Pracow nicy umysł.	Robot-nicy	Ogółem	Samo-dzielni	Pracow ni y umysł,	Robot-nicy
Ludność ogółem	31.915,8	100,0	20.333,7	1386,7	9.136,0	.	.	664,5	4217,0
Rolnictwo	19.346,9	60,6	16.494,3	36,7	2.815,9	.	.	17,3	1411,6
Ogrodnictwo, rybactwo i leśnictwo	234,0	0,7	42,4	23,0	168,6	81,5	16,0	9,1	56,4
Górnictwo i przemysł	6.177,9	19,4	2.015,7	238,9	3.923,3	2537,7	756,2	106,2	1675,3
Handel i ubezpieczenia	1.943,2	6,1	1.414,5	166,9	361,8	813,2	548	85,6	179,6
Komunikacja i transport	1.153,1	3,6	174,2	178,8	800,1	340,5	51,0	67,1	222,4
Służby publiczne i kościelne	713,1	2,2	20,9	367,4	324,8	294,8	8,0	169,1	117,7
Szkolnictwo i kultura	338,1	1,0	56,6	227,4	54,1	181,1	27,4	129,2	24,5
Leśnictwo i utrzymanie czystości	275,3	0,9	113,9	55,2	106,2	151,9	55,7	32,9	63,3
Służba domowa	44,1	1,4	-	-	441,1	415,4	-	-	415,4
Utrzymujący się bez pracy	1.042,9	3,3	-	-	-	411,0	-	-	-
Pozostali	250,2	0,8	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: Mały Rocznik Statystyczny - GUS 1938

Tab. 8

Struktura zatrudnienia ludności wg. działów gospodarki narodowej

	Tysiące osób w latach					
	1950	1960	1970	1980	1986	
					osób	%
Ogółem liczba ludności	24 824	29 561	32 526	35 578	37 456	
Zatrudnienie ogółem	10 302,0	12 479,0	15 175,0	17 324,7	17 236,5	100,0
z tego:						
w gospodarce nie uspołecznionej	5 375,0	5 250,0	4 850,3	4 606,8	4 882,3	28,3
w gospodarce uspołecznionej	4 927,0	7 229,0	10 324,7	12 717,9	12 354,2	71,7
Przemysł	2 089,0	3111,0	4 452,9	5 244,9	4 906,8	28,5
Budownictwo	510,0	811,0	1 074,9	1 336,6	1 316,5	7,6
Rolnictwo	352,0	515	5 209,8	5 143,1	4 896,0	28,4
Leśnictwo	92,0	150,0	182,5	155,0	162,9	0,9
Transport			804,9	959,0	885,9	5,1
Łączność	460,0	664	134,8	160,3	167,3	1,0
Handel	535,0	741,0	1 046,4	1 304,7	1 476,6	8,6
Gosp. komunalna			252,3	401,3	444,4	2,6
Gosp. mieszkaniowa i usługi komunalne	108,0	242,0	146,4	200,4	216,2	1,3
Nauka i rozwój techniki			72,5	148,5	112,6	0,7
Oświata i wychowanie	233,0	471	596,0	747,4	911,6	5,3
Kultura i sztuka			83,7	82,7	91,3	0,5
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	138	308,0	424,5	598,7	757,5	4,4
Kultura fizyczna turyst. i wypoczynek			27,2	103,8	115,9	0,7
Administracja państw. i wym.sprawiedliwości	298	195,0	240,7	227,4	275,5	1,6
Finanse ubezpieczenia	47,0	57,0	134,6	157,1	158,4	0,9

Źródło: dane statystyczne GUS

Tab. 9

Charakterystyka województw nadmorskich na tle kraju

Wyszczególnienie		Województwa nadmorskie						Polska	
		Elbląg	Gdańsk	Koszalin	Słupsk	Szczecin	Razem		%
Powierzchnia w km^2		6 103	7 394	8 470	7 453	9 981	39 401	392 683	12,6
-"- na mieszkańca w m^2		12 997	5 240	17 139	18 629	10 495	12 900	8 322	155,0
Ludność	w 1980 r. /tys. osób	442	1 334	462	370	898	3 506	35 735	9,8
	w 1986 r.	470	1 411	494	400	951	3 726	37 572	9,92
	zamieszk.w miastach - %	59,3	76,1	61,5	54,2	74,4	65,1	60,5	
	pracująca poza rolnictwem	134,7	504,5	156,1	122,0	338,2	1255,5	12 580,6	10,0
	pracujących na 1000 ludn.	287	358	316	305	356	344,4	335	
	w wieku produkc.-tys.osób	270	834	290	230	580	2 204	21 824	10,0
Na 1 mieszkańca	Nakłady inwest. - tys. zł	75,1	79,5	68,2	69,1	101,6	79,0	74,0	106,8
	Wartość brutto środków trwałych	1316,7	1094,5	1262,7	1177,3	1454,5	1261,14	1156,2	109,0
Plony z 1 ha w dt /q/	4 zboża 1981-1985	32,1	27,6	27,5	26,3	33,0	29,3	27,6	106,2
	1986 r.	36,6	31,5	31,8	31,0	38,7	33,9	30,5	111,3
	ziemniaki 1981-1985	160	162	168	167	172	166	168	98,7
	1986	196	181	237	223	225	212,4	194	109,5
	buraki 1981-1985	310	318	233	193	307	272	331	82,2
	cukrowe 1986	337	322	230	179	303	274	336	81,6
Żywiec rzeźny w przeliczeniu na mięso kg	Produkcja 1980/na 1 ha użyt.r.	143	219	170	155	215	180,4	166	108,7
	1986 -"-	148	207	193	173	177	179,6	167	107,5
	Skupp 1980 /1981/	89	145	113	107	166	124	100	
	1986 -"-	117	167	158	139	139	144	123	117,0
Mleko na ha uż.rol. w l.	Produkcja 1980	913	767	625	615	604	705	844	83,5
	1986	745	720	629	555	615	652,8	815	80,1
	Skup 1980	709	483	438	425	468	504,6	528	95,6
	1986	596	483	473	424	485	492,2	565	87,1
Zużycie nawozów /NPK/ w kg na ha		225,9	200,8	252,6	222,1	266,5	369,5	182,7	202,3
-"- wapna /CaO/ kg/ha		171,3	195,2	311,0	297,9	201,1	235,3	150,0	156,9
jedn.pociągowych na 100 ha u.r.	ogółem	38,5	42,9	33,3	32,6	34,6	36,4	43,6	83,4
	w tym:								
	żywa	2,3	4,2	1,5	1,8	1,1	2,18	6,3	34,6
	mechaniczna	36,2	38,7	31,8	30,8	33,5	34,2	37,3	91,7
Zużycie kWh na ha uż. rolnych		501	836	565	535	579	603,2	602	
na 100 km^2	linie kolejowe km	10,5	11,9	8,5	6,1	11,4	9,68	8,6	125,6
	drogi o twardej nawierzchni km	48,3	43,2	40,5	38,1	44,0	42,8	49,5	86,5
	sieć linii PKS	41,5	36,0	34,4	34,3	33,9	36,0	37,3	96,6
Nakłady inwest.na ochr.środ. w % nakł.w gosp.narod.		2,3	2,5	3,5	3,3	4,5	3,2	3,3	
Powierzchnia uż.rolnych ha		397 122	385 105	402 065	340 718	530 862	2 055 872	18 799 239	10,9
w tym gosp. uspołecznionej		200 153	112 577	248 098	195 863	346 372	1 103 063	4 415 727	25,0
% uspołecz.		50,4	29,23	61,71	57,49	65,47	53,65	23,5	

Tab. 10

Podział na strefy podstawowych jednostek administracyjnych Makroregionu Północnego /nadmorskiego/

	Jednostki podstawowe					
	1976			1986		
	ogółem	miasta	gminy	ogółem	miasta	gminy
Elbląg	8	3	5	8	3	5
Gdańsk	11	7	4	11	7	4
Koszalin	6	2	4	6	2	4
Słupsk	6	2	4	6	2	4
Szczecin	11	5	6	13	6	7
Strefa nadmorska	42	19	23	44	20	24
Elbląg	21	8	13	22	9	13
Gdańsk	30	5	25	32	5	27
Koszalin	16	7	9	16	7	9
Słupsk	16	3	13	16	3	13
Szczecin	35	13	22	35	13	22
Strefa pojezierna	118	36	82	121	37	84
Elbląg	23	4	19	23	4	19
Gdańsk	21	7	14	21	7	14
Koszalin	30	8	22	30	8	22
Słupsk	20	6	14	20	6	14
Szczecin	33	11	22	33	11	22
Poza strefami	127	36	91	127	36	91
Elbląg	52	15	37	53	16	37
Gdańsk	62	19	43	64	19	45
Koszalin	52	17	35	52	17	35
Słupsk	42	11	31	42	11	31
Szczecin	79	29	50	81	30	51
Makroregion nadmorski	287	91	196	292	93	199

Źródło: dane WUS poszczególnych województw

Tab. 11

Charakterystyka bazy turystycznej w Makroregionie Północnym w układzie stref w 1986 r.

Województwo strefa	Powierzchnia km²	Ludność	Miejsca noclegowe turystyczne										Miejsca noclegowe baza wczasowa							
			ogółem	hotele	motele	pensjonaty	domy wycieczkowe	pokoje gościnne	kempingi	pola biwakowe	schroniska młodzież.	inne	ogółem	ośrodki wczasowe	obiekty szkol. wypocz.	obiekty leczniczo usdrow.	domy pracy twórczej	kwatery prywatne	inne obiekty	obiekty noclegowe org.sp.
Elbląg	1 063	47 927	3 385	78	-	-	207	-	1 107	1 590	373	30	20 370	15 019	656	300	163	4 071	65	96
Gdańsk	1 172	837 371	14 543	2 811	-	492	543	3 380	3 846	2 105	633	733	33 174	15 074	1 221	835	117	14 717	1 209	-
Koszalin	581	80 134	6 318	740	-	296	251	607	3 129	1 150	145	-	61 057	33 870	2 947	8 193	86	15 027	934	-
Słupsk	943	43 350	6 593	40	-	244	156	-	5 244	616	293	-	25 841	16 196	286	485	94	8 730	50	-
Szczecin	1 350	103 084	8 222	223	-	58	187	225	6 598	160	743	28	66 536	47 515	2 006	2 925	44	12 950	850	246
Strefa nadmorska	5 109	1 111 866	39 117	3 948	-	1 090	1 344	4 212	19 924	5 621	2 187	791	206 977	127 674	7 116	12 738	504	55 495	3 108	342
udział %	13,0	29,8	64,9	54,9	-	81,6	41,6	68,7	76,3	30,5	34,2	44,2	87,5	85,8	71,0	100	100	99,1	74,1	8,2
Elbląg	2 481	161 082	1 951	122	26	40	252	641	80	291	499	-	543	348	20	-	-	-	95	80
Gdańsk	4 053	275 973	2 914	106	-	61	246	124	790	756	564	267	14 624	11 221	2 247	-	-	478	352	326
Koszalin	3 093	122 960	2 366	47	-	66	640	2	1 200	200	211	-	3 246	2 892	89	-	-	-	-	265
Słupsk	3 206	108 049	1 852	447	-	-	33	10	453	400	509	-	3 708	3 213	417	-	-	10	-	68
Szczecin	3 890	229 248	2 188	-	39	-	64	114	1 190	200	581	-	3 417	1 205	40	-	-	-	-	2 172
Strefa pojeziersa	16 723	897 312	11 271	722	65	167	1 235	891	3 713	1 847	2 364	267	25 538	18 879	2 813	-	-	488	447	2 911
Elbląg	2 559	260 571	1 922	314	-	-	257	690	304	100	257	-	220	-	-	-	-	-	220	-1
Gdańsk	2 169	297 798	551	61	-	-	75	68	100	-	247	-	487	307	-	-	-	-	-	180
Koszalin	4 796	291 103	2 630	330	-	-	150	19	124	-	345	-	1 231	988	80	-	-	-	126	37
Słupsk	3 304	248 665	961	360	66	-	24	42	1 178	200	522	-	921	809	-	-	-	-	-	112
Szczecin	4 741	618 704	4 142	1 515	-	78	149	210	785	200	477	730	1 122	222	-	-	-	-	294	606
Poza strefami	17 569	1 716 841	9 919	2 524	66	78	655	1 029	2 489	500	1 848	730	3 981	2 326	80	-	-	-	640	935
Elbląg	6 103	469 580	7 258	514	26	40	716	1 331	1 491	1 981	1 129	30	21 133	15 367	676	300	163	4 071	380	176
Gdańsk	7 394	1 411 142	18 008	2 978	-	553	864	3 572	4 756	2 861	1 444	1000	48 284	26 602	3 468	835	117	15 195	1 561	506
Koszalin	8 470	494 197	11 083	1 117	-	362	1 041	628	5 507	1 550	878	-	65 534	37 750	3 116	8 193	86	15 027	1 060	302
Słupsk	7 453	400 064	9 406	847	66	244	213	52	5 821	1 016	1 147	-	30 470	20 218	703	485	94	8 740	50	180
Szczecin	9 981	951 036	14 552	1 738	39	136	400	549	8 571	560	1 801	758	71 075	48 942	2 046	2 925	44	12 950	1 144	3 024
Razem Makroreg.	39 401	3 726 019	60 307	7 194	131	1 335	3 234	6 132	26 126	7 968	6 399	1 788	236 496	148 879	10 009	12 738	504	55 983	4 195	4 188

Źródło: dane statystyczne WUS - poszczególnych województw

Tab. 12

Nadmorskie miejscowości turystyczno-wczasowe - 1986 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia	Ludność	Miejsca noclegowe w obiektach			Miejsc noclegowych na		Punkty sprzedaży detalicznej			Zakłady gastronomiczne	
			turystycznych	wczasowych	razem	km^2	1000 mieszk.	ogółem	w tym uspołecznia liczba	w tym uspołecznia pow_2 m	ilość	miejsc konsumpcyjnych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Woj. Elbląskie	1063	47 927	3 385	20 370	23 755	22,3	495,6		205	19 812		5 119
m. Braniewo	12	16 656	166	-	166	13,8	10,0		62	7 770		472
Frombork	7	2 541	480	-	480	68,6	188,9		13	1 761		537
Tolkmicko	2	2 690	200	-	200	100,0	74,3		17	1 527		340
gm. Braniewo	307	6 338	-	36	36	0,1	5,7		25	1 960		-
Frombork	119	1 322	-	-	-	-	-		9	467		-
Tolkmicko	237	4 159	365	456	821	3,5	197,4		13	806		150
Stegna	170	9 374	803	9 202	10 005	58,9	1067,3		35	2 561		1 840
Sztutowo	209	4 847	1 371	10 676	12 047	57,6	2485,5		31	2 960		1 780
Woj. Gdańskie	1 172	837 371	14 543	33 173	47 716	40,7	57,0	4250	2168	270 591	1169	35 601
m. Gdańsk	262	468 432	5 054	6 120	11 174	42,6	23,9	2121	1061	144 157	378	13 970
Gdynia	128	248 214	1 776	1 433	3 209	25,1	12,9	1279	655	79 599	337	8 967
Sopot	17	50 321	2 128	1 916	4 044	237,9	80,4	335	193	24 136	106	7 076
Hel	21	4 999	29	258	287	13,7	57,4	35	17	1 603	19	328
Jastarnia	8	4 020	1 728	4 841	6 569	821,1	1634,1	50	16	1 759	57	1 416
Puck	5	11 552	245	286	531	106,2	46,0	94	61	6 556	19	590
Władysławowo	33	12 084	2 521	16 847	19 368	586,9	1602,8	125	42	4 171	207	2 268
gm. Choczewo	183	5 407	480	281	761	4,2	140,7	45	22	1 470	4	56
Kosakowo	51	4 411	-	308	308	6,0	69,1	26	19	1 207	6	260
Krokowa	212	8 903	516	817	1 333	6,3	149,7	72	42	2 815	23	342
Puck	252	18 981	66	66	132	0,6	7,0	68	40	3 118	13	328
Woj. Koszalińskie	581	80 134	6 318	61 057	67 375	88,4	755,0	779	337	35 451	423	8 241
m. Darłowo	20	14 550	490	6 947	7 437	371,8	511,1	134	75	7 061	47	1 742
Kołobrzeg	26	42 265	2 553	15 096	17 649	678,8	417,6	333	143	18 601	149	2 669
gm. Darłowo	270	7 910	371	4 719	5 090	18,9	643,5	65	34	2 567	7	374
Kołobrzeg	145	7 603	1 332	7 941	9 273	64,0	1219,6	60	24	1 782	61	1 029
Mielno	63	4 522	1 017	15 439	16 456	261,2	3639,1	128	36	3 292	108	1 641
Ustronie Morskie	57	3 284	555	10 915	11 470	201,2	3492,7	59	25	2 148	51	786
Woj. Słupskie	943	43 350	6 593	25 831	32 434	43,4	745,2	315	186	17 566	67	4 251
m. Łeba	15	3 805	3 865	6 968	10 833	722,2	2847,0	46	24	2 063	13	1 018
Ustka	10	16 714	1 093	9 597	10 690	1069,0	639,6	96	58	8 292	32	1 393
gm. Postomino	227	6 916	529	3 711	4 240	18,7	613,1	62	35	2 559	10	784
Smołdzino	257	3 815	102	60	162	0,6	42,5	26	17	1 256	2	190
Ustka	218	6 992	960	5 132	6 092	27,9	871,3	48	27	1 742	8	670
Wicko	216	5 108	44	242	286	1,3	56,0	37	25	1 654	2	196

cd. tab. 12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Woj. Szczecińskie	1350	103 084	8 222	66 536	74 758	55,4	725,2	925	477	52 209	374	15 902
m. Kamień Pomorski	9	9 194	396	186	582	64,7	63,7	96	48	8 362	20	939
Międzyzdroje	5	5 813	1 557	10 554	12 111	2422,2	2083,4	70	30	2 074	53	2 829
Nowe Warpno	25	1 287	100	125	225	9,0	174,8	10	4	346	2	100
Świnoujście	195	43 887	2 037	13 460	15 497	79,5	353,1	294	167	23 502	101	4 212
Trzebiatów	10	9 287	131	-	131	13,1	14,1	97	64	5 295	16	400
Wolin	14	4 019	77	29	106	7,6	26,4	40	19	2 543	11	260
gm. Dziwnów	38	4 121	1 007	14 023	15 030	395,5	3647,2	74	25	2 389	68	2 534
Kamień Pomorski	200	5 864	400	238	638	3,2	108,3	39	26	1 423	.	.
Międzyzdroje	113	765	108	125	233	2,1	304,6	5	.	.	1	120
Nowe Warpno	172	462		159	159	0,9	337,7	6	3	167	.	.
Rewal	41	3 032	1 157	20 530	21 687	529,0	7152,7	94	30	2 080	88	3 418
Trzebiatów	215	7 190	492	5 705	6 197	28,2	861,9	44	25	1 945	8	584
Wolin	313	8 163	760	1 248	2 008	6,4	246,0	56	36	2 083	6	506
Zestawienie						6:2	6:3					
Elbląskie	1063	47 927	3 385	20 370	23755	22,3	495,6	.	205	19 812	.	5 119
w tym miasta	21	21 887	846	-	846	40,3	38,7	.	92	11 058	.	1 349
gminy	1042	26 040	2 539	20 370	22 909	21,9	879,8	.	113	8 754	.	3 770
Gdańskie	1172	837 371	14 543	33 174	47 717	40,7	57,0	4250	2168	270 591	1169	35 601
miasta	474	799 669	13 481	31 702	45 183	95,3	56,5	4039	2045	261 981	1123	34 615
gminy	698	37 702	1 062	1 472	2 534	3,6	67,2	211	123	8 610	46	986
Koszalińskie	581	80 154	6 318	61 057	67 375	88,4	755,0	779	337	35 451	423	8 241
miasta	46	56 815	3 043	22 043	25 086	545,3	441,5	467	218	25 662	196	4 411
gminy	535	23 339	3 275	39 014	42 289	79,0	1811,5	312	119	9 789	227	3 830
Słupskie	943	45 350	6 593	25 841	32 434	43,4	745,2	315	186	17 566	67	4 251
miasta	25	20 519	4 958	16 696	21 654	86,2	1055,3	142	82	10 355	35	2 411
gminy	918	22 831	1 635	9 145	10 780	11,7	472,2	173	104	7 211	32	1 840
Szczecińskie	1350	103 084	8 222	66 536	74 758	55,4	725,2	925	477	52 209	374	15 902
miasta	258	73 487	4 298	25 729	30 027	124,1	408,6	607	332	42 122	203	8 740
gminy	1092	29 597	3 924	40 807	44 731	41,0	1511,3	318	145	10 087	171	7 162
Makroregion	5109	1 111 866	39 061	206 978	246 039	48,2	221,3		3373	406 687		69 114
miasta	824	972 377	26 626	96 170	122 796	149,0	126,3		2769	362 236		51 526
gminy	4285	139 489	12 435	110 808	123 243	28,8	884,5			44 451		17 588

Źródło: Podstawowe Dane Statystyczne Województw WUS

Tab. 13

Obiekty wczasowo-wypoczynkowe zasoby - wykorzystanie 1985 r.

Wyszczególnienie		Elbląg	Gdańsk	Koszalin	Słupsk	Szczecin	Razem Makroregion	Polska	Udział Makroreg. w %
Miejsca noclegowe -	ogółem	21 133	48 284	65 534	30 470	71 075	236 496	496 483	47,6
	zakładowe	14 467	30 219	47 373	19 632	49 606	161 293	354 390	45,5
	FWP	648	1 505	2 355	1 132	6 832	12 532	36 329	34,5
	pozostałych organizacji	6 022	16 560	15 806	9 706	14 577	62 671	105 764	59,3
W tym całoroczne -	ogółem	2 691	5 490	1 983	782	362	11 308	116 307	9,7
	zakładowe	2 223	4 479	1 196	760	178	8 836	67 422	13,1
	FWP	354	420	787	-	184	1 745	22 255	7,8
	pozostałych organizacji	114	591	-	22	-	727	26 630	2,7
Osoby korzystające /tys./	ogółem	111,5	278,7	361,9	256,6	368,7	1 377,4	3 581,6	38,5
	zakładowe	77,9	186,3	268,3	103,4	252,9	888,8	2 420,1	36,7
	FWP	7,3	12,7	22,1	6,6	47,8	96,5	377,3	25,6
	pozostałych zakładów	26,3	79,7	71,5	146,6	68,0	392,1	783,4	50,1
Udzielone noclegi -	ogółem	1 486,6	3 407,4	4 963,7	2 136,6	4 964,7	16 959,0	39 554,4	42,9
	zakładowe	1 017,3	2 158,8	3 658,3	1 336,9	3 350,1	11 541,4	26 561,8	43,4
	FWP	104,0	176,7	309,7	88,7	664,5	1 343,6	5 134,2	26,2
	pozostałych organizacji	345,3	1 071,9	995,7	711,0	950,1	4 074,0	7 858,4	51,8
Hotele /tab. 183/	ilość	11	20	7	16	12	66	453	14,6
Miejsca noclegowe:	ogółem	514	2 978	1 117	847	1 738	7 194	50 517	14,2
-"-	w tym całoroczne	514	2 978	1 095	783	1 738	6 928	49 790	13,9
/w tys./	Korzystający	40,2	204,4	69,8	39,7	141,6	495,7	3 790,3	13,1
-"-	Udzielone noclegi	89,0	586,8	173,9	122,9	303,4	1 276,0	8 651,7	14,7
-"-	Nominalna liczba noclegów	140,3	802,7	291,3	199,8	459,2	1 893,3	13 296,9	14,2
Stopień wykorzystania obiektów w %		63,4	73,1	59,7	61,5	66,1	64,8	65,1	

Źródło: Podstawowe Dane Statystyczne Województw - WUS

Tab. 16

Charakterystyka rolniczej bazy produkcyjnej w miastach turystycznych strefy nadmorskiej - dane 1987 r.

Wyszczególnienie	Ludność w miastach				Saldo ruchu wędrówkowego	Gosp.całkowita Powierzchnia ha		Gospodarka nie uspołeczniona					
	ogółem	mężczyzn	kobiet liczba	na 100 mężczyzn		ogółem	użytki rolne	użytki rolne ha razem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska	lasy
Elbląskie	282 288	137 408	144 880	105,4	224	15 425	6 479	4 737	3801	119	371	446	16
Braniewo	16 996	8 376	8 620	102,9	169	1 236	758	250	231	1	8	10	1
Frombork	2 587	1 282	1 305	101,8	16	700	495	325	250	6	44	25	-
Tolkmicko	2 663	1 265	1 332	110,5	-31	228	111	88	48	9	24	7	1
Gdańskie	1 079 276	523 370	555 906	107	+538	66 737	21 305	16 124	12953	302	2253	616	712
Gdańsk	469 053	227 147	241 906	107	-1326	26 203	9 255	7 114	6009	114	697	294	64
Gdynia	249 541	121 217	128 324	106	522	12 751	2 782	2 355	2030	55	191	79	177
Sopot	49 740	23 131	26 609	115	- 587	1 731	84	80	72	4	-	-1	1
Hel	5 025	2 493	2 532	102	- 63	2 127	-	-					
Jastarnia	4 017	1 896	2 121	112	- 18	800	21	18	5	3	13	-	-
Puck	11 596	5 654	5 942	105	- 19	490	222	86	73	11	10	2	2
Władysławowo	12 372	6 075	6 297	104	139	3 327	1 495	1 385	829	-	502	54	277
Koszalińskie	307 768	148 760	159 008	107	1640	33 915	14 077	7 821	6252	67	979	523	27
Darłowo	14 712	7 364	7 348	100	53	1 993	1 445	932	725	3	149	55	4
Kołobrzeg	43 155	20 566	22 589	110	529	2 567	689	312	168	2	57	85	-
Słupskie	220 602	106 464	114 138		1977	18 789	5 944	3 851	2643	205	589	229	13
Łeba	3 848	1 781	2 067	116	25	1 840	271	220	60	1	102	57	4
Ustka	16 878	8 436	8 442	100,1	10	1 014	175	171	138	.	13	20	-
Szczecińskie	715 360	350 370	364 990	104,2	3019	79 990	19 616	12 774	9593	566	1349	766	85
Kamień Pomorski	9 315	4 500	4 815	107,0	19	862	438	284	224	-	42	18	2
Międzyzdroje	5 857	2 891	2 966	102,6	7	449	43	37	36		-	-	1
Nowe Warpno	1 285	634	651	102,7	- 8	2 456	611	338	89	4	222	23	1
Świnoujście	44 129	22 183	21 946	98,9	- 4	19 510	1 677	1 005	511	20	283	191	14
Trzebiatów	9 357	4 601	4 756	103,4	- 10	1 014	430	424	328	8	56	32	-
Wolin	4 181	2 079	2 102	101,1	125	1 441	313	260	198	8	53	1	-

Źródło: Podstawowe Dane Statystyczne - WUS

Tab. 17

Osadnictwo i demografia w gminach nadmorskiego rejonu turystycznego

Wyszczególnienie	I l o ś ć		Ludność zamieszkała w gminach				Saldo ruchu wędrówkowego	Zatrudnienie w gosp.uspołecznm.	
	sołectw	miejscowości zamieszkałych	ogółem	mężczyźni	K o b i e t y liczba	na 100 mężczyzn		ogółem	w tym kobiety
Elbląskie	549	1045	189 884	95 927	93 957	97,9	-2187	37 816	14 250
Braniewo	21	57	6 283	3 164	3 119	98,6	- 136	1 457	464
Frombork	6	14	1 283	653	630	96,5	- 61	493	134
Tolkmicko	10	24	4 209	2 080	2 129	102,4	38	841	296
Stegna	19	31	9 460	4 783	4 677	97,8	- 18	1 892	881
Sztutowo	9	16	4 899	2 427	2 472	101,9	- 6	1 397	628
Gdańskie	680	1309	340 542	172 835	167 707	97	-1944	57 044	22 781
Choczewo	11	31	5 391	2 777	2 614	95	- 88	1 402	589
Kosakowo	9	11	4 445	2 270	2 175	96	- 81	932	409
Krokowa	23	39	8 973	4 480	4 493	101	- 40	2 984	775
Puck	24	50	19 188	9 751	9 437	97	- 51	.	.
Koszalińskie	546	1272	190 666	96 448	94 218	98	-1986	44 999	16 396
Darłowo	29	45	7 934	4 077	3 857	95	- 65	1 239	485
Kołobrzeg	18	27	7 563	3 803	3 760	99	- 106	1 674	675
Mielno	7	13	4 570	2 234	2 336	105	7	1 301	724
Ustronie Morskie	6	11	3 308	1 606	1 702	106	- 20	810	416
Słupskie	470	1046	183 294	93 363	89 931	96,3	-2561	38 832	14 436
Postomino	28	35	6 952	3 615	3 336	92,3	- 37	1 232	459
Smołdzino	14	20	3 784	1 884	1 900	100,8	- 67	795	348
Ustka	18	34	7 045	3 615	3 430	94,9	- 7	1 087	463
Wicko	12	33	5 113	2 581	2 532	98,1	- 62	1 186	475
Szczecińskie	717	918	243 270	123 593	119 677	96,8	-2352	54 716	20 963
Dziwnów	6	4	4 104	2 048	2 056	100,4	- 60	1 247	651
Kamień Pomorski	20	35	5 890	2 977	2 913	97,9	5	1 120	391
Międzyzdroje	3	3	777	394	383	97,2	16	122	35
Nowe Warpno	2	3	441	208	233	112,0	- 25	47	15
Rewal	6	7	3 012	1 489	1 524	102,4	- 33	1 015	556
Trzebiatów	16	19	7 339	3 756	3 583	95,4	75	1 134	344
Wolin	25	38	8 151	4 137	3 994	96,5	- 108	1 121	480
Gminy Makroregionu	2962	5590	1.147.656	582.166	565.490	97,1		5 806	2 474
Zestawienie dla gmin nadmorskich									
Elbląskie	65	142	26 154	13 107	10 257	99,4		6 080	2 403
Gdańskie	67	131	37 997	19 278	18 719	97,2		5 318	1 173
Koszalińskie	60	96	23 375	11 720	11 655	101,2		5 024	2 300
Słupskie	72	122	22 893	11 695	11 198	96,5		4 300	1 745
Szczecińskie	78	109	29 694	15 008	14 686	100,2		5 806	2 472
R a z e m:	342	600	140 093	70 808	66 515	98,9		26 528	10 093

Źródło: Dane WUS dla poszczególnych województw

Tab. 18

Przestrzeń i produkcja rolnicza w gminach nadmorskiej strefy turystycznej /1987 r./

Wyszczególnienie	Gosp. całkowita		Gospodarka nie uspołeczniona - pow. w ha							Plony det./ha		Zwierzęta na 100 ha			Nawożenie w kg NPK na 1 ha
	ogółem ha	użytki rolne	użytki rolne		grunty orne	sady	łąki	pastwiska	lasy	zboża ogółem	ziemniaki	bydło ogółem	krowy	trzoda chlewna	
			razem	udział w całkowitej											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Elbląskie	594.911	388 408	192 262	49,5	155 103	1062	27 911	30 186	2 659	34,3	164	67,7	28,0	83	222
Braniewo	30 693	18 566	5 930	31,9	3 995	20	880	1 035	103	32,7	158	67,9	27,1	43	203
Frombork	11 882	4 845	913	18,8	612	4	116	181	21	33,1	165	83,9	38,4	61,7	349
Tolkmicko	23 661	4 746	2 449	51,6	1 769	54	307	319	65	29,5	200	56,1	22,4	61,1	202
Stegna	16 957	12 274	5 537	45,1	4 018	38	827	654	7	45,2	190	60,8	24,1	112,9	245
Sztutowo	20 953	3 644	1 508	41,4	921	17	318	252	-	43,2	180	88,0	33,7	1049	155
Gdańskie	672 703	363 724	252 686	69,5	194 807	1992	33 170	22 717	37 247	30,5	200	52,0	24,7	122,5	202
Cocszewo	18 323	9 149	2 800	30,6	1 903	29	484	384	55	36,7	200	61,3	27,9	95,6	219
Kosakowo	5 070	2 862	1 957	68,4	1 140	19	700	98	80	33,4	195	59,9	26,8	74,1	232
Krokowa	21 200	11 396	5 361	47,0	3 347	37	1 603	374	532	34,1	210	65,2	32,6	72,5	221
Puck	25 132	15 506	9 581	61,8	6 890	40	2 113	538	563	31,5	203	56,9	30,2	92,8	216
Koszalińskie	813 069	387 382	145 307	37,5	109 642	811	21 562	13 292	2 510	30,6	187	51,2	21,8	107,1	253
Darłowo	26 984	15 888	10 709	67,4	7 240	48	1 787	1 634	54	32,9	180	44,8	18,7	115,2	251
Kołobrzeg	14 475	10 284	4 521	44,0	3 176	23	1 003	319	50	33,0	180	62,8	27,1	117,4	251
Mielno	6 254	2 357	1 527	64,8	1 164	11	189	163	12	36	180	52,0	20,2	123	267
Ustronie Morskie	5 727	3 265	2 189	67,0	1 786	21	307	75	24	37,3	150	39,2	16,2	115,8	274
Słupskie	726 496	332 923	139 315	41,8	105 641	623	22 363	10 688	12 570	30,1	209	49,1	21,4	91,8	207
Postomino	22 729	13 927	6 960	50,0	5 115	30	1 132	683	82	38,7	210	51,0	19,4	130,3	288
Smołdzino	25 729	7 517	2 527	36,6	1 532	16	732	247	18	29,0	180	68,3	32,3	72	210
Ustka	21 810	12 109	5 527	45,6	3 912	33	843	739	111	34,0	185	49,5	23,3	73,6	260
Wicko	21 608	10 649	2 474	23,3	1 517	9	644	304	56	32,9	218	72,3	34,9	106,1	255
Szczecińskie	918 110	509 752	171 276	33,6	130 322	1387	27 958	11 609	1 561	38,0	197	56,5	24,5	110,2	316
Dziwnów	3 791	541	61	11,3	17	-	37	7	2	33,0	240	7,7	0	712,8	.
Kamień Pomorski	19 991	12 865	4 686	36,4	3 378	35	863	410	77	38,4	185	63,3	30,9	63,0	461
Międzyzdroje	11 268	234	170	72,6	102	13	49	6	2	31,3	160	41,4	23,4	166,2	870
Nowe Warpno	17 251	998	465	46,6	114	5	271	75	3	30,2	170	99,1	39,1	33,0	110
Rewal	4 113	1 487	922	62,0	649	5	153	115	13	38,1	170	55,6	25,1	102,7	284
Trzebiatów	21 530	14 071	5 840	41,5	4 374	28	958	480	15	40,4	210	64,7	28,6	93,6	246
Wolin	31 304	14 438	5 520	38,2	3 809	64	1 213	434	62	35,5	220	59,2	26,3	93,9	306

cd. tab. 18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Gminy Makroregionu	3 725 289	1 982 189	900 846	45,4											
Zestawienie dla gmin nadmorskich															
Elbląskie	104 146	44 075	16 337	37,1	11 315	133	2 448	2 441	196	36,7	893	71,3	29,1	76,7	230,8
Gdańskie	69 725	38 913	19 699	50,6	13 280	125	4 900	1 394	1 230	33,9	808	60,9	29,4	83,7	222
Koszalińskie	53 440	31 794	18 946	59,6	13 366	103	3 286	2 191	140	34,8	690	49,7	20,5	117,8	260,7
Słupskie	91 876	44 202	17 488	39,6	12 076	88	3 351	1 973	267	33,6	793	60,3	46,2	95,5	253,2
Szczecińskie	109 248	44 634	17 664	39,6	12 443	150	3 544	1 527	174	35,3	1355	55,9	24,8	180,7	325,2
R a z e m:	428 435	203 618	90 134	45,3	62 480	599	17 531	9 526	2 007	34,9	4539	59,6	30,0	110,9	258,4

Źródło: Dane WUS z poszczególnych województw

Towarowość gmin turystycznych strefy nadmorskiej

	Gosp. rol. w przel. ukup w kg/ha						
	zboża podst.	ziem-niaki	rzepak	bydło	trzoda	mleko litr	jaja szt.
Elbląskie	611	38	99	83	82	306	51
Braniewo	797	38	171	81	76	706	4
Frombork	682	2	117	79	68	336	2
Tolkmicko	808	422	41	87	42	309	-
Stegna	796	5	140	87	99	656	-
Sztutowo	690	-	176	115	101	1194	-
Gdańskie	293	181	26	59	102	556	353
Chmielno	747	5	24	70	138	662	3
Kosakowo	264	-	11	71	48	606	595
Krokowa	294	11	19	68	76	707	-
Puck	278	144	11	69	91	679	107
Koszalińskie	539,6	410,2	89,4	54,05	119,48	480	110
Darłowo	559	44,6	139,0	56,7	70,49	610	730
Kołobrzeg	224,9	3,25	87,1	74,7	92,92	420	-
Mielno	551,5	275	181,7	48,9	111,16	650	20
Ustronie Morskie	99 ,5	107,6	176,8	52,9	101,11	250	-
Słupskie	511	651	25	59	105	473	235
Postomino	642	145	86	69	152	451	313
Smołdzino	411	247	3	74	66	372	201
Ustka	715	80	61	63	86	617	-
Wicko	708	485	77	81	139	929	2
Szczecińskie	725	511	113	61	102	572	315
Dziwnów	156	-	-	-	221	-	-
Kamień Pomorski	959	370	171	61	67	394	-
Międzyzdroje	-	1097	-	36	125	244	-
Nowe Warpno	22	2	-	144	10	1060	-
Rewal	696	109	245	53	102	695	1
Trzebiatów	319	476	135	51	75	614	10
Wolin	471	217	294	57	77	627	38

Źródło: Podstawowe dane statystyczne GUS

Tab. 20

Spożycie niektórych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca

	Lata	Zboże-niaki	Warzywa	Owoce	Mięso i podroby	Ryby	Mleko	Jaja	Wódki spirytus 100 % alkohol	Wino
Polska	1960	223	.	.	47	4,5	234	7,9	5	5
	1970	190	111	57	57	6,1	272	10	4,3	5,7
	1975	175	94	81	70	7,2	272	12	7,6	6,3
	1980	158	101	78	74	8,1	270	12	12	10
	1985	143	105	29	60	7,8	281	12	4,6	7,9
Czechosłowacja	1985	79	77	58	86	5,1	248	19	3,3	16
NRD	1985	147	104	79	96	7,7	.	17	4,9	10
Węgry	1985	58	76	71	77	22	197	18	5,4	25
Austria	1985	61	90	99	86	4,4	250	14	1,6	36
Belgia	1985	89	69	87	96	14	156	14	2,2	23
Francja	1985	75	119	73	104	18	244	15	2,0	84
RFN	1985	79	77	115	97	6,7	185	17	2,5	26
Szwajcaria	1985	45	101	113	88	5,6	420	12	2,1	48
Średnio w krajach kapitalistycznych		68	91,2	96,6	94,2	9,7	250,6	14,4	2,08	43,4
Średnio w krajach socjalistycznych		**105,75**	**90,5**	**59,25**	**79,75**	**10,7**	**238,7**	**16,5**	**4,55**	**14,7**
Zapotrzebowanie na wyżywienie dzienne 100 ludzi w:										
krajach kapitalistycznych		19,9	25,2	26,2	26,2	2,7	69,6	4,0	0,58	12,06
socjalistycznych		29,4	25,1	16,5	22,2	2,97	66,3	4,1	1,26	4,08
Polsce		39,7	29,2	8,06	16,7	2,2	78,1	3,4	1,28	2,2

Źródło: Rocznik statystyczny GUS

Podsumowanie

Turystyka w strefie nadmorskiej wykazuje tendencje rozwojowe. Ujawniają się równocześnie problemy wymagające rozwiązań a dotyczące poprawy jakości oraz unowocześnienia dostępności usług turystycznych. Każdy nie słabnie siła motoryczna czynników oddziałujących na wzrost zainteresowania ludzi wypoczynkiem nad morzem. Wpływa na to zarówno wzrost liczby ludności, postęp technologiczny, industrializacja i urbanizacja, rozbudowania się więzi społecznych oraz stan zagrożenia ekologicznego w zatłoczonych rejonów przeciążonych.

Wzrastająca liczba osób wypoczywających wymagać będzie wyższego uwzględniającego zarówno wskazania nauki oraz wymagających, zróżnicowanych wymagań. Stawia to przed gospodarką żywnościową a gospodarkę rolną w szczególności wyższe jakościowe zadania. Realizacja tych zadań przebiegać będzie na pomniejszającym się areale gruntów, przez mniejszą liczbę producentów. Wynika stąd konieczność dokonania zmian w kierunkach i technologii produkcji zwłaszcza specjalistycznej i wrażliwej na transport. Niemniej ważną kwestią jest ścisła integracja turystyki z gospodarką żywnościową zwłaszcza w nadmorskiej strefie turystycznej.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych
A-10315

A-1035 oz IV

Szwichtenberg Aleksander CPBP 08.06-III-4.5

Temat:Struktura przestrzenno-funkcjonalna turystyki
w strefie nadmorskiej

Zadanie wykonane w 1987 i 1988 r.:
Chłonność i pojemność turystyczna nadmorskiej strefy
rekreacyjnej

Autor:dr Aleksander Szwichtenberg

Koszaliński Ośrodek Naukowo-Badawczy

Koszalin 1988

Temat: Struktura przestrzenno-funkcjonalna turystyki
w strefie nadmorskiej

Zadanie wykonane w 1987 r.:

Chłonność i pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej /województwo koszalińskie i słupskie/

Autor: dr Aleksander Szwichtenberg

Koszaliński Ośrodek Naukowo-Badawczy
Koszalin

Spis treści

	strona
1.Założenia ogólne	3
2.Chłonność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej	4
3.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej	8
A.Założenia metodyczne oraz analiza literatury	8
B.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa koszalińskiego	19
C.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa słupskiego	20
4.Literatura	22

1.Założenia ogólne

Środowisko geograficzne w wyniku użytkowania turystycznego ulega różnym przeobrażeniom zarówno pozytywnym jak i negatywnym.Masowość ruchu turystycznego przyczynia się przede wszystkim w strefie nadmorskiej do różnego rodzaju przekształceń i degradacji poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego,obniżając ich rangę.Walory turystyczne można jednak chronić zarówno w sposób czynny jak i bierny.Niniejsze opracowanie dotyczy kierunku biernego ochrony walorów, a więc poprzez stosowanie w praktyce planistycznej wskaźników chłonności i pojemności turystycznej.

Pojemność turystyczna,podobnie jak chłonność,jest określoną granicą możliwości użytkowania zasobów przyrodniczych bądź też antropogenicznych nie pozwalającą na ich degradację lub dysfunkcję oraz zapewniająca odpowiednie warunki do regeneracji sił fizycznych i psychicznych człowieka/17/.Instytut Turystyki Oddział w Toruniu zaproponował definicję pojemności turystycznej,która w pełni oddaje istotę tego zagadnienia/4/.Uważa bowiem,że "... jest to właściwość danego terenu /rejonu,turystycznej jednostki osadniczej,obiektu/, wynikająca z warunków środowiska przyrodniczego oraz zakresu i sposobu zagospodarowania,określająca maksymalną liczbę osób,która realizować może jednocześnie cele turystyczne pobytu bez obniżania wartości elementów środowiska,a także korzyści rekreacyjnych i poznawczych turystyki".Zbliżony charakter mają wskaźniki chłonności turystycznej.Odnoszą się one jednak do możliwości przystosowania do celów turystycznych terenów o wysokich walorach wypoczynkowych jednak dotychczas niezagospodarowanych.

Podstawowym celem badań jest określenie pojemności turystycznej istniejących i potencjalnych miejscowości turystycznych,a tym samym ustalenie ogólnej pojemności polskiej nadmorskiej strefy rekreacyjnej.Znana wielkość pojemności turystycznej może być jednym z

głównych instrumentów stosowanych w polityce gospodarczej państwa.Obliczona wartość pojemności turystycznej dla całego wybrzeża oraz głównych nadbałtyckich miejscowości turystycznych może m.in. być pomocna w podejmowaniu decyzji w odniesieniu do deglomeracji ruchu turystycznego zarówno w czasie jak i przestrzeni.Musi być bowiem znana graniczna pojemność turystyczna całego wybrzeża aby zabezpieczyć odpowiednie warunki wypoczynku.

Celem pracy jest ponadto udowodnienie,że obliczanie chłonności turystycznej dla miejscowości lub całej strefy nadmorskiej mija się z celem.We wszystkich miejscowościach nadmorskich tego typu wskaźniki dawno zostały przekroczone i praktycznie nie odgrywa żadnej roli w działalności planistycznej/13/.Ich stosowanie może być celowe jedynie w przypadku prowadzenia badań nad możliwością wykorzystania walorów przyrodniczych terenów unikatowych specjalnego przeznaczenia,np. rezerwatów przyrody,parków narodowych,tj. na terenach na których zainwestowanie będzie znikome lub wcale się jego nie przewiduje.Nie można jednak prowadzić tego typu bada w skali całego wybrzeża.

Całość opracowania będzie się więc koncentrowała wokół hipotezy mówiącej,że zakłóceniom środowiska geograficznego w strefie nadmorskiej można przeciwdziałać poprzez stosowanie w większym niż dotychczas stopniu ograniczeń użytkowania walorów turystycznych. Podstawowym zaś ograniczeniem winne być wskaźniki pojemności turystycznej.

2.Chłonność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej

Z dotychczasowych badań wynika,że chłonność turystyczną determinują:a/ odporność szaty roślinnej na niszczenie mechaniczne;

b/ rzeźba terenu;c/ warunki litologiczno-glebowe.Autor opracowania uszczegóławiając w/w czynniki wyróżnia:

1.Szata roślinna
  a/ warunki siedliskowe /charakter szaty roślinnej,odporność runa na wygniatanie,średnie zagęszczenie drzew i krzewów/
  b/ stopień zalesienia terenu
2.Żyzność gruntu i jego właściwości mechaniczne /wilgotność,stopień plastyczności gruntu,stopień zagęszczenia gruntu/
3.Morfologia terenu /geneza form,spadek terenu/
4.Stopień zróżnicowania środowiska przyrodniczego
  a/ wielkość powierzchniowa poszczególnych elementów środowiska
  b/ mnogość mniejszych jednostek fizyko-geograficznych /uroczysk/ na badanym terenie
5.Sposób użytkowania terenu
  a/ formy turystyki
  b/ sposoby spędzania wolnego czasu
  c/ kultura zachowania się turystów
6.Stany pogodowe w półroczu letnim
  a/częstość i intensywność opadów atmosferycznych przed i podczas sezonu turystycznego
  b/ zachmurzenie i usłonecznienie
7.Typy i fazy rozwojowe zbiorników wodnych
8.Zakres postulowanej ochrony analizowanego terenu.

Szczegółowa analiza wyżej wymienionych elementów kształtujących wskaźniki chłonności turystycznej pozwalają na przyjęcie tezy,że określanie chłonności turystycznej dla strefy nadmorskiej mija się z celem/13,17/.Przemawiają za tym następujące argumenty:

1.W większości miejscowościach nadmorskich tereny leśne zostały prawie w całości rozdysponowane pod ośrodki wczasowe lub inne funkcje.Ponadto znaczny procent lasów jest prawnie wyłączony z jakiegokolwiek użytkowania.Są to kompleksy zieleni znajdujące się w obr

bie technicznego pasa Urzędu Morskiego.Lasy są więc albo w dużym stopniu zdegradowane albo przystoswane do ruchu turystycznego i podlegają zasadom dotyczącym określania pojemności turystycznej.

2.Nadmorski bór sosnowy jest w przeważającej większości borem suchym a więc siedliskiem leśnym o najmniejszej odporności na użytkowanie turystyczne.Najnowsze badania empiryczne wykazują,że chłonność tych terenów jest minimalna.A.Kawecka/5/ badając zmiany w roślinności runa i w glebie pod wpływem rekreacyjnego użytkowania terenu stwierdziła,że chłonność turystyczna boru świeżego i boru mieszanego świeżego wynosi zaledwie 3 do 4 osobogodzin na hektar na dobę tj.około 0,5 osoby/ha.Przyjmując taki wskaźnik chłonność turystyczna Mielna wynosiłaby kilkadziesiąt osób.Są to więc wartości znikome w środowisku,w którym presję turystyczną określa się w dziesiątkach a nawet w setkach osób na hektar.Tereny te winne więc być wyłączone z użytkowania turystycznego do momentu wprowadzenia jakichkolwiek szlaków i urządzeń.W tym jednak przypadku mamy już do czynienia z pojemnością turystyczną.

3.Właściwości mechaniczne gleb.Gleby w większości miejscowościach nadmorskich powstały na wydmach.Brak w nich azotu,małe ilości fosforu,potasu i wapnia powodują,że trwałość szaty roślinnej jest bardzo mała.Z.Róg/11/ określając odporność gleb na działalność turystyczną stwierdza,że chłonność nie powinna przekraczać 1 osoby na hektar aby nie zachodziły procesy degradacji w środowisku leśnym.

4.Niskie opady od marca do maja,bezpośrednio przed okresem intensywnej wegetacji,zbiegającym się z letnim maksymalnym użytkowaniem turystycznym powoduje potęgowanie się procesów demudacyjnych,a tym samym zmniejszanie chłonności turystycznej.Procesy te są intensywniejsze w przypadku występowania wiatrów ochładzających /powyż 6 m/sek /.Przy takich bowiem stanach pogodowych znaczny procent wypoczywających przebywa na terenach leśnych.

5.Prawie w całości tereny o zróżnicowanej rzeźbie /wały wydmowe i krawędzie klifowe/ są w obrębie pasa technicznego Urzędu Morskiego.Prawnie są więc wyłączone z analizy chłonności turystycznej.

Chociaż wyżej wymienione argumenty przemawiają za rezygnacją z określania chłonności turystycznej dla strefy nadmorskiej,nie można z tych obliczeń całkowicie zrezygnować.Przedstawione wcześniej niskie wartości chłonności turystycznej winny być przede wszystkim dla projektantów pierwszą informacją,a właściwie ostrzeżeniem,mówiącą o wyjątkowo małej naturalnej percepcji środowiska przyrodniczego na tym terenie.Chłonność turystyczna winna być określana jedynie dla terenów objętych różnymi formami ochrony /rezerwaty,parki narodowe/,dla stref izolacyjnych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami nadmorskimi,jak również w przypadku przystosowywania nadmorskiego boru na cele parkowo-rekreacyjne.W żadnym wypadku nie powinno się określać chłonności turystycznej dla całego pasa nadmorskiego.

Próbę obliczenia chłonności turystycznej dla większego obszaru podjął Instytut Turystyki Oddział w Toruniu opracowując "Studium turystycznego zagospodarowania Mierzei Wiślanej" w 1981 roku. Chłonność turystyczną określono w oparciu o waloryzację turystyczną obszarów leśnych,przypisując odpowiednim kategoriom lasów wskaźniki chłonności stosowane w Polsce.W badaniach uwzględniono również spadki terenu i głębokość zalegania wód gruntowych.Chłonność turystyczna Mierzei Wiślanej wynosi od 57 786 do 93 600 osób. Przyjęcie dla przykładu wskaźnika dla lasów I kategorii 53-84 os/ha jest wyraźnie sprzeczne z wynikami badań A.Kaweckiej/5/ i Z.Roga/11/.

Badania Instytutu Ochrony Środowiska na Mierzei Wiślanej wykazże chłonność turystyczna /"naturalna pojemność turystyczna" - termin przyjęty przez IOŚ/ wynosi zaledwie 10 765,5 osób /1/.Średni wskaźnik otrzymany dla obszaru badawczego /tylko tereny niezainwestowane/,tj. 2511 ha wynosi 4,3 osoby na hektar.Opracowanie wy-

konano wykorzystując wzór A.A.Marsza,a także prowadząc badania terenowe /zdjęcia fitosocjologiczne metodą Braun-Blanquetà/.Z analizy wyłączono zbiorowiska terenów podmokłych,bagiennych,wydmy białe, a także drzewostany młode /do 40 lat/ i tereny o nachyleniu stoków powyżej 12% /7°/.

Cennym efektem wyżej zaprezentowanych dwóch przykładów określani chłonności turystycznej jest przede wszystkim konkretne wskazanie tych terenów,które b,dą mogły być wykorzystane turystycznie,a także wskazanie ich ograniczonej do minimum możliwości użytkowania.Podane przez autorów globalne wielkości chłonności turystycznej praktycznie nie mają większego znaczenia dla planistów.Nie wpływają one bowiem w żaden sposób na wartość pojemności turystycznej,co sugieruje G.Andrzejewska i J.Pronobis /4/ pisząc:"...W praktyce ustalanie chłonności ma prawie wyłącznie znaczenie pomocnicze - jako jeden z parametrów obliczania pojemności danego terenu".

Na zakończenie należy jeszcze raz podkreślić,że obliczanie chłonności turystycznej dla całego pasa nadmorskiego,bądź też poszczególnych województw lub innych większych obszarów,mija się z celem. Natomiast wielkości sumaryczne jak i obliczone dla niewielkich powierzchni,winny mieć jedynie charakter szacunkowo-informacyjny.

3. Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej

A.Założenia metodyczne oraz analiza literatury

W badaniach nad wskaźnikami turystycznego wykorzystania środowiska geograficznego stosunkowo mało uwagi poświęcono pojemności turystycznej /17/.Jeszcze mniej pozycji naukowych uwzględnia ten t wskaźników w odniesieniu do strefy nadmorskiej.Jednym z dogłębniejszych opracowań dotyczących pojemności turystycznej w strefie nad

morskiej jest praca zbiorowa Instytutu Turystyki pt.:"Geograficzne podstawy użytkowania turystycznego strefy nadmorskiej /4/.Autorzy zakładają,że na pojemność turystyczną wpływ mają:

- struktura funkcjonalno-przestrzenna miejscowości,
- rodzaj programów wypoczynkowo-turystycznych,
- warunki fizjograficzne,ze szczególnym uwzględnieniem szaty roślinnej i rzeźby terenu oraz
- pojemność strefy plażowo-kąpieliskowej.

Rozważania prowadzono dwukierunkowo.Zagadnienie tzw.pojemności turystycznej plaż nadmorskich przedstawiono w ujęciu ilościowym natomiast pozostałe czynniki - tylko jakościowym.Zaprezentowane wyniki badań i analiz nie pozwalają więc na konkretne liczbowe wyżenie wpływu tych czterech grup czynników na wielkość pojemności turystycznej strefy brzegowej.Autorzy w tym względzie ograniczyli się jedynie do wskazania elementów ją zmniejszających.Jak sami pokreślają:"...Badania te winny być traktowane jako próba o charakterze metodycznym i tym samym wskazywać na kierunki dalszych prac nad konstrukcją tabelarycznego zestawu wskaźników przydatnych w praktyce planistycznej".

Cenny jest szczególnie rozdział tej pracy pt.:"Zagadnienie pojemności turystycznej plaż nadmorskich",w którym zebrano wskaźnik wykorzystania plaż w Polsce jak i w niektórych krajach europejsk a także przedstawiono własną propozycję wskaźników pojemności pla Rozważania te można podsumować kilkoma wnioskami:

1. Na pojemność turystyczną plaż wpływ mają:
   a/warunki fizjograficzne plaż /szerokość,budowa litologiczna/,
   b/sposób rekreacyjnego wykorzystania /wypoczynek czynny - wyższy wskaźnik,wypoczynek bierny - niższy/,
   c/formy wypoczynku /niższy wskaźnik dla wypoczynku krótkotermi nowego/,
   d/zagospodarowanie plaż /sprzęt plażowy,sposób umocnienia wydm

2. Plaża z jednej strony jest podstawowym walorem w pasie nadmorskim,a z drugiej - brak właściwych mierników służących do ustalenia jej optymalnych możliwości użytkowania.
3. Liczne próby określenia pojemności turystycznej plaż,podejmowane między innymi przez:A.Walickiego,J.Aftanasa,Sz.Buraka,B.Kasperskiego,L.A.Dąbskiego,Cz.Piskorskiego oraz innych autorów jak do tej pory nie pozwalają na dokonanie ostatecznej ich klasyfikacji i ich stosowanie.
4. Dostrzega się w polskiej literaturze dużą rozbieżność w stosowanych wskaźnikach pojemności plaż,gdyż od 3,7 m^2/os. do 57 m^2/os.
5. Obserwacje zachowania się wypoczywających na plażach w Chłapowie i Jelitkowie,a także w oparciu o analizę dotychczasowych badań pozwoliły autorom na zaproponowanie następujących wskaźników pojemności plaż nadmorskich: a/ dla plaż piaszczystych wydmowych 8-10 m^2/os; b/ dla plaż piaszczystych klifowych 10-12 m^2/os; c/ dla plaż żwirowych 12-16 m^2/os; d/ dla plaż kamienistych 16-20 m^2/os.Ponadto zaproponowano aby wskaźniki pojemności plaż,na których przeważają wypoczynek świąteczny i codzienny był niższy o 2 m^2/os od wskaźników określonych dla plaż z dominacją wypoczynku pobytowego.
6. Zaproponowane przez Instytut Turystyki wskaźniki są zbliżone do najczęściej cytowanych w literaturze wielkości /Jugosławii,Bułgarii,ZSRR,Rumunii/,szczególnie w odniesieniu do plaż piaszczystowydmowych.
7. Zagadnienia teoretyczne dotyczące określania pojemności turystycznej przez różnych autorów zostały przedstawione szerzej w pracy: "Ochrona walorów turystycznych na przykładzie województwa koszalińskiego"/17/.Autor tego opracowania przyjął tezę,że pojemność turystyczna wynika z uwzględnienia wszystkich czynników ograniczających turystykę bądź też warunki wypoczynku na danym terenie.Wyróżnił

cztery grupy barier,tj.:przyrodnicze,społeczne,wynikające z istnie jącej infrastruktury turystycznej oraz wynikające z obecnego zagos podarowania przestrzennego i istniejących zmian /przekształceń/ środowiska geograficznego /rys.1/.Wspólną cechą tych ograniczeń jest to,że nie mają one charakteru absolutnego,każde z nich może być przezwyciężone.Należy jednak podkreślić,że w obecnych warun- kach większość barier przyrodniczych jest niemożliwa do przekrocze nia,podobnie jak i niektóre bariery społeczne.Bariery wynikające z istniejącej infrastruktury turystycznej,bądź też wynikające ze zm zmian i przekształceń środowiska geograficznego mogą być przezwyci żone,jednak zawsze jest to uwarunkowane poważnymi nakładami inwes- tycyjnymi.Tak rozumiane bariery mogą wystąpować w różnych posta- ciach.Mogą być zarówno wynikiem braku określonego czynnika /brak terenów ogólnodostępnych,brak terenów budowlanych itp./ jak i swe/ rodzaju nadmiarem,np.:przeinwestowanie terenu;mogą również odno- sić się do wielkości rzeczowych jak i do czynników niematerialnyc np.psychologicznych.

Celem określenia pojemności turystycznej strefy nadmorskiej należałoby prowadzić szczegółowe badania wspomnianych czterech ty- pów progów dla wszystkich miejscowości leżących nad morzem.Zadani to przekracza możliwości autora tego opracowania.W niniejszej pra- cy przyjęto więc tradycyjny kierunek określania pojemności turys- tycznej poszerzony o pewne zagadnienia społeczne /bariery społec ne/ i fizyczno-geograficzne.

Dotychczas ustalano pojemność turystyczną dla poszczególnych miejscowości bądź ich kompleksów.Przedstawiano również orientacyj ne wielkości dla stref nadmorskich poszczególnych województw.Dla całej strefy nadmorskiej do tej pory tej wielkości nie określono. Pojemność jest jednak uzależniona od m.in. typu miejscowości,a wi od dominujących w nich programów.Innym programem charakteryzuje s turystyka pobytowa,wypoczynek świąteczny czy też turystyka krajo- znawcza.O ile więc istnieje zapotrzebowanie na ustalenie pojemnoś

ci globalnej,dla całego wybrzeża,należy przyjąć taki kierunek badań,który będzie uwzględniał dominującą funkcję turystyczną w tej strefie,a więc wypoczynek pobytowy.Dla tej funkcji głównym, często jedynym,rodzajem rekreacji jest plażowanie rzadko połączone z kąpielą w morzu.Ta właśnie funkcja i ten właśnie program decyduje,że największe obciążenie występuje w strefie plażowej.

Jak wynika z powyższych rozważań ~~właśnie~~ dla takiego zakresu badań właśnie analiza plaży musi być przesłanką do określania pojemności turystycznej.Zaproponowana przez autora tego opracowania metoda barier /tab.1/ określania pojemności turystycznej nie zdaje egzaminu przy obliczaniu maksymalnej pojemności strefy brzegowej. Może być ona stosowana w badaniach nad pojemnością turystyczną poszczególnych miejscowości.W przypadku jednak badań pojemności turystycznej całej strefy nadmorskiej musi być przyjęta pewna generalizacja progów/barier/,a przede wszystkim skoncentrowanie się na najważniejszym typie turystyki i najważniejszym środowisku, w którym ten typ turystyki realizuje swój program.

Niektórzy autorzy uważają,że sterowanie ruchem turystycznym polega na kształtowaniu sieci urządzeń zaspokajających rekreacyjno-regeneracyjne potrzeby ludności.Tak rozumiana pojemność turystyczna może być nieograniczona i całkowicie uzależniona od zastosowanych zabiegów technicznych.W badaniach radzieckich podobnie jako podstawowe bariery rozwoju miejscowości,określające jednocześnie pojemność turystyczną,przyjmuje się: a/ ilość terenów odpowiednich pod zainwestowanie, b/ możliwości plaży i strefy kąpielowej oraz c/ możliwości zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków /12/.Bariery te jednak mogą być pokonywane przy zastosowaniu odpowiednich zabiegów technicznych i organizacyjnych.Aby jednak określić pojemność turystyczną należy znaleźć dodatkowy element limitujący te możliwości.

Na marginesie należy podkreślić,że dla większości miejscowości nadmorskich rozpatrywanie pojemności turystycznej w sensie istnie-

jących definicji mija się z sensem.Są to bowiem miejscowości ukształtowane i nie mające żadnych możliwości przestrzennych rozwoju,przy czym wiele barier została już przekroczonych.W tym wypadku badania nad pojemnością turystyczną winny raczej zmierzać do analizy stanu istniejącego i na tej podstawie do wprowadzenia w zagospodarowaniu przestrzennym pewnych korekt,relokacji bazy,ruchu turystycznego itd.Efektem tych działań może być jedynie złagodzeni nabrzmiałej sytuacji przestrzennej,a także podniesienie komfortu wypoczynku.

Chociaż w niniejszym opracowaniu przyjęto częściowo tredycyjną metodę określania pojemności turystycznej,nieświadczy to,że autor całkowicie z tym kierunkiem postępowania identyfikuje się.W obecnych badaniach winno się raczej zwrócić uwagę na określenie optymalnych wielkości obiektów,zespołów obiektów bądź całych miejscowości nadmorskich w zależności od form rekreacji.W związku z powyższym główna uwaga będzie musiała być poświęcona barierom społecznym.Badania winne dać odpowiedź przy jakich wielkościach poszczególnych miejscowości /obiektów/ i jakich programach są zapewnione podstawowe warunki do regeneracji sił fizycznych i psychicznych człowieka.

Jak już wcześniej założono w niniejszym opracowaniu główna uwag poświęcona zostanie tylko niektórym barierom przyrodniczym i społecznym.Przez barierę przyrodniczą należy tutaj rozumieć ograniczenia rozwoju przestrzennego rozwoju miejscowości,zaś przez społeczne - ograniczenia wynikające ze sposobów wykorzystania czasu przez wypoczywających /określenie tzw. wskaźnika maksymalnego uczestnictwa/.

Celem określenia pojemności turystycznej miejscowości nadmorskiej należy ustalić:

a/ tzw."możliwości plaży",tj.jej dostępna powierzchnia oraz optymalne dla wypoczynku na plaży zagęszczenie wypoczywających;

b/"wskaźnik maksymalnego uczestnictwa".

Ad.a/ Z przesłanek logicznych i badań /14/ wynika,że do oblicza

nia pojemności turystycznej należy brać tylko pojemność jednej "newralgicznej" - najbardziej w danej miejscowości ważnej strefy decydującej o pojemności pozostałych.W strefie nadmorskiej, jak już wspomniano,najważniejszym środowiskiem jest niewątpliwie plaża,na której wczasowicze spędzają większą część dni pogodnych.Jest ona więc najistotniejszym elementem przestrzennego funkcjonowania wczasów nadmorskich.Plaż nadmorskich nie można rozpatrywać w sensie chłonności turystycznej.Jest ona bowiem maksymalnie odporna,oczywiście o ile będą zachowane podstawowe warunki higieniczno-sanitarne.W związku z powyższym wprowadzono pojęcie "możliwości plaży",przez które należy rozumieć taką liczbę jej użytkowników,przy której byłyby zapewnione pożądane-optymalne warunki wypoczynku,zapewniające maksymalny komfort psychofizyczny.Okreslają je:a/ powierzchnia dostępnych plaż oraz b/ optymalne dla wypoczynku zagęszczenie wypoczywających na plaży.

Wielkość plaż obliczono po wstępnym określeniu możliwości rozwojowych danych miejscowości.Na mapie 1:10 000 wykreślono w tym celu ich wschodnie i zachodnie bariery rozwoju przestrzennego.W większości przypadkach bariery te pokrywają się z obecnymi barierami zabudowy turystycznej.Do obliczeń przyjęto całą długość plaży będącej w obrębie w/w barier,powiększoną o 0,5 km na zachód i wschód od wyznaczonych granic.Obserwacje prowadzone na plażach województwa koszalińskiego wykazują,że większe oddalenie wypoczywających od granic osiedla wczasowego niż 500 m jest sporadyczne /za wyjątkiem miast nadmorskich/.

Zagadnienie optymalnego dla wypoczynku zagęszczenia wypoczywających na plaży jest wyjątkowo trudne i dyskusyjne.Przyjmuje się różne wskaźniki tego zagęszczenia,m.in. w literaturze radzieckiej 7-8 m^2/os,RFN-14 m^2/os,NRD - 20 m^2/os,Rumunii - 10 m^2/os itp.W Polsce wielkości te są jeszcze bardziej zróżnicowane,gdyż wahają się od ~~bardzo~~ niskiego komfortu przestrzen-

nego ,tj. 3,7 m^2/os /2/ do bardzo wysokiego czyli - 57 m^2/os /9/. Z zebranych przez Instytut Turystyki cytowanych w literaturze wsk źników wynika,że większość nie przekracza 10 m^2/os,a w wielu przy padkach mieszczą się one w granicach 15-20 m^2/os bądź 30-35 m^2/os /4/.

Prowadzone obserwacje na plażach miejscowości Zatoki Koszalińskiej wykazują,że wskaźniki te są dość niskie.Dla przykładu przeciętne zagęszczenie wczasowiczów na plaży,szczególnie w dni świąteczne,wynosi:na strzeżonej - około 4 m^2/os zaś na niestrzeżonej 5 m^2/os /14/.Podobne obserwacje prowadzone przez Instytut Turystyki Oddział w Toruniu na terenie Chłapowa i Jelitkowa wykazały, że tzw.wskaźnik pojemności plaż nie powinien być mniejszy od 6 m^2/os.Potwierdzają to także badania ankietowe prowadzone w 1977 r.przez autora tego opracowania w Mielnie/14/.Ponad 50% badanej populacji uznało,że wypoczynek na zatłoczonej plaży nadmorskiej jest nieskuteczny.Określono,że stosunkowo duży procent plażowiczów odczuwało zmęczenie wypływające z przebywania w tym środowisku /23,8%/ oraz niezadowolenie z zanieczyszczenia plaży i nie przyjemnych zapachów /20,6%/ będących w pewnym sensie następstwe dużej ilości ludzi na stosunkowo małej powierzchni.

Rozpatrując przyjmowane normy w kraju i za granicą uznano,że średnie zagęszczenie na plaży winno być w granicach 10 m^2/os.Należy jednak podkreślić,że plaża jest bardzo zróżnicowana,zaś jej dostępność zależy głównie od składu granulometrycznego materiału skalnego.Mniejszą popularnością cieszą się odcinki plaży z dużą ilością kamieni oraz z ławicami żwiru niż plaże ich pozbawione. W badaniach nad tzw. "możliwościami plaży"mieleńskiej przyjęto wskaźniki:-na plaży zbudowanej z piasku średnioziarnistego z dużą ilością kamieni i ławicami ciężkich minerałów - 12 m^2 na jedną osobę;

- z piasku średnioziarnistego ze średnią ilością kamieni - 10 m^2;

- z piasku średnioziarnistego z małą ilością kamieni - 8 m^2/15/.

Zbliżone wskaźniki przyjął Instytut Turystyki,a mianowicie:dla plaż piaszczystych wydmowych - 8-10 m^2 na jedną osobę,dla plaż piaszczystych klifowych - 10-12 m^2,dla plaż żwirowych - 12-16 m^2 oraz dla plaż kamienistych - 16-20 m^2 /4/.Celem uwzględnieni niejednakowej dostępności plaży,analiza jej możliwości recepcyjnych zostanie w tym opracowaniu przeprowadzona na poszczególnych odcinkach kilometrowych wybrzeża określonych przez Urząd Morski/10/.

Wyżej zaprezentowane wskaźniki odnoszą się jedynie do plaż położonych w zasięgu granic /barier/ danej miejscowości.Dla pla znajdujących się na wschodzie i zachodzie od określonych granic wskaźniki są wyższe,a mianowicie o 100% na przestrzeni 500 m.Pokonanie większej odległości celem wybrania miejsca plażowania związane jest z poszukiwaniem miejsca o wyższym komforcie wypoczynku.

Ad b/ Wskaźnik maksymalnego uczestnictwa

W prawidłowym kształtowaniu terenów rekreacyjnych duże znacz nie ma znajomość sposobu spędzania czasu wolnego przez wypoczywających.Znana liczba osób przebywających w poszczególnych rejo nach /sektorach/ ośrodka wczasowego /miejscowości wczasowej/ może być nie tylko wskaźnikiem ekonomicznym w inwestowaniu,ale również powinna decydować o racjonalnej eksploatacji ośrodka ja i skutecznie przeciwdziałać degradacji poszczególnych elementó /17/.

Formy spędzania wolnego czasu w miejscowościach nadmorskich zależą przede wszystkim od stanów pogodowych,pory dnia i struktury wieku wypoczywających.W przypadku określania pojemności turystycznej istotne znaczenie ma jednak znajomość obciążenia plaży,strefy najważniejszej dla całej miejscowości nadmorskiej przy optymalnych warunkach pogodowych.Badając wykorzystanie pl ży wraz ze strefą kąpielową należy głównie zwrócić uwagę na

liczbę przebywających tam osób w godzinach przedpołudniowych w dni słoneczne.Można w ten sposób określić tzw."wskaźnik maksymalne go uczestnictwa wypoczywających na plaży"/15/.Jest on zmienny w za leżności ~~od typu~~ miejscowości,jej wielkości,wyposażenia w urządzenia i obiekty turystyczne itp.

I.Kudelska/6/ uważa,że wypoczynek na wolnym powietrzu,wiodąca forma wypoczynku nad morzem,zajmuje około 70% czasu w ciągu dnia przy nakorzystniejszych warunkach pogodowych i koncentruje się głó nie na plażach przymorskich lub w jej najbliższym sąsiedztwie.W miarę pogarszania się warunków pogodowych,zwłaszcza przy silnych wiatrach znad morza,wypoczynek na wolnym powietrzu maleje i odsuw się od brzegu oraz przybiera formy bardziej wypoczynku czynnego czy też przenosi się do obiektów kubaturowych.

Podobny wskaźnik 70% przyjęto w "Planie szczegółowym zagospoda rowania przestrzennego jednostki wczasowej wsi Mielno/1967/".H.Gu janowa przyjęła 80% /korzystając z w/w opracowania/, ~~klimatu~~ Badan B.Rząd-Górnickiego/12/ i A.Szwichtenberga /15/ prowadzone w Mieln w latach 1960,1976 i 1977 r. wykazały,że wskaźnik ten wynosi okoł 91%.Należy jednak podkreślić,że miejscowość ta obecnie dysponuje znacznie szerszym wachlarzem propozycji wykorzystania czasu przez turystów.Świadczą o tym powtórnie wykonane badania ankietowe w 1984 r.,podczas których wskaźnik ten został określony na 70,5% /tab.4/.Podczas wspomnianych badań w 1984 r. ustalono wskaźniki dla innych miejscowości leżących nad Zatoką Koszalińską.Przedstaw ją się one następująco:Darłowo - 67,2%,Dźwirzyno - 70,0%,Kołobrze 67,0%,Łazy - 86,6%,Sarbinowo - 90,0% i Ustronie Morskie - 72,9%. Badania B.Rząd-Górnickiego /12/ wykazały,że wskaźnik ten dla Międ zdrojów wynosił - 70,0%,zaś dla Niechorza - 77,5%.

Z powyższego zestawienia danych wynika pewna prawidłowość,a mianowicie,że najniższe wskaźniki odnoszą się do miast nadmorskic /67-70%/,a najwyższe - dla miejscowości z dość wąskim wachlarzem propozycji wykorzystania czasu.Reasumując można przyjąć trzy typy miejscowości różniące się wielkością wskaźnika maksymalnego uczes

nictwa,a mianowicie:miasta nadmorskie - do 60%,wsie nadmorskie z pełnym zapleczem /bazą/ kulturalno-oświatowym i dobrze rozwiniętą bazą gastronomiczną-rozrywkową - 71-80% oraz osiedla o nieznacznym wyposażeniu w usługi i różnego rodzaju urządzenia podnoszące atrakcyjność miejscowości,bądź też posiadające niekorzystne warunki skomunikowania z dużymi miejscowościami (- ponad 90%). Są to dane dość orientacyjne,ale w przybliżeniu informujące o ilości osób korzystających z plaż nadmorskich,które należy mieć na uwadze przy podejmowaniu decyzji planistycznych.

W niniejszym opracowaniu został przyjęty następujący wzór na obliczanie pojemności turystycznej miejscowości nadmorskich:

$$P_m = \frac{M_p \times 100}{W_m - W_k} + M_{pz}$$

, gdzie: P_m - pojemność turystyczna miejscowości /os./,

M_p - możliwości plaży/w m^2/,

W_m - wskaźnik maksymalnego uczestnictwa wypoczywających /w % /,

W_k - ilość osób przebywających w strefie kąpielowej /w % /

M_{pz} - możliwości plaż zawydmowych.

Możliwości plaży obliczono wg wzoru:

$$M_p = \frac{P - p}{W}$$

-,gdzie:

P - całkowita powierzchnia plaży /w m^2/,

p - powierzchnia plaży administracyjnie wyłączonej z użytkowania turystycznego /pas o szerokości 2 m/,

W - wskaźnik zagęszczenia wypoczywających /w m^2/os /.

Podany wyżej wzór na pojemność turystyczną miejscowości można skrócić przez przyjęcie następujących założeń.Jak już wcześniej zazna-

czono z plażą organicznie związana jest strefa kąpielowa.Im lepsze warunki kąpielowe tym wyższy komfort przestrzenny dla osób wypoczywających na plaży.Bałtyk należy do mórz chłodnych,szczególnie poza Zatoką Pomorską i Zatoką Gdańską /18/.Prowadzone obserwacje wykazały,że w strefie kąpielowej przebywa przeciętnie 5-10% ogółu przebywających na plaży/14/.Jednocześnie należy pamiętać,że część plaży jest wyłączona z obliczeń drogą administracyjną /pas plaży o szerokości 2 m - chroniący wydmę przednią/,a także część plaży winna być wyeliminowana z tych obliczeń jako przeznaczona na preferowany wypoczynek czynny /strefa spacerowa wzdłuż wody,tereny gier i zabaw na plaży itp./.Zakładając,że w/w wartości się równoważą ~~wxprzedstawionym~~ wzór przyjmie postać:

$$P_m = \frac{M_p \times 100}{W_m} + M_{pz}$$

Pewnego wyjaśnienia wymaga ~~jest~~ problem plaż zawydmowych.Do tej pory brak w strefie nadmorskiej właściwie urządzonych tego typu pl chociaż są one uwzględniane w niektórych planach zagospodarowania przestrzennego miejscowości.Nie uwzględnienie więc w obliczeniach tej wartości nie przyczyni się do większego błędu.Ich ewentualne utworzenie na południowych zboczach wydmy przedniej może jedynie w przyszłości przyczynić się do polepszenia komfortu wypoczynku. Ostatecznie wzór ten przyjmie postać:

$$P_m = \frac{M_p \times 100}{W_m}$$

B.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województw koszalińskiego

Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa koszalińskiego koszalińskiego określona została między innymi przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego,Architektury i Nadzoru Budowlanego w Koszalinie opracowującego koncepcję kierunkowego zagospodarowania turystycznego pasa nadmorskiego województwa

koszalińskiego/8/.Określił on bowiem,że wartość graniczna obciążenia plaży wybrzeża koszalińskiego wynosi 200 tys. użytkowników. W koncepcji tej przyjęto także,że łączna baza w miejscowościach istniejących i projektowanych wynosiła będzie 165,2 tys.miejsc, z czego aż 52 tys. w bazie całorocznej.Z koncepcji tej wynika,że pojemność turystyczna tego terenu jest bardzo wysoka oraz że są jeszcze znaczne możliwości powiększenia obecnej ilości miejsc noclegowych.

~~Niniejsze badania,prowadzone według wyżej zaproponowanej metody,wykazały że pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa koszalińskiego wynosi 127 514 osób /tab. 1./~~ Analizując tzw możliwości optymalnego plażowania na plażach województwa koszalińskiego do obliczeń pojemności turystycznej uwzględniono 30,05 km linii brzegowej /tab.1/.Wartość wskaźnika zagęszczenia wypoczywających na plażach jest dość zróżnicowana,tj. od 8 m^2/os do 40 m^2/os/tab.2/.Możliwości optymalnego plażowania na analizowanych plażach została określona na 86 452,4 osoby /tab.1/,natomiast pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej - 127 514 osób /tab.3/.

C.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa słupskiego

Wybrzeże słupskie należy do piękniejszych odcinków nadbałtyckich, przede wszystkim ze względu na stosunkowo mały stopień jego zainwestowania.Stan ten jest następstwem dużego udziału wybrzeży objętych różnego rodzaju ochroną/ tereny o wybitnych walorach przyrodniczych,lasy ochronne i gleby wysokich klas bonitacyjnych/,a także występowaniem w sąsiedztwie miejscowości nadmorskich terenów nie nadających się pod budownictwo /bariery gruntowo-wodne,bioklima-

tyczne i inne /.Według I.Kudelskiej-Jaworskiej prezentującej "Plan zagospodarowania przestrzennego województwa słupskiego"/7/ wynika, że z 85 km wybrzeża jedynie odcinek 25 km nie ma większych ograniczeń do rozwoju funkcji turystycznej.Dostępne tereny obejmują 120 km^2 wybrzeża.Z tej powierzchni jedynie 12,2 km^2 może być wykorzystana do inwestowania w obiekty turystyczne.Wyżej wymienione ograniczenia w połączeniu z niewielką powierzchnią dostępnych pla decyduje,że pojemność turystyczna jest stosunkowo niewielka.

W/W autorka podaje,że tzw. "docelowa chłonność wybrzeża słupsk wynosić będzie 70 tys. osób jednorazowo w obiektach wypoczynkowyc /s.126/.Należy rozumieć,że pojemność turystyczna w miejscowościac nadmorskich jest odpowiednio wyższa.Zaskakujące jest jednak zjawi ko,że wszystkie te miejscowości są na granicy przestrzennego rozwoju,nie planuje się zakładania nowych miejscowości,a w"Planie przyjęto prawie trzykrotny wzrost miejsc noclegowych /w 1979 r. - 25 300/.

Analizując możliwości optymalnego plażowania na plażach województwa słupskiego uwzględniono w badaniach jedynie 15,3 km linii brzegowej.Wielkość ta została określona przez ustalone bariery rozwoju poszczególnych miejscowości w kierunku wschodnim i zachodnim.Ponadto uwzględniono 4,5 km brzegu,będącego poza w/w granicami poszczególnych miejscowości.Wartość wskaźnika zagęszczenia wypoczywających na plażach województwa słupskiego jest zbliż na do przyjętego w województwie koszalińskim,tj. od 8 do 44 m^2/os. Wskaźniki maksymalnego uczestnictwa przyjęto następujące: 70% - dla miast /Łeba,Ustka,Jarosławiec/, 80% - dla miejscowości dysponujących szerokim wachlarzem propozycji spędzania wolnego czasu /Rowy/ oraz 90% - dla pozostałych wsi nadmorskich/tab. 5/.Możliwoś ci optymalnego plażowania na plażach województwa słupskiego zostal określone na 38 412 osób natomiast pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich tego województwa na 51 417 osób /tab. 5/.

C. Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa szczecińskiego

Pojemność turystyczna strefy nadmorskiej woj.szczecińskiego określona została między innymi przez Biuro Studiów i Projektów Rozwoju Przestrzennego Województwa w Szczecinie.Przy obliczaniu pojemności wykorzystane zostało opracowanie A.Walickiego pt.:"Wstępna koncepcja turystyki i wypoczynku z 1972 r./ 19/.Celem obliczenia ilości miejsc jednoczesnego użytkowania przyjęto dwa wskaźniki intensywności wykorzystania plaż,tj.8 m^2/os - w poszczególnych miejscowościach nadmorskich oraz 150 osób na hektar - na pozostałych plażach.Dyspozycyjna ilość plaż zostaża określona na 278 ha.

Ustalono także pojemność pasa nadmorskiego przy uwzględnieniu wskaźnika zagospodarowania,tj.dopuszczalna ilość miejsc noclegowych na jeden hektar.Przyjęto,że w granicach funkcjonalnych miejscowości wskaźnik ten winien wynosić 30 - 35 miejsc noclegowych na 1 ha.Na jego wielkość ma jednakże wpływ zakwaterowanie prywatne.W efekcie przyjęto,że wynosi on 50 miejsc na 1 ha.Obszary koncentracji turystycznej w istniejących i projektowanych miejscowościach nadmorskich obejmują natomiast 37 km^2.W efekcie pojemność pasa nadmorskiego winna wynosić 185 tys. miejsc noclegowych.Należy podkreślić,że w materiale Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie pt.:"Stan i kierunki rozwoju turystyki i wypoczynku w województwie szczecińskim w latach 1982-1990" przyjmuje się pojemność plaż 238 tys.osób .W związku z tym przyjęto,że nadmiar pojemności plaż,wynoszący 53 tys. miejsc,winien być odpowiednią rezerwą dla ruchu turystycznego świątecznego.

Pojemność turystyczna strefy nadmorskiej województwa szczecińskiego obliczona przez autora niniejszego opracowania jest znacznie niższa. Według wcześniej podanej metodologii pojemność turystyczna określona została na 142 842,6 osób /tab.6 i 7/.W analizie uwzględnione zostało

całe nadmorskie wybrzeże szczecińskie,a konkretnie 14 wsi i miast. Pojemność poszczególnych odcinków brzegu jest bardzo zróżnicowana i waha się od 464 osób w Dziwnie do 16 116 w Międzyzdrojach.Do odcinków charakteryzujących się znaczną pojemnością turystyczną należą położone w sąsiedztwie Międzywodzia /15 340/,Świnoujścia i Dziwnowa /14 087/.

Interesująco jednak przedstawia się zestawienie danych liczbowych dotyczących pojemności turystycznej poszczególnych miejscowości oraz aktualnym i spodziewanym obciążeniem turystycznym /tab.8/.Okazuje się,że w aż siedmiu miejscowościach,wszystkie o charakterze wiejskim,pojemność została przekroczona.Największe przekroczenie wystąpiło w Łukęcinie /7,3 tys.osób/,Rewalu /6,4 tys./ i Pobierowie /5,4 tys./.Znaczne zapasy miejsc zostały stwierdzone w Dziwnowie i Międzywodziu.

D.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa gdańskiego

W badaniach nad pojemnością turystyczną uwzględniono 16 miejscowości nadmorskich,z czego 5 na Półwyspie Helskim.Łączna pojemność turystyczna wynosi 262 846,9 osoby /tab.9 i 10/.Wynika to przede wszystkim z istnienia w tym właśnie województwie najdłuższej linii brzegowej,wynoszącej 126 km oraz 72 km na Półwyspie Helskim . Należy podkreślić,że największa pojemność turystyczna została stwierdzona w obrębie Trójmiasta tj.Gdańska /Sobieszewo,Stogi, Jelitkowo/,Sopotu i Gdyni.Wynosi ona na tym obszarze 116 253,7 miejsc /44,5% ogólnej ilości miejsc/.Obecnie jest to jednak wielkość teoretyczna,której nie można uwzględnić w ogólnej statystyce pojemności turystycznej.Od kilku lat większość odcinków brzegu Zatoki Gdańskiej jest bowiem wyłączona z użytkowania turystycznego,ze względu na ponadnormatywne zanieczyszczenie wody i plaż.

Jest to odcinek brzegu polskiego,który w zasadzie stale jest wyłączony z plażowania i kąpieli,podobnie jak zachodni odcinek wybrzeża elbląskiego.

Największą pojemność turystyczną,poza wyżej w/w terenami,obliczono w sąsiedztwie Władysławowa /27,8 tys. miejsc/,Jastarni /22,6 tys./ Helu /18,8 tys./,Kuźnicy /17,7 tys./,Juraty /17,7 tys./ i Karwii /15,6 tys./ - tab.10.

E.Pojemność turystyczna nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa elbląskiego

Chociaż linia brzegowa w województwie elbląskim jest najkrótsza na polskim wybrzeżu /43 km/,to pojemność turystyczna strefy brzegowej jest znaczna i osiąga wartość 138,8 tys.miejsc.Decyduje o tym przede wszystkim jednorodność litologiczna plaż i jej znaczne szerokości,niespotykane na innych odcinkach brzegu polskiego.W analizie uwzględniono siedem miejscowości,wśród których największą pojemnością turystyczną charakteryzują się Sztutowo /27,0 tys. miejsc/,Krynica Morska /26,0 tys./ i Jurata /21,8 tys./ - tab.12 i 13.Należy jednak podkreślić, że dwa odcinki praktycznie nie odgrywają większej roli w bilansie pojemności turystycznej.Brzeg położony w sąsiedztwie Juraty-Junoszyna i Mikoszewa jest bowiem wyłączony z możliwości korzystania z plaż. Jest on bowiem położony w strefie bezpośredniego działania zanieczyszczeń transportowanych wodami Wisły.Tak więc pojemność turystyczna strefy nadmorskiej województwa elbląskiego jest mniejsza aż o 29,5%, tj. o 41 tys. miejsc.

F.Pojemność turystyczna strefy nadmorskiej

Ogólna pojemność turystyczna nadbałtyckiej strefy rekreacyjnej była między innymi obliczona przez A.Malickiego /19/.Autor ten ustalił,

że tzw. funkcjonalna pojemność plaż nadmorskich wynosi 1,7 mln miejsc dla jednoczesnego użytkowania. Przy uwzględnieniu natomiast niskiego współczynnika wyniennośći w przekroju dnia, pojemność plaż umożliwia plażowanie dla około 2,5 mln osób. Według tego autora znacznie mniejsza jest pojemność terenów dla zainwestowania turystyczno-wypoczynkowego. W celu jego określenia przyjął bowiem założenie, że wypoczynek nadmorski odbywa się w strefie do 2,5 km od brzegu morskiego, czyli w zasięgu dojścia pieszego do plaży i bezpośredniego działania klimatu morskiego. Po wyeliminowaniu terenów trwale wyłączonych z użytkowania rekreacyjnego /tereny fizjograficzne nieprzydatne, tereny związane z funkcją obronności kraju i tereny objęte funkcjami gospodarczymi i urbanizacyjnymi/, potencjalna powierzchnia terenów dla zagospodarowania turystycznego wynosi 320,0 km^2. Kolejno przyjmuje wskaźnik 20 miejsc rekreacyjnych na 1 ha i otrzymuje pojemność jednoczesną strefy nadmorskiej w wysokości 640 tys. miejsc rekreacyjnych.

Badania A. Walickiego dość szczegółowo określają pojemność turystyczną strefy nadmorskiej. Pewne jednak zastrzeżenie budzi określona przez niego teoretyczna pojemność plaż nadmorskich. Nie można bowiem obliczać jej przez pomnożenie długości plaży przez szerokość i podzielenie przez wskaźnik 10 m^2/osobę. Przede wszystkim należy zaznaczyć, że nie tylko wiele odcinków brzegu morskiego jest całkowicie wyłączona z użytkowania turystycznego ale także, że w ich obrębie występują znaczne ograniczenia uniemożliwiające pełne wykorzystanie plaż /parki narodowe, tereny specjalnego przeznaczenia, plaże żwirowe i kamieniste oraz plaże w sąsiedztwie klifów i inne/. Autor ten w swoich rozważaniach bliżej nie precyzuje co rozumie pod pojęciem terenów trwale wyłączonych objętych funkcjami gospodarczymi. Należy bowiem podkreślić, że w strefie nadmorskiej główną barie-

rą rozwoju przestrzennego miejscowości jest występowanie w ich sąsiedstwie gleb wysokiej jakości,tj.do IV klasy bonitacyjnej.

W niniejszych badaniach zwrócono główną uwagę na zróżnicowanie przestrzenne pojemności turystycznej,a przede wszystkim na możliwości rozwoju /bądź ograniczenia nadmiernego rozwoju/ poszczególnych miejscowości.Ogólna pojemność turystyczna polskiej strefy nadbałtyckiej wynosi 723,5 tys. miejsc rekreacyjnych /tab.14/. Aż 55,5% możliwości recepcyjnych usytuowanych jest we wschodniej części wybrzeża,tj.w województwie gdańskim i elbląskim.Jak jednak wcześniej podkreślono właśnie w tych miejscowościach dwóch województw 157,2 tys. miejsc jest praktycznie wyłączona z użytkowania rekreacyjnego ze względu na niewłaściwe warunki higieniczno-sanitarne.Tak więc obecna dyspozycyjna pojemność turystyczna strefy nadmorskiej wynosi około 560 tys. miejsc rekreacyjnych

6.Pojemność turystyczna a obciążenie aktualne i projektowane w poszczególnych miejscowościach strefy nadmorskiej

Istotne znaczenie z punktu widzenia planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego ma stosunek wartości pojemności turystycznej w poszczególnych miejscowościach turystycznych do projektowanego bądź aktualnego ich obciążenia turystycznego.Zagadnienie powyższe zostało przedstawione w tabelach 8,15,16,17 i 18.Ustalenie obecnego lub projektowanego obciążenia turystycznego poszczególnych miejscowości nadmorskich jest zagadnieniem dość złożonym. Przede wszystkim brak danych odnośnie do ilości osób uczestniczących w wypoczynku świątecznym,weekendowym.Dla województwa elbląskiego w ogóle brak danych dotyczących wielkości poszczególnych miejscowości wczasowych w perspektywie.

W poszczególnych województwach bardzo różnie przedstawia się stosunek obliczanej pojemności turystycznej do ich obciążenia. Jeden jest jednak generalny wniosek,a mianowicie,że obecne obciążenie w województwie szczecińskim i koszalińskim jest zbliżone do obliczonej pojemności turystycznej,natomiast w słupskim - niezmacznie przekroczone.W strefie nadmorskiej województwa elbląskiego i gdańskiego są duże możliwości rekreacyjne,gdyż różnica między pojemnością turystyczną a aktualnym obciążeniem wynosi:w województwie elbląskim - około 82 tys. miejsc i województwie gdańskim - 88 tys.

Jak jednak wcześniej podkreślono pojemność turystyczna została właśnie pomniejszona o 157 tys. miejsc ze względu na aktualne warunki stanitarno-higieniczne wody morskiej.Tak więc wyżej wymienione wartości w przybliżeniu równoważą się.Chociaż z jednej strony w obu tych województwach są teoretyczne możliwości zwiększenia obciążenia turystycznego o 170 tys. miejsc,to z drugiej - zdegradowaniem środowiska morskiego eliminuje się te możliwości,a także ogranicza się pełne wykorzystanie majątku turystycznego już ~~(eksploatowanego)~~ eksploatowanego.

4.Literatura

1.Błaszkowska B.:Naturalna pojemność rekreacyjna Mierzei Wiślanej. Przyrodnicze studium problemowe do planu zagospodarowania przestrzennego Mierzei Wiślanej.Praca zbiorowa pod redakcją E.Gerstman. IOŚ Gdańsk 1987 /maszynopis/.

2.Dąbski L.A.Nadmorskie aglomeracje wczasowe.Instytut Turystyki, Warszawa 1974.

3.Funkcje turystyczne strefy nadmorskiej w aspekcie ochrony środowiska.Praca zbiorowa.Instytut Turystyki,Toruń 1984 /maszynopis/.

4.Geograficzne podstawy użytkowania turystycznego strefy nadmorskiej. Praca zbiorowa.Instytut Turystyki,Warszawa 1980.

5.Kawecka A.:Naturalna chłonność rekreacyjna boru brusznicowego i trzcinowo-świerkowego boru mieszanego w pnwsch. Polsce.Prace Instytutu Badawczego Leśnictwa nr 637,Warszawa 1983.

6.Kudelska I.:Wielkość i struktura ruchu turystycznego na Wybrzeżu Koszalińskim.W:Problemy zagospodarowania turystycznego Wybrzeża Koszalińskiego.Materiał na konferencję naukową,Koszalin 1970.

7.Kudelska-Jaworska I.:Problemy turystyki wypoczynkowej w planowaniu przestrzennym na przykładzie województwa słupskiego.Koszalińskie Studia i Materiały nr 3,1982.

8.Ostyk Narbutt K.:Koncepcja kierunkowa zagospodarowania turystycznego pasa nadmorskiego województwa koszalińskiego.Referat na seminarium pt.:"Nadmorksa gmina turystyczna",Łazy 1979.

9.Piskorski Cz.,Sarosiek L.:Zasady przystosowania dla potrzeb turystyki wybitnych przyrodniczych obiektów krajoznawczych.Opracowanie wstępne na przykładzie Wolińskiego Parku Narodowego.GKKFiT ZZT Szczecin 1972 /maszynopis/.

10.Plan urządzenia gospodarstwa leśnego na okres 1985-1996.Urząd Morski w Słupsku.

11.Róg Z.:

12.Rząd-Górnicki B.:Przewidywany model społeczno-gospodarczy wypoczynku nadmorskiego.Zespół Generalnego Projektanta Makroregionu Nadmorskiego.Gdańsk 1973.

13. Szwichtenberg A.: Możliwości stosowania wskaźników pojemności i chłonności turystycznej w makroregionie północnym. "Jantarowe Szlaki" nr 1, Gdańsk 1977.

14. Szwichtenberg A.: Wyniki wstępnych badań nad sposobami spędzania czasu i motywami wypoczynku. "Rocznik Koszaliński 1978".

15. Szwichtenberg A.: Wpływ walorów środowiska geograficznego na pojemność i chłonność turystyczną na przykładzie Mielna i okolic jeziora Wierzchowo. Dysertacja doktorska /maszynopis/. Gdańsk 1980.

16. Szwichtenberg A.: Przegląd literatury i materiałów badawczych z zakresu chłonności i pojemności turystycznej. "Koszalińskie Studia i Materiały" nr 3, 1982.

17. Szwichtenberg A.: Ochrona walorów turystycznych na przykładzie województwa koszalińskiego. KONB 1982.

18. Szwichtenberg A.: Warunki bioklimatyczne miejscowości Zatoki Koszalińskiej. "Koszalińskie Studia i Materiały" nr , 1985.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Tabela 1

Formy spędzania czasu w miejscowościach wypoczynkowych nad Zatoką Koszalińską

Miejsce spędzania czasu wolnego	Formy spędzania czasu	Przed południem							Po południu						
		D	Dź	K	Ł	M	S	U	D	Dź	K	Ł	M	S	U
I. Zajęcia na wolnym powietrzu poza ośrodkiem wczasowym	1. plaża i kąpiele	67,2	70,0	67,0	86,6	70,0	90,0	72,9	25,6	55,0	32,9	50,0	40,0	3,3	33,3
	2. spacery	6,4	2,5	17,3		4,6		2,1	28,8	7,5	33,9	16,8	21,3	30,0	16,7
	3. wycieczki			6,7		2,0			6,4	5,0	12,8	6,6	6,0	16,6	6,2
II. Spędzanie czasu w pomieszczeniach ogólnodostępnych miejscowości	1. kawiarnia					0,7			1,6		5,9		1,3		
	2. taniec										0,8		0,7		
III. Zajęcia na wolnym powietrzu w ośrodku wczasowym	1. zajęcia sportowe									2,5	3,3	6,6		13,3	4,2
IV. Spędzanie czasu w pomieszczeniach ośrodka wczasowego	1. zajęcia świetlicowe								3,2	2,5			0,7		2,1
	2. klub														4,2
	3. lektura	1,6		2,5		2,1			1,6		3,4	3,3	0,7	6,6	
	4. gry towarzyskie					2,1					3,3	3,3			2,1
	5. sen lub wypoczynek									2,5	0,8		2,6		
	6. słuchanie radia										2,5	3,3			

Źródło: Badania własne /1984 r./

Objaśnienia: I i II - zajęcia mające wpływ na pojemność turystyczną osiedla wczasowego;
III i IV - zajęcia mające wpływ na pojemność turystyczną ośrodka /obiektu/ wczasowego;
D - Darłowo, Dź - Dźwirzyno, K - Kołobrzeg, Ł - Łazy, M - Mielno, S - Sarbinowo, U - Ustronie Morskie.

Tabela 2

Możliwości optymalnego plażowania na plażach województwa koszalińskiego

Miejscowość	Kilometr brzegu	Ilość metrów danego odcinka kilometrowego	Średnia szerokość plaży /w m/	Dostępność plaży	Wartość wskaźnika zagęszczenia plaży /w m^2/os/	Możliwości recepcyjne plaży /w osobach/
1	2	3	4	5	6	7
Wicie	260	500	31,5	bx	24	656,3
	261	1000	21,4	b	12	1783,3
	262	500	42,8	bx	24	891,6
						3331,2
Darłówko	269	500	33,9	cx	16	1059,3
	269	350	10,5	c	8	459,4
	270	1000	30,0	c	8	3750,0
	271	400	19,8	c	8	990,0
	271	150	6,2	c	8	116,3
	272	1000 500	40,0	b	12	~~3663,3~~
	~~273~~	~~300~~	~~23,9~~	~~b~~	~~12~~	~~597,5~~
						10305,8 8041,7
Dąbki	278	650	15,5	c	8	1259,4
	279	1000	36,5	c	8	4562,5
	280	500	36,8	cx	16	1150,0
						6971,9
Łazy	288	100	18,1	cx	16	113,1
	289	400	25,0	bx	24	416,7
	289	600	25,0	b	12	1250,0

1	2	3	4	5	6	7
	290	1000	29,4	c	8	3675,0
	291	500	25,6	b	12	1066,7
	291	500	25,6	bx	24	533,3
						7054,8
Mielno-Unieść	296	500	25,8	bx	24	537,5
	297	1000	22,6	b	12	1883,3
	298	1000	30,5	b	12	2541,7
	299	950	24,6	b	12	1947,5
	300	1000	20,9	b	12	1741,7
	301	500	22,6	b	12	941,7
	301	500	22,6	bx	24	470,8
						10064,2
Mielenko	302	500	24,3	bx	24	506,3
	303	1000	28,3	c	8	3537,5
	304	500	27,7	ax	40	346,3
						4390,1
Chłopy	304	100	27,7	ax	40	69,3
	305	400	19,5	cx	16	487,5
	305	600	19,5	c	8	1218,8
	306	100	37,5	c	8	468,8
	306	500	37,5	cx	16	1171,9
						3416,3
Sarbinowo	306	400	37,5	c	8	1875,0
	307	800	35,0	b	12	2333,3
	308	1000	28,1	b	12	2341,7
	309	200	28,4	b	12	473,3
	309	500	28,4	bx	24	591,7
						7615,0
Gąski	312	500	24,0	bxy	28	428,5
	312	200	24,0	by	14	342,8
	313	900	20,5	ay	22	838,6

1	2	3	4	5	6	7
	314	500	23,5	ay	22	534,0
						2143,9
Ustronie Morskie-Sianożęty	319	500	20,5	cx	16	640,6
	320	600	22,4	cy	10	1344,0
	321	1000	32,3	cy	10	3230,0
	322	1000	27,4	cy	10	2740,0
	323	1000	31,8	cy	10	3180,0
	324	500	40,5	cy	10	2025,0
	324	400	40,5	cxy	20	810,0
						13969,6
Kołobrzeg	331	500	15,4	ax	40	192,5
	332	1000	21,0	a	20	1050,0
	333	1000	18,3	c	8	2287,5
	334	950	39,4	c	8	4678,8
	335	500	11,0	a	20	275,0
	335	500	7,4	cy	10	370,0
	336	400	24,9	cy	10	996,0
	336	500	24,9	cx	16	778,1
						10627,4 8483,3
Grzybowo	337	200	19,1	cx	16	238,8
	338	300	39,8	cx	16	746,3
	338	700	39,8	c	8	3482,5
	339	1000	34,3	c	8	4287,5
	340	500	48,5	c	8	3031,3
	340	500	48,5	cx	16	1515,6
						13302,0
Dźwirzyno	342	300	40,0	cx	16	750,0
	343	200	29,2	cx	16	365,0
	343	800	29,2	c	8	2920,0
	344	1000	19,7	c	8	2462,5
	345	1000	26,8	c	8	3350,0

1	2	3	4	5	6	7
	346	400	19,8	c	8	990,0 10837,5
Ogółem						90860,6 86452,4

Zródło:Rubryki 3 i 4 opracowano w oparciu o "Plan urządzenia gospodarstwa leśnego na okres 1985-1996" Urząd Morski w Słupsku.Badania własne.

Objaśnienia: a - plaża zbudowana z luźnych piasków z licznymi kamieniami o średnicy 8-10 cm,a także z głazami bądź pokrytą iłem;przyjęto wskaźnik zagęszczenia wypoczywających - 20 m^2/os,

b - plaża zbudowana z luźnych piasków z ławicami żwiru lub drobnymi kamieniami o średnicy od 5 do 10 cm;przyjęto wskaźnik zagęszczenia wypoczywających - 12 m^2/os,

c - plaża zbudowana z luźnych piasków średnioziarnistych,miejscami drobne kamienie o średnicy 5 cm;przyjęto wskaźnik zagęszczenia wypoczywających - 8 m^2/os.

x - współczynnik modyfikujący wskaźnik zagęszczenia wypoczywających na plażach poza granicami /barierami/ miejscowości nadmorskich;100% wyższy w porównaniu z a/,b/ i c/,

y - współczynnik modyfikujący wskaźnik zagęszczenia wypoczywających na plażach,którym towarzyszy wysoki klif;/o 2,0 m^2/ na jedną osobę/.

Tabela 3

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskiej strefy rekreacyjnej województwa koszalińskiego

Lp.	Miejscowość	Możliwości recepcyjne plaży	Wskaźnik maksymalnego uczestnictwa	Pojemność turystyczna
1	Wicie	3331,2	90	3701,3
2	Darłówko	~~10305,8~~ 8041,7	67	~~15381,8~~ 12002,5
3	Dąbki	6971,9	90	7746,6
4	Łazy	7054,8	87	8108,9
5	Mielno-Unieść	10064,2	70	14377,4
6	Mielenko	4390,1	90	4877,9
7	Chłopy	3416,3	90	3795,9
8	Sarbinowo	7615,0	90	8461,1
9	Gąski	2143,9	90	2382,1
10	Ustronie Morskie-Sianożęty	13969,6	73	19136,4
11	Kołobrzeg	~~10627,4~~ 8483,3	67	~~15861,8~~ 12661,6
12	Grzybowo	13302	90	14780,0
13	Dźwirzyno	10837,5	70	15482,1
	Razem	~~90860,6~~ 86452,4		~~134093,3~~ 127513,8

Zródło:Badania własne.

Tabela 4

Możliwości optymalnego plażowania na plażach województwa słupskiego

Miejscowość	Kilometr brzegu	Ilość metrów danego odcinka kilometrowego	Średnia szerokość plaży /w m/	Dostępność plaży	Wartość wskaźnika zagęszczenia plaży /w m^2/os/	Możliwości recepcyjne plaży / w osobach/
1	2	3	4	5	6	7
Łeba	181	800	29,5	c	8	2950,0
	182	1000	20,3	c	8	2537,5
	183	1000	17,9	c	8	2237,5
	184	1000	17,8	c	8	2225,0
	185	300	35,8	b	12	895,0
	185	500	35,8	bx	24	745,8
						11 590,8
Rowy	217	300	8,0	cx	16	150,0
	218	200	4,6	cx	16	57,5
	218	800	14,9	c	8	1490,0
	219	900	24,0	c	8	2700,0
	219	100	24,0	cx	16	150,0
	220	400	25,4	cx	16	635,0
						5182,5
Dębina	221	500	33,2	cx	16	1037,5
	222	1000	14,6	cy	10	1460,0
						2497,5
Poddąbie	224	500	42,7	axy	44	485,2
	224	200	42,7	by	14	610,0
	225	1000	26,5	by	14	1892,8
	226	1000	17,7	by	14	1264,3
	227	500	21,5	bxy	28	383,9
						4636,2
Orzechowo	229	500	21,3	ay	22	484,0
	230	500	15,7	ay	22	356,8
						840,8
Ustka	232	500	15,0	axy	44	170,5
	232	200	15,0	a	20	150,0
	233	1000	20,4	a	20	1020,0
	234	800	9,2	b	12	613,3
	235	600	62,6	b	12	3130,0
	236	500	22,3	cx	16	696,8
						5780,6

1	2	3	4	5	6	7
Jarosławiec	254	200	34,0	b	12	566,6
	255	1000	26,3	b	12	2191,7
	256	1000	9,2	by	14	657,1
	257	1000	27,7	cy	10	2770,0
	258	300	24,7	c	8	926,3
	258	500	24,7	cx	16	771,8
						7883,5
Razem						38 411,9

Źródło:Badania własne.

Objaśnienia:Jak w tabeli nr

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Tabela 5

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich województwa słupskiego

lp.	Miejscowość	Możliwości recepcyjne plaży	Wskaźnik maksymalnego uczestnictwa	Pojemność turystyczna
1.	Łeba	11 590,8	70	16 558,3
2.	Rowy	5 182,5	80	6 478,1
3.	Dębina	2 497,5	90	2 775,0
4.	Poddębie	4 636,2	90	5 151,3
5.0	Orzechowo	840,8	90	934,2
6.	Ustka	5 780,6	70	8258,0
7.	Jarosławiec	7 883,5	70	11 262,1
	Razem	38 411,9		51 417,0

Źródło: Badania własne.

Rysunek 1

POJEMNOŚĆ TURYSTYCZNA

BARIERY PRZYRODNICZE I SOCJOURBANISTYCZNE ROZWOJU MIEJSCOWOŚCI WYPOCZYNKOWEJ

- BARIERY PRZYRODNICZE
  - ZASIĘG LECZNICZEGO DZIAŁANIA AERDZOLU MORSKIEGO
  - POWIERZCHNIA DOSTĘPNYCH PLAŻ
  - POWIERZCHNIA TERENÓW LEŚNYCH KORZYSTNYCH DLA REKREACJI
  - ADMINISTRACYJNE WYŁĄCZENIE Z UŻYTKOWANIA TURYSTYCZNEGO:
    - DOBRYCH GLEB /PONIŻEJ IV KLASY/
    - ATRAKCYJNYCH I MAŁO ODPORNYCH WYDM NADMORSKICH
  - TERENY NIEKORZYSTNE DLA REKREACJI :
    - BAGNA
    - ZANIECZYSZCZONE WODY POWIERZCHNIOWE /III klasa czystości/
    - OBSZARY Z NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI BIOKLIMATYCZNYMI
  - I N N E
- BARIERY SPOŁECZNE
  - SPOSOBY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU ORAZ PROGRAM WYPOCZYNKU
  - PROGI SPOŁECZNE WYNIKAJĄCE Z NIEWŁAŚCIWEGO ZAGOSPODAROWANIA MIEJSCOWOŚCI BĄDŹ POSZCZEGÓLNYCH OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCZ
  - MOŻLIWOŚCI ZAGĘSZCZENIA UŻYTKOWNIKÓW NA PLAŻY
  - I N N E
- BARIERY WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ ZMIAN I PRZEKSZTAŁCEŃ ŚRODOWISKA GEOGRAFICZNEGO
  - NADMIERNA KONCENTRACJA ZABUDOWY
  - DOMINACJA CZYNNIKÓW ANTROPOGENICZNYCH NAD PRZYRODNICZYMI
  - WTÓRNE ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA
  - NADMIERNY HAŁAS
  - NIEDOBORY WODY PITNEJ
  - PRZEKSZTAŁCENIA I ZMIANY W ŚRODOWISKU PRZYRODNICZYM
    - WYDEPTYWANIE ZIELENI
    - TWORZENIE SKARP I KRAWĘDZI AKTYWNYCH
  - I N N E
- BARIERY WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ
  - ILOŚĆ I JAKOŚĆ MIEJSC NOCLEGOWYCH
  - BAZA ŻYWIENIOWA
  - DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA
  - LICZBA I CHARAKTER URZĄDZEŃ TURYSTYCZNYCH
  - I N N E

A. Szwichtenberg

Tabela 6

Możliwości optymalnego plażowania na plażach woj. szczecińskiego

Miejscowość	km brzegu	Ilość metrów danego odcinka kilometr.	średnia szer. plaży w m	Dostępność plaży	Wartość wskaźnika zagęszczenia plaży /w m^2/os	Możliwości recepcyjne plaży /w osobach/
1	2	3	4	5	6	7
Mrzeżyno	353	800,0	60,0	c	8	6000,0
Pogorzelica	364	500	48,5	bx	24	1010,4
	364	500	48,5	b	12	2020,8
	365	1000	34,6	b	12	2883,3
	366	500	36,6	a	20	915,0
						6829,5
Niechorze	366	500	37,6	a	20	940,0
	367	1000	26,5	a	20	1325,0
	368	1000	20,3	a	8	2537,5
	369	500	15,9	ay	22	361,4
	369	500	15,9	axy	44	180,7
						5349,6
Śliwno	370	1000	10,2	ay	22	463,6
Rewal	371	1000	8,6	by	14	614,2
	372	1000	32,5	by	14	2321,4
	373	100	10,4	by	14	74,3
	373	500	10,4	by	14	371,4
						3381,3
Trzęsacz	373	400	10,4	by	14	297,1
	374	1000	15,1	ay	10	1510,0
	375	200	21,3	ay	10	426,0
						2233,1
Rusztkowo	375	800	21,3	ay	10	1704,0
	376	150	18,5	ay	22	126,0
	376	500	18,5	axy	44	210,2
						2040,2
Pobierowo	376	250	18,5	axy	44	105,1
	376	100	18,5	ay	10	185,0
	377	1000	33,3	a	22	1513,6
	378	1000	37,9	a	20	1865,0
	379	1000	33,7	ay	22	1531,8
	380	100	36,6	ay	22	166,4
	380	500	36,6	axy	44	415,2
						5782,8
Łukęcin	381	500	23,4	axy	44	265,9
	382	1000	43,7	by	14	3264,3
	383	500	36,9	axy	44	419,3
						3949,5
Dziwnówek	385	900	31,9	bxy	28	341,7
	386	200	27,7	axy	20	299,0
	386	800	27,7	ay	10	2392,0
	387	800	38,7	ay	10	3096,0
	387	200	38,7	axy	20	387,0
	388	300	32,0	axy	20	480,0
						6995,0

c.d.tabeli 6

1	2	3	4	5	6	7
1. Dalunów	388	500	32	ox	16	1000,0
	389	1000	32	o	20	1600,0
	390	1000	31,5	o	8	4937,5
	391	1000	45,7	o	8	5712,5
	392	300	17,0	o	8	637,5
						14887,5
3. Międzyrodzie	394	500	38,8	ox	16	1187,5
	394	300	38,0	o	8	1425,0
	395	1000	44,0	o	8	5500,0
	396	1000	46,1	o	8	5762,5
	397	500	39,3	ox	16	1965,0
						15840,0
13. Międzyskroje	412	200	32,9	o	8	822,5
	413	1000	53,9	o	8	6737,0
	414	1000	53,6	o	8	6700,0
	415	1000	29,7	ox	16	1856,3
						16116,3
14. Świnujście	425	600	20,2	ox	16	757,5
	426	400	44,4	ox	16	1110,0
	426	600	44,4	o	8	3330,0
	427	1000	51,1	o	8	6387,5
	428	800	32,8	o	8	3280,0
						14865,0
					Razem	103933,4

Źródło: Badania własne. Objaśnienia jak w tabeli 2.

Tabela 7

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich
w województwie szczecińskim

Lp.	Miejscowość	Możliwości recepcyjne plaży	Wskaźnik maksymalnego uczestnictwa	Pojemność turystyczna
1.	Mrzeżyno	6000,0	70	8571,4
2.	Pogorzelice	6829,5	70	9756,4
3.	Niechorze	5349,6	77,5[x]	6902,7
4.	Śliwin	463,6	90	515,0
5.	Rowal	3381,3	70	4830,4
6.	Trzęsacz	2233,1	85	2627,2
7.	Pustkowo	2040,2	90	2266,9
8.	Pobierowo	5782,8	80	7228,5
9.	Łukęcin	3949,0	90	4387,7
10.	Dziwnówek	6995,0	80	8743,8
11.	Dziwnów	14057,5	70	20125,0
12.	Międzywodzie	15840,0	70	22628,6
13.	Międzyzdroje	16116,3	70[x]	23023,3
14.	Świnoujście	14865,0	70	21235,7
		103933,4		142842,6

Źródło: Badania własne

Objaśnienia: x - wskaźnik określony przez
B. Rząd-Górnickiego

Tabela 8

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich województwa szczecińskiego a aktualny i projektowany ruch turystyczny

Miejscowość	Pojemność turystyczna	Ludność stała		Ludność sezonowa		Wypoczynek świąteczn.		Wyp.świąteczn. + sezon.		Różnica między poj.turystycz. a obciążeniem turys.	
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.Mrzeżyno	8571,4	.	.	6197	6200	500	500	6697	6700	+1874,4	+1871,4
2.Pogorzelica	9756,4	120	450	14250	12550	500	1000	14750	13550	-4993,6	-3793,6
3.Niechorze	6902,7	750	860	6300	7100	2000	3000	8300	10100	-1397,3	-3197,3
4.Rewal+Śliwin	5345,4	990	1340	5500	7700	2000	3500	7500	11200	-2154,6	-5854,6
5.Trzęsacz	2627,2	90	100	850	1250	500	800	1350	2050	+1277,2	+ 577,2
6.Pustkowo	2266,9	100	100	2350	3650	1000	1500	3350	5150	-1083,1	-2883,1
7.Pobierowo	7228,5	700	800	9700	10650	2000	2000	11700	12650	-4471,5	-5421,5
8.Łukęcin	4387.7	150	500	2880	4700	2000	7000	4880	11700	- 492,3	-7312,3
9.Dziwnówek	8743,8	250	600	4230	5000	4000	5000	8230	10000	+ 513,8	-1256,2
10.Dziwnów	20125,0	3200	3700	7900	8700	3000	2000	10900	10700	+9225	+9425,0
11.Międzywodzie	226286	460	1000	8340	8700	3000	5000	11340	13700	+11268,6	+8928,6
12.Międzyzdroje	23023,3	.	.	14900	14000	5000x	5000x	19900	19000	+3123,3	+4023,3
13.Świnoujście	21235,7	.	.	15500	15500x	5000x	5000x	20500	20500	+ 735,3	+ 735,7
	142 892,6							129397	147000	-14592,4	-29718,6
										+28038,3	+25561,2

Źródło:Rubryki:3,4,6,7,8 - wg Biura Studiów i Projektów Rozwoju Przestrzennego Województwa,Szczecin.
Objaśnienia: a - stan istniejący; b/ - stan projektowany; x - wartość hipotetyczna.

Tabela 9

Możliwości optymalnego plażowania na plażach
woj. gdańskiego

p. Miejscowość	Km brzegu	Ilość m danego odcinka kilometr.	Średnia szer. plaży /w m/	Dostępność plaży	Wartość wskaźnika zagęszczenia plaży	Możliwości rekreacyjne plaży /w osobach/
2	3	4	5	6	7	8
1.Sobieszewo	56	500	37,6	ox	16	1175,0
	56	500	37,6	o	8	2350,0
	57	1000	30,3	o	8	3787,5
	58	200	24,7	o	8	617,5
	58	500	24,7	ox	16	771,8
						8701,8
2.Stogi	59	500	20,0	by	14	714,3
	60	1000	16,7	by	14	1192,8
	61	1000	39,8	o	8	4975.0
	62	1000	50,7	o	8	6337,5
	63	1000	56,0	o	8	7000,0
	64	800	69,1	o	8	6910,0
						27129,6
3.Jelitkowo	70	1000	30,2	o	8	3775,0
	71	1000	32,2	o	8	4025,0
	72	1000	37,5	o	8	4687,5
	73	1000	18,0	o	8	2250,0
	74	600	39,5	o	8	2962,5
						17700,0
4. Sopot	74	400	39,5	o	8	1970,0
	75	1000	27,1	o	8	3387,5
	76	1000	35,7	o	8	4462,5
	77	1000	56,9	o	8	7112,5
	78	1000	61,3	o	8	7662,5
	79	500	26,4	ox	16	825,0
						25420,0
5.Gdynia	79	600	26,4	b	12	1100
	80	1000	16,0	by	14	1142,8
	85	300	21,2	b	12	530,0
						2772,8
6. Rewa	100	1000	40,4	o	8	5050,0
	101	500	6,4	b	12	266,6
						5316,6
7. Puck	115	300	11,5	o	8	431,3
8. Swarzewo	120	500	5,8	b	12	241,7
	121	500	4,3	b	12	179,2
						420,9
9. Chałupy	5H	500	31,5	ox	16	984,4
	6H	1000	30,4	o	8	3800,0
	7H	1000	25,6	o	8	3200,0
	8H	500	31,5	ox	16	984,4
						8968,8

o.d. tab.9

1	2	3	4	5	6	7	8
10.	Kuźnica	10II	500	24,5	ox	16	765,6
		11II	1000	37,9	o	8	4737,5
		12II	1000	25,0	o	8	3125,0
		13II	1000	33,2	o	8	4150,0
		14II	500	45,0	ox	16	1406,3
							14184,4
11.	Jastarnia	18II	1000	38,2	ox	16	2387,5
		19II	1000	37,3	o	8	4662,5
		20II	1000	54,9	o	8	6862,5
		21II	1000	51,1	o	8	6387,5
							20300,0
12.	Jurata	22II	1000	43,8	o	8	5475,0
		23II	1000	55,1	o	8	6887,5
							12362,5
13.	Hel	33II	1000	46,3	o	8	5787,5
		34II	1000	53,4	o	8	6675,0
		37II	700	7,4	b	12	431,7
		38II	1000	3,4	b	12	283,3
							13177,5
14.	Władysławowo	125	900	60,0	o	8	6750
		126	1000	86,9	o	8	10862,5
		127	1000	16,8	ay	22	763,6
		128	1000	18,4	ay	22	836,4
		129	500	24,4	axy	44	277,3
							19489,8
15.	Jastrzębia Góra	134	500	46,8	axy	44	531,8
		134	500	46,8	ay	22	1063,6
		135	1000	27,8	ay	22	1263,6
		136	500	36,4	o	8	2275,0
		136	500	36,4	xox	16	1137,5
							6271,5
16.	Karwia	139	500	41,6	ox	16	1300,0
		140	1000	41,4	o	8	5175,0
		141	1000	41,6	o	8	5200,0
		142	500	26,6	ox	16	831,3
							12506,3
					Razem		195153,9

Źródło: Obliczenia własne

Objaśnienia: Jak w tabeli 2 oraz : II - Półwysep Helski

Tabela 19

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich woj. gdańskiego

Lp.	Miejscowość	Możliwości recepcyjne plaży	Wskaźnik maksymalnego zagęszczenia	Pojemność turystyczna
1.	Sobieszewo x	8701,8	70	12431,1
2.	Stogi x	27129,6	70	38756,6
3.	Jelitkowo x	17700,6	70	25285,7
4.	Sopot x	25420,0	70	36314,3
5.	Gdynia x	2772,8	80	3466,0
6.	Rewa x	5316,6	70	7595,1
7.	Puck x	431,3	90	479,2
8.	Swarzewo	420,9	90	467,7
9.	Chałupy	8968,8	90	9965,3
10.	Kuźnica	14184,4	80	17730,5
11.	Jastarnia	20300,0	90	22555,5
12.	Jurata	12362,0	70	17660,0
13.	Hel	13177,5	70	18825,0
14.	Władysławowo	19489,8	70	27842,6
15.	Jastrzębia Góra	6271,5	80	7839,4
16.	Karwia	12506,3	80	15632,9
		195153,3		262846,9

Źródło: Obliczenia własne

x Odcinki brzegu wyłączone z użytkowania turystycznego ze względu na nadmierne zanieczyszczenie wody i plaży

Tabela 12

Możliwości optymalnego plażowania na plażach woj.elbląskiego

L.p.	Miejscowość	Km-metr brzegu	Ilość metrów danego odcinka kilometr	Średnia szer. plaży /w m/	Dostępność plaży	Wartość wskaźnika zagęszcz. plaży /w m²/os/	Możliwości recepcyjne plaży /w osobach/
1.	Piaski	3	500	30,9	ex	16	965,6
		4	1000	22,2	e	8	2775,0
		5	800	38,1	e	8	3810,0
		5	200	38,1	ex	16	476,3
		6	300	40,0	ex	16	750,0
							8776,9
2.	Krynica Morska	15	300	45,5	ex	16	853,1
		16	200	54,2	ex	16	565,0
		16	800	45,2	e	8	4520,0
		17	1000	42,3	e	8	5287,5
		18	1000	45,1	e	8	5637,5
		19	500	44,2	ex	16	1381,3
							18294,4
3.	Kąty Rybackie	29	500	37,4	ex	16	1168,8
		29	300	37,4	e	8	1402,5
		30	1000	34,9	e	8	4362,5
		31	1000	36,0	e	8	4500,0
		32	1000	29,6	e	8	3700,0
							15133,8
4.	Batutowo	33	1000	33,5	e	8	4187,5
		34	1000	42,8	e	8	5350,0
		35	1000	48,0	e	8	6000,0
		36	1000	38,8	e	8	4850,0
		37	500	38,5	ex	16	1203,1
							21590,6
5.	Stegna	38	500	49,0	ex	16	1343,8
		39	1000	43,9	e	8	5487,5
		40	1000	39,3	e	8	4912,5
		41	500	40,0	ex	16	1250,0
							12993,8
6.	Jantar-Junoszyno	42	500	36,8	ex	16	1150,0
		42	200	36,8	e	8	920,0
		43	1000	35,3	e	8	4412,5
		44	1000	35,3	e	8	4412,5
		45	1000	44,7	e	8	5587,5
		46	500	50,1	e	8	3131,3
							19613,8
7.	Miłoszewo	46	500	50,1	e	8	3131,3
		47	1000	45,6	e	8	5700,0
		48	800	64,3	e	8	6430,0
							15261,3
						Razem	111614,6

Źródło: Badania własne

Objaśnienia: Jak w tabeli 8

Tabela 13

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich
woj. elbląskiego

Lp.	Miejscowość	Możliwości recepcyjne plaży	Wskaźnik maksymalnego wyposażenia	Pojemność turystyczna
1.	Piaski	8776,9	90	9752,1
2.	Krynica Morska	18244,4	70	26063,4
3.	Ruty Rybackie	15133,8	80	18917,3
4.	Sztutowo	21590,6	80	26988,3
5.	Stegna	12993,6	80	16242,3
6.	Jantar-Junoszyno	19513,9	90	21793,1
7.	Mikoszewo	15261,3	80	19076,6
		111614,6		138833,1

Źródło: Badania własne

Tabela 14

Pojemność turystyczna strefy nadmorskiej

Lp.	Województwo	Pojemność turystyczna	%
1.	Szczecińskie	142 842,6	19,7
2.	Koszalińskie	127 513,8	17,7
3.	Słupskie	51 417,0	7,1
4.	Gdańskie	262846,9	36,3
5.	Elbląskie	138 833,1	19,2
	Razem	723 453,4	100,0

Źródło: Obliczenia własne

Tabela 15

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich województwa koszalińskiego a aktualny i projektowany ruch turystyczny

Miejscowość	Pojemność turystyczna	Ludność stała		Ludność sezonowa		Wypoczynek świąteczny		Wypoczynek świąteczny + wypoczynek sezonowy		Różnica między poj. turystyczną a obciążeniem turystycznym	
		a	b	a	b	a	b	a	b[x]	a	b
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.Mielno	3701,3	•	•	841	8500	-	-	841	8500	+2860,3	-4798,7
2.Darłowo	12002,5	12500	17000	7944	18000	•	2000	9944,0	20000	-2059,5	-7997,5
3.Dąbki	7746,6	•	•	4725	11000	-	-	4725,0	11000	+3021,6	-3253,4
4.Łazy	8108,9	150	150	4587	6200	3000	3000	7587,0	9200	+ 521,9	-1091,1
5.Mielno-Unieście	14377,4	2500	3500	9416	19500	15000	15000	24416,0	34500	-10038,6	-20122,6
6.Mielenko	4877,9	•	•	839	3000	10000	10000	10838,0	13000	-5960,1	-8122,1
7.Chłopy	3795,9	•	•	1232	11000		5000	1232,0	•	+2563,9	-3743,0
8.Sarbinowo	8461,1	•	•	5298		•	-	5298,0	16000	+3163,1	
9.Gąski	2382,1	•	•	1448	13500	-	-	1448,0	13500	+ 934,1	-11117,9
10.Ustronie M. + Sianożęty	19136,4	1700	2200	14009	18000	-	-	14009,0	18000	+5127,4	+1136,4
11.Kołobrzeg	12661,6	41400	40000	22920	40000	5000	5000	27920,0	45000	-15258,4	-32338,4
12.Grzybowo	14780,0	•	•	1403	10000	-	-	1403	10000	+13377	+4780,0
13.Dźwirzyno	15482,1	•	•	10423	13000	-	-	10423	13000	+5059,1	+2482,1
	127 613,8							120 084	211700	+38686,9	+8398,5
										-31256,4	-92584,7

Źródło: Badania własne. Rubryka 6 - wg Biura Planowania Przestrzennego, Architektury i Nadzoru Budowlanego w Koszalinie /"Koncepcja kierunkowa zagospodarowania turystycznego pasa nadmorskiego woj.koszalińskiego", Koszalin 1978/.

Objaśnienia: a - stan istniejący, b - stan projektowany, x - dane hipotetyczne, przyjęte w oparciu o aktualne obciążenie.

Tabela 16

Pojemność turystyczna miejscowości województwa słupskiego a aktualny i projektowany ruch turystyczny

Miejscowość	Pojemność turystyczna	Ludność stała		Ludność sezonowa		Wypoczynek świąteczny		Wypoczynek świąteczny +wypoczynek sezonowy		Różnica między pojemnością turystyczną a obciążeniem turystycznym	
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.Łeba	16558,3	3848	8000	13000	13500	5000[x]	5000	18000	18500	-1441,7	-1942
2.Rowy	6478,1	302	780	6100	10000	.	[illegible]	6100	10000	+ 378,1	-3522
3.Dębina	2775,0	98	.	260	.	.	.	260	.	+2515,0	.
4.Poddąbie	5151,3	25	.	2179	.	.	.	2179	.	+2972,3	.
5.Orzechowo-Ustka	9192,2	16878	22000	12700	15000	5000[x]	5000	20000	20000	-10808	-10808
6.Jarosławiec	11262,1	318	2300	8600	8500	1000	1000	8600	9500	+2662,1	+1762
	~~54 417~~							55 139		+ 8527,5	
										-12249,7	

Źródło: Rubryki: 3,4,5,6,7,8 - wg Komisji Planowania w Słupsku.

Objaśnienia: a - stan istniejący, b - stan projektowany, x - stan hipotetyczny.

Tabela 17

Pojemność turystyczna miejscowości nadmorskich województwa gdańskiego a aktualny ruch turystyczny

Lp	Miejscowość	Pojemność turystyczna	Ludność stała /w tys./	Ludność sezonowa	Wypoczynek świąteczny	Ludność sezonowa+wypoczynek świąteczny	Różnica między pojemnością turystyczną a obciążeniem turystycznym
1.	Sobieszewo	12431,1					
2.	Stogi	38756,6	468,4	26350	40000	66350	+ 10123,4
3.	Jelitkowo	25285,7					
4.	Sopot	36314,3	50,4	5309	20000	25309	+ 16314,3
5.	Gdynia	3466,0	247,5	9514		9514	- 6048,0
6.	Rewa	7595,1	•	•	•	•	•
7.	Puck	479,2	11,5	4764		4764	- 4284,8
8.	Swarzewo	467,7	•	•	•	•	•
9.	Chałupy	9965,3	0,4	1456		1456	+ 8509,3
10.	Kuźnica	17730,5	0,8	764		764	+ 16966,5
11.	Jastarnia	22555,5	4,0	7042	2000	9042	+ 13513,5
12.	Jurata	17660,0	0,6	1373		1373	+ 16287,0
13.	Hel	18825,0	5,0	682	1000	1682	+ 17143,0
14.	Władysławowo	27842,6	12,0	16834	10000	26834	+ 1008,6
15.	Jastrzębia G.	7839,4	0,6	9101	5000	14101	- 6261,6
16.	Karwia+ Ostrowo	15632,9	0,6	6012	5000	11012	+ 4620,9
		262846,9				172201	+104486,5 - 16594,4

Źródło: Badania własne.

Tabela 18

Pojemność turystyczna miejscowości województwa elbląskiego a aktualny i projektowany ruch turystyczny

Miejscowość	Pojemność turystyczna	Ludność stała		Ludność sezonowa		Wypoczynek świąteczny		Wypoczynek świąteczny + wypoczynek sezonowy		Różnica między poj.turystyczną a obciążeniem turystycznym	
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1	2	3	4	5	5	7	8	9	10	11	12
1.Piaski	9752,1	167	.	867	.	300	.	1334	.	+8418,1	.
2.Krynica Morska	26063,4	251	.	9525	.	6350	.	16526	.	+9537,4	.
3.Kąty Rybackie	18 917,3	681	.	4563	.	1800	.	7044	.	+11873,3	.
4.Sztutowo	26958,3	1753	.	2603	.	2100	.	6456	.	+20532,3	.
5.Stegna	16242,3	1882	.	9654	.	5300	.	14816	.	+1426,3	.
6.Jantar-Junoszyno	21 795,1	969	.	4403	.	1150	.	6522	.	+15271,1	.
7.Mikoszewo	19076,6	657	.	9860	.	-	.	4517	.	+14559,6	.
	~~139853,1~~							~~57415~~			
	138833,1							57215		+81618,1	

Źródło: Dane w rubrykach: 3,5,7 wg B.Balkowskiej: "Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki w strefie nadmorskiej województwa elbląskiego", [illegible], [illegible], maszynopis.

Objaśnienia: a - stan istniejący, b - stan projektowany, x - odcinki brzegu wyłączone z użytkowania turystycznego ze względu na nadzwyczajne zanieczyszczenie wody morskiej i plaży.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-[illegible]ych

Szuchtenberg Aleksander
A-1035 cz V
CPBP 08.06. - III-4.5
BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych
A-1035

Treść raportu - część I

I. Zagospodarowanie turystyczne makroregionu północnego

1. Informacje wstępne

W opracowaniu tym zostaną przedstawione wiodące elementy zagospodarowania turystycznego, a mianowicie: baza noclegowa, placówki handlowe i gastronomiczne oraz placówki usługowe.

Struktura bazy noclegowej /wczasowo-wypoczynkowej i turystycznej/ w makroregionie północnym została opracowana dla jedenastu kolejnych lat 1976-1986 r., dla: gmin, miast, województw, a także dla strefy nadmorskiej, pojeziernej i dla terenów poza w/w strefami. Jak wspomniano w założeniach badawczych do obliczeń statystycznych za strefę nadmorską przyjęto obszar 24 gminy i 20 miast, które leżą w sąsiedztwie Bałtyku, zaś strefę pojezierną tworzyło w 1986 r. 37 miast i 84 gminy /tab. 1/. Pierwszy region obejmuje 5 109 km^2, na którym mieszka 1,1 mln osób, zaś drugi - 16 723 km^2 /42,2 % powierzchni makroregionu/, na którym mieszka - 897,3 tys. mieszkańców /24,1 % ludności makroregionu/. Pozostałe gminy i miasta, nie zaliczone do żadnej z w/w stref tworzą obszar tzw. "poza strefami" /17 569 km^2, 1716,8 tys. mieszkańców/.

Jak wynika z tabeli 1 w makroregionie północnym ludność w 1986 r. wzrosła w porównaniu z 1976 r. o 9,6 %, przy czym w strefie nadmorskiej o 8,4 %. Natomiast wskaźniki zarówno ilości miejsc noclegowych na 1 km^2 jak i 1000 ludności dość znacznie zmalały. Dla przykładu dla całego makroregionu wskaźnik Deferta w 1976 r. wynosił 8,1, w 1980 r. - 7,8, a w 1986 r. - 7,5. Podobnie drugi wskaźnik: 1976 r. - 94,7 miejsc noclegowych na 1000 ludności, 1980 r. - 87,7, 1986 r. - 79,7. Powyższe zagadnienia zostaną bliżej przedstawione w dalszej części opracowania.

2. Baza noclegowa /turystyczna i wczasowo-wypoczynkowa/

a/ Według rodzajów obiektów

Zagadnienie to obrazują tabele 2a i b.

W odniesieniu do obiektów wczasowo-wypoczynkowych zmiany w strukturze miejsc noclegowych, jakie zaszły w latach 1976-1986 r. odnoszą się do dwóch podstawowych ich grup, a mianowicie ośrodków wczasowych i kwater prywatnych. W pierwszym przypadku liczba miejsc noclegowych wahała się od 141 865 w 1976 r. do 150 165 w 1984 r., zaś udział w strukturze bazy wczasowej od 54,6 % /1976 r./ do 66,2 % /1983 r./. Inaczej sprawa przedstawia się w odniesieniu do kwater prywatnych, gdzie liczba miejsc noclegowych zmniejszyła się z 101 459 /1976 r./ do 46 680 /1983 r./, a udział w strukturze z 39,0 % /1976 r./ do 20,9 % /1983 r./ - tab. 2a. Zmiany liczby miejsc w kwaterach były główną przyczyną zmian w strukturze bazy wczasowo-wypoczynkowej makroregionu, a przede wszystkim w gdańskim i szczecińskim.

Generalnie w badanym okresie "szczyt" w bazie wczasowo-wypoczynkowej został osiągnięty w 1977 r. /265 149 m. noclegowych/, zaś "dołek" w 1982 r. /214 251/. A więc spadek aż o 51 tys. miejsc /19,2 %/. W największym stopniu zadecydował o nim ogromny ubytek miejsc na kwaterach prywatnych. Chociaż w ośrodkach wczasowych liczba miejsc noclegowych sukcesywnie wzrastała, to w grupie kwater prywatnych sytuacja ta nadal jest nieustabilizowana /nieznaczny wzrost bądź nieznaczny spadek/.

Do innych zmian strukturalnych dotyczących obiektów wczasowo-wypoczynkowych należą: sukcesywny wzrost udziału miejsc noclegowych w obiektach lecznictwa sanatoryjnego i uzdrowiskowego wykorzystywanych na potrzeby wczasów /podwójne ilości miejsc/,

oraz trzykrotny wzrost miejsc w obiektach szkoleniowo-wypoczynkowych.

Interesujący jest również problem ilości obiektów świadczących usługi noclegowe w poszczególnych latach /bez kwater prywatnych/. Ogólnie nastąpił ich wzrost /1976 r. - 1458, 1980 r. - 1608, 1983 r. - 1710, 1986 r. - 1621/. Zmiany strukturalne najlepiej jednak oddaje liczba samych obiektów wczasowych w poszczególnych latach. I tak w 1976 r. było - 1325 ośrodków wczasowych, w 1980 r. - 1403, zaś w 1986 r. - nastąpił spadek do 1366. W makroregionie północnym około 60 % obiektów nie posiada jednak więcej niż 100 miejsc noclegowych, a 38,7 % - obiektów zaliczanych jest do średniej wielkości, tj. od 100 do 500 miejsc. Dużych ośrodków jest 39. Wprawdzie na tym terenie jest korzystniejsza sytuacja niż w Polsce, to jednak stopień rozproszenia tej bazy /75 % obiektów małych, do 100 miejsc noclegowych/ jest zbyt duży, a tym samym nieekonomiczny.

A oto zmiany strukturalne w drugim typie obiektów, tj. w bazie turystycznej. "Szczytowym" rokiem w tej grupie obiektów był 1979 r. /69 747/ - tab. 2b. A więc liczba miejsc ogólnodostępnych rosła mimo pogłębiania się kryzysu. Po krótkotrwałym spadku liczby miejsc w latach 1980-1983 znowu obserwowany jest wzrost, chociaż nadal nie osiągający maksimum.

Do innych zmian strukturalnych należy zaliczyć:

a/ gwałtowny wzrost ilości obiektów w 1980 r. /tj. z 415 w 1976 r. do 695 w 1980 r./. Było to spowodowane, między innymi włączeniem do grupy obiektów turystycznych pensjonatów, które do 1977 r. należały do bazy wczasowo-wypoczynkowej, zmniejszenie liczby hoteli poprzez ich przekwalifikowanie na domy wycieczkowe oraz włączenie do eksploatacji 10 nowych kempingów;

b/ nadal dominują obiekty o zabudowie lekkiej, tj. zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, kempingi i pola biwakowe;

c/ nieznaczny ogólny wzrost liczby miejsc noclegowych w obiektach turystycznych, tj. 2,1 % /1976-1986 r./;

d/ wyższy wzrost liczby miejsc noclegowych nastąpił w hotelach /17,2 %/, kempingach /46,9 %/, schroniskach młodzieżowych /16,4 %/. Jednocześnie duży spadek zanotowano w: motelach /12,7 %/, domach wycieczkowych /8,7 %/, pokojach gościnnych /43,6 %/ i polach biwakowych /43,4 %/.

b/ Sezonowość

Zarówno baza w obiektach wczasowo-wypoczynkowych jak i turystycznych jest wybitnie sezonowa. Najlepiej jednak zjawisko to wyjaśnia wykorzystanie obiektów wczasowo-wypoczynkowych /tab. 3/. Ilość miejsc noclegowych całorocznych waha się od 6,8 tys. w 1976 r. do 12,2 tys. w 1980 r. Po gwałtownym spadku na początku lat osiemdziesiątych, notuje się ponowny wzrost, powoli zbliżający się do wielkości "szczytowej". Należy jednak podkreślić, że chociaż liczba miejsc noclegowych całorocznych w latach 1976-1986 wzrosła prawie dwukrotnie, to nadal udział tego typu miejsc do całości bazy w obiektach wczasowo-wypoczynkowych jest znikomy, od 2,6 % w 1976 r. do 4,8 % - 1986 r.

W strukturze rodzajowej bazy całorocznej istotną zmianą jest brak kwater prywatnych w 1986 r., zmniejszanie się udziału miejsc całorocznych w ogólnej liczbie miejsc w obiektach lecznictwa uzdrowiskowego i sanatoryjnego wykorzystywanych na potrzeby wczasów /z 12,9 % do 4,7 %/ i w domach pracy twórczej /z 38,6 % do 22,8 %/.

Obiekty wczasowo-wypoczynkowe w makroregionie północnym są wykorzystywane dość nieekonomicznie, o czym świadczy liczba dni eksploatacji. Wykorzystanie to jest znacznie niższe niż średnie dla całego kraju. Gdy średnia liczba dni działalności obiektów wczasowych w Polsce wynosiła w 1983 r. 115 dni, to w makroregionie północnym tylko 90 dni.

W grupie obiektów turystycznych zaobserwowano pewne pozytywne zmiany, a mianowicie:

- w 1986 r. było 14,3 tys. miejsc całorocznych /23,8 % - ogólnej liczby miejsc/,
- duży przyrost liczby miejsc całorocznych w hotelach w latach 1980-86 wynoszący 23,8 %,
- wzrost udziału miejsc całorocznych w ogólnej liczbie miejsc w domach wycieczkowych /z 56,4 % w 1980 r. do 81,9 % w 1986 r./.

3. Struktura przestrzenna obiektów wczasowo-wypoczynkowych i turystycznych

a/ Wg województwa

Przez całe jedenaście lat /1976-1986 r./ nie zanotowano zmian w pozycji jaką zajmuje poszczególne województwo pod względem ilości miejsc noclegowych w obiektach wczasowo-wypoczynkowych w makroregionie północnym.

Pierwsze miejsce - woj. szczecińskie w 1986 r. - 30,1 % ogólnej bazy w makroregionie, drugie - koszalińskie - 27,7 %, trzecie - gdańskie - 20,4 %, czwarte - słupskie - 12,9 % i piąte - elbląskie - 8,9 % /tab. 4/. W odniesieniu do obiektów turystycznych kolejność ta obecnie jest nieco inna, a w badanym okresie 1976-1986 nastąpiły pewne zmiany w potencjale tej

bazy w poszczególnych województwach. W 1986 r. kolejność ta była następująca: gdańskie - 29,9 %, szczecińskie - 24,1 %, koszalińskie - 18,4 %, słupskie - 15,6 % i elbląskie - 12,0 % - tab. 5. W pierwszym przypadku, tj. w obiektach wczasowo-wypoczynkowych są większe dysproporcje między poszczególnymi województwami niż w drugim.

Chociaż szczytowym rokiem dla makroregionu w bazie wczasowo-wypoczynkowej był rok 1977 /265 149 miejsc/, to dla gdańskiego był to 1976 r., zaś dla elbląskiego 1978 r. Rokiem kryzysowym dla makroregionu był 1982 r. /inaczej było tylko w koszalińskiem i słupskim - 1983 r./. Bardzo ważne są jednak różnice między maksymalną, a minimalną liczbą miejsc noclegowych w poszczególnych województwach w latach 1976-86. Największą amplitudę stwierdzono w gdańskiem, tj. 23,4 tys. miejsc noclegowych, spadek o /34,9 %/, szczecińskim 11,2 tys. /15,4 %/, słupskim 7 tys. /21,5 %/, elbląskie 6,4 tys. /29,2 %/ i koszalińskim 5,7 tys. /8,3 %/. Gwałtowny spadek w woj. gdańskim i elbląskim jest wynikiem nałożenia się kryzysowej sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju oraz katastrofy ekologicznej nad Zatodką Gdańską.

W grupie obiektów turystycznych w makroregionie północnym szczytowy był rok 1979 /69 747 miejsc noclegowych/, zaś minimalnym - 1984 r. /57 312/ - tab. 4.

W strukturze makroregionalnej do najważniejszych zmian należą: a/ spadek udziału woj. szczecińskiego /z 39,9 % w ogólnej liczbie miejsc w makroregionie w 1978 r. do 24,1 % w 1986 r./; b/ wzrost udziału województw: koszalińskiego z 13,5 % do 19,2 % /1976 r. a 1981 r./, słupskiego z 7,4 % do 15,6 % /1976 r. a 1986 r./ i elbląskiego.

Reasumując należy podkreślić spadek udziału bazy noclegowej

w obiektach wczasowo-wypoczynkowych i turystycznych dwóch głównych potentatów makroregionu, tj. gdańskiego i szczecińskiego, na korzyść dwóch woj. położonych nad otwartym morzem, tj. koszalińskiego i słupskiego.

b/ Wg stref zagospodarowania

Potencjał noclegowy obiektów wczasowo-wypoczynkowych i turystycznych przedstawiony został w tab. 5. Głównym obszarem organizacji wypoczynku w makroregionie północnym jest strefa nadmorska. Znaczenie pojeziernej w ogólnym bilansie miejsc noclegowych jest niewielkie, wynoszące średnio w latach 1976-86 zaledwie 12,2 %. Należy jednak podkreślić, że udział miejsc noclegowych na tym terenie wzrasta, tj. od 11,6 % /1976 r./ do 12,7 % /1985 r./. Sukcesywny spadek ilości miejsc noclegowych w obiektach nadmorskich o 18 838 /1976-1986/ i powolny wzrost w strefie pojeziernej jest również odbiciem poszukiwania obszarów wypoczynkowych o względnie lepszych warunkach ekologicznych. Zaskakujący jest gwałtowny wzrost miejsc noclegowych poza w/w strefami. W 1986 r. w stosunku do 1976 r. był to skok 2,7-krotny.

W odniesieniu do obiektów wczasowo-wypoczynkowych pod względem struktury obiektów, te same tendencje obserwuje się zarówno w strefie nadmorskiej jak i pojeziernej, tj. wzrost ilości miejsc w ośrodkach wczasowych i zmniejszanie się udziału kwater prywatnych. W strukturze bazy wczasowej strefy pojeziernej w porównaniu ze strefą nadmorską dostrzega się duży udział obiektów noclegowych w ośrodkach wypoczynku sobotnio-niedzielnego.

W wyniku analizy miejsc noclegowych w obiektach turystycznych w obu badanych strefach, stwierdza się, że w zagospodaro-

waniu strefy pojeziernej jest znacznie mniejszy udział kempingów i pól biwakowych oraz pokoi gościnnych, przy jednocześnie większym znaczeniu domów wycieczkowych niż w strefie nadmorskiej.

c/ Wg miast i gmin

W analizie zostało uwzględnionych 292 jednostek, z czego 93 miast i 199 gmin znajdujących się w makroregionie północnym /tab. 1/. Jednakże obiekty turystyczne i wczasowo-wypoczynkowe zostały stwierdzone tylko w 191 jednostkach administracji państwowej /44 - w strefie nadmorskiej, 97 - w strefie pojezierznej i 50 - poza strefami/. Tak więc w 1985 r. obiekty noclegowe zlokalizowane były w 75 miastach i 116 gminach.

W 1986 r. liczba miejsc noclegowych w badanych jednostkach była bardzo zróżnicowana, wahająca się od 7 do 21 687 /gmina Bielice i Rewal woj. szczecińskie/.

Do miast o największym potencjale noclegowym należą: Władysławowo /19 368/, Kołobrzeg /17 649/, Świnoujście /15 497/, Międzyzdroje /12 111/, Gdańsk /11 174/, Łeba /10 964/, Ustka /10 690/, Darłowo /7437/, Jastrowie /6569/, Sopot /4044/, Szczecin /3777/ i Gdynia /3209/, zaś gminy: Rewal /21 687/, Mielno /16 456/, Dziwnów /15 184/, Sztutowo /12 047/, Ustronie Morskie /11 470/, Stegna /10 005/, Kołobrzeg /9273/, Trzebiatów /6197/, Ustka /6092/, Darłowo /5090/, Postomino /4240/, Kościerzyna /4096/, Stężyce /2323/ i Wolin /2008/.

Tylko jedno miasto /Szczecin/ i 3 gminy są spoza strefy nadmorskiej. Należy podkreślić, że wyżej podano stan z 1986 r., który znacznie różni się od stanu istniejącego w latach siedemdziesiątych. Chociaż we Władysławowie w okresie 1976-1986 ilość

miejsc utrzymywała się na tym samym poziomie, to jednak awansowało z 3 pozycji na pierwszą /obecnie/. W sytuacji przeciwnej znalazł się natomiast Gdańsk /z drugiego na piąte/, Kołobrzeg /z pierwszego na drugie/. Należy podkreślić, że w liczbach bezwzględnych te spadki są dość duże, np. dla Gdańska - 8801 miejsc noclegowych /44,1 %/, dla Kołobrzegu - 6016 /25,4 %/.

Biorąc pod uwagę relatywny przyrost liczby miejsc noclegowych, najwyższy w badanym okresie był w miastach: Darłowie /o 1484/, Łebie /o 1385/ i Kwidzyniu /o 540/ oraz gminach: Kołobrzeg /4095/, Darłowo /1648/, Ustronie Morskie /1165/, Dziwnów /951/, Ustka /862/, Nowa Wieś Lęborska /819/, Postomino /788/, Gryfino /602/ i Trzebiatów /589/. Są to więc głównie miasta i gminy strefy nadmorskiej.

4. Miejsca noclegowe w obiektach poszczególnych gestorów

W makroregionie północnym baza noclegowa jest własnością: zakładów pracy, związków zawodowych, FWP, biur i przedsiębiorstw turystycznych oraz organizacji politycznych i społecznych /tab. 6/. Największym dysponentem miejsc noclegowych są zakłady pracy z całej Polski, kolejno biura i przedsiębiorstwa turystyczne oraz FWP /tab. 6/. W 1986 r. dysponowały one kolejno 68,2 %, 23,5 % i 5,3 % ogólnej ilości miejsc noclegowych. Należy jednak podkreślić, że udział poszczególnych gestorów w analizowanym okresie 1977-1986 był zmienny. Ogólnie ilość miejsc noclegowych wzrosła w bazie zakładów pracy /o 8,2 % w 1986 r. w porównaniu z 1976 r./ i organizacji politycznych oraz społecznych. Gwałtowny spadek nastąpił w bazie biur, przedsiębiorstw i organizacji turystycznych /39,1 %/ oraz w bazie FWP /23,4 %/ i związków zawodowych /48,1 %/.

5. Infrastruktura żywieniowa w makroregionie północnym

Ważną rolę w obsłudze ruchu turystycznego odgrywa infrastruktura żywieniowa, a szczególnie dostępność placówek gastronomicznych i handlowych.

W makroregionie północnym w 1986 r. znajdowało się 4155 zakładów gastronomicznych, z czego 2469 - uspołecznionych /tab.7/. Dane zawarte w tabeli 7, a obrazujące sytuację tylko w odniesieniu do miejsc konsumenckich w uspołecznionych zakładach gastronomicznych, nie oddają istoty tego zagadnienia. Na możliwości żywieniowe, szczególnie w strefie nadmorskiej, mają bowiem wpływ gwałtownie powstające w ostatnich latach zakłady nieuspołecznione. W 1985 r. było ich 1568, a w 1986 r. już 1686 /40,6 % ogólnej liczby zakładów gastronomicznych/.

Zastanawiający jest fakt, że z jednej strony liczba zakładów gastronomicznych wzrasta, zaś z drugiej - rośnie liczba ludności przypadającej na 1 miejsce konsumenckie. Ten negatywny kierunek spowodowany jest głównie malejącą ilością miejsc konsumenckich, szczególnie w uspołecznionych zakładach gastronomicznych. Dość duży, sukcesywny, spadek tych miejsc obserwuje się od 1981 r. /tab. 7/.

Trzecim elementem, który uwzględniono w charakterystyce infrastruktury turystycznej to placówki handlowe. Liczba punktów sprzedaży detalicznej w analizowanym jedenastoleciu sukcesywnie rosła, osiągając w 1986 r. 22 457 /wzrost w stosunku do 1976 r. zaledwie o 8 %/. W związku z powyższym wskaźnik liczby ludności przypadającej na 1 punkt sprzedaży detalicznej utrzymuje się na mniej więcej tym samym poziomie /tab. 8/. Jego wzrost /z 162 osób w 1976 r. na 166 osób w 1986 r./ wyraźnie świadczy, że rozwój sieci handlowej był wolniejszy od przyrostu liczby ludności.

II. Ruch turystyczny w makroregionie północnym

1. Korzystający z noclegów w obiektach makroregionu północnego

Zagadnienie powyższe zostało przedstawione w tabeli 9. Szczytowym rokiem dla makroregionu północnego był rok 1977, w którym wypoczywało na tym terenie 3,4 mln osób. Należy podkreślić, że różnice między rokiem szczytowym a minimalnym /1983 r./ były bardzo wysokie, wynoszące aż 670,8 tys. osób /spadek o 24,6 %/. Na początku badanego okresu w przybliżeniu występowała równowaga między ilością osób korzystających z obiektów turystycznych a korzystających z obiektów wczasowo-wypoczynkowych. W 1985 r. w pierwszym typie obiektów wypoczywało prawie 6 % więcej niż w drugim. Tak więc większy spadek ilości wypoczywających dotknął obiekty wczasowo-wypoczynkowe niż turystyczne.

Przestrzennie największe zmiany w ruchu turystycznym zanotowano w województwie elbląskim /w 1982 r. skorzystało z noclegów 36,8 %, mniej niż w 1977 r./, gdańskim /35,4 %/ i szczecińskim /33,1 %/. Znacznie mniejsze zmiany miały miejsce w województwie koszalińskim /22,3 %/ i słupskim /22 %/. Tak duży spadek korzystających z noclegów jest oczywiście spowodowany dużym zanieczyszczeniem plaż w Zatoce Gdańskiej.

Od 1983 r. we wszystkich województwach ilość osób korzystających z noclegów powoli rośnie, prócz woj. słupskiego, w którym wzrost ten jest wyjątkowo szybki /1982 r. - 251,3 tys. osób, 1986 r. od stycznia do września - 401,0 tys./. Jedynie w tym województwie obecny ruch turystyczny jest wyższy niż notowano w latach siedemdziesiątych.

Obecnie /1985 r./, największy ruch turystyczny występuje w woj. gdańskim, chociaż potencjał noclegowy jest znacznie mniej-

szy niż na przykład w woj. szczecińskim. Decyduje jednak o tym przede wszystkim ruch turystyczny o charakterze krajoznawczym, tj. osoby korzystające z noclegów w hotelach, kempingach itp.

Miernikiem charakteryzującym także ruch turystyczny jest liczba udzielonych noclegów w obiektach turystycznych i wczasowo-wypoczynkowych /tab. 10/. W tym przypadku obserwuje się te same zjawiska jak w sytuacji analizy bazy noclegowej oraz ilości korzystających z miejsc noclegowych, tj. maksimum w 1977 r., głęboki spadek w 1982 r., i w kolejnych latach powolny wzrost oraz generalnie - nie osiągnięcie poziomu z lat siedemdziesiątych. W tabeli 10 wyraźnie widać jak gwałtownie w makroregionie północnym malała ilość udzielanych noclegów w obiektach wczasowych w latach 1977-1982. Spadek ten wynosił 35,9 %.

Przestrzennie największy spadek udzielanych noclegów wystąpił w obiektach wypoczynkowych w woj. gdańskim /w 1982 r. był niższy o 48,8 % niż w maksymalnym 1976 r./ i elbląskim /44,8 %/ i szczecińskim /28,4 %/. W woj. koszalińskim wynosił 23,4 %, szczecińskim - 28,4 %, zaś słupskim - 32,7 %.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Tabela 1

Zestawienie porównawcze - turystyka na tle niektórych danych demograficznych w makroregionie północnym

	Liczba jednostek administracji państwowej w makroregionie			Ludność	Miejsca noclegowe		Liczba jednostek adm.państwowej z obiektami noclegowymi			Powierzchnie gmin i miast z obiektami noclegowymi			Ludność w miastach i gminach z obiektami turystycznymi i wczasowymi		
	ogółem	miasta	gminy		na 1 km^2	na 1000 ludności	ogółem	miasta	gminy	ogółem	miast	gminy	ogółem	miasta	gminy
MAKROREGION 1976	287	91	196	3368662	8,1	94,7	177	75	102	230674	21858	208816	2800901	2170925	629976
Strefa nadmorska	42	19	23	1018899	51,8	260,0	41	19	22	48081	9390	38691	1012753	887478	125275
Strefa pojezierna	118	36	82	808844	2,2	45,6	88	33	55	116991	5238	111753	672262	339024	333238
Poza strefami	127	36	91	1540919	1,0	11,2	48	23	25	65602	7230	58372	1945885	944423	171463
MAKROREGION 1980	287	91	196	3505263	7,8	87,7	192	77	115	260899	20857	240042	3019894	2329529	690365
Strefa nadmorska	42	19	23	1064721	49,3	237,0	40	19	21	46885	9369	37516	1042229	933477	108752
Strefa pojezierna	118	36	82	829802	2,2	45,3	92	32	60	129752	3896	125856	722769	361858	360911
Poza strefami	127	36	91	1610740	1,0	11,0	60	26	34	84262	7392	76670	1254896	1034194	220702
MAKROREGION 1985	292	93	199	3696676	7,6	81,2	191	75	116	26553	1892	24661	3124499	2392416	732083
Strefa nadmorska	44	20	24	1107730	48,7	224,5	44	20	24	5109	825	4284	1107730	968619	139111
Strefa pojezierna	121	37	84	888102	2,3	43,1	97	32	65	13819	358	13461	775025	385255	389770
Poza strefami	127	36	91	1700844	0,8	7,9	50	23	27	7625	709	6916	1241744	1038542	203202
MAKROREGION 1986	293	94	199	3726019	7,5	79,7	196	76	120	27167	1901	25266	3169344	2414174	755170
Strefa nadmorska	44	20	24	1111866	48,2	221,3	43	20	23	4990	824	4166	1110544	967248	143296
Strefa pojezierna	45	21	24	897312	2,2	41,0	99	33	66	14273	374	13899	792171	397361	394810
Poza strefami	127	36	91	1716841	0,8	8,1	54	23	31	7904	703	7201	1266629	1049565	217064

Tabela 2 a

Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych według rodzajów obiektów w makroregionie północnym w latach 1976–1986

Lata	OGÓŁEM	Ośrodki wczasowe	Obiekty szkoleniowo-wypoczynkowe	Obiekty lecznictwa uzdrowiskowego i sanatoryjnego wykorzystane na potrzeby wczasów	Domy pracy twórczej	Kwatery prywatne	Inne obiekty wykorzystane na potrzeby wczasów	Obiekty noclegowe w ośrodkach wyłącznie do wypoczynku sobotnio-niedzielnego
1976	259 939	141 865	3 314	6 061	345	101 459	5 347	1 548
1977	265 149	146 849	6 008	7 852	380	97 953	4 155	1 952
1978	253 075	146 178	8 086	9 010	440	81 149	5 339	2 973
1979	243 586	147 502	8 431	9 465	381	71 504	4 035	2 268
1980	239 854	147 312	8 177	6 925	347	70 028	4 774	2 291
1981	229 398							
1982	214 251	141 304	8 085	10 828	419	47 350	2 981	3 274
1983	222 898	147 600	9 267	11 805	444	46 680	3 158	3 944
1984	227 946	150 665	9 476	11 761	515	47 953	4 028	4 048
1985	241 162	150 035	10 006	12 688	474	59 437	4 345	4 177
1986	236 496	148 879	10 009	12 738	504	55 983	4 195	4 188

Źródło: Informacje Wojewódzkich Urzędów Statystycznych w Szczecinie, Koszalinie, Słupsku, Gdańsku i Elblągu

Tabela 2 b

Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych według rodzaju obiektów w makroregionie północnym w latach 1976-1986
Stan 31 VII

Lata	OGÓŁEM	Hotele	Motele	Pensjonaty	Domy wycieczkowe	Schroniska	Pokoje gościnne dla turystów	Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	Kempingi	Pola biwakowe	Schroniska młodzieżowe	Inne obiekty wykorzystane na noclegi dla turystów
1976	59049	6140	150	x	3511	551	10872	x	16542	14084	5498	1671
1977	64392	6569	231	x	4359	417	12750	x	17343	14345	5844	2562
1978	68546	6066	212	604	3600	-	17765	x	17484	14440	6218	2157
1979	69747	5979	135	1136	5032	-	13072	2257	20986	13015	6539	1616
1980	67765	5804	131	1550	4277	-	9422	3262	21548	12660	6681	1760
1981												
1982	61097	5811	181	1805	3855	-	8718	2053	20758	10497	5995	1424
1983	57244	6473	192	1649	3378	-	4660	1935	21662	8847	6206	2242
1984	57318	6491	127	1495	3306	-	4408	1790	25078	6127	6459	2031
1985	59182	7331	129	1480	3342	-	4827	1834	25931	6198	6381	1709
1986	60307	7194	131	1335	3234	-	6132	1834	24292	7968	6399	1788

Źródło: Informacje Wojewódzkich Urzędów Statystycznych w Szczecinie, Koszalinie, Słupsku, Gdańsku i Elblągu

Tabela 3

Miejsca noclegowe całoroczne w obiektach wczasowo-wypoczynkowych w latach 1976 - 1986

Lata		OGÓŁEM	Ośrodki wczasowe - bez kwater prywatnych	Obiekty szkoleniowo-wypoczynkowe	Obiekty lecznictwa uzdrowiskowego i sanatoryjnego wykorzystane na potrzeby wczasów	Domy pracy twórczej	Kwatery prywatne	Inne obiekty wykorzystane na potrzeby wczasów	Obiekty noclegowe w ośrodkach wyłącznie do wypoczynku sobotnio-niedzielnego
1976	a	6830	5309	308	780	133	300	-	-
	b	2,6	3,7	9,3	12,9	38,6	0,3	-	-
1977	a	7827	5517	560	684	50	592	424	-
	b	3,0	3,8	9,3	8,7	13,2	0,6	10,2	-
1978	a	16367	8252	2307	1001	223	4204	358	22
	b	6,5	5,6	28,5	11,1	50,7	5,2	6,7	0,8
1979	a	12162	7736	2745	1005	226	288	140	22
	b	5,0	5,2	32,6	10,6	59,3	0,4	3,5	1,0
1980	a	22204	8866	2274	604	226	142	70	22
	b	5,1	6,0	27,8	8,7	65,1	0,2	1,5	1,0
1982	a	8397	6222	1776	210	110	45	12	22
	b	3,9	4,4	22,0	1,9	26,5	0,1	0,4	0,7
1982r	a	9619	6625	2482	300	50	-	140	22
	b	4,3	4,5	26,8	2,5	11,3	-	4,4	0,6
1984	a	10788	7314	2250	488	212	120	382	22
	b	4,7	4,9	23,7	4,1	41,2	0,3	9,5	0,5
1985	a	11737	8092	2396	819	180	22	206	22
	b	4,9	5,4	23,9	6,5	38,0	0,0	4,7	0,5
1986	a	11308	7608	2530	603	115	-	430	22
	b	4,8	5,1	25,3	4,7	22,8	-	10,3	0,5

a - liczba miejsc całorocznych, b - udział miejsc całorocznych w ogólnej liczbie miejsc /w %/

Źródło: Informacje Wojewódzkich Urzędów Statystycznych 5 województw makroregionu

Tabela 4

Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych i turystycznych według województw
Stan 31 VII

Lata	Polska	Makroregion	Województwo				
		północny	szczecińskie	koszalińskie	słupskie	gdańskie	elbląskie
1976	w 534 454	259 939	69 032	68 105	31 383	67 065	24 354
	t 346 578	59 049	21 202	7 969	4 363	19 102	6 413
1977	w 563 813	265 149	72 556	68 481	32 819	65 749	25 544
	t 374 906	64 392	24 246	9 075	5 485	18 700	6 886
1978	w 534 111	253 075	66 845	64 157	30 059	64 995	27 021
	t 391 745	68 546	27 349	11 438	5 420	16 840	499
1979	w 532 861	243 586	67 510	65 942	29 650	55 726	24 758
	t 416 384	69 747	25 728	12 184	6 337	18 355	7 143
1980	w 519 837	239 854	66 730	62 097	29 739	56 354	24 934
	t 387 425	67 765	22 916	12 225	6 686	18 524	7 414
1981	w 508 856	229 398	62 580	63 720	28 501	52 756	21 921
	t 365 567	59 189	18 395	11 350	5 946	16 922	7 397
1982	w 470 837	214 251	61 404	63 569	26 458	43 682	19 138
	t 340 368	61 097	20 969	11 110	6 585	15 564	6 869
1983	w 482 505	222 898	68 000	62 774	25 773	45 852	20 499
	t 539 344	57 244	17 602	10 232	6 056	16 532	6 822
1984	w 481 754	227 946	69 028	63 597	27 383	47 637	20 301
	t 343 891	57 312	14 397	10 299	8 770	17 126	6 720
1985	w 498 149	241 162	70 921	67 451	30 561	51 475	20 754
	t 342 079	59 182	15 361	10 996	8 798	16 922	7 105
1986	w 496 483	236 496	71 075	65 534	30 470	48 284	21 133
	t 351 412	60 307	14 552	11 085	9 406	18 008	7 258

Objaśnienie: w - obiekty wczasowo-wypoczynkowe, t - obiekty turystyczne
Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 5

Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych i turystycznych w strefach zagospodarowania makroregionu północnego w latach 1976-1986

Wyszczególnienie	Rok	Obiekty wczasowo-wypoczynkowe		Obiekty turystyczne			Razem obiekty wczasowo-wypoczynkowe i turystyczne
		Ogółem	w tym ośrodki wczasowe	Ogółem	w tym: kempingi	w tym: pola biwakowe	
Makroregion północny	1976	259 935	141 865	59 049	16 542	14 084	318 984
Strefa nadmorska		229 926	121 375	35 006	12 134	9 070	264 932
Strefa pojezierna		26 647	18 421	10 273	2 703	2 330	36 920
Poza strefami		3 366	2 069	13 770	1 705	2 684	5 071
Makroregion północny	1980	239 854	147 312	67 765	24 810	12 660	307 619
Strefa nadmorska		210 943	127 603	41 490	18 263	7 930	252 433
Strefa pojezierna		24 897	18 075	12 694	4 507	2 030	37 591
Poza strefami		4 012	1 634	13 581	2 040	2 700	17 593
Makroregion północny	1985	241 162	150 035	59 182	27 785	6 198	300 344
Strefa nadmorska		211 314	128 520	37 367	21 022	3 741	248 681
Strefa pojezierna		26 376	19 635	11 861	4 496	1 857	38 237
Poza strefami		3 472	1 880	9 954	2 267	600	13 426
Makroregion północny	1986	236 496	148 879	60 307	26 126	7 968	296 803
Strefa nadmorska		206 977	127 674	39 117	19 924	5 621	246 094
Strefa pojezierna		25 538	18 879	11 271	3 713	1 847	36 809
Poza strefami		3 981	2 326	9 919	2 489	500	13 900

Źródło: opracowanie własne w oparciu o obliczenia J.Wilczko na podstawie tablic wynikowych sprawozdania K-t1

Tabela 6

Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych według gestorów obiektów w latach 1977-1986

Lata	O G Ó Ł E M	z tego miejsca noclegowe w obiektach wczasowych				
		Funduszu Wczasów Pracowniczych	zakładów pracy	związków zawodowych	organizacji politycznych i społecznych	biur, przedsiębiorstw i organizacji turystycznych
1977	265 149	16 365	149 048	6 732	1 585	91 419
1978	253 075	16 068	158 920	7 710	1 645	68 732
1979	243 586	16 690	150 228	7 802	1 783	67 083
1980	239 854	17 352	148 891	7 076	1 607	64 928
1981	233 746					
1982	214 251	13 907	150 090	2 569	2 052	45 633
1983	222 898	13 869	158 134	2 486	2 640	45 769
1984	227 946	13 084	161 669	2 459	3 344	47 390
1985	241 162	12 533	163 422	3 266	3 312	58 629
1986	236 496	12 532	161 293	3 493	3 490	55 688

Źródło: opracowanie J.Wilczko na podstawie informacji Wojewódzkich Urzędów Statystycznych w Szczecinie, Koszalinie, Słupsku, Gdańsku i Elblągu

Tabela 7

Gastronomia w makroregionie północnym w latach 1976-1986

Lata	Zakłady gastronomiczne		Miejsca konsumenckie w uspołecznionych zakładach gastronomicznych	Liczba ludności na 1 miejsce konsumenckie w uspołecznionych zakładach gastr.	Sprzedaż w uspołecznionych zakładach gastronomicznych	
	ogółem	w tym uspołecznione			w mln zł	na 1 mieszkańca w zł
1976	3265	2205	139,6	23,9	6268	1661
1977	3598	2413	145,6	22,4	6835	2000
1978	3807	2522	152,9	22,4	7329	2142
1979	3962	2612	157,2	21,9	7948	2294
1980	3970	2586	157,2	22,2	8507	2427
1981	3726	2449	152,2	23,1	11026	3117
1982	3682	2430	149,7	23,8	17918	5009
1983	3713	2438	148,4	24,2	19793	5471
1984	3787	2390	145,3	25,0	22533	6161
1985	3996	2428	144,0	25,7	26839	7260
1986	4155	2469	141,6	26,3	32677	8770

Źródło: opracowanie J.Wilczko na podstawie materiałów Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 8

Handel w makroregionie północnym w latach 1976-1986

Lata	Punkty sprzedaży detalicznej				Liczba ludności na 1 punkt sprzedaży detalicznej	Powierzchnia sklepów uspołecznionych w tys. m^2	Sprzedaż w uspołecznionym handlu rynkowym detalicznym /ceny bieżące/	
	ogółem	w tym					w mln zł	na 1 mieszkańca w tys. zł
		uspołecznione	sklepy ogółem	sklepy uspołecznione				
1976	20802	18898	12334	11584	162	1123	86369	25,6
1977	20723	18733	12295	11475	165	1159	96865	28,3
1978	20626	18509	12175	11349	166	1174	102028	29,8
1979	20756	18541	12350	11412	167	1202	108335	31,5
1980	20993	18646	12525	11475	167	1231	116598	33,3
1981	21098	18602	12698	11505	168	1250	125707	35,5
1982	21336	18464	13078	11545	168	1270	223936	62,6
1983	21693	18550	13496	11703	167	1299	299488	82,7
1984	22001	18607	13657	11789	166	1323	363171	99,3
1985	22315	18737	13760	11881	166	1348	430835	116,5
1986	22457	19070	14002	12247	166	1390	533705	143,2

Źródło: opracowanie J.Wileszko na podstawie materiałów Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 9

Korzystający z noclegów w obiektach turystycznych i wczasowo-wypoczynkowych makroregionu północnego według województwa w latach 1976-1986 /w tys. osób/

Lata	Makroregion północny			Województwo szczecińskie		Województwo koszalińskie		Województwo słupskie		Województwo gdańskie		Województwo elbląskie	
	razem	obiekty turystyczne	obiekty wczasowo-wypoczynkowe	razem	w tym obiekty wczasowo-wypoczynkowe	razem	w tym obiekty wczasowo-wypoczynkowe	razem	w tym obiekty wczasowo-wypoczynkowe	razem	w tym obiekty wczasowo-wypoczynkowe	razem	w tym obiekty wczasowo-wypoczynkowe
1976	3306,9	1644,1	1662,8	1036,7	470,4	624,5	425,7	309,5	192,6	994,4	436,4	341,8	137,7
1977	3402,1	1685,7	1716,4	1059,2	502,7	670,4	439,8	322,5	193,5	1009,3	428,6	340,7	151,8
1978	3245,4	1670,1	1575,3	992,2	438,5	630,0	402,2	300,0	166,3	988,2	416,8	335,0	151,5
1979	3260,7	1684,5	1576,2	973,3	438,3	642,2	422,6	322,3	178,4	985,4	376,7	337,5	160,2
1980	3139,4	1588,4	1551,0	900,1	426,0	623,3	405,7	326,6	180,7	958,2	379,8	331,2	158,8
1981													
1982	2276,9	1159,1	1117,8	637,5	332,7	520,9	335,4	251,3	133,6	652,4	232,5	214,8	83,6
1983	2731,3	1405,7	1325,7	730,7	392,8	594,3	372,4	277,3	146,7	828,9	279,3	300,2	134,5
1984	2772,4	1421,5	1350,9	745,3	389,7	592,3	381,1	290,8	155,0	860,2	306,1	283,8	119,0
1985	2843,9	1463,7	1380,7	772,5	392,6	591,2	389,2	324,5	168,3	859,2	315,2	296,6	115,4
1986[a/]	2664,2	1286,8	1377,4	695,4	368,7	539,1	361,9	401,0	256,0	760,4	278,7	268,3	111,5

a/ styczeń-wrzesień

Źródło: Opracowanie J.Wilczko, na podstawie informacji Wojewódzkich Urzędów Statystycznych w Szczecinie, Koszalinie, Słupsku, Gdańsku i Elblągu

Tabela 10

Udzielone noclegi w obiektach turystycznych i wczasowo-wypoczynkowych makroregionu północnego według województwa w latach 1976-1986 /w tys./

Lata	Makroregion północny			Województwo szczecińskie		Województwo koszalińskie		Województwo słupskie		Województwo gdańskie		Województwo elbląskie	
	razem	obiekty turystyczne	obiekty wczasowe	razem	w tym obiekty wczasowe	razem	w tym obiekty wczasowe	razem	w tym obiekty wczasowe	razem	w tym obiekty wczasowe	razem	w tym obiekty wczasowe
1976	29884,5	6971,5	22913,0	9356,8	6421,5	6727,7	6013,1	3157,5	2620,8	7821,4	5756,0	2821,1	2101,6
1977	29790,6	6387,5	23403,1	9134,0	6983,1	6941,2	6169,2	3222,6	2647,6	760 ,0	5576,5	2885,8	2026,7
1978	28038,5	6920,3	21118,2	8363,1	5958,6	6477,0	5639,2	3002,9	2323,7	7145,9	5140,0	3029,6	2056,7
1979	28354,7	7128,0	21226,7	8286,0	6104,4	6971,9	5975,3	3164,0	2379,1	6855,3	4666,2	3077,5	2101,7
1980	27722,7	6892,8	20829,9	7705,1	5888,7	6858,2	5748,0	3268,7	2428,9	6873,9	4701,4	3016,8	2063,6
1981													
1982	19983,6	4987,5	14996,1	5751,7	4439,0	5562,7	4724,5	2454,0	1781,1	4359,7	2857,0	1855,5	1194,5
1983	23002,5	5870,7	17131,8	6602,6	5268,2	6295,6	5142,4	2516,9	1837,2	5294,9	3399,2	2292,5	1484,8
1984	23739,9	5656,7	18083,2	6611,3	6316,0	6254,5	5278,7	2685,5	2105,5	5723,5	3753,6	2465,1	1629,4
1985	24257,0	5979,4	18277,6	6646,9	5274,6	6238,4	5330,4	2976,2	2266,5	5903,5	3873,5	2492,0	1532,6
1986[a/]	22365,5	5406,4	16959,1	6209,9	4964,8	5764,6	4963,7	2754,9	2136,6	5354,0	3407,4	2282,1	1486,6

a/ styczeń-wrzesień

Źródło: opracowanie J.Wilczko, na podstawie materiałów Wojewódzkich Urzędów Statystycznych w Szczecinie, Koszalinie, Słupsku, Gdańsku i Elblągu

Szwichtenberg Aleksander

CPBP 08.06-III-4.5

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych
A-1035 s VI

Treść raportu:

Część II: "Struktura przestrzenno-funkcjonalna turystyki w strefie nadmorskiej - próba syntezy

Strefa nadmorska w następstwie występowania w jej obrębie unikatowych walorów turystycznych, należy do obszarów o najwyższej koncentracji ruchu turystycznego w Polsce. Decydują o tym nie tylko elementy środowiska przyrodniczego, ale także zagospodarowanie turystyczne.

Z punktu widzenia walorów turystycznych i spełnianych funkcji strefa nadmorska jest w zasadzie obszarem jednorodnym. W wyniku rozwoju historycznego, przede wszystkim w okresie powojennym, powstał na tym terenie zbiór ośrodków turystycznych, powiązanych różnymi relacjami, który łącznie wykształcił określoną strukturę przestrzenną gospodarki turystycznej. Chociaż generalnie struktura przestrzenna tej gospodarki jest dość jednorodna, to w rzeczywistości obok obszarów o dużej koncentracji urządzeń turystycznych występują tereny - ich pozbawione.

Strefę nadmorską zaliczyć można do terenów podlegających wyjątkowo dużej dynamice przekształceń. Stąd też struktura całego układu nadmorskiego winna być analizowana z punktu widzenia dynamicznego. W rozwoju historycznym wybrzeża, zarówno w aspekcie rozwoju krajobrazu jak i działalności człowieka, wykształciły się w strefie nadmorskiej względnie jednorodne elementy struktury przestrzennej krajobrazu. Charakteryzują się one zbliżoną genezą, podobnymi preferencjami funkcjonalnymi i podobną fizjonomią, a więc względną jednorodnością cech. Tak więc z jednej strony opracowanie to będzie dotyczyło zarówno jednorodności strefy nadmorskiej, a z drugiej "nierównomierności" koncentracji urządzeń turystycznych.

B.Bańkowska /1/ w swoim cząstkowym opracowaniu dotyczącym strefy nadmorskiej wyróżniła kilkanaście obszarów według następujących kryteriów: 1/ stopień naturalności fitocenoz /w tym zgodność z siedliskiem oraz wiek drzewostanu/; 2/ pełnione funkcje przez poszczególne komponenty w środowisku przyrodniczym; 3/ stopień naturalności krajobrazu; 4/ wartość biocenotyczną wynikająca z różnorodności rzeźby, siedlisk i gatunków. Uwzględniając powyższe kryteria wyróżniła 11 obszarów, m.in.: 1/ obszar pokrywający się z pasem technicznym, administrowanym

przez UM; 2/ strefa wydm nadbrzeżnych /wały wydmy przedniej i różnorodne formy wydmowe, z przewagą wałów wydmowych równoległych do brzegu; 3/ wał wydm wysokich /pas o szerokości 200-400 m/ itp.*/
W odniesieniu do tych jednostek została opracowana waloryzacja, która zresztą została podporządkowana celom ochrony ekologicznej.

Na obszarach naturalnych wykształciła się charakterystyczna struktura przestrzennego krajobrazu kulturowego. To właśnie w wyniku przemian historycznych i zmiennych uwarunkowań wynikających z przekształceń środowiska naturalnego ukształtowało się na Mierzei pasmo osadnicze o szerokości około 1,5 km nanizane na podwójny układ traktów drogowych. Podobna struktura przestrzenna krajobrazu kulturowego jest na całej długości polskiego wybrzeża mierzejowego. Inny nieco charakter ma ona na wybrzeżach klifowych. Jednakże zarówno na jednym jak i drugim typie wybrzeża w podobny sposób narastały lokalne układy osadnicze, kształtowane przez zmiany środowiska naturalnego i przemiany funkcjonalne. Ewolucja była podobna, tj. od osad rybackich /typu wyspowego/ i przez rozwój funkcji rolniczej do rozwoju, od XIX w., funkcji rekreacyjnej.

Te przemiany funkcjonalne zachodzące podczas rozwoju miejscowości wywarły silne piętno na ich strukturę przestrzenną. Szczególnie dynamicznie następowały one w okresie powojennym i stały się główną przyczyną chaosu przestrzennego, funkcjonalnego i estetycznego w strefie nadmorskiej. B.Bańkowska / 1 / wyróżnia 4 dziesięcioletnie okresy w powojennym procesie przemian. Od 1946-1955 r., w którym osadnictwo było sterowane dekretami państwowymi, co między innymi spowodowało opóźnienie naturalnych procesów migracyjnych o 10 lat. Drugi okres, 1956-1965, charakteryzuje się niekontrolowanym rozwojem turystyki oraz gwałtownym wzrostem ilościowym ośrodków wypoczynkowych. W obu w/w okresach funkcjami stabilizującymi było rybołówstwo i drobne gospodarstwa rolne. W latach 1966-1975 rozwój funkcji turystycznej przybiera charakter lawinowy. W jego to efekcie wykształcił się obecny układ funkcjonalno-przestrzenny. Na Mierzei Wiślanej, podobnie zresztą jak na całym wybrzeżu, rozwój był podporządkowany ponadregionalnym celom społeczno-gospodarczym.
W ostatnim okresie, tj. 1976-1985 - mimo ostrego ujawnienia się niekorzystnych skutków chaotycznej realizacji nadal preferowana jest strategią opartą na nadrzędności ponadregionalnych celów społeczno-ekonomicznych, sformułowanych w zasadzie w latach 60-tych

W ogólnym zarysie procesy rozwojowe kształtowały się na cały wybrzeżu. Jedynie dominacja celów ponadregionalnych, szczególnie rozwój przemysłu i działalności portowej miało miejsce na dwóch fragmentach wybrzeża, tj. w Zatoce Pomorskiej i Gdańskiej.

Zagadnienie struktury przestrzennej turystyki zostało dość szczegółowo przedstawione w pierwszej części raportu, tj. w rozdziale "Zagospodarowanie turystyczne makroregionu północnego". W tym opracowaniu zostanie zwrócona uwaga na specyfikę struktury przestrzennej turystyki i jej zmiany w strefie nadmorskiej poszczególnych województw.

A. Województwo szczecińskie

- Struktura przestrzenna

Strefa nadmorska w woj.szczecińskim obejmuje miasto Świnoujście miasta i gminy: Międzyzdroje, Wolin, Kamień Pomorski i Trzebiatów oraz gminy: Dziwnów i Rewa /powierzchnia 1153 km^2, ludność stała 101,3 tys./. Ruch turystyczny występuje w 35 miastach i wsiach gmin nadmorskich. Miasta zajmują 20,2% strefy nadmorskiej i zamieszkuje w nich 71,3% ludności. Na tym obszarze znajduje się 80% ogólnej liczny obiektów turystyczno-wypoczynkowych oraz 85% wszystkich miejsc noclegowych występujących w woj.szczecińskim.

W analizowanym okresie jednostulecia 1976-1986, charakterystyczną cechą w strukturze przestrzennej bazy turystycznej był fakt, że nie tylko w 5 miastach strefy nadmorskiej baza ta była niższa niż w jednostkach wiejskich, ale także sukcesywnie traciła swe znaczenie. Liczba obiektów w miastach spadła z 187 /w 1980 r./ do 161 /w 1986 r./- tab.1. Podobnie sytuacja wyglądała w odniesieniu do miejsc noclegowych. Należy jednak podkreślić, że oprócz Świnoujścia i Międzyzdrojów, pozostałe miasta, leżące poza samym wybrzeżem, nie odgrywają większej roli w obsłudze turystów.

W badanym okresie wyraźnie rosło znaczenie miejscowości o charakterze wiejskim. Chociaż w strefie nadmorskiej woj. szczecińskiego w obiekty turystyczno-wypoczynkowe jest wyposażonych 23 miejscowości, nie posiadające praw miejskich, to za jednostki turystyczne o pewnym znaczeniu dla obsługi turystów można uznać: Dziwnów, Dziwnówek, Łukęcin, Międzywodzie /gmina Dziwnów/, Niechorze, Pobierowo, Pogorzelica, Pustkowo i Rewal/gm.Rewal/, Mrzeżyno /gm.Trzebiatów/ oraz Świętoujście i Wisełka /gm.Wolin/.

Tak więc zasadniczo strefę nadmorską stanowią tereny dwóch miast i 12 wsi.

Na obszarach wsi nadmorskich ilość obiektów wzrosła z 285 /1976 r./ do 330 /w 1985 r./, natomiast liczba miejsc noclegowych z 43 750 do 46 585, tj. wzrost odpowiednio o 15,8% i 6,5% /tab.1/. Charakterystyczną cechą w latach osiemdziesiątych była nie tylko spadek liczby obiektów ale także miejsc noclegowych. Zjawisko to dotyczyło głównie dużych miejscowości wiejskich. Dla przykładu w Rewalu spadek ten wynosił aż 46,4%, w Pobierowie- 10,5%, Mrzeżynie - 8,6%. Nie zawsze spadkowi liczby obiektów towarzyszy spadek liczby miejsc . W Pogorzelicy i Dziwnówku nastąpił bowiem wzrost. W pierwszym przypadku ilość miejsc wzrosła o 23,3%, zaś w drugim - 28%, chociaż zmniejszyła się liczba obiektów.

Wyżej przedstawione niektóre zmiany ilościowe i przestrzenne są odzwierciedleniem nie tylko zróżnicowanej atrakcyjności turystycznej, ale także wyrazem postępującej deglomeracji zagospodarowania turystycznego spowodowanej m.in.postępującą degradacją środowiska przyrodniczego.

W strukturze przestrzennej bazy ogólnodostępnej w badanym okresie zaistniało bardzo interesujące zjawisko. Zarówno na początku tego okresu, jak przy końcu miała miejsce dominacja miast, natomiast na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych - dominacja wsi. Natomiast dla bazy obiektów wczasowo-wypoczynkowych charakterystyczna jest dominacja wsi. We wszystkich bowiem latach udział ich zarówno pod względem liczby obiektów jak i w zasadzie liczby miejsc był bardzo wysoki. Jednocześnie należy podkreślić, że na obszarach wiejskich występowała tendencja wzrostowa: ilość obiektów o 17,4%, liczba miejsc - 7,5%. W miastach zamknięta baza noclegowa zmniejszyła się odpowiednio: o 10% i 11,5%. Tak więc w układzie przestrzennym w odniesieniu do struktury rzeczowej obiektów wczasowo-wypoczynkowych, charakterystycznym zjawiskiem jest malejące znaczenie miast. Ogólnie można stwierdzić, że zagospodarowanie turystyczne dla celów wypoczynkowych jest lepsze na obszarach wiejskich niż miejskich, na których znajduje się większość ośrodków wczasowych /73% w 1986 r./, kwater prywatnych /około dwie trzecie/ i ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych.

W strefie nadmorskiej woj.szczecińskiego koncentruje się 60% ruchu turystycznego. Miał on jednak tendencje spadkowe w latach 1976-1985 o prawie 50%. W 1985 r. osiągnął wartość 477,8 tys.osób. W układzie przestrzennym ruch turystyczny dominował na obszarach wiejskich, których zresztą znacznie stale wzrasta. W latach osiemdziesiątych wystąpiło zjawisko zmiany roli poszczególnych miejscowości w obsłudze ruchu turystycznego. Wystąpiły trzy tendencje: spadku ruchu turystycznego/w Dziwnowie i Rewalu/, utrzymaniu się na stałym poziomie /Mrzeżyno, Niechorze, Pobierowo/ oraz wzrost znaczenia małych miejscowości.

Spadkowi liczby turystów towarzyszyło proporcjonalne zmniejszenie się liczby udzielonych noclegów - z około 7,6 mln /1976 r./ do 5,7 mln /1985 r./, tj. 25%. W rozkładzie przestrzennym udział miast w ogólnej liczbie udzielonych noclegów malał o wiele szybciej od udziału w liczbie obsłużonych turystów. Tak więc w latach 1976-1985 znaczenie obszarów wiejskich pod względem udzielonych noclegów było nie tylko większe, ale także szybko rosło.

- Struktura funkcjonalna

Zagadnienie to charakteryzuje m.in.wzajemny stosunek miejsc noclegowych w obiektach turystycznych i obiektach wczasowo-wypoczynkowych. Z analizy danych wynika, że przewaga funkcji krajoznawczych ma miejsce jedynie w Wolinie i Kamieniu Pomorskim i Trzebiatowie, tj. miejscowościach oddalonych od morza i odpowiednio wyposażonych w obiekty zabytkowe.
Także w Świętouściu jest przewaga miejsc noclegowych w obiektach turystycznych. We wszystkich natomiast miejscowościach nadmorskich jest zdecydowanie przewaga funkcji wczasowej.
Do ściśle wyspecjalizowanych miejscowości w tej funkcji należą: Łukęcin, Międzywodne ,Niechorze, Wisełka /bez bazy w obiektach turystycznych/ oraz Pobierowo i Pustkowo, Pogorzelica i Mrzeżyno /ponad 92% miejsc noclegowych w obiektach wczasowo-wypoczynkowych/.

Na terenie strefy nadmorskiej występuje duża różnorodność turystycznych obiektów ogólnodostępnych. Należy jednak podkreślić, że w strukturze rzeczowej tych obiektów w latach 1976-1986 zachodziły stosunkowo niewielkie zmiany. Stale

największe znaczenie miały kampingi i schroniska młodzieżowe /30% wszystkich obiektów turystycznych/ . Godnym odnotowania jest fakt systematycznego zmniejszania się znaczenia hoteli w strefie nadmorskiej.

W odniesieniu do bazy wczasowo-wypoczynkowej w całym badanym okresie występowała tendencja wzrostowa liczby obiektów /w 1986 r. było o 7,6% więcej niż w 1976 r./ przy jednoczesnej stabilizacji miejsc noclegowych /tab.2/. W strukturze tej grupy obiektów zdecydowanie przeważały ośrodki wczasowe /bez kwater prywatnych/. Ich udział ocohował się niewielką, stałą tendencją wzrostową /z 79% w 1976 r. do 85,2% w 1985 r./. Wypoczynkowe potrzeby społeczeństwa w strefie nadmorskiej są tak duże, że w strukturze obiektów pewne znaczenie mają także kwatery oraz obiekty użytkowane okresowo na wczasy.

Celem rozważenia struktury ruchu turystycznego przeprowadzona została analiza proporcji między ruchem turystycznym wycieczkowym a pobytowym. Wg K.Naumowicz /4/ w badanym okresie pierwszy typ ruchu turystycznego stanowił nie więcej niż 30% całego ruchu w strefie nadmorskiej. Inne jednak były te proporcje w miastach, inne na obszarach wiejskich i kształtowały się kolejno jak 3,5: 6,5 i 2:8. W strukturze udzielonych noclegów proporcje te wynosiły: dla miast 1,5:8,5 zaś dla wsi 1:9. A więc jeszcze bardziej te proporcje wskazują na wyraźną dominację wczasów w strukturze ruchu turystycznego strefy nadmorskiej.

W podsumowaniu należy podkreślić, że struktura przestrzenna bazy noclegowej i ruchu turystycznego w woj.szczecińskim jest bardzo niekorzystna. Koncentracja w wąskim obszarze wybrzeża wywołuje wiele negatywnych następstw, tym bardziej, że cechuje go niski standard wyposażenia w urządzenia komunalne.

B. Woj. Koszalińskie

- Struktura przestrzenna

W strefie nadmorskiej woj.koszalińskiego w 1976 r. znajdowało się w obiektach wczasowo-wypoczynkowych 62 522 miejsc, tj. 91,8% miejsc tego typu w województwie. W 1986 r. udział ten wzrósł do 93,2%, chociaż liczba miejsc noclegowych zmalała o 5,5%.

Do istotniejszych zmian przestrzennych zaliczyć można zmniejszenie się udziału miejsc w analizowanych obiektach na terenie miast z 41,9% w 1976 r. do 36,1% w 1986 r. Zadecydował o tym przede wszystkim gwałtowny spadek ilości miejsc w Kołobrzegu, tj. o 5878. We wszystkich wsiach, prócz położonych w gminie Mielno /Mielno, Unieście, Sarbinowo, Chłopy, Łazy i Mielenko/ w analizowanym okresie nastąpił wzrost ilości bazy /tab.3/. W gminie Mielno spadek ten wyniósł 16,9% i był spowodowany jedynie zmniejszeniem się ilości kwater prywatnych oraz nieznacznym spadkiem - w ośrodkach wczasowych.

W obrębie bazy turystycznej zmiany przestrzenne w zasadzie nie wystąpiły. W poszczególnych latach są zachowane proporcje w ilości miejsc między miastami i terenami wiejskimi.

- Struktura funkcjonalna

Zmiany w strukturze miejsc wczasowych w latach 1976-1986 nie są zbyt duże. Stosunkowo istotne w grupie obiektów wczasowo-wypoczynkowych wydają się dwie zmiany: wzrost udziału miejsc w obiektach lecznictwa uzdrowiskowego i sanatoryjnego z 7,7% /1976/ do 13,4% /1985/ oraz zmniejszenie udziału miejsc w kwaterach prywatnych z 31,7% /1976 r./ do 24,6% /1986 r./.

Zdecydowanie dominują w obiektach wczasowo-wypoczynkowych miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych. Chociaż ich udział w całej tej bazie na początku i końcu badanego okresu jest zbliżony , to w 1980 r. udział ten był wyższy o 2,3% w stosunku do 1976 r. i aż 5,5% w porównaniu z 1985 r. Ze względu na duże powodzenie Wybrzeża Środkowego w okresie znacznego skażenia obszarów nadzatokowych nie tylko nie zmniejszano liczby miejsc, nawet w starych ośrodkach wczasowych, ale także intensywnie przystosowywano do celów wypoczynkowych obiekty lecznictwa uzdrowiskowego. Zasadniczą zmianą w strukturze bazy wczasowej w analizowanym okresie jest zmniejszenie potencjału obiektów przedsiębiorstw turystycznych z 21 601 miejsc do 14 951 / o 30,8%/, a ich udziału: z 31,7% w 1976 r. do 22,8% - w 1986 r.

W rozwoju bazy turystycznej w latach 1976-1986 nastąpił w strefie nadmorskiej wzrost miejsc noclegowych o około 35%. Należy jednak podkreślić, że w porównaniu z rokiem 1980 ich obecna ilość jest mniejsza o 15,2%. Do istotnych zmian w struk-

turze bazy ogólnodostępnej, liczącej w 1986 r. 6318 miejsc noclegowych, należą: a/ gwałtowne zmniejszenie ilości miejsc na polach biwakowych, tj. z udziału wynoszącego 62,0% w 1976 r. do 18% w 1986 r. oraz b/ duży wzrost udziału miejsc na kempingach, tj. z 4,9% w 1976 r. do 49,5% w 1986 r. Zmalał udział miejsc noclegowych w hotelach /z 2,4%/, pokojach gościnnych /0,5%/, schroniskach młodzieżowych /1,1%/ itd.

Obiekty turystyczne i wczasowe zwiększyły swoje możliwości recepcyjne w 1986 r. w porównaniu z 1976 r. w 8 miastach i 14 gminach woj.koszalińskiego. Należy jednak podkreślić, że w strefie nadmorskiej wystąpiło to tylko w Darłowie /o 1484 miejsc/ i gminach: Darłowo /o 1648/, Kołobrzeg /o 4095/ i Ustronie Morskie /o 1165/. Ogólnie w strefie nadmorskiej liczba miejsc zwiększyła się o 0,3%.

C. Woj. Słupskie

- Struktura przestrzenna

W województwie słupskim jest specyficzna struktura przestrzenna zagospodarowania turystycznego. Przede wszystkim nie można, jak w innych województwach nadmorskich, określać tego zagospodarowania jako pasmowo-gniazdowego. Nie ma bowiem jednolitego pasma infrastruktury. Wykorzystanie turystyczne całego pasa nadmorskiego jest ograniczone w dużym stopniu przez istnienie: Słowińskiego Parku Narodowego /wyklucza na swym terenie inwestycje i turystykę pobytową/ oraz tereny specjalne, na których wyklucza się wszelkie formy turystyki. W związku z tym dostępnymi obszarami są: okolice Jarosławca, okolice Ustka-Rowy i okolice Łeby.

W analizowanym okresie 1976-1986 w strukturze przestrzennej bazy turystycznej zaszły niewielkie zmiany, szczególnie w odniesieniu do bazy wypoczynkowo-wczasowej (3). W każdym bądź razie wielkość tych zmian, związanych szczególnie z sytuacją krytysową w kraju, jest mniejszego rzędu niż w województwie szczecińskim i gdańskim. Charakterystycznym zjawiskiem jest jednak wzrost ilości obiektów turystycznych i wypoczynkowo-wczasowych w miastach nadmorskich oraz nieznaczny spadek ilości obiektów, ale tylko wczasowo-wypoczynkowych, we wsiach. Chociaż ilość obiektów wypoczynkowo-wczasowych w miastach wzrosła, znajdująca się w nich liczba

miejsc noclegowych zmalała. Odwrotna sytuacja została zaobserwowana we wsiach nadmorskich, tj. zmniejszenie ilości obiektów i powolny ale sukcesywny wzrost ilości miejsc noclegowych.

W strefie nadmorskiej woj. słupskiego w obiekty turystyczno-wypoczynkowe jest wyposażonych kilkanaście miejscowości bez praw miejskich. Wśród nich duże znaczenie dla obsługi turystów mają tylko Jarosławiec i Rowy. W efekcie należy uznać, że strefę nadmorską w tym województwie stanowią dwa miasta i dwie większe wsie.

W odniesieniu do obiektów wypoczynkowo-wczasowych Jarosławiec i Łeba charakteryzuje się dość ustabilizowaną ilością miejsc noclegowych, natomiast Rowy - wzrastającą. W Ustce zaobserwowano zaś dość duży spadek.

Reasumując na obszarze wsi nadmorskich ilość obiektów turystyczno-wczasowych wzrosła w latach 1976-1986 o 31, gdy tymczasem w miastach o 29. Podczas gdy w tym okresie ilość miejsc noclegowych. W pierwszym przypadku wzrosła o 3070, to w drugim - zaledwie o 1274 /tab.4 i 5/.

Udział strefy nadmorskiej w ogólnej bazie turystycznej woj. słupskiego utrzymywał się w analizowanym okresie na niezbyt wysokim poziomie. Chociaż udział obiektów był stale taki sam, tj. około 40%, to udział miejsc noclegowych wzrósł z 59,6% /1976 r./ do 68,4% /1985 r./. Dość gwałtownie wzrosło wykorzystanie obiektów turystycznych, gdyż w 1976 r. udzielono tam zaledwie 44,7% ogólnej ilości noclegów w całym województwie, zaś w 1985 r. - wartość ta wzrosła do 67,3% /tab.6/.

Znacznie wyższy jest udział strefy nadmorskiej w bazie wczasowo-wypoczynkowej w analizowanym okresie. Udział ten w odniesieniu do ilości obiektów wzrósł o 2%, ale w odniesieniu do ilości udzielonych noclegów - zmalał o około 2%. Są to wartości bardzo niskie. Należy jednak podkreślić, że w strefie nadmorskiej znajduje się około 76% obiektów wczasowo-wypoczynkowych województwa, w których jest średnio 86% miejsc noclegowych tego obszaru a także podobny udział w ilości osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów./tab.7/

- Struktura funkcjonalna

Powyższe zagadnienie charakteryzuje przede wszystkim stosunek miejsc noclegowych w obiektach turystycznych i obiektach wczasowo-wypoczynkowych. W żadnej z badanych miejscowości nie przeważa funkcja krajoznawcza. We wszystkich natomiast miejscowościach nadmorskich jest duża przewaga funkcji wczasowej. Należy podkreślić, że w strefie tej dostrzega się dużą różnorodność turystycznych obiektów ogólnodostępnych. Ale także w strukturze rzeczowej w badanym okresie zachodziły niewielkie zmiany. Przez cały okres największe znaczenie miały kempingi. W odniesieniu do bazy wczasowo-wypoczynkowej dostrzec można natomiast dość dużą stabilizację zarówno w ilości obiektów jak i miejsc noclegowych. W całej tej bazie zdecydowanie dominowały ośrodki wczasowe. Liczba miejsc noclegowych dość wyraźnie wzrosła w Jarosławcu /o 39,2%/ i Rowach /o 23,9%/, zaś utrzymywała się na tym samym poziomie w miastach.

Woj. elbląskie

- Struktura przestrzenna

Strefę nadmorską woj.elbląskiego obejmuje dość jednorodny obszar przyrodniczy, na którym w wyniku rozwoju historycznego wykształciło się pasmo osadnictwa turystycznego o szerokości 1,5 km. W obrębie tego pasma narastały lokalne układy kształtowane przez zmiany środowiska naturalnego i przemiany funkcjonalne. Pasmowy układ osadniczy utrzymujący się przez cały proces przemian historycznych wskazuje na silne, naturalne bariery rozwoju /strefa wydm i Żuławy/. Uważa się, że właśnie zmienność funkcjonalna,charakterystyczna także dla całego okresu rozwoju powojennego, jest główną przyczyną chaosu przestrzennego, funkcjonalnego i estetycznego.

Pas nadmorski woj.elbląskiego obejmuje trzy miasta /Braniewo, Frombork , Tolkmicko/ i 9 wsi zgrupowanych w trzech gminach, tj. gmina Stegna /Jantar, Mikoszewo,Stegna/, gmina Sztutowo /Krynica Morska, Piaski, Kąty Rybackie, Sztutowo,Przebrno/ i gmina Tolkmicko /Kadyny/. Strefa nadmorska tego województwa należy do obszarów o wyjątkowo dużej koncentracji urządzeń

turystycznych, szczególnie na obszarach wiejskich. Właśnie w tym województwie występuje największe skomasowanie zagospodarowania turystycznego na terenach wiejskich. Należy podkreślić, że znajduje się na ich terenie 99,5% obiektów wczasowo-wypoczynkowych całej elbląskiej strefy nadmorskiej /tab.8/. 36,4% obiektów turystycznych /tab.9/ oraz odpowiednio w odniesieniu do miejsc noclegowych: 99,8% i 42,7%. Tak więc w miastach nadmorskich znajduje się łącznie /wszystkie rodzaje bazy/ - 873 miejsc, zaś w jednostkach nie posiadających praw miejskich - 28 877.
Generalnie należy stwierdzić, że elbląska strefa nadmorska stanowi dość zwarty ciąg osiedli wiejskich przedzielonych bardzo wąskimi strefami izolacyjnymi.

- Struktura funkcjonalna

Historycznie uwarunkowany proces przemian funkcjonalnych jest w województwie elbląskim nadal nieustabilizowany. Szczególnie obecnie trwający proces przemian obejmuje zróżnicowaną dynamikę rozwoju poszczególnych funkcji i zmienne ich udziały w ogólnej strukturze ilościowej.

Żywiołowy rozwój funkcji turystycznej w latach 1960-1980 spowodował, że wielkość ruchu turystycznego osiągnęła pułap obliczonej pojemności turystycznej tych terenów. Wg Instytutu Ochrony Środowiska w weekendzie na Mierzei Wiślanej przebywa łącznie ze stałymi mieszkańcami około 62 tys.użytkowników. Obciążenie to jednak jest dość nierównomierne /najwyższe w: Krynicy Morskiej - 17,5 tys.osób, Stegnie - 15,6 tys., Kątach Rybackich - 7,2 tys., Sztutowie i Junoszynie - ponad 6 tys., zaś najniższe w Pieskach - 1,2 tys./.

W wyniku różnych nieprawidłowości planistycznych a także bardzo niskiej intensywności użytkowania terenów i wybitnie niskiego standardu wyposażenia ośrodków w podstawowe urządzenia sanitarne zachwiany został ład przestrzenny, funkcjonalny i ekologiczny na terenie Mierzei Wiślanej.

Funkcjonalnie baza turystyczna w elbląskiej strefie nadmorskiej jest dość zróżnicowana. Głównie jednak jest ona zlokalizowana w ośrodkach wypoczynkowych /52,5%/, w obiektach kolonijnych /14,9%/, na obozach młodzieżowych /12,1%/ oraz kwaterach prywatnych /13,9%/. Dominującym typem obiektów są ośrodki wypoczyn-

kowo, w których znajduje się 15 428 miejsc /20% - całorocznej/. Aż 63% całości bazy ośrodków skupiają się w dwu miejscowościach, tj. Krynicy Morskiej /36,7%/ i Stegnie /26,3%/.

Baza noclegowa dzieci i młodzieży jest następną pozycją ilościowo znaczącą w strukturze bazy noclegowej. Dysponuje ona 6586 miejscami, tj. 22,1% całej bazy noclegowej pasa nadmorskiego. Największą ilość obiektów kolonijnych skupiona jest w Stegnie. tj. 11 obiektów o łącznej ilości 1991 miejsc i w Rątach Rybackich oraz Milocinie.

Kolejne pozycje pod względem liczebności zajmują: sezonowe pokoje gościnne oraz kempingi.

E.Województwo gdańskie

- Struktura przestrzenna

Powierzchnia strefy nadmorskiej woj. gdańskiego wynosi 1276 km^2 /17,3% ogólnej powierzchni województwa/,z czego do celów obsługi ruchu turystycznego zagospodarowano 469 km^2.Obszar ten obejmuje wąski pas /1,9 - 2,5 km/ wzdłuż brzegów zatoki i morza.Podstawą do rozwoju funkcji turystycznej jest 152 km linia brzegowa,z której do celów turystycznych przydatnych jest 100 km.

W strefie nadmorskiej wraz z akwenami przybrzeżnymi koncentrują się główne zasoby bazy noclegowej regionu/66%/ oraz ruchu turystycznego,z równolegle funkcjonującym układem gospodarki morskiej destrukcyjnie oddziaływującym na stan walorów przyrodniczych i obniżającym ich jakość (1).

W strefie nadmorskiej można wyróżnić dwa główne rejony koncentracji zagospodarowania i ruchu turystycznego,tj.Nadmorski Park Krajobrazowy oraz aglomerację gdańską.Pierwszy obejmuje Półwysep Helski,pn.-zach. część Zatoki Puckiej,pas nadmorski od nasady

Półwyspu Helskiego do ujścia rzeki Piaśnicy,z wyłączeniem terenów portowo-przemysłowych Władysławowa /154,9 km^2/.Z racji występujących w jego obrębie konfliktów można go zaliczyć do obszarów problemowych.Konflikty te wynikają z prowadzonych tam różnorodnych form działalności:ochrony środowiska,turystyka i wypoczynek,potencjalna funkcja leśnictwa uzdrowiskowego,osadnictwo ludności stałej,gospodarka morska,a w tym obronność kraju i zarysowujące się potencjalne funkcje górniczo-przemysłowe /rejon Chłapowa/.

Zagospodarowanie turystyczne Nadmorskiego Parku Krajobrazowego jest niejednolite i przestrzennie zróżnicowane.Najniekorzystniej przedstawia się zagospodarowanie rejonu Władysławowa oraz Karwia-Dębki.Rejon nadmiernie przeciążony ruchem turystycznym i nieprzygotowany na jego przyjęcie ani pod względem urządzeń noclegowych, gastronomicznych,kulturalnych jak i urządzeń komplementarnych.

Głównym obszarem koncentracji ruchu turystycznego w gdańskiej strefie nadmorskiej jest aglomeracja gdańska.Ruch turystyczny na tym obszarze charakteryzuje się tymi wszystkimi cechami jakie są typowe dla całej strefy nadmorskiej.Należy jednak podkreślić,że w żadnej pozostałej części polskiego wybrzeża nie zanotowano tak wysokich spadków ilości miejsc noclegowych jak w województwie gdańskim w latach 1976-1986.Dla przykładu w okresie 1876-1886 ilość miejsc znacznie obniżyła się w Gdańsku,które z pierwszej pozycji wśród miejscowości nadmorskich w Polsce przesunęło się aż na piąte. W liczbach bezwzględnych spadek ten wyniósł aż 8801 miejsc noclegowych /44,1%/.

Na obszarze gdańskiej aglomeracji koncentruje się 32,5% zasobów bazy noclegowej.Za szczególnie niekorzystne,zarówno z wychowawczego jak i zdrowotnego punktu widzenia,należy uznać wysoki,bo wynoszący 57% udział miejsc kolonijnych.Rejon ten położony jest w Gdańskim Obszarze Zagrożenia Ekologicznego.Należy podkreślić,że w 1988 r. zamknięto kąpielisko w Sopocie i pozostało tylko jedno w Gdańsku-Stogach,z odpowiednią wodą do kąpieli.Zanieczyszczenie wód morskich i podziemnych,a także powietrza atmosferycznego ograniczają dalszy rozwój.

-Struktura funkcjonalna

Strukturę rodzajową bazy noclegowej w nadmorskiej strefie rekreacyjnej wyznaczają trzy podstawowe segmenty,a mianowicie: obiekty kolonijno-letniskowe /43,3 tys. miejsc noclegowych/,obiekty wczasowe /29,9 tys./ i obiekty turystyczne /17,6 tys./.Wyżej zaprezentowane dane dotyczą 1985 r.Należy podkreślić,że taka struktura miejsc noclegowych nie jest spotykana na żadnym odcinku polskiego wybrzeża.Dominacja obiektów kolonijno-letniskowych spowodowana jest nie tylko wysokimi walorami krajoznawczymi Trójmiasta,ale także powszechnym wykorzystaniem obiektów szkolnych jako bazy noclegowej.

W obrębie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego można wyróżnić trzy regiony koncentracji zagospodarowania i ruchu turystycznego. We Władysławowie i miejscowościach z nim sąsiadujących koncentruje się 71,7% bazy noclegowej.Przy uwzględnieniu form ruchu krótkopobytowego /wycieczki,wypoczynek świąteczny/,udział ten jest znacznie wyższy.Dwa pozostałe rejony to:Jastarnia-Jurata /13,9%/ i Puck i Zatoka Pucka /13,0% /.

Należy podkreślić,że pod względem strukturalnym zasadnicze zagospodarowanie turystyczne ukształtowało się przed powołaniem Nadmorskiego Parku Krajobrazowego.Zmiany,które zachodzą obecnie, bądź wystąpią,są raczej charakteru jakościowego a nie ilościowego.Został bowiem zapoczątkowany powolny ale konsekwentny proces modernizacji i rekonstrukcji bazy noclegowej.Zmiany ilościowe, zwiększanie się ilości miejsc noclegowych,dotyczą głównie kwater prywatnych - w pensjonatach i domkach indywidualnych.

Literatura

1. Bańkowska B.:"Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki w strefie nadmorskiej województwa elbląskiego"KONB,Maszynopis, 1987.
2. Bar R.:"Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki w strefie nadmorskiej województwa gdańskiego",KONB,Maszynopis,1988.
3. Krempa T.:"Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki w strefie nadmorskiej województwa słupskiego",KONB,Maszynopis, 1987.
4. Naumowicz K.:"Struktura funkcjonalno-przestrzenna turystyki w województwie szczecińskim",KONB,Maszynopis,1987.
5. Wilczko J.:Struktura przestrzenno-funkcjonalna turystyki w wojew ództwie koszalińskim",KONB,Maszynopis,1987.

Tabela 1

Baza turystyczno-wypoczynkowa strefy nadmorskiej woj.szczecińskiego w l. 1976-1986 /stan na 31 VII/

	OBIEKTY				MIEJSCA NOCLEGOWE			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
1	2	3	4	5	6	7	8	9
WOJEWÓDZTWO	577	631	604	617	90234	90198	86282	84278
STREFA NADMORSKA	459	520	499	491	76504	75694	73839	72999
M I A S T A	173	187	162	161	32754	28711	27245	27206
Kamień Pom.	6	6	6	6	778	593	612	582
Międzyzdroje	-	-	65	67	-	-	11268	10890
Świnoujście	161	175	85	82	31760	27807	15133	15497
Trzebiatów	3	3	3	3	123	126	131	131
Wolin	3	3	3	3	93	185	101	106
W I E Ś	285	333	337	330	43750	46923	46585	45793
DZIWNÓW	99	116	121	115	14233	14756	15327	15030
Dziwnów	.	40	38	33	.	5708	3971	3770
Dziwnówek	.	15	18	18	.	2650	3256	3391
Łukęcin	.	13	14	14	.	2013	2342	2885
Międzywodzie	.	43	51	50	.	4448	5758	5484
KAMIEŃ POM.	3	3	3	3	370	391	605	638
Strzępowo	.	1	1	1	.	186	160	161
Żółcino	.	2	2	2	.	205	445	477
MIĘDZYZDROJE	-	-	8	5	-	-	385	233
Lubin	-	-	3	1	-	-	200	28
Wapnica	-	-	3	3	-	-	145	160
Wicko	-	-	2	1	-	-	40	45
REWAL	133	147	147	146	21381	22112	22047	21687
Niechorze	.	30	27	27	.	4235	4174	4061
Pobierowo	.	41	42	40	.	6726	6191	6020
Pogorzelica	.	41	40	40	.	5642	6844	6652
Pustkowo	.	8	9	10	.	701	1278	1414
Rewal	.	16	14	14	.	3880	2155	2109
Śliwin	.	9	11	11	.	844	1006	987
Trzęsacz	.	2	4	4	.	84	399	444
TRZEBIATÓW	36	49	41	40	5608	6779	6004	6195
Mrzeżyno	.	49	41	40	5608	6779	6004	6195
WOLIN	14	18	17	21	2159	2885	2217	2008
Dargobądź	.	1	1	1	.	45	50	50
Kołczewo	.	1	1	1	.	50	50	50
Parłowo	.	1	1	-	.	300	-	-
Świętouść	.	2	3	4	.	1060	1111	889
Warnowo	.	1	2	1	.	550	60	60
Wisełka	.	10	11	14	.	880	946	959

Źródło: dane WUS w Szczecinie.

Tabela 2

Baza wczasowo-wypoczynkowa strefy nadmorskiej
woj.szczecińskiego w l. 1976-1986 /stan na 31 VII/

WYSZCZEGÓLNIENIE	OBIEKTY				MIEJSCA NOCLEGOWE			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
1	2	3	4	5	6	7	8	9
WOJEWODZTWO	459	508	492	517	69032	67282	70921	69726
STREFA NADMORSKA	416	458	455	447	65915	62725	65881	64877
M I A S T A	151	153	138	136	26981	22841	23706	23008
Kamień Pom.	1	1	2	2	210	125	217	186
Międzyzdroje	-	-	59	60	-	-	10366	9333
Świnoujście	149	151	76	73	26755	22608	13099	13460
Wolin	1	1	1	1	16	108	24	29
W S I E	265	305	317	311	38934	39884	42175	41869
DZIWNÓW	93	105	116	110	12709	12819	14293	14023
Dziwnów	.	35	34	29	.	4129	3276	3102
Dziwnówek	.	14	17	17	.	2314	2917	3052
Łukęcin	.	13	14	14	.	2013	2342	2385
Międzywodzie	.	42	51	50	.	4426	5758	5484
KAMIEŃ POM.	2	2	2	2	240	241	205	238
Strzępowo	.	1	1	1	.	186	160	161
Żółcino	.	1	1	1	.	55	45	77
MIĘDZYZDROJE	-	-	5	3	-	-	278	125
Lubin	-	-	2	1	-	-	182	28
Wapnica	-	-	1	1	-	-	56	52
Wicko	-	-	2	1	-	-	40	45
REWAL	126	137	141	140	19706	19785	20715	20530
Niechorze	.	28	27	27	.	3898	4174	4061
Pobierowo	.	39	40	38	.	6496	5873	5753
Pogorzelica	.	38	38	38	.	5188	6364	6264
Pustkowo	.	8	8	9	.	701	1208	1344
Rewal	.	13	13	13	.	2574	1691	1677
Śliwin	.	9	11	11	.	844	1006	987
Trzęsacz	.	2	4	4	.	84	399	444
TRZEBIATÓW	35	48	40	39	5108	5979	5503	5703
Mrzeżyno	.	48	40	39	.	5979	5503	5703
WOLIN	9	13	13	17	1171	1060	1181	1248
Świętouść	.	2	2	3	.	180	946	959
Wisełka	.	11	11	14	.	880	946	959

Źródło: dane WUS w Szczecinie

Tabela 3

Baza turystyczna strefy nadmorskiej woj.koszalińskiego w latach 1976-1986

Wyszczególnienie	Obiekty turystyczne				Obiekty wypoczynkowo-wczasowe			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
Województwo	7969	12225	10996	11083	68105	62097	67851	65534
Strefa nadmorska	4681	7277	6419	6318	63322	57881	62925	61057
Miasta	3393	3949	3074	3043	26225	21989	24067	22043
Darłowo	702	738	502	490	5251	5216	6179	6947
Kołobrzeg	2691	3211	2572	2553	20974	16773	17888	15096
Gminy	1288	3828	3345	3275	37097	35892	38858	39014
Gm.Darłowo	50	200	388	371	3392	4028	4360	4719
Dąbki	-	150	338	321	2348	3389	3498	3723
Cisowo	50	50	50	50				
Wicie	-	-	-	-	698	340	541	541
Dąbkowice	-	-	-	-	346	299	321	455
Gm.Kołobrzeg	221	1528	1201	1332	4957	7281	7750	7941
Dźwirzyno	200	1188	964	1083	4902	6183	6681	6856
Budzistowo	21	40	37	49				
Grzybowo	-	300	200	200	55	999	983	983
Gm.Mielno	617	1239	917	1917	18843	13738	15601	15439
Żaby	-	117	300	400	3323	3166	3220	3091
Mielenko	-	233	-	-	550	171	161	174
Mielno	346	451	277	266	6179	4786	5264	5192
Sarbinowo	80	177	100	100	3917	3039	3036	3531
Unieście	191	261	240	251	2959	1867	2428	2532
Chłopy	-	-	-	-	977	593	564	594
Gąski	-	-	-	-	138	116	328	328
Gm.Ustronie Mor.	400	361	839	555	9905	10845	11147	10915
Ustronie Mor.	400	361	839	555	5946	7001	7218	6867
Sianożęty	-	-	-	-	3959	3844	3929	4048

Źródło:Opracowanie własne w oparciu o materiały statystyczne zebrane przez J.Wileńko.

Tabela 4

Baza turystyczna strefy nadmorskiej województwa słupskiego w latach 1976-1986

Wyszczególnienie	Obiekty				Miejsca noclegowe			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
Strefa nadmorska	10	34	29	30	.	.	.	.
Miasto	7	17	13	16	.	.	.	.
Łeba	5	9	6	8	1244	1388	3760	3865
Ustka	2	8	7	8	.	.	.	.
Gminy	3	16	16	14	558	1609	802	1464
Gm.Postomino	2	4	2	3	258	449	204	504
Jarosławiec	2	4	2	3	258	449	204	504
Smołdzino								
Gm.Smołdzino	-	1	2	1	-	25	-	25
Gardna Wielka	-	1	1	1	-	25	-	25
Gm.Ustka	1	10	10	9	300	1135	598	935
Rowy	1	5	8	9	300	555	598	935
Przewłoka	-	4	2	-	-	555	-	-
Dębina	-	1	-	-	-	25	-	-
Gm.Wicko	-	1	2	1	-	.	.	.
Nowęcino	-	1	2	1	-	.	.	.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS.

Baza wczasowo-wypoczynkowa strefy nadmorskiej województwa słupskiego Tabela 5

Wyszczególnienie	Obiekty				Miejsca noclegowe			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
Strefa nadmorska	122	164	.	154	25606	24417	25485	.
Miasta	66	74	.	84	18448	15982	16777	.
Łeba	44	46	.	48	8335	8683	8168	.
Ustka	22	28	.	36	10113	7299	8609	.
Gminy	56	90	.	70	7158	8435	8708	8694
Gm.Postomino	20	26	.	24	3138	3607	3778	3711
Jarosławiec	20	24	.	24	3103	3607	3778	3711
Łacko	-	2	.	-	35	-	-	-
Gm.Smołdzino	1	2	.	-	86	123	-	-
Gardna Wielka	-	2	.	-	-	123	-	-
Wysoka	1	-	.	-	86	-	-	-
Gm.Ustka	35	57	.	46	3834	4540	4592	4783
Orzechowo	-	4	.	.	193	-	-	-
Poddąbie	-	5	.	2	188	395	236	211
Rowy	35	44	.	44	3746	3767	4316	4572
Przewłoka	-	3	.	-	-	226	-	-
Dębina	-	1	.	-	-	152	-	-
Gm.Wicko	-	5	.	-	-	165	378	200
Nowęcin	-	3	.	-	-	123	378	200
Wicko	-	2	.	-	-	42	-	-

Źródło:Badania własne na podstawie danych WUS.

Tabela 6

Udział strefy nadmorskiej w bazie turystycznej woj.słupskiego
w latach 1976-1980-1985

Wyszczególnienie	1976				1980				1985			
	obiekty	m.n.	osoby korzyst	udziel. noclegi	obiekty	m.n.	osoby korz.	udziel. noclegi	obiekty	m.n.	osoby korzyst	udziel. noclegi
Ogółem województwo	44	4363	116911	536716	99	6686	145922	840504	78	8798	156211	709713
Strefa nadmorska	18	2602	41957	239930	39	3700	52760	425911	32	6016	78545	477685
miasta 1.Łeba	5	1244	19748	93687	9	1388	22379	199539	6	3760	43064	301281
2.Ustka	2	257	5527	88179	8	329	5734	99002	7	1155	14589	78667
wieś /gminy/ 3.Postomino	2	258	3902	20284	4	449	5683	38607	3	229	3359	22963
4.Smołdzino	3	194	2441	8481	5	305	3655	4466	3	97	2270	2609
5.Ustka	5	616	9676	28586	12	1185	14191	82087	11	686	14131	67963
6.Wicko	1	33	663	713	1	44	1118	2210	2	90	1132	4202
Udział strefy nadmorskiej %	40,9	59,6	35,9	44,7	39,4	55,3	36,2	50,7	41,0	68,4	50,3	67,3

Tabela 7

Udział strefy nadmorskiej w bazie wczasowo-wypoczynkowej woj.słupskiego
w latach 1976-1980-1985

Wyszczególnienie	1976				1980				1985			
	obiekty	m.n	osoby korzyst.	udziel. noclegi	obiekty	m.n.	osoby korzyst.	udziel. noclegi	obiekty	m.n.	osoby korz.	udziel. nocl.
Ogółem województwo	188	31383	192585	2620741	229	29739	180701	2428165	213	30561	168331	2266472
Strefa nadmorska	141	26907	168605	2328096	165	24731	155147	2098841	164	26068	143376	970109
miasta 1.Łeba	44	8335	52298	717210	46	8683	52259	730553	54	8168	45808	622528
2.Ustka	22	10113	65859	927248	28	7299	46233	632646	38	8609	45549	646476
wieś /gminy/ 3.Postomino	22	3194	19786	268878	26	3642	27692	334493	24	3778	23033	298943
4.Smołdzino	3	228	1461	19945	3	209	1087	15906	1	60	142	2016
5.Ustka	45	4614	27304	368505	57	4733	26711	372192	43	5031	27250	379635
6.Wicko	5	423	1897	26310	5	165	1165	13051	4	422	1592	20511
Udział strefy nadmorskiej - %	75,0	85,7	87,5	88,8	72,0	83,2	85.9	86,4	77,0	85,3	85,2	86,9

Tabela 8

Baza wczasowo-wypoczynkowa strefy nadmorskiej woj.elbląskiego w latach 1976-1986

Wyszczególnienie	Obiekty				Miejsca noclegowe			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
Strefa nadmorska	177	183	156	166	22019	22845	18139	.
Miasta	6	6	1	-	619	808	28	-
Braniewo	-	-	-	-	-	-	-	-
Frombork	1	3	1	-	25	379	28	-
Tolkmicko	5	3	-	-	594	429	-	-
Gminy	171	176	155	166	21400	22037	18111	.
Gm.Stegna	88	91	77	77	10840	10521	8726	.
Jantar	21	21	21	20	2380	2329	2263	.
Mikoszewo	20	20	15	15	2480	2487	1494	.
Stegna	47	50	41	42	5980	5705	4969	.
Gm.Sztutowo	82	84	78	89	10504	11487	9385	.
Krynica Morska	53	52	52	52	7520	8023	7515	.
Piaski	2	3	-	1	505	410	-	-
Kąty Rybackie	21	21	18	18	1511	2059	1870	.
Sztutowo	6	8	8	8	968	995	635	.
Gm.Tolkmicko	1	1	-	-	56	29	-	-
Kadyny	1	1	-	-	56	29	-	-

Źródło:Opracowanie własne na podstawie danych WUS.

Tabela 9

Baza turystyczna strefy nadmorskiej województwa elbląskiego w latach 1976-1986

Wyszczególnienie	Obiekty				Miejsca noclegowe			
	1976	1980	1985	1986	1976	1980	1985	1986
Strefa nadmorska	26	26	24	28	3440	3337	3231	3288
Miasta	11	11	11	11	1023	692	845	846
Braniewo	4	4	4	3	188	166	171	166
Frombork	4	6	4	4	455	426	474	480
Tolkmicko	3	1	3	3	380	100	200	200
Gminy	15	15	13	17	2417	2645	2386	2442
Gm.Stegna	6	5	3	5	972	828	700	786
Stegienka	1	1	-	-	22	28	-	-
Jantar	1	1	1	1	200	200	200	300
Mikoszewo	2	1	-	1	250	100	-	20
Stegna	2	2	2	3	500	500	500	466
Gm.Sztutowo	7	7	7	9	1292	1487	1401	1371
Krynica Morska	3	3	2	2	720	897	850	780
Łąszka	1	-	-	-	22	-	-	-
Piaski	1	1	1	1	200	200	200	120
Kąty Rybackie	1	1	1	2	150	200	200	300
Sztutowo	1	2	3	4	200	190	151	171
Gm.Tolkmicko	2	3	3	3	153	330	285	285
Kadyny	2	3	3	3	153	330	285	285

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Bernard Ryszard CPBP 08.06-III-4.5 BIBLIOTEKA IT Archiwum Prac Naukowo-Badawczych A-1035 ce VII

Treść raportu - część III
"Stan infrastruktury komunalnej w miejscowościach turystycznych strefy nadmorskiej makroregionu północnego"

Dla rozważań o stanie infrastruktury komunalnej i perspektywach rozwoju miejscowości turystycznych strefy nadmorskiej ważny jest poziom funduszu spożycia składający się zasadniczo z funduszu płac i funduszu spożycia społecznego we wtórnym podziale dochodu narodowego. Ustalona planem globalna i branżowa masa usług turystycznych i komunalnych determinuje możliwości rozwoju i uzależniona jest od centralnego systemu planowania i podziału. W istniejącym systemie gospodarczym osoby konsumentów nie są znane, stąd korzystanie z funduszu spożycia zbiorowego nie zawsze następuje zgodnie z założeniami i proporcjonalnie do uzasadnionych potrzeb. Potrzeby dynamiczniejszego rozwoju sfery materialnej w gospodarce socjalistycznej ograniczyły tempo rozwoju sfery socjalnej, zaś poziom funduszu płac - poza poziomem funduszu spożycia zbiorowego - determinuje wielkość i rodzaj popytu jaki występuje np. w turystyce.

Poziom funduszu spożycia zbiorowego zdeterminował stan zarówno bazy w usługach komunalnych, jak i w usługach turystycznych. Gospodarka komunalna pojawia się na pewnym etapie rozwoju danej miejscowości i z tego względu obecnie szereg miejscowości nie posiada urządzeń komunalnych, chociaż wiodącą dla nich jest funkcja turystyczna.

Brak ścisłych związków ekonomicznych działów gospodarki turystycznej i komunalnej powoduje niepełne zaspokojenie potrzeb zarówno mieszkańców stałych jak i turystów. Oczywiście, że jest to jeden i nie może najistotniejszy element w grupie przyczyn niedorozwoju miejscowości turystycznych. Jednak zintegrowanie celów i środków tych dwóch gałęzi gospodarki narodowej przyniosłoby zdecydowanie korzystniejsze efekty od dotychczasowych, czego przykłady odosobnione można znaleźć w woj. słupskim.

Infrastruktura komunalna finansowana z budżetu państwa lub przez jednostki gospodarcze ograniczone możliwościami wynikającymi z cen urzędowych nie jest w stanie preferować stanowiska i postulatów organizacji turystycznych, lecz obowiązana jest stwarzać i poprawiać w pierwszej kolejności

warunki obsługi ludności stałej.

Potrzeby ogółu ludności winny być zaspakajane przez gospodarkę komunalną w sposób niezawodny i bezwzględny, zarówno w czasie jak i w przestrzeni, zaś przedsiębiorstwa komunalne jako jednostki użyteczności publicznej nie posiadają wyboru zakresu i czasu ich wykonywania.

Wyniki działania tych jednostek oraz warunki zilustrowane na przykładzie 5 województw nadmorskich skłaniają do stwierdzenia, iż tej podstawowej funkcji gospodarka komunalna w żadnej z branż nie spełnia. Przyczyna tego tkwi w tym, na co wskazał w "Polityce komunalnej" Adam Ginsbert-Gebert /str. 138/, gdzie stwierdza, że gospodarka komunalna posiadająca w 196o r. 27,9 % majątku narodowego straciła 1o % udziału w stosunku do innych dziedzin gospodarki narodowej na przestrzeni 2o lat i gdy - wprawdzie w przeliczeniu na 1 mieszkańca - nastąpił wzrost, to w stosunku do majątku trwałego w przemyśle w gospodarce rośnie on wolniej na przestrzeni lat 196o-198o / /56,3 % - gospodarka komunalna, 248,4 % - przemysł/.

W tym stanie rzeczy niedorozwój gospodarki komunalnej staje się istotną barierą rozwoju gospodarki narodowej, a jednocześnie też turystyki i miejscowości turystycznych. Wskazują na to wyraźnie branżowe opracowania administracji państwowej nadmorskich województw, jednak nie posiadają one koncepcji zmiany tego niekorzystnego procesu.

Gospodarkę komunalną traktuje się bowiem jako obciążenie gospodarki narodowej. Niemały wpływ na ten stan rzeczy wywiera utrzymująca się wciąż deficytowość jej usług, która sprawia, iż rozwój gospodarki komunalnej obciąża gospodarkę narodową nie tylko nakładami inwestycyjnymi, ale także odpowiednimi dopłatami do kosztów eksploatacji.

W gospodarce turystycznej nie prowadziło się na odmianę rachunku ekonomicznego obejmującego kompleksowo tę działalność. Przedmiotem planów są praktycznie fragmenty zadań.

Podjęcie niniejszego tematu wykazało skutki stanu gospodarki komunalnej i infrastruktury komunalnej dla gospodarki turystycznej na tle ogólnych potrzeb.strefy nadmorskiej makroregionu północnego. Wykazano jakie są skutki dotychczasowej polityki i które czynniki determinują rozwój.

Zasadniczo problem tkwi w wyborze:

- czy zapewnić masową regenerację sił świata pracy dla umoż-

liwienia wydajniejszej pracy poprzez politykę przystępnych cen dotowanych w niezbędnym zakresie i wspierających gospodarkę komunalną

- czy skierować działanie na samofinansowanie turystyki przy relatywnym wzroście cen za te usługi, otwarciu ośrodków krajowych dla ~~xxxxxxxxxx~~ poszukujących wysokiego standardu usług turystycznych gości zagranicznych.

Wszystko wskazuje na to, że trzeba w praktyce stosować oba modele jeenocześnie, bowiem drugi może realnie zapewnić polepszenie w infrastrukturze komunalnej miejscowości turystycznych. Jest bowiem błędem twierdzenie, że budowa urządzeń turystycznych oznacza np. równoczesną poprawę zaopatzenia w wodę. Jest niestety wzdłuż polskiego morza zbyt wiele przykładów na tp, iż w poszczególnych miejscowościach zgromadzone są rzesze turystów konsumujących np. złą jakościowo wodę a niejednokrotnie dowozi się ją beczkowozami.

Z tego względu wybór wariantu polityki w gospodarce turystycznej nie jest obojętny dla infrastruktury komunalnej i odwrtnie.

Wszystkie województwa nadmorskie dysponują wybitnymi walorami turystycznymi. Mają one zróżnicowany poziom zurbanizowania od wysokiego /gdańskie, szczacińskie/ poprzez średnie /koszalińskie/ do kształtującego się poniżej średniej krajowej /słupskie, elbląskie/. Stąd różny poziom zaopatrzenia na przyrost usług komunalnych w miejscowościach turystycznych. Wszędzie jednak wody podziemne są ograniczone i to przede wszystkim z powodu nadmiernego zasolenia. Wyczerpanie wód podziemnych determinuje konieczność sięgania po wody powierzchniowe. Nigdzie w strefie nadmorskiej nie występuje ich brak i mimo niejednokrotnie nienajlepszych warunków terenowych występują możliwości retencji. Jednak zagrożeniem jest stan sanitarny tych wód łącznie ze stanem sanitarnym wody morskiej.

Bez poniesienia wysiłku całkowitego przywrócenia naturalnych właściwości w środowisku wodnym nie tylko istnieje bariera możliwości zapewnienia odpowiedniej jakościowo wody pitnej, ale determinanta możliwości zorganizowania ruchu turystycznego.

Dotychczasowy stan ~~zagrożenia~~ zaangażowania w eliminację niekorzystnego wpływu ścieków nie jest wystarczający, chociaż znaczny w woj. gdańskim i elbląskim. Wysiłki w tym względzie nie przesądzą o efektach jeśli równolegle nie zostanie podjęta sprawa oczyszczenia wód Wisły emitującej zanieczyszczenia do Zatoki Gdańskiej.

Zdecydowanie większe środki i potencjał wykonawczy muszą być zaangażowane w ratwanie środowiska naturalnego na odcinku otwartego morza od Swinoujścia do Władysławowa. Sytuacja jaka wytworzyła się w miejscowościach turystycznych nie będących ośrodkami miejskimi jest katastrofalna.

W ośrodkach miejskich występujące deficyty ciepła komunalnego oraz zdecydowanie zdekapitalizowana sieć uzbrojenia podziemnego i niski stan techniczny kotłowni lokalnych nie gwarantują poprawy zaopatrzenia w ciepło dalszych obiektów turystycznych. Jest to niejednokrotnie warunek ekonomicznie opłacalnego organizowania całorocznego wypoczynku i dla uzyskania tego efektu jednostki tturystyczne winny roztrzygać kwestie ciepłownicze staraniem własnym. Istnieje szereg przesłanek wskazujących na potencjalne możliwości roztrzygnięcia tego problemu w oparciu o zasoby gazu ziemnego z przeznaczeniem do ogrzewania. Ekonomiczna zasadność roztrzygnięcia o systemie ogrzewania winna być przesądzona przez resort turystyki, po uznaniu ogrzewania tym medium grzewczym za szczególnie korzystny z punktu widzenia ochrony środowiska. Wraz z jednostkami górnictwa naftowego i gazownictwa niezbędne będzie stworzenie warunków dla pozyskania tej energii, gdyż urządzenia i przekroje sieci rozdzielczej będą wymagały wymiany umożliwiającej przesył zwiększonej ilości gazu.

Ze względu na niski standard dróg i komunikacji ośrodki turystyki winny wspólnie partycypować w rozwiązanie problemów staraniem własnym mając możliwość konkurencyjnego traktowenia rozwizań komunikacyjnych na interesujących ich trasach w stosunku do przewoźników reprezentujących niską jakość i efektywność. Kompleksowe rozpatrzenie nowego modelu organizowania pasażerskiej komunikacji turystycznej środkami własnymi przedsiębiorstw turystycznych jest godna podjęcia jako nowatorskiego i ekonomicznie uzasadnionego opracowania w skali makroregionu północnego. Nowe warunki

gospodarcze, transportowe i inne stwarzają szansę, jeśli sytuacje konfliktowe w zagospodarowaniu przestrzennym poszczególnych fragmentów pasa nadmorskiego zostaną definitywnie roztrzygnięte, eliminując niepewność inwestowania.

Własne też muszą być roztrzygnięcia w odniesieniu do parkowania pojazdów i utrzymania porządku sanitarnego w obszarze działania przedsiębiorstw turystycznych. Wymaganego podniesienia poziomu tych usług nie zagwarantuje gospodarka komunalna na przestrzeni półwiecza, nawet w sytuacji nowego modelu własności komunalnej, gdyż eliminacja narosłych zaległości, które muszą być priorytetowo potraktowane przez tę gospodarkę, zajmie i zaangażuje taką ilość środków i potencjału wykonawczego jaki w tym okresie będzie zmuszony do koncentracji swych wysiłków na innych odcinkach niż te, które preferuje turystyka. Wyraźnie widocznejest to w postulatyach formułowanych obecnie pod adresem gospodarki komunalnej i skali zamierzeń jakie realnie występują w planach inwestycyjnych. Głównie przecież budownictwo mieszkaniowe jest i będzie adresatem tych zadań i trudno zmienić ten społecznie uzasadniony kierunek.

Ponieważ gospodarka komunalna nie wytrzymuje obciążeń w aglomeracjach pełniących i funkcję miejską oraz turystyczną zarazem, wystąpił "obronny odruch" deglomeracji ruchu turystycznego na obszar pojezierzy.

Takie działanie w gospodarce turystycznej stawia do roztrzygnięcia przede wszystkim kosztowy problem uzbrojenia komunalnego nowych terenów . Celem winno być uzyskanie nie tylko społecznie, ale również ekonomicznie uzasadnionego efektu.

Przeciążenia i przelewy w istniejących oczyszczalniach, narastająca liczba awarii sieci ciepłowniczej i wodociągowej, skażenie powietrza i zacofanie techniczne drożej kosztują niż umożliwienie zmian w polityce gospodarczej na rzecz preferencji w sferze socjalnej.

BIBLIOTEKA IV
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1035 s2 VIII

CPBP 08.06-III-4.5

Strefa nadmorska

Charakterystyka ruchu turystycznego
w ujęciu statystycznym i przestrzennym

Spis treści

I. Strefa nadmorska jako obszar turystyki i wypoczynku 1-4

II. Ruch turystyczny w strefie nadmorskiej 4

Tabele:

1. Ruch turystyczny w strefie nadmorskiej w latach 1977-1988 /średnio/
2. Struktura rodzajowa ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej w %%
3. Rejonizacja ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej /lata 1977-1988/

Mapa: Obszary turystyczne strefy nadmorskiej

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych
A-1035

I. Strefa nadmorska jako obszar turystyki i wypoczynku

Województwa nadmorskie, których północną granicę stanowi brzeg morza Bałtyckiego, zajmuje łączną powierzchnię 39,5 tys. m^2 / tj. 12,6 % powierzchni kraju/, zaliczane są w skład Makroregionu Północnego. Podobieństwo struktury wewnętrznej, liczne powiązania gospodarcze oraz podobieństwo funkcji, które w gospodarce narodowej pełnią województwa nadmorskie, podkreśla jeszcze jednolitość środowiska naturalnego będącego głównym składnikiem atrakcyjności turystycznej.

Atrakcyjność turystyczną Makroregionu Północnego tworzy szczególnie układ dwóch stref krajobrazowych: nadmorskiej i pojeziernej powiązanych ze sobą z resztą kraju siecią tras i szlaków turystycznych.

Głównym obszarem turystyki i wypoczynku oraz sportów wodnych jest strefa nadmorska zajmująca łącznie powierzchnię 2.750 km^2 /tj. 0,3 % powierzchni kraju/.

Atrakcyjność turystyczną strefy nadmorskiej ukształtowana jest głównie przez walory środowiska przyrodniczego, którego komponentami są: plaże nadmorskie, walory kąpieliskowe i żeglarskie otwartego morza oraz klimat morski o dużych właściwościach leczniczych. Tworzą one główne podstawy dla organizacji wypoczynku nadmorskiego i rozwijaniu funkcji uzdrowiskowych.

Walory krajoznawcze strefy nadmorskiej kształtowane są przez unikalne walory krajobrazowe takich regionów jak Zalewu Szczecińskiego, Wolińskiego i Słowińskiego, Parku Narodowego, mierzei Wiślanej, Półwyspu Helskiego i Zalewu Wiślanego.

Atrakcyjność strefy podkreśla sieć miejscowości nadmorskich o zróżnicowanej strukturze społeczno-gospodarczej i znaczeniu dla gospodarki kraju części o dominujących funkcjach wypoczynkowych, ukształ-

towanych w wyniku procesów ich zagospodarowywania w obiekty wypoczynkowe i urządzenia turystyczne.

Wśród nich takie miejscowości jak: Swinoujście, Kołobrzeg i Sopot zyskały już renomę międzynarodowych ośrodków wypoczynku i uzdrowisk. Gdańsk, Szczecin, Frombork dzięki swym walorom krajoznawczym zaliczane są do ośrodków krajoznawczych o międzynarodowym znaczeniu.

Otaczające od północy granicę strefy akweny wodne: morskie zalewów oraz położone w ramach jej obszarów turystycznych jeziora przybrzeżne z małymi portami jak: Ustka, Łeba, Władysławowo, Krynica Morska, stwarzają korzystne warunki dla uprawiania żeglarstwa, sportów wodnych, przybrzeżnej żeglugi.

Atrakcyjność turystyczną strefy nadmorskiej wzbogaca jej bliskie sąsiedztwo ze strefą pojezierną, będącą również atrakcyjnym rejonem turystycznym, z którą wiążą ją liczne trasy i szlaki turystyczne.

Korzystne warunki środowiska przyrodniczego i już wykształcone funkcje uzdrowiskowe szeregu miejscowości, jak też dokonane analizy zasobów leczniczych wykazały, że dla celów leczniczych może być wykorzystany: bezpośredni wpływ klimatu morskiego i wód morskich /thalassoterapia/ oraz istniejące zasoby wód mineralnych. Zasoby wód leczniczych udokumentowane zostały w wyniku przeprowadzonych odwiertów w Międzyzdrojach, Międzywodzie, Chłopach, Jantarze, Krynicy Morskiej i Sopocie.

Już obecnie funkcje statutowych uzdrowisk pełnią: Swinoujście, Kamień Pomorski i Kołobrzeg, natomiast w 19 miejscowościach nadmorskich istnieją potencjalne warunki do rozwijania lecznictwa uzdrowiskowego.

Charakteryzując atrakcyjność turystyczną strefy nadmorskiej należy podkreślić, że jej obecna i dalsza przydatność dla wykorzystania do celów wypoczynkowych, turystycznych i sportowych jest :

- ograniczona przestrzennie - do wąskiego pasa przybrzeżnego o szerokości 1,9 - 2,0 km od brzegów morza;
- ściśle uzależniona od stanu środowiska przyrodniczego, które tutaj

jest szczególnie podatne na degradację;

- uwarunkowana od czynników klimatycznych przesądzających jej główne wykorzystanie w miesiącach letnich.

Na obszarze strefy nadmorskiej mają również miejsce konflikty występujące pomiędzy funkcjami spełnianymi na rzecz turystyki i wypoczynku a potrzebami i skutkami wypływającymi ze współistnienia i rozwoju gospodarki morskiej i przemysłów o tzw. orientacji portowej, jak też gospodarki żywnościowej i mieszkalnictwa.

Nie bez znaczenia wreszcie mają "wewnętrzne konflikty" wypływające w wyniku nakładania się w czasie i przestrzeni różnych wykluczających się w zasadzie form ruchu turystycznego /jak np. wypoczynku i wypoczynku świątecznego/.

Działalność w zakresie turystyki i wypoczynku w strefie nadmorskiej znajdująca swoje odbicie w ukształtowanej gospodarce turystycznej, charakteryzuje się wyróżniającymi ją cechami, do których zaliczyć należy:

- występowanie unikalnych form turystyki morskiej i wypoczynku nadmorskiego - nie występującego w pozostałych regionach kraju,
- wysokim udziałem w obsłudze ruchu turystycznego całego kraju - wynoszącym ok. 27% w rachunku osób i osobodni w pobytowych formach ruchu tj. wczasów, kolonii, obozów itp.
- wysoką intensywnością w miesiącach letnich - przejawiających się tym, iż ok. 85% rocznego ruchu turystycznego występuje w ciągu 70-90 dni,
- koncentracją ruchu powodującą intensywne obciążenia miejscowości i obszarów strefy, szczególnie w letnie dni świąteczne /np. na Półwyspie Helskim w rej. Ustki, Kołobrzegu, Swinoujścia/,
- dominację funkcji ponadregionalnych wyróżniających się:
  - dodatnim saldem migracji ruchu turystycznego kształtującego się w granicach 8,5 - 9,0 mln. osób i 63,0 mln. osobodni,
  - uczestnictwem gestorów bazy noclegowej /wypoczynkowej/ wywodzących się spoza obszaru macierzystych województw,

- zróżnicowną strukturę podmiotów gospodarczych uczestniczących w obsłudze krajowego i zagranicznego ruchu turystycznego oraz dysponujących bazą noclegową,
- pogłębiającymi się dysproporcjami zachodzącymi pomiędzy występującym ruchem turystycznym a stanem zagospodarowania turystycznego zwłaszcza w zakresie urządzeń infrastruktury technicznej i społecznej.

Rozwój funkcji turystycznych w Makroregionie Północnym spowodował, że strefa nadmorska stała się jednym z głównych regionów turystycznych kraju.

II. Ruch turystyczny w strefie nadmorskiej

1. Ruch turystyczny na obszarze wszystkich województw rozwijał się szczególnie dynamicznie do 1978 roku.
   W latach 1960-1977 zanotowano 7-krotny wzrost ruchu turystycznego liczonego w rachunku osób, zaś w rachunku osobodni 6-cio-krotny /odpowiednio w kraju 3,5 i 9-cio krotny/.
   W latach 1977-1978 nastąpiło zahamowanie dynamiki wzrostu dwu podstawowych rodzajów turystyki: pobytowej i wycieczkowej w całym kraju a w Makroregionie Północnym nastąpiła stagnacja.
   Począwszy od 1979 roku zarysował się powolny spadek wywoływany zarówno sytuacją społeczno-gospodarczą w kraju jak i zmniejszaniu się atrakcyjności turystycznej rejonów nadmorskich na skutek pogłębiającego się zanieczyszczenia wód przybrzeżnych Bałtyku i w konsekwencji administracyjnego zamykania plaż.
2. Kształtowanie się globalnego ruchu turystycznego w Makroregionie Północnym w latach 1977-1988 /jako średnie wielkości wieloletnie/ przedstawia zestawienie na str. 5 :

		Makroregion Północny razem w mln.	
		osoby	osobo-dni
I.	Ogółem ruch turystyczny	21,0	124,4
II.	Turystyka urlopowo-wakacyjna - razem	11,5	113,0
	1. Pobyty	5,2	86,2
	2. Wycieczki	6,3	26,8
III.	Wypoczynek świąteczny	9,5	11,4

Udział ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej - natomiast w poszczególnych województwach - informuje załączona Tabela Nr 1.

Począwszy od 1981 r. zarysował się istotny spadek ruchu turystycznego we wszystkich nadmorskich województwach, wywoływany skutkami mającymi swoje źródła w sytuacji społeczno-gospodarczej lat 1980-1982.

W latach 1983-1985 zaobserwować można było pewne ożywianie się i wzrost ruchu turystycznego, jednakże w kolejnych latach 1986-1988 nastąpił nawrót tendencji spadkowych.

Tendencje te przejawiły się w szczególności w woj. gdańskim i elbląskim, w których praktycznie kąpieliska nadmorskie zostały zamknięte, poza położonymi nad otwartym morzem na półwyspie Helskim.

Zapewne część ruchu turystycznego skierowała się do miejscowości nadmorskich środkowego Wybrzeża, jednakże nie w stopniu takim by w ogólnym bilansie ruchu turystycznego stanowiło to zwrot zasadniczy.
W ramach tych tendencji podkreślić jednakże należy, że wypoczynek dzieci i młodzieży utrzymuje się na nie zmienionym poziomie i ma nawet tendencje wzrostu.

W szczególności w woj. gdańskim obserwuje się wzrost ilości wypoczywających dzieci w rejonie Władysławowa /lata 1987 i 1988/.
Nadmienić też należy, że spadek notowań ruchu turystycznego - rejestrowanego w statystyce GUS - sugerować może wyżej wspomniany spadek ruchu. Wydaje się jednak, że należy równolegle dostrzegać fakt, iż w latach 1980-1989 notuje się stały spadek kwater prywatnych - rejestrowanych /w statystyce GUS/, z których w mniejszym stopniu w ostatnich latach korzystają przedsiębiorstwa turystyczne. Natomiast z tej formy zagospodarowania w szerszym zakresie korzystają organizatorzy wypoczynku dzieci i młodzieży tj. zakłady pracy i władze oświatowe.
Sądzić zatem należy, że notowania ruchu turystycznego z lat 1977-1989 w zasadzie dość wiernie odzwierciedlają kształtowanie się ruchu turystycznego w makroregionie i strefie nadmorskiej - jak to zestawiono w tabeli Nr 1 - z zastrzeżeniem uwzględnienia wyżej wspomnianych tendencji.

3. Ruch turystyczny w strefie nadmorskiej szacowany może być łącznie na blisko 14 mln. osób i 93,5 mln. osobodni. W liczbach tych mieszczą się wszystkie formy ruchu turystycznego /rejestrowanego wg notowań GUS/ oraz szacunki dokonywania dla tych form, które nie podlegają rejestracji /zwłaszcza wypoczynek świąteczny/.
Prezentowane wielkości liczbowe opierają się na obserwacjach kształtowania się ruchu turystycznego w okresie lat 1977-1988 i stanowią <u>przybliżoną wieloletnią średnią</u>.
Podkreślić przy tym należy, że w poszczególnych latach notowania ruchu odbiegały od przyjętej wartości liczbowej.
I tak w latach 1977-1979 - które były latami najwyższych notowań ruchu w strefie nadmorskiej, miały miejsce notowania przekraczające od 5-10% tj. o ok. 1,5 mln. osób i 9 mln. osobodni powyżej prezentowanej średniej dla całego obszaru.
W latach 1981-1983 - nastąpił spadek do ok. 55-60% tych wartości tj. ok. 7-8 mln. osób i 50-55 mln. osobodni - w wyniku ograniczeń i skutków wprowadzenia stanu wojennego.

W latach 1985-1988 - nastąpił wzrost ruchu, w przybliżeniu do łącznych wielkości ok. 11 mln. osób i odpowiednio 75 mln. osobodni tj. w granicach ok. 30% lat uprzednich.

Zatem należy przyjąć, iż przytoczone w tabeli Nr 1 wartości liczbowe, są nieco wyższe od aktualnie /w latach 1988-1989/ się kształtujących. Jak to uprzednio zaznaczono traktować je należy jako wielkości średnie.

Nadmienić bowiem należy, że od kilku lat, ruch turystyczny ulega stopniowemu stałemu zwiększaniu - zwłaszcza te formy, które rejestrowane są w statystyce GUS. Równolegle daje się zaobserwować wzrost tych form ruchu, które nie były ujmowane w statystykach urzędów statystycznych, ani też w szacunkach dokonywanych przez urzędy wojewódzkie /wydziały kultury fizycznej i turystyki/.

Rozpoznanie kształtowania się ruchu w trakcie sezonu turystycznego wskazuje, że wzrósł znacznie nie rejestrowany ruch turystyczny, w szczególności te formy, dla których bazę stanowią kwatery prywatne.

W minionych 3 latach/1988-1989/ wzrasta zwłaszcza aktywność nowych podmiotów gospodarczych takich jak spółki, spółdzielnie, zakładowe służby socjalne, oraz osoby fizyczne organizujące obsługę, bez dotychczasowego udziału lub pośrednictwa biur podróży i przedsiębiorstw turystycznych. Działalność tych jednostek nie podlega dotychczasowym formom rejestracji, stąd też ruch turystyczny nie rejestrowany rozszerzył się w stopniu znacznie większym.

Sądzić zatem należy, że zaprezentowane w tabeli Nr 1 wielkości liczbowe są niejako wypadkową tych tendencji jakie mają miejsce w omawianych latach.

Przytoczone wartości liczbowe wskazują, na pewną powtarzającą się prawidłowość w kształtowaniu się ruchu turystycznego, a równocześnie i o tym, że potencjał usługowy strefy nadmorskiej osiągnął poziom optymalnego nasycenia, a równocześnie i kresu możliwości.

Dalsze zwiększanie ruchu turystycznego w aktualnym stanie zagospodarowania bez uprzedniego podjęcia kompleksowych przedsięwzięć wzbogacających usługową ofertę strefy nadmorskiej powodować może przekroczenie

i tak już istniejącej kruchej braiery racjonalnej chłonności i pojemności jej obszarów turystycznych.

4. Niezależnie od ilościowych rozmiarów ruchu turystycznego, bardzo ważne znaczenie ma również jego struktura. Kształtowanie się struktury ruchu turystycznego, jest w znacznym stopniu zależne od takich stałych czynników jak: walory turystyczne i zagospodarowanie. W znacznym stopniu i inne czynniki, które wpływają na kształtowanie się ruchu jak: warunki atmosferyczne istniejące w danym sezonie turystycznym, woda, wzrost względnie spadek zainteresowania danym rejonem, czy też ostatnio się zwiększająca degradacja walorów kąpieliskowych.

W strefie nadmorskiej polskiego wybrzeża, struktura ruchu turystycznego analizowana wg liczbowych wartości rachunku osób, nie daje jego rzeczywistego obrazu.

Wartości te są znacznie niższe dla tak ważnych form ruchu jak wypoczynek pobytowy, zaś odpowiednio wzrastające dla ruchu wycieczkowego i wypoczynku świątecznego.

Załączona tabela Nr 2 - ilustruje dobitnie, że dopiero porównanie dwóch wartości liczbowych tj. osób i osobodni /udzielonych noclegów/ umożliwia określenie znaczenia poszczególnych rodzajów ruchu dla badania obszaru w interesującej nas strefie nadmorskiej; najważniejsze znaczenie ma wypoczynek pobytowy, który w całej strefie stanowi ok. 30 % całości ruchu i waha się w poszczególnych województwach od 13,5 % /woj. elbląskie/ do 53,0 % /woj. koszalińskie/. Porównanie rachunku osobodni daje dopiero obraz rzeczywistego znaczenia wypoczynku pobytowego, który dla całej strefy wynosi ok. 74 %, zaś w poszczególnych województwach kształtuje się w granicach od 90 % /woj.koszalińskie/ do ok. 52 % /woj.elbląskie/. Tak znaczne rozpiętości są rzecz oczywista wynikiem dominacji pobytowych form ruchu tj. różnych form wczasów, wypoczynku dzieci /kolonie/ i młodzieży /obozy/ oraz zwiększającego się udziału pobytów sanatoryjnych.

Wycieczkowe formy ruchu turystycznego mają w ilościowym wymiarze

rachunku osób jak i osobodni pośrednie znaczenie, co szczególnie jest wynikiem stosunkowo ilościowo skromniejszej bazy turystycznej jak i czasokresem pobytu wynoszącym średnio 2-3 dni. Stopień obciążenia rejonów strefy nadmorskiej ruchem wycieczkowym jest najwyższy w ośrodkach o wysokiej atrakcyjności krajoznawczej /jak aglomeracja gdańska/, niższy zaś w tych rejonach, gdzie czasokres zwiedzanych obiektów ogranicza się do krótkiego nawet kilkugodzinnego przebywania /jak np. w m. Hel/.

Jednakże wycieczkowe formy ruchu, przy jego dużej mobilności, stanowią zwłaszcza dla rejonów koncentracji ruchu istotne zagrożenie zarówno dla walorów turystycznych jak i innych form ruchu.

Wypoczynek po pracy - jako forma ruchu turystycznego występującego w strefie nadmorskiej - stanowi ok. 1/3 całości globalnego ruchu/w rachunku osób/ i waha się od 24,0 % /woj.gdańskie/ do ok. 61 % /woj.elbląskie/. Natomiast w rachunku osobodni - ta forma ruchu nie ma większego znaczenia. Ruch ten powoduje jednakże szereg niekorzystnych zjawisk w rejonach i ośrodkach koncentracji wypoczynku pomniejszając komfort i jakość wypoczynku w rejonach, obiektach i urządzeniach wspólnego użytkowania /np. plaże/. W szczególności w rejonach położonych w pobliżu aglomeracji /gdańskiej - Nadmorski Park Krajobrazowy:, szczecińskiej - Swinoujście - Międzyzdroje/ czy dużych ośrodków miejskich /dla Koszalina - rej. Kołobrzeg - Mielno/; dla Słupska - rej. /Ustki/- występuje zjawisko "nakładania" się w czasie wszystkich form ruchu turystycznego, co powoduje jego nadmierną koncentrację. Efektem tego jest wzmożona degradacja walorów przyrodniczych, zwiększona uciążliwość w dostępności do usług: komunikacyjnych, gastronomicznych, kulturalnych, nadmierny hałas powodowany zwiększoną ilością pojazdów, osób itp. itd. Zjawiska te są niemal powszechne w dni świąteczne w większości atrakcyjnych rejonów turystycznych strefy nadmorskiej. Eliminacja ich jest trudna, tymbardziej, iż zagospodarowanie służące do obsługi /obiekty i urządzenia/ jest dalece nie pełne w stosunku do wymogów stawianych współcześnie zorganizowanym ośrodkom nadmorskiego wypoczynku jakie

funkcjonują w wielu europejskich krajach.

Należy mieć świadomość, że w strefie nadmorskiej polskiego wybrzeża nastąpiła kumulacja zbyt wielu negatywnych zjawisk wywoływanych przez ruch turystyczny oraz na skutek błędów zaistniałych w zagospodarowaniu.

5. Stopień nasycenia strefy nadmorskiej ruchem turystycznym jest zróżnicowany i niejednolity. W poszczególnych województwach zależny jest w dużym stopniu od zagospodarowania w bazę noclegową i jej struktury rodzajowej jak i innych czynników - ogólnie wyżej wspomnianych.

Analiza stanu zagospodarowania jak i kształtowania się ruchu turystycznego, umożliwia wyodrębnienie w poszczególnych województwach głównych rejonów ruchu turystycznego, a w ich ramach miejscowości /ośrodków/, koncentracji różnych form wypoczynku, wycieczek czy też wypoczynku świątecznego.

Załączona tabela Nr 3 stanowi liczbową ilustrację głównych rejonów występowania ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej. W uzupełnieniu do tej tabeli, która nie wymaga interpretacji, gdyż swym układem stwarza możliwości ustalenia głównych obszarów koncentracji ruchu nieodzownym staje się ~~na~~ wskazanie głównych ośrodków ruchu turystycznego. Istniejący system notowań statystycznych umożliwia jedynie wyodrębnienie rejestrowanego ruchu turystycznego w bazie noclegowej, brak jest natomiast informacji statystycznych, które odnosiłyby się do tych form ruchu, które nie korzystają z bazy noclegowej.

Stąd też zachodzi konieczność operowania rejonami jako obszarami koncentracji ruchu i zagospodarowania turystycznego.

Stan zagospodarowania w bazę noclegową umożliwia z kolei na określenie w ramach rejonów wyodrębnienie ważniejszych miejscowości - ośrodków ruchu. Poniżej, w ramach poszczególnych rejonów zaprezentowany zostaje rejestr miejscowości z uwzględnieniem ich rangi, znaczenia i wielkości ruchu turystycznego /wg wielkości występowania ruchu i bazy noclegowej/.

Woj. elbląskie

1: Rejon "Mierzeja Wiślana": obejmuje miejscowości:
Krynica Morska, Stegna, Jantar, Sztutowo, Mikoszewo,
Kąty Rybackie, Piaski.

2. Rejon "Wzgórza Elbląskie" - z miejscowościami :
Suchacz, Kadyny, Tolkmicko, Frambork.

Woj. Gdańskie

1. Rejon "Nadmorski Park Krajobrazowy" - a w jego
obrębie zespół miejscowości wchodzących w skład Władysławowa
tj. Jastrzębia Góra, Karwia, Cetniewo, Chałupy, Ostrowo,
a następnie Jastarnia z Juratą .
W ramach tego rejonu w części zachodniej miejscowości
Białogóra, Dębek i Lubiatowo.
W części południowej nad Zatoką Pucką miejscowości:
Puck, Swarzewo, Osłonino, Rzucewo i Rewa.
2. Aglomeracja Gdańska - obejmująca miejscowości :
Gdańsk, Sopot, Gdynia oraz Sobieszewo i Swibno.

Woj. koszalińskie

1. Rejon "Kołobrzeg" - z miejscowościami : Kołobrzeg jako główny
ośrodek oraz Grzybowo i Dźwirzyno.
2. Rejon "Ustronie Morskie" : Ustronie Morskie, Sianożęty.
3. Rejon "Mielno" - obok Miechorza; Łazy i Chłopy.
4. Rejon "Darłowo-Darłówek" - z tymi dwoma miejscowościami
oraz Wicie.

Woj. słupskie

1. Rejon "Leba": tj. Leba oraz na zachodnim krańcu Gardno.
2. Rejon "Ustka" - z miejscowościami: Ustka, Rowy, Orzechowo,
Poddębie, Dębina.
W ramach tego rejony położony na zachodnim krańcu województwa
Jarosławiec.

Woj. szczecińskie

1. Rejon "Swinoujście - Międzyzdroje" - w skład którego zaliczyć można te dwie miejscowości oraz m. Wisełka, Świętnmść i Międyzwodzie.
2. Rejon "Rewa - Niechorze" - z miejscowościami: Rewal, Niechorze oraz Dziwnów, Dziwnówek, Łukęcin, Pobierowo, Trzęsacz, Pogorzelice i Nrzeżyno.

W odniesieniu do wielkości ruchu turystycznego występującego w poszczególnych rejonach globalne liczbowe wartości zawarte są w tabeli Nr 3, załączona mapa pt. "Obszary turystyki strefy nadmorskiej" - zawiera informacje o rejestrowanym ruchu turystycznym w bazie noclegowej wg stanu z roku 1983.

6. Bardziej uszczegółowiona analiza zróżnicowanego stanu i rozkładu ruchu turystycznego w rachunku osobodni, pozwala na określenie najważniejszych rejonów koncentracji turystyki i wypoczynku w całej strefie nadmorskiej.

Są nimi w kolejności następujące rejony:

1. Rej. Swinoujście - międzyzdroje - ok. 4,0 mln osobodni;
2. Rej. Rewal - Niechorze - Mrzeżyno - ok. 3,9 mln;
3. Rej. Gdańsk - Sopot - Gdynia - ok. 3,2 mln;,
4. Rej. Nadmorski Park Krajobrazowy - ok. 2,8 mln;
5. Rej. Kołobrzeg - Dźwirzyno - ok. 2,6 mln;
6. Rej. Mierzeja Wiślana - ok. 2,0 mln;
7. Rej. Mielno - ok. 1,7 mln;
8. Rej. Ustka - ok. 1,5 mln;
9. Rej. Ustronie Morskie - ok. 1,2 mln;
10. Rej. Łeba - ok. 900 tys. osobodni.

OBSZARY TURYSTYCZNE STREFY NADMORSKIEJ

LP	UDZIAŁ STREFY NADMORSKIEJ W KRAJU	%
1	Powierzchnia ogółem	0.8
2	Powierzchnia obszarów turyst. kl. I i II	4.0
3	Ruch turystyczny	
	ogółem w rachunku osób	8.1
	ogółem w rachunku osobodni	15.5
	wczasy w rachunku osób	31.0
	kolonie w rachunku osób	18.2
	sanatoria w rachunku osób	22.0
4	Turyści zagraniczni korzyst. z noclegów	13.7
5	Miejsca w obiektach turystycznych	9.4
	w obiektach wczasowych	41.8
6	Sprzedaż w przedsiębiorstwach turystycznych	23.3

PROCENT UDZIAŁU W KRAJU	RUCH TURYSTYCZNY		OBIEKTY TURYSTYCZNE I WYPOCZYNKOWE		
	osoby	osobodni	miejsca	korzyst.	udz. nocl.
MAKROREGION POŁNOCNY	13.4	19.7	35.1	19.6	28.1
województwa: elbląskie	1.3	1.5	3.4	1.8	2.7
gdańskie	5.2	6.5	9.0	5.8	7.2
koszalińskie	2.0	3.9	8.3	3.8	6.6
słupskie	1.2	1.6	4.1	1.9	3.0
szczecińskie	3.7	5.6	10.3	6.2	8.8

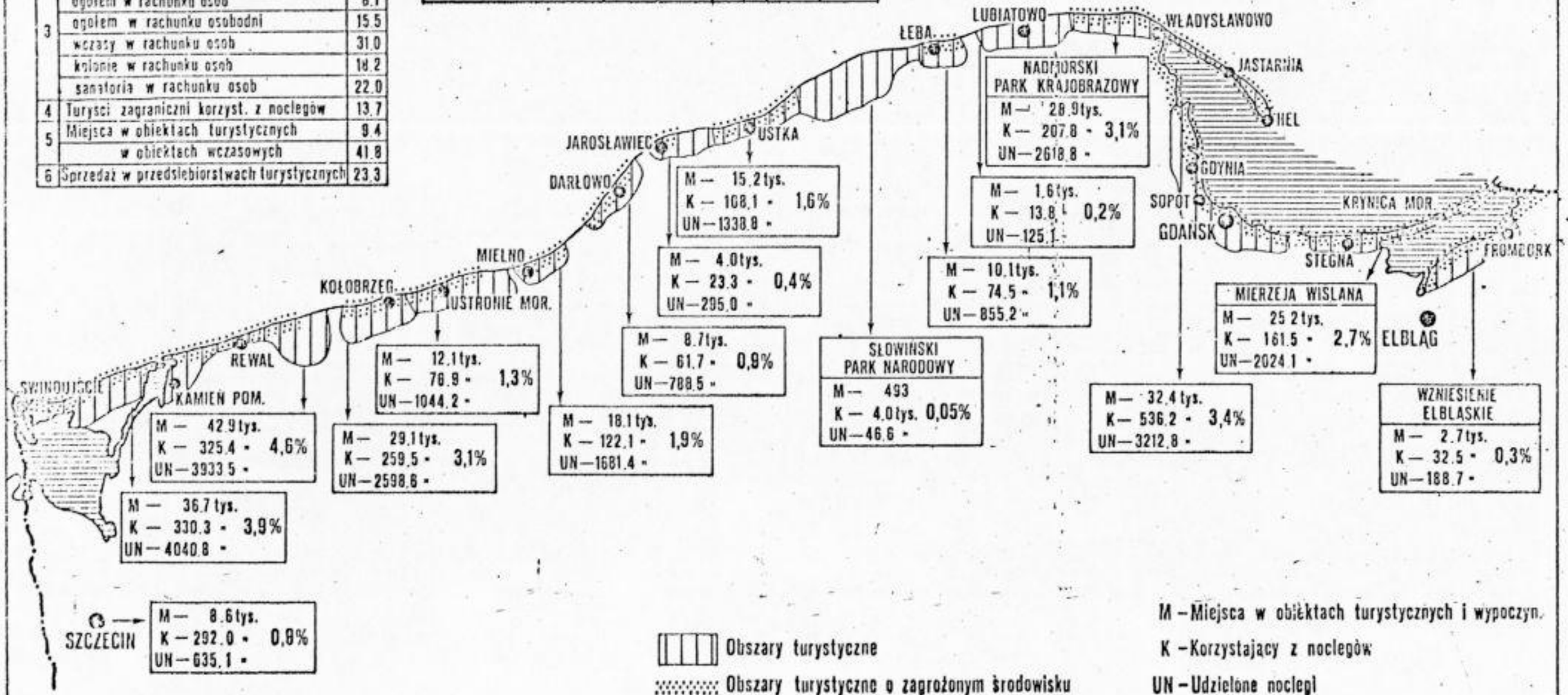

Obszary turystyczne

Obszary turystyczne o zagrożonym środowisku

Obszary zagrożeń wód morskich i zalewowych

M – Miejsca w obiektach turystycznych i wypoczyn.

K – Korzystający z noclegów

UN – Udzielone noclegi

1,3% – Procent udziału rejonu w zasobach krajowych bazy noclegowej

Tabela Nr 1

Ruch turystyczny w Makroregionie Północnym
w strefie nadmorskiej w latach 1977-1988 /średnio/

w tys.

Lp	Wyszczególnienie	Ogółem		Wypoczynek pobytowy		Wycieczki		Wypoczynek	
		osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Makroregion Północny - razem	21.015	124.446	5.153	86.173	6 326	26.772	9.525	11.466
	w tym strefa nadmorska	13.698	93.545	4.148	68.977	4.200	18.131	5.350	6.437
	% udział strefy nadmorskiej	65,2	75,2	80,3	80,0	66,4	67,7	56,2	56,1
2.	Woj. elbląskie - razem	2.350	10.672	330	5.540	630	3.402	1.390	1.685
	w tym strefa nadmorska	1.950	8.586	264	4.432	504	2.722	1.182	1.432
	% udział strefy nadmorskiej	83,0	80,8	80,0	80,0	80,0	80,0	85,0	85,0
3.	Woj. gdańskie - razem	7.100	37.920	1.415	23.772	2.680	10.452	3.005	3.696
	w tym strefa nadmorska	3.748	25.502	1.033	17.354	1.795	7.003	920	1.145
	% udział strefy nadmorskiej	52,8	67,2	73,0	73,0	67,0	67,0	30,6	31,0
4.	Woj. koszalińskie - razem	3.315	32.205	1.532	28.035	503	2.720	1.280	1.530
	w tym strefa nadmorska	2.316	24.791	1.225	22.428	251	1.368	840	995
	% udział strefy nadmorskiej	69,8	76,3	80,0	80,0	50,0	50,3	65,6	65,0
5.	Woj. słupskie - razem	1.850	9.453	357	6.101	573	2.172	920	1.180
	w tym strefa nadmorska	1.188	6.179	246	4.209	292	1.140	650	830
	% udział strefy nadmorskiej	64,2	65,4	68,9	69,0	50,9	52,5	70,6	70,3
6.	Woj. szczecińskie - razem	6.400	34.131	1.530	22.730	1.940	8.026	2.930	3.375
	w tym strefa nadmorska	4.496	28.487	1.380	20.554	1.358	5.898	1.758	2.035
	% udział strefy nadmorskiej	70,2	83,5	90,2	90,4	70,0	73,5	60,0	60,3

Struktura rodzajowa ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej w %%

Tabela Nr 2

Lp	Wyszczególnienie	Wypoczynek pobytowy		Wycieczki		Wypoczynek po pracy	
		osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni
1.	Strefa nadmorska ogółem	30,3	73,7	30,7	19,4	39,0	6,9
2.	Strefa nadmorska woj. elbląskie	13,5	51,6	25,8	31,7	60,6	16,7
3.	Strefa nadmorska woj. gdańskie	27,5	68,0	48,0	27,5	24,5	4,5
4.	Strefa nadmorska woj. koszalińskie	53,0	90,5	10,8	5,5	36,2	4,0
5.	Strefa nadmorska woj. słupskie	20,7	68,2	24,6	18,4	54,7	13,4
6.	Strefa nadmorska woj. szczecińskie	30,7	72,1	30,2	20,7	39,1	7,2

Tabela Nr 3

Rejonizacja ruchu turystycznego
w strefie nadmorskiej / lata 1977-1988/

Lp.	Wyszczególnienie	Ruch turystyczny w tys.		Struktura w %%	
		osób	osobodni	osób	osobodni
1	2	3	4	5	6
1.	Woj. elbląskie - ogółem	2.350	10.627	100	100
	w tym strefa nadmorska	1.950	8.586	83,0	81,0
	z tego rej. Mierzeja Wiślana	1.505	6.637	64,0	63,0
	rej. Wzniesienie Elbląskie	445	1.941	19,0	18,0
2.	Woj. gdańskie - ogółem	7.100	37.920	100	100
	w tym strefa nadmorska	3.748	25.502	53,0	67,0
	z tego - Nadmorski Park Krajobrazowy	1.397	11.630	20,0	31,0
	rej. Aglomeracja Gdańska	2.361	13.872	33,0	36,0
3.	Woj.koszalińskie - ogółem	3.315	32.285	100	100
	w tym- strefa nadmorska	2.315	24.791	70,0	77,0
	z tego - rej. Kołobrzeg	973	11.412	30,0	35,0
	rej. Ustronie Morskie	393	3.914	12,0	13,0
	rej. Mielno	611	5.845	18,0	18,0
	rej. Darłowo-Darłówek	339	3.620	10,0	11,0
4.	Woj. słupskie - ogółem	1.850	9.453	100	100
	w tym -strefa nadmorska	1.188	6.179	65,0	65,0
	z tego - rej. Łeba	495	2.576	27,0	27,0
	- raj. Ustka	693	3.603	38,0	38,0
5.	Woj. szczecińskie - ogółem	6.400	34.131	100	100
	w tym - strefa nadmorska	4.496	28.487	62,0	80,0
	z tego - rej. Świnoujście - Międzyzdroje	1.963	13.490	31,0	39,0
	rej. Rewa-Niechorze	1.993	13.874	31,0	41,0

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

NORMALISED MATRIX TRANAM

	NW0043	NW0044	NW0045	NW0046	NW0047	NW0048
CN0001	1.13458	0.42829	1.39506	0.49424	0.03757	0.74387
CN0002	1.02261	0.37413	1.38884	0.58783	1.01865	0.24143
CN0003	0.21533	0.28439	0.33627	1.03417	0.94077	0.38629
CN0004	1.05600	1.19397	0.54235	0.68155	0.07478	1.31233
CN0005	0.22856	0.35437	0.12298	1.14394	0.59053	6.04569
CN0006	0.67774	0.73841	0.33343	0.63470	0.65622	0.30071
CN0007	0.60435	0.60435	0.72207	0.60435	0.60435	0.60435
CN0008	1.42892	0.44647	0.72017	0.68605	0.24599	1.18368
CN0009	0.74789	0.25672	0.44097	0.72394	0.83716	0.36547
CN0010	0.61306	0.61306	0.61306	0.64481	0.61306	0.64306
CN0011	1.34292	0.29359	1.58939	1.05567	0.64998	0.06762
CN0012	0.17280	0.46787	0.42836	0.56059	0.88190	0.03784
CN0013	0.34183	0.34183	0.34183	0.34183	0.34183	0.34183
CN0014	0.27651	0.64363	0.72942	0.51890	1.68143	0.64363
CN0015	0.26787	0.46947	0.41555	0.48918	0.51252	0.49160